

Omnes omnia caritate ana-
patria cohercetunt.

Ubi semel quis perierauit,
ei credi postea, etiam si per
plures deos iuret, non oportet.

F 275

C. A. D.

113627

I

ANTIQUÆ
HISTORIÆ

EX XXVII. AVTHO-

RIBVS CONTEXTÆ.

LIBRI VI.

A 120

Totidem solennes Temporum
epochas continen-

tes.

Fr. Alau. Lukasevic
DIONYSII GOTHOFREDI IC.

ond operâ.

SERIE M LIBB. & AVTHO-

RVM nomina, sequentes o-

stendent Pagi-

na.

on 4400 Cum INDICE accuratiss.

Amo 1780 Joannis Wronski
Pro Consulatu Rationis & P. Min. Ref. at. L. Cap.
BASILEÆ

Per CONRAD. VVALDKIRCH.

cl. 15. XC.

Augustus 1780

DIVISIO HVIVS HISTO-
riæ antiquæ in sex epochas
& Libros.

I. *De Antiquis Italiae ante Romam.*

II. *De Roma & Regibus Romanis.*

III. *De Consulibus Romanis.*

IIII. *De Imperatoribus Romanis à Iulio ad
diuſum imperium inter Conſtanti-
num Irenes & Carolum magnum.*

V. *De Imperatoribus Constantinopolitanis
à Constantino Irenes ad Constantinū
ultimum & captam à Turcis Con-
stantinopolim.*

VI. *De Imperatoribus Francis & Germanis
à Carolo Magno, ad Rodolphum II.*

Museum

GENEROSIS SENDI-
VOIO, STANISLAO & IO:
ANNI IACOBO, Comitibus
ab Ostrorog, Cosminetj
Dominis,

DIONYS. GOTHOFREDVS
IC. S.

VM hæc antiquæ hi-
storiæ euulgatio (Co-
mites generosissimi)
ad manum mihi oc-
currisset, subiit illico
animum meum virtutum vestra-
rum recordatio, quas paucis antè
diebus, amicissimi hominis ser-
mone, ad viuum delineatas, mihi
ipsi tum oculis subieci.

Occurrebat tum quoq; maiorũ
vestrorũ nobilitas ac virtus, quos
in longè florentissimo ac poten-
tissimo totius Septentrionis re-
gno, summo splendore, spectata
integritate amplissimos honores

EPISTOLA

tenuisse ac gessisse, memoria repetebam.

Mouebat me & illud non parumper, quòd eiusdem amici feromone, bencuolentiæ erga me vestræ signa perspicua intellexi; qui me ne visum quidem vobis antehac, etiam amare voluistis.

His tot, cumulum tandem imposuit homo veteri notitia, fide, probitate, studiorum atq; officiorum necessitudine mihi coniunctissim⁹ ADAMVS TOBOLIVS. Nam vt primùm recenti epistolio suo me certiorē fecit, vos Argentinam (celeberrimū tota Germania, cū bonarum literarum, tum virtutū omnium emporiū) à generosissimo Curatore vestro ANDREA LESCINIO Baranoui^j Domino, studiorum causa amandatas, spem ad vos mihi aditus

non

DEDICATORIA.

non modò conciliauit, sed & quasi manu fecit.

Prævidi, vel in ipso illo momẽto, hanc historiæ antiquæ legendæ nouam methodum ac formã, si non mea, saltem tanti viri Curatoris vestri nobilissimi causâ vobis non ingratam fore.

Nam quoties veteris eius erga me beneuolentiæ commemini (quod sæpe ac lubenter facere iure mihi necesse est) toties primos adolescētiae eius annos retracto: in quibus tum, ingenij præstantia, atq; animi magnitudo singularis inter cæteros equales palàm elucebat.

Nec fefellit: vt quem audio, Moscis ac Turcis fortiter atq; intrepidè pro patria sua nunc se offerentem ac pugnantem, summi Ducis atq; imperatoris munerib.

EPISTOLA

functum, coronam ob ciues seruatos perpetuam mereri. At illud in intimum vsque pectus descendit, quòd vel illo in procinctu, de me, & vbi essem, literis ad Tobolium nostrum, & quidem sollicitius, quæserit.

Hoc autem æterna laude dignum est, quòd variis per Germaniam locis magnæ spei adolescētes ad futuras ditionis suæ necessitates & liberalibus studiis & sacris literis, plena ac liberali manu instituendos curat.

Meæ fuerint aliquādo (& quidem breui) partes, serio ac verè testificandi erga eius merita animi mei. Non, vt spero, omnia conanti mihi, in tam honesto certamine, materia defuerit. In antiqua historia, qui authores, quo ductu ac filo legendi, generosis
virtu-

DEDICATORIA.

virtutibus vestris (Comites generosissimi) nunc dico, nunc offero. Restat alterum & quidem nouum specimen eorum, quæ in Historia legenda, seligenda censeam: quod illius nobilitati, longo quasi affectu, voueo: ac si Deus annuerit, & propediem, & ex optimis authoribus repræstabo. Interim dum me ad illa compono, pro vestra in literatos omnes ac me priuatim studio (Nobilissimi Comites) opus hocce Regium, Consulare & Imperatorium, oculis & animis iisdem, uti spes est, à me cum accipietis, tum legetis. Valete. Datum

Basileæ 18. Augusti.

CLIO XC.

LECTORI BENE-
VOLO.

RERUM à maioribus gestarum sciētiam (benigne Lector) non tantum hominum animis suauem & iucundam esse, sed ad vsum præterea vitæ necessariam, vel hi qui in ipso negotiorum actu versantur, mecum facile recognoscent.

Quod vt verum per se ac certum, ita labor totius huiusce cognitionis (et quidē maximus) in his tribus versari mihi videtur.

Primum, vt ab ipsis discendi incunabulis certos authores (veluti duces quos sequamur) nobis proponamus. Deinde (vitandæ cōfusiōni) illos ipsos quos in manum ita sumpsimus, tenore atq; ordine seruato seriatim iungamus ac legamus. Postremò vt ne omnia promiscuè, sed meliora, ac nostræ tum alicnæ vitæ vtilia seligamus.

Itaque prima illa in parte peccare hi solent quàm maximè, qui rerum à veteribus & priscis gestarum historiam, his primum seculis compositam, neglectis veteribus authoribus

PRÆFATIO.

thoribus legēdam sumunt. Nam si verum fateri volumus, annosæ illæ (vt ita loquar) historiæ & ad verum propius accedunt, & maiestatem quoq; suam dicendi veteribus illis seculis consuetam fidelius seruant. Quo in genere (vt de nostratib. loquar) facinus audax attentarunt, qui Ionuillæi, Froissardi, Cominæi, & aliorum multorum historias velut orationis nimium antiquæ atq; obsoletæ, in nouam & his seculis receptam orationem conmutarunt: quid dico? decurtarunt & castrarunt.

Ad secundum caput venio, in quod hi grauius committunt, qui historiam non à fundamentis suis legunt: hoc est, qui vnius aut hominis aut belli. Dicam liberè quid sentio: concathenatas inter se historias videri, & ex vnius imperij excidio, noui initium assurgere ac fieri. Fractum itaq; meo iudicio ferent in hac legendæ historiæ norma, qui non satyratim aut saltuatim hunc illumve percurrent, sed qui à primis & antiquioribus per medios & recentiores venerint. Hoc enim & connexu & (vt ita dicam) filo historiarum, perpetuam, cer-

P R Æ F A T I O

tam atq; constantem historiæ notionem legendis nobis paraturi sumus.

Tertio verò capite hi sese decipiunt, qui multa tantum facta animis suis curiosè mandant, nullo consiliorum aut eventuum habito delectu.

His tot malis si non certa remedia: mihi certè remediorum aut speciem, aut specimè nunc excogitasse atq; adinuenisse, spondere ausim. Hoc enim opere, primum antiquos authores selegi, ut studiosi ex antiquis, non ex decima lacuna cognitionem historiarum haurirèt. Berosum Chaldæum, Manethonem Ægyptium, Metasthenem Persam, et similes, tametsi suspectæ ac fluxæ apud viros quosdam eruditissimos fidei, adieci. sed quid? sua illis; mea mihi aliisque opinio est. Principum, quos illi authores enumerant, seriem penè totam Eusebius Chronico suo recenset. quin nec difficile fuerit, apud veteres, eosdem quoque nancisci atq; offendere.

Quod si morosè ac pertinaciter in superioribus authoribus recusandis manserint, eodem per me licet loculamento in Bibliothecis suis Berosum & alios asseruent, quo Herodotum, quo denique priores Diodori Halicarnassensis

AD LECTOREM.

carnassæi; ac multorū aliorum, ac maximē Plinij historici libros. Habeant, inquam, illos authores, non vt habere eosdem, sed vt ne nō habere iisve carere videātur. Verūm hæc nimio plusquam par sit in præsentī.

At enim coniunctos & ad sua tempora suasq; personas, authores illos retuli: neq; de iunctim ac separatim legendos subieci? Et meritō. Vt qui de I V L I O & A V G V S T O (ponam in his exemplum, vt inde in cæteris idem cēseamus) indigitaues rit, aut quæsierit, in ipsius Iulij vel Augusti vita scriptū habeat, qd illi omnes authores de Iulio aut Augusto scripserint. Quod tñ eadē fide ac diligētia feci, vt interea ne apex quidē vllus in illis authorib. à me sit mutatus. Mihi planē res laboris molestissimi videbatur, quærentē acta gesta q; Cæsaris Venius, ab vn. authoris cōtextu decurrere cogi, ad alios authores lōgissimo spatio positos.

Quòd si quis miretur, qd ab Epitomatoribus initiū fecerim? Breui ac paucis respondebo. Historiæ antiquæ Regiæ, Consularis, ac Principalis, hac noua methodo legendæ, specimen, à minutis istis authorib. inchoasse

PRÆFATIO

me: primum quod quasi elementa plenioris & perfectioris historiae sint: Deinde ut hæc nova legendæ historiae editio quàm minima alea mihi ac tibi, Lector, constaret. Hanc si semel voto meo successisse videro, à maiorum gentium historicis eam arcessere sententia est; factoque initio à Romanis rebus ad alias omnium penè Regnorum ac Rerum publicarum formas descendere. Quæ omnia, ut scias, mihi iam ad manum parata, certò spondeo.

Restat longè utilissima totius Operis historici consideratio: quæ est de rebus in historia seligendis. Non me fugit, variorum varias ad eam rem methodos circumferri: Quidni nobis liceat post tam multos, in re tanti momenti, meliorem quoque perquirere? Huius in Senecæ nostri editione, gustum, si nondum aliis omnibus; mihi multisque aliis iam dedisse suspicari ius est: quæ nisi vera historiae ἀναπόρων demonstratio fuerit, nulla (id audèter dicā) vera fuerit.

Opus hocce in libros sex partiri, Lector, è re tua censui. Quid enim facilius quàm paucissimis versibus rerum ab initio unius
versus

AD LECTOREM.

uersi gestarum partitionem complecti pos-
se? De Antiquis Italiae ante Romam: De
Roma & Regibus Romanis: De Consulibus:
De Imperatoribus Romanis à Iulio
ad diuisum imperium inter Constantinum
Irenes & Carolum Magnum: De Con-
stantinopolitanis Imperatoribus à Con-
stantino Irenes ad Constantinũ vltimum,
seu captam à Turcis Constantinopolin: De
Francis & Germanis Imperatoribus à Ca-
rolo Magno ad Rodolphum II. qui impe-
rio nunc præest. Quot libros, tot solennes
temporum epochas, Lector, vt opinor, vi-
des. His vtere (benigne Lector) &

faue. Basileæ 19. Aug.

gusti.

clō. lō. x c..

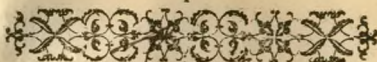
Nomina ac series XXVII. authorum,
 è quorum libris Historiæ antiquæ hæc editio contexta.

1. *Berosi Chaldaei de Antiquitatibus lib.V. fol.1.*
2. *Manethonis Aegyptij supplementa Berosi fol.30*
3. *Fr. Ioh. Annij Viterbiensis Berosi Cōmentatoris Chronographia Etrusca 34*
4. *Metaſthenes Perſa de iudicio temporum & annalium Perſarum 36*
5. *Philonis Iudæi Breuiarium de Temporibus 38*
6. *Xenophon de Aequinocis 45*
7. *Archilochi Epitheton de Temporibus 48*
8. *Myrſilus hiſtoricus de origine Turrhenorum & Italiæ 51*
9. *Catonis Fragmenta 54*
10. *Sempronius de diuiſione & Chorographia Italiæ 65*
11. *Q. Fabius Piſtor de aureo ſeculo & origine vrbiſ Romæ ac vocabuliſ eiꝯ, &c. fol.31. Einſdem liber 2. de Romulo 75*
12. *Fragmentum itinerarij Antonini Pij 78*
13. *Grimoaldus Volturnæſine Etruriæ præſectus in excerptiſ quæ ſub rege Deſiderio de ipſa Heururia ſcripſit 79*
14. *Messa-*

14. *Messala Cornini ad Octavianum Augustum de progenie sua libellus* 81
 15. *Linij Epitome seu Epitomator* fol. 92. scripsit Augusti tempore.
 16. *L. Flori Historiarum libri.* fol. 115. scripsit Florus tempore Traiani, ut patet ex fol 116.
 17. *Sexti Ruffi V.C. Dictatoris, magistri militum Breuiarium rerum gestarum P. Romani ad Valentinianum.*
 18. *Eutropy V.C. Breuiarium historię Romanę ab vrbe condita ad annum urbis 1109. Domino Valenti Gothico perpetuò Augusto.*
 19. *Ausonij Burdigalensis Poetę, Augustorum præceptoris virique consularis carmina Monosticha & Teirasticha de XII. Cesaribus, quorum vitę à Suetonio Tranquillo conscriptę sunt, Hesperio filio.*
 20. *Sextus Aurelius Victor de Viris Illustribus urbis Roma liber falsò hætenus Cornelio Nepoti vel Caio Plinio Cæcilio inscriptus: nouem personis illustratus ex veterum librorum auctoritate.* f 93.
- Idem Sextus Aurelius Victor de Romanę genis origine.* f 94.
- Excerpta ex libro Sexti Aurelij Victoris de vita et moribus Imperatorum Roma-*

- norum à Cefare Augusto ad Theo-
 dosium Imperatorem ex editione An-
 dreæ Schotti. Vide Tomum 2. f. 67.
 Idem Sextus Aurelius Victor historia ab-
 breuiata de Cefaribus parte 2. ab O-
 ctauiano Augusto, id est, à fine T.
 Liuij vsque ad Consulatum decimum
 Constantij Augusti & Iuliani ter-
 tium. vide Tom. 2. f. 68
 21. Magni Aurelij Cassiodori Chronica ad
 Theodericum regem. vide Tomum I.
 fol. 114.
 22. Paul. Diaconi de Gestis Romanorum li-
 bri ad Eutropij Historiam additi.
 23. Ex Suida Excerpta.
 24. Pomponij Lati historia Romana Com-
 pendium, ab interitu Gordiani iu-
 nioris vsq; ad Iustinum III.
 25. Ex Volaterrani libro 3. & 13. de Vitis Im-
 peratorum.
 26. Ioannis Baptistæ Egnatij Romanorum
 Principum libri 3.
 27. Appendix Sexii Aurelij Victoris.

BEROSVS.

DE ANTIQVITA-
TIBVS, ET PRIMO

HIS, QVAE PRAECESSE-

Maadai runt inundationem ter- *Iudas Benic*
Orf. *Ifrarum.* *Loddiatid.*

NTE Aquarum cladem fa- *Iudas*
mosam qua vniuersus perlie- *lonan*
orbis, multa praterierunt se-
cula, quæ à nostris Chaldaïs
fideliter fuerunt seruata. Scri-
bunt illis tēporibus circa Ly-
banum fuisse ENOS urbem

maximam Gigantum, qui vniuerso orbi domi-
nabantur ab occasu solis ad ortum. Hi vastita-
te corporis ac robore confisi, inuentis armis o-
mnes opprimebant, libidiniq; inservientes in-
uenerunt papiliones & instrumenta musica &
omnes delitias. Manducabant homines & pro-
curabant aborsus, in eduliumq; præparabant
& commiscebantur matribus, filiabus sorori-
bus, masculis, & brutis: & nihil erat sceleris q̃
non admitterent contemptores religionis &
deorum.

Tum multi prædicabant & vaticinabantur
& lapidibus excidebant de ea quæ ventura e-
rat orbis perditione: sed enim illi assueti cor-

Berosus.

b

ridebant omnia, cœlestium illos ira atq; ultione perurgente pro impietate atq; sceleribus.

¶ Unus inter Gigantes erat qui deorum venerationi & prudentiori cunctis, reliquus ex probis erat in Syria. Huic nomen erat N O A cum tribus filijs Samo, Iapeto, Chem & vxoribus Tytea magna, Pandora, Noela & Noegla. Is timēs quam ex astris futuram prospectabat claddē anno 78. ante inundationē nauim istar arcæ coopertam fabricari cœpit. ¶ Anno 78. ab inchoata naui ex improviso exundauit Oceanus. & omnia maria mediterranea; fluminaq; ac fontes ab imo ebulliētes inūdauerūt supra omnes mōtes, accedentibus atq; impetuosisimē & supra naturā. è cœlo copiosisimīs imbribus multis diebus corruentibus. Ita omne humanū genus aquis suffocatum, excepto Noa cum familia sua, quæ naui excepta est. Nam eleuata ab aquis in Gordiei montis vertice quieuit: cuius adhuc dicitur aliqua pars esse, & homines ex illa bitumen tollere, quo maximē vtantur ad expiationem.

¶ Ab hoc igitur anno salutis humanæ ab aquis primordio sumpto, nostri maiores innumeros scripserunt libros. Nos verò tēdiosum illorū sermonē abbreviaturi, referemus origines & tempora & reges eorū duntaxat regnorū, quæ nunc magna habentur. ¶ In Asia quidem nostrum omnium celsissimum Babylonicum: In Africa Ægyptium, & Lybicum (quæ vnū primō fuerunt & sub vno narrabimus. Postremo in Europa quatuor nostri enumerāt: Celtyberum, Cælicum, Kytim, quod illæ gentes Italicis appellāt, & Lusitanum, quod à Rheno fluuiio
per

per Sarmatas in Pontum sint. Addunt quidam etiam quintum dictum Ionicum.

BEROSI LIBER SECVNDVS

*in quo de primis Ducibus & eorum post
diluuium genealogia.*

NEcesse est igitur nos ex præmissis confiteri, quod & Chaldæi ac Scythæ scribunt, siccato ab aquis orbe non fuisse nisi dictos octo homines in Armenia Saga, & ab his omne hominum genus in terris seminaturn, atque ob id Scythas rectè dicere & appellare Noam omnium deorum maiorum & minorum patrem & humanæ gentis auctorem, & Chaos, & semen mundi. Tyteam verò Aetiam, id est, terram in quam semen Chaos posuit & ex qua tanquam ex terra cuncti prodierunt. Præter verò tres primores filios Noa post diluuium Gygantes pluresque filios genuit. Quare ad abbreviandum plurimum conferet, si omnium posteritates figurabimus ab ipso Noa exordio: deinde sigillatim à cæteris. Primum itaque dixerunt Ogygis an Sagæ, id est, illustrem factorum pontificem Noam Dyfite.

PRIMA FIGVRA NOE

qua & Iani patris.

NOæ cognomine Ianus. Ogyges ante diluuium genuit Sem, Cham & Iaphet. Post diluuium verò omnes isti huic arbori annexi sunt ab eo geniti ¶ Primo ex Tytea. 17. Titanes. ¶ Ex Araxa prisca regina & Pandora iuniore, Macrus, Iapetus iunior, Prometheus priscus, Tuiscō gigas, Crana, Cranus, Granaus, Thetis, Oceanus, Typhæus. ¶ Araxa prisca genuit

Scytham priscum à quo Napus & Prutus.

Tuyscon Germanorum & Sarmatum pater, Mannus, Inghaenon, Isteuon Herminon, Mar-
sus, Gabriuius, Sueuus, Vandalus, Teutanes,
Hercules, Hunnus.

¶ *Secunda arbor genealogiarum Sami.*

Samus qui ponitur primus filius Noa, genuit
hos quinque. Arameus, Arpaxeus, Lugdus, Af-
syrius, Helameus.

Posteritas Aramei.

Arameus filius Sami genuit hos quinque
duces. Getul, Alam, Vl siue Vol, Mesa, Aufon.

Posteritas Arpaxeii.

Arpaxeus filius primogenitus Sami, genuit
Salem, Sala genuit Heber, Heber genuit Ictam
siue Ister, & sic deinceps. Ister Dalmadâ, Sarmat-
es, Saledus, Iader, Adulas, Azalus, Diclas, Oba-
lus, Albanaes, Saus, Epigus, Obulas, Thyobum.

Posteritas Mesa filij Aramei.

Mesa filius Aramei genuit quinque hos du-
ces: Getum, Dacum, Bennomen, aliàs Banno-
nem, Brigum, Thynum.

¶ *Tertia arbor posteritatis Iapeti.*

Iapetus qui & Iopetus & Cephus Atalus,
genuit hos octo duces ex Andromacha. Come-
rus, Medus, Magogus, Samotes Dis, Tubal &
Iubal, Moscus, Tiras. Ion genuit Helisan, Tar-
sum: Dodoneus, Kitim, Italus Atalus.

Ab hoc Iopen & Iaph, & primogenitus Co-
merus Gallus.

Comerus primogenitus, genuit tres hos du-
ces: Ascanium, Ripheum, Tagum Orma.

Posteritas Itali.

Italus cui nomen Kitin (cognomen Atalus
siue

sive Atlas) genuit Hyam, Morgetem, Siculum, Romam. Ex Pleiade, in Italia septem Pleiades, Maiam, Celeno, Ameroen, Steropen, Tagetam, Alcinoen, Electram.

Posteritas Samothis.

Samothēs (cognomine Dis) genuit Magum: Magus, Sarona & sic deinceps. Sarrō, Druidem, Bardum, Lōgonem, Bardum iuniorem, Celtam, Galathea pellex Hercolis Galathen genuit.

¶ Quarta arbor continens posteritates

Cham sive Camefis.

Chem Ægyptij (Cham Hebręi vocāt cognomine Camefem) genuit quinque duces: Cur, Osiris, Cana (cognomine Phenix) Phæton (qui & Pheriton) Ochus.

Posteritas Curetum.

Cur pater Curetum genuit quinque duces. Arabs, Saubecres, Saba thurifer, Sabatius Saga, Nimbrotus pater Beli prisci.

Posteritas Saba thuriferi.

Saba thurifer posteros sex dedit. Gogus (pater Gāgis & Indi) Tritō genuit: hic Ammon genuit: hic Dionysium Lybicum, & Iarba: Hic genuit Deabum, cognomine Gera. Hic genuit Lonnimi, qui & Geriones.

Posteritas Sabati Sagi.

Sabatius Saga genuit hos Curetes: Sabatius (pater Sabelli) Curitus: Curitis (pater Anitini) Anitinum genuit: hic Aruntum: Hic genuit Pherentium.

Posteritas Pheritonis sive Phutonis,

sive Pherontis.

Pheriton sive Pheton (Moyfi Phut) genuit, Ligurem: Hic genuit Cydnum: Hic genuit Eri-

6 HIST. ANTIQ. LIB. I.
danum. Hic genuit Ventum. Hic genuit Vene-
tum. Hic genuit Tilam.

Posteritas Cana siue Phœnicis.

Cana (cognomine Phœnix) Sidon, Arcadius,
Emathius, Sinius.

Moyſes plura enumerat: quia illi impleuerūt
Phœnicix portionem quam occupaturi erant
Hebræi, quam ipsi vocant terram Canaam.

Posteritas Osiridis quam Moyſes vocat Mizraim.

Osiris quem Ægyptij Osiri vocant, genuit
hos: Lydum priscum, Anameonem siue Meo-
nem. Casleum (à quo Syri & Cappadoces) Pe-
treium à quo Palestini: Lybium (cognomine
Hercolem) Neptunum (patrem Lestrigonis)
Orum.

Posteritas Lybii Ægyptij Hercolis.

Hercoles, cui nomen Lybius, genuit 57. du-
ces ex Araxa: Scytham iuniorem, Tussum, Aga-
tyrsum, Peuccinum, Gythona: Ex Galatea, Ga-
laten: Ex Omphale Aton. Quinquaginta The-
spiades ex Armena.

Posteritas Tusci.

Tussus siue Tuscus Abacō genitus, Alteus à
quo genitus Blascon, à quo geniti Armenia,
Camboblascon, Curis (qui & Abotynus.) A
Camboblascone, Iasius, à quo Coribam. Iterum
à Camboblascone Dardanus, Erictonius, Tros,
Ilus, Laumedon, Priamus.

A Curete qui & Abotinus, Sypus, Tileipiti,
Cybeles.

Posteritas Atræ.

Ato (ex prognatis Hercolis, & Omphales)
Manaus, Aftan, Pipinus priscus, Atho iunior,
Tarcō priscus, Turchenus, Trasimenus, Lydus.

BEROSI

BEROSI CHALDAEI LIB. TERTIVS.

HAs igitur principum atq; heroũ origines atq; posteritates abbreviamus ex nostris Chaldaeis atq; Scythicis libris. quoad satis sit: Nam & multos alios memoriz mandant: qui vel quia nihil ad nostram intentionem accuratorem aut parum afferunt, ob id dimittimus, resumpturi illos ubi opus fuerit.

Quo pacto exinanitus orbis fuerit colonijs, & hominibus oppletus, dicendum est. Exsiccata humo & torrefacta terra, Noa cum familia de monte Gordio (ut par erat) descendit in subiacentem planiciem plenam cadauerum: quã usq; ad hanc ætatẽ appellat Myri Adã (id est, euisceratorũ hominũ) & inscripsit in lapide (in monumentum) rem gestam: & vocant incolæ locũ *Egressorium Noa*. Congressi verò cõiugibus perpetuò geminos edebant marem & fœminam, qui adulti & cõiuges effecti, & ipsi binos partu liberos semper edebant (Neque enim vnquam Deus vel natura defuit rerũ necessitati quæ ad vniuersi orbis spectat opulentiã.) Spatio breui in immensum adaucto humano genere omniq; Armenia completa, opus erat eos inde recedere, atque nouas sibi sedes conquirere.

¶ Tunc senissimus omnium pater Noa: iam antea edoctos Theologiam & sacros ritus cepit etiam eos erudire humanam sapientiam Et quidem multa naturalium rerum secreta mandauit litteris: quæ solis sacerdotibus Scythæ Armeni commendant. Neque enim fas est illa ulli inspicere, aut legere vel docere, quàm solis sacerdotibus & inter sacerdotes duntaxat: sicut & quos rituales libros reliquit:

ex quibus illis primùm Saga nomen fuit inditū, quod est sacerdos & sacrificolus & pōtifex.

¶ Docuit item illos astrorū cursus, & distinxit annum ad cursum Solis & 12. mēses ad motum lunæ, quæ scientia prædicabat illis ab initio quid in anno, & cardinibus eius futurum cōtingeret: ob quæ illum existimauerunt diuinæ naturæ esse participem, ac propterea, illum Olybama & Arsa, id est, cœlū & solem cognominauerunt: & illi plures ciuitates dedicauerunt. Nam & ad hæc tempora Scythæ Armani vrbes habent Olybama & Arsa Ratha, & eiuscemodi. ¶ Cumque iuisset ad regendum Kitim (quem nunc Italiam nominant) desiderium sui reliquit Armenis, ac propterea post mortem illum arbitrati sunt in animam celestium corporum, & illi diuinos honores impenderūt. Et ob id solum hæc duo regna; Armenum quidē (quia ibi cœpit) Italicum verò (quia ibi finiuit & docuit & regnauit naturaliumque atque diuinorum eos erudiuit, libros plenissimè illis conscriptos reliquit) venerantur simulque cognominant, Cælum, Solem, Chaos, semen mundi patremque deorum maiorum, & minorum, animam mundi, mouentem cælos & mixta, vegetabiliaque & animalia & hominem: Deum pacis, iustitiæ, sanctimonix, expellentem noxia & custodientem bona. Et ob hoc illum utræque gentes signant in scriptis cursu solis & motu lunæ & sceptro dominij, quo malos & noxios expellebat à cœtu hominū, & castimonia corporis & sanctimonia animi, duabus clauibus religionis & fælicitatis. Neque nimis Titheam (quæ mater omnium erat) Arctiam, id est, terram

ram vocabant; Vestam, id est, ignem post mortem cognominauerunt: quia ipsa regina sacrorum fuerat: & puellas docuerat sempiternum ignem sacrorum inextinctum seruare. Cæterum Noa antequam discederet ab Armenia docuit illos simplicem agriculturam magis curans religionem & mores quàm opulentiam & delicias: quæ ad illicita & libidines prouocant, & coelestium iram nuper induxerant. Primus tamen omnium inuenit vites atque plantauit & vinum conficere docuit: cuius vim inexpertus & vaporem, ebrius effectus, minus pudicè in terram cecidit.

Erat illi, vt diximus, filius (ex tribus patris adolefcētior) CHEM qui semper magicæ & veneficæ studēs Zoroast nomē cōsequutus erat. Is patrem Noam odio habebat: quia alios vltimò genitos ardentius amabat. se verò despici videbat. potissimè verò idem infensus erat patri ob vitia. Itaque nactus oportunitatem (cùm Noa pater madidus iaceret) illius virilia comprehendens, taciteque submurmurans, carmine magico patri illudit: simul & illum sterilem: proinde atque castratum effecit: neq; deinceps Noa foemellam aliquā foecundare potuit. ¶ Ob beneficium inuentæ vitis & vini dignatus est cognomento Iani, quod Arameis sonat vitifer & vinifer. ¶ At verò Chem cùm publicè corrumperet mortale genus, asserens & re ipsa exequens congregiendum esse (vt ante inundationem) cum matribus, sororibus, filiabus, masculis, brutis & quouis alio genere, ob hoc eiectus à Iano pijsimo, & castimonia atque pudicitia refertissimo, sortitus est cognomentum Chem

Esenua id est, Chē infamis & impudicus, incubus, propagator. Est enim Esēm apud Scythas Arameos infamis & impudicus. Enua verò tū impudicus tū propagator. ¶ Eū inter homines huius dogmatis sequuti fuerūt Ægyptij, qui sibi illū suum Saturnum inter deos adolescētiorem fecerunt: & ciuitatē illi posuerunt dictam Chem Myn: à qua ad hāc ætatem omnes ciuēs illius appellamus Chem menitas. Verūm posterī hoc vitiosum dogma neglexerunt retento quod fuit primi moris, vt inter fratres & sorores coniugium iniri posset.

¶ BEROSI DE ANTIQVITATIBUS
regnorum Liber Quartus.

DE NYMBROTO SATVRNO ET
primo rege Babylonia & Assyriorum.

Multiplicatum est in immēsum genus humanum, & ad comparādas nouas sedes necessitas cōpellebat. Tum Ianus pater adhortatus est homines principes ad quærēdas nouas sedas, & cōmunem cœtū inter homines agendum & ædificandas vrbes. Designauit itaque illas tres partes orbis, Asiam, Africam, & Europam, vt ante diluuium viderat. Singulis autem his principibus singulas partes ad quas irēt partitus ipse per totum orbem colonias se traducturum pollicitus est.

¶ Itaque NYMBROTVM creauit Babyloniæ Saturnum primum: vt ibi primum ædificaret colonis suis. Quare Nymbrotus assumpto filio Ioue Belo cum colonis furatus est rituales Iouis Sagi, & cum populo venit in campum

pum Sēnaar, vbi designauit urbem & fundauit maximā turrim anno salutis ab aqs 131 regnauitq; ibi annis 56. & deduxit turrim ad altitudinem & magnitudinem montiū in signū atq; monumentum quòd primus in orbe terrarū est populus Babylonicus, & regnum regnorū dici debet. Ergo ab eo exordiemur, & per ipsum mensurabimus omnia regna, & eorum reges ac tempora, abbreviando illa in hunc modum.

¶ Anno 131. à salute ab aquis, prima omnium gētium & ciuitatum fundata est à Saturno Babylonico nostro, vrbs & gens nostra Babylonica, multiplicataque est nimis numero posteritatis, magisque studuit paci & religioni Saturnus deorū quam opulentijs. Et turrim quidem ædificauit, sed non compleuit nec designatam urbem fundauit, quia post 56. annos subito non comparuit, translatus à dijs. ¶ Ab exordio huius Ianus pater misit in Ægyptum cum colonijs ChemEsenum : in Lybiam verò & Cyrenem Tritonem, & in totam reliquam Africam Iapetum priscum Atalaa. ¶ In Asiam orientalem misit Gangem cum aliquot ex filijs Comeri Galli : in Arabiam fœlicem, Sabum (cognomine thuriferū) Arabum præfecit Arabiæ desertæ & Petreium Petreïæ : Canam posuit à Damasco vsque in extima Palestinæ. ¶ In Europa regem Sarmatiæ fecit Tuisconem à Tanai ad Rhenum. Iunctiq; sunt illi omnes filij Istri & Mesæ cum fratribus suis ab Adula monte, vsque in Mesemberiam Ponticam. Sub his tenuerūt Tyras, Archadius, Emathius : Italiam tenuit COMERVS GALLVS : Samotes possedit Celtas : & Iubal occupauit Celtiberos.

¶ Hi sunt qui egressi sunt post Nymbrotum singuli cum familijs & colonis suis, reliquentes nomina sua locis in signum expeditionis à Iano patre commissæ & ad monumentum posteris: ut scirent quis eorum fuerit conditor. Hi iuxta mandatum Iani colonis turri constructa pro metropoli: ipsi in Veis & cauernis casas habebant. Solus noster Saturnus idcirco excessit mandatum, quia urbem urbium & regnum regnorum voluit esse Babyloniam: Rursus his temporibus Ianus cū omnes in colonias missi abiuiissent, eos qui remanserant, bipartitus est. Nam secum retinuit filios plurimos quos post salutem ab aquis genuit: & item maximam gentium multitudinem, quam secum in colonias conducturus erat. Scythia cum matre sua Araxa & aliquot colonis qui Armeniam incoheret. Rex primus relictus est: cōstituto summo pontifice Sabbatio Saga ab Armenia vsque in Bactrianos, quæ longitudo à nobis ad hanc ætatem vocatur Scythia Saga.

Postremus omnium ipse Ianus ab Armenia per orbem colonias seminaturus egressus est. Hæc nostri maiores multis libris tradiderunt. Nunc de temporibus eorum ac posteritatibus dicemus iuxta id quod in nostra Chaldaica & primordiali Scythica historia fidei memoria conseruatum est.

¶ BEROSI LIBER QVINTVS DE
regnorum & prouinciarum antiquitate & origine.

VT supradiximus anno à salute humani generis ab aquis 131. cœpit regnum Babylonicum sub nostro Saturno, patre Iouis Beli qui imperauit annis 36. ¶ Anno huius

huius 10. Comerus Gallus posuit Ionias suas in regno quod post Italia dicta est. Et regionē suā à suo nomine cognominavit, docuitq; illos legem & iustitiam. ¶ Anno eius 12. Iubal condidit Celtiberos, & paulò post Samotes qui & Dis, Celtas colonias fundavit: neq; quispiā illa etate isto sapientior fuit, ac propterea Samotes dictus est. ¶ Anno Nymbtoti 15. Oceanus ad Nynū Ægypti cōfedit & multos ex sorore Tethyde edidit liberos. inde superuenit ille corruptor humani generis ChēEsenuus ubi Thelchines magicā docens maxima opinione celebratus. ¶ Anno 18. eiusdem Babylonici regis Gogus Sabeam Arabiam Felicem cū Sabo suo patre puer tenuit, & Triton Lybiā & Iapetus priscus Atlaa Africā: Cus Æthiopiam & Getulus Getuliā. ¶ Anno eiusdē 25. Tuyscon Sarmatas maximos populos fundavit, & Mesa cum filijs Istri priscos Mesios posuit vsq; ponticam Mesembriā ab Adula monte. ¶ Anno 38. eiusdem regis Sage Armeni multiplicati possederunt omnem Caspiam regionem ab Armenis vsq; in Bactrianos: & Ianus pater laneos colonos trāsduxit in Hircaniā: & Ianilos in Mesopotamiam versus mare sub Babylonia. ¶ Anno 40. eiusdem regis aliquot coloni ex filijs Comeri in Bactrianis sibi sedes quæsiuerunt. Et Gāges in India sedem sui nominis. ¶ Anno 45. eiusdem regis aliqui ex filijs Mesę ac Getuli iuncti simul primi Mesageras in India propagauerunt. Eadē tempestate Saturnus rex Babyloniæ misit principes coloniarum Assyrium, Medum, Moscium & Magogum qui regna cōdiderunt, Assyrium, Medū, & Magogum, in Asia: Moscos verò, & in

Asia simul, & in Europa Anameon quoq; adolefcentulus Meones à se dictos condidit, & regnavit CL annis.

DE BELO IOVE, SECVNDO,

Rege Assyriorum.

SECUNDUS rex Babylonix IVPITER' BELVS filius dicti Saturni regnavit annis 62. & fundamēta designata Babyloniq; oppidi magis quàm urbis erexit. Pace fruebatur vsque circa finē imperij sui. ¶ Anno 3. huius Comerus more Scythico vnde venerat, docuit suos Italos urbē curribus cōponere. Et idcirco Veij appellati sunt vocabulo Sago, qui veias plaustrum appellant: & urbem ex his compositam, si parva sit, Veitulam: si magna, Vlurdum; si metropolis, Cyocholā. Ad hęc quoq; tempora Scythæ plaustris & curru pro domibus vtuntur. Et sub solario quidem stabulum: supra verò habēt officinas domus. Conclufit & loca à se cognominata. ¶ Tyras postquā Tyrum fundavit, cum principibus coloniarū litora maris tenuit fundavitq; Thraces. Archadius Archadium: Emathius Emathiā tenuit. ¶ Anno 45. huius Beli, Ianus pater posuit colonias in Arabia felice, & à suo nomine vnas vocavit Noa, & à cognomine Ianineas. Qui verò ex posteritate Comerī erant Galli, ab auito cognomine illos appellavit Gallos. ¶ Anno 56. huius Beli ChemEsenus venit in Italiam ad Comeros, & non comparente Comero cœpit colonias regere atque corrumpere suis impietatibus & sceleribus. Ianus vero pater circa Arabiæ felicis fluvium plures colonias relinquens, & à se Ianineas cognominans, in Africam ad Trizonem venit. ¶ Hac

itate Iupiter Belus cœpit libidine dominandi torqueri. Et paulo antè Araxa cum filio Scythæ (creato omnium gentium Sagarum rege Sabatio Saga atque in Armenia relicto) ipsa occupavit omnem partem occidentalem ab Armenia vsque in Sarmatiam Europæ. ¶ At verò Iupiter Belus cum non posset alios subiugare, nisi subacto & trucidato Sabatio Sagarum rege, clàm molitus est illum perimere. Cumque Saturnus prospiceret, se nō posse euadere, quòd innumeras insidias sibi parauerat Iupiter Belus, clandestina fuga se tutabatur in Sagis Caspijs delitescendo. Cumque naturæ concederet, iussit filio Nyno vt Sabatium Sagum funditus deleteret & omnes populos Babylonico regno subijceret: quia omnium in orbe primum fuisset. Quo accepto Sabatius delitescere in Bactrianis Sagis, quousque cerneret tempus idoneum, vel ad regnum vel ad fugam. Ita arma Iouis contra eum parata, illum regno pepulerunt circa tempora Semiramidis. ¶ Eodem tempore Triton reliquit filium Hammonem regem Lybiæ: qui accepit coniugem Rheā sororem CamEsenui Saturni Ægyptiorum: sed tamen ex Almanthea adolescēcula, clàm Rheā Dionysium sustulit: & in Nysam urbem Arabiæ educandum misit.

DE NINO FILIO BELI

Tertio Rege Assyriorum.

Tertius rex Babylonix à nostris scribitur NINVS. Iouis Beli filius: & regnavit annis 52. Hic omnibus suis viribus sumptis armis patris sui Iouis Beli, omnibus bellum intulit, nulli parcens: & Sabatium

Beosus.

Sagā quòd esset in omniū desiderio, omni studio ad interitū quæritabat, quare etiā toto huius tēpore exul apud suos delituit. Hic omniū primus ex nostris regibus Babylonicū regnum propagauit & omnium primus templum Belo patri & matri Iunoni & Rheę auie, & statuas in medio oppidi Babylonie erexit. ¶ Anno huius Nini 4. Tuiscō gigas Sarmaras legibus format apud Rhenum: Idipsum agit Iubal apud Celtiberos: & Samotes apud Celtas. Econtrario CAMESENV Saturnus Ægyptiorum, Comaros Italos nitebatur corrumpere iuuātibus illum conuenis & aduenis, quos ille pro Italiæ colonis conduxerat: quos ipsi vocant montanos Aborigines. Et apud Lybiam lis orta est inter Rheam & Hammonem, ob stuprū admis- sum cum Almāthea: quærebatq; Rheavbi Dionysius esset, vt eū perderet: & diu lis ista rixaq; perseuerauit. ¶ Anno Nini 19. Ianus pater ex Africa in Celtiberos Hispalos venit vbi duas colonias diuisit à se dictas Noelas: & Noeglas: his enim etiam antea cognominibus cognominauerat vxores Iapeti & ChemEsenui. ¶ Nini anno 19. Ianus pater veniēs in Italiam cū comperiisset CemEsenum prater opinionem corruptentem iuuetutem, tribus annis illum æquo animo tulit. Deinde illi aliquot colonijs assignatis eū Italia excedere iubet. ipse omnes colonias diuisit. Etenim omnes colonos Comaros corruptos & conuenas, & aduenas mōtana trans Ianiculum amnem colere iubet, illisq; filiam suam Cranam Helernam, id est, suffragio ab his electam & exaltatam reginam cum sceptro Albam dat.

¶ Namque

¶ Nanq; duos filios suos nouissimos cum illorum posteritate Cranum & Cranam Ianus cum Comero miserat, coaluerantq; in gentem atq; posteritatem maximam, quam nostra ætate Ianigenā vocant. Cognominauit autem Razenuā, id est, sacram propagatricē incubamq; contra impietatem CamEsenui. Itaq; suam posteritatem separatam ab Aboriginibus esse voluit cis Ianiculum amnem, in planicie atque maritimis. Cognominauit autem eam Razenuam: vt & Cranum, Razenum. Interea cum Italia discessisset CamEsenuus, ad illum Rheavenit: & illi nupta, ambo contra Hammonem cum Titanibus pergunt. ibiq; bello commissopellunt regno Hamonem, & in Cretam cogunt. Cum in Lybia ChemEsenuus regnat, parit ex Rheasore Osirim, quem cognominauit Iouem.

¶ Anno 22. Nini Ianus in Tuscia Ianiculum quod ætate CamEsenui condidit, sedē sibi perpetuam statuit vsq; Arnum, vbi colonias positas vocauit Arni Ianas: id est, à Iano exaltatas. Veruloniæ iura dicebat.

¶ Anno Nini 43. Sabatius cum aduerteret nullo pacto sibi licere vti regnis, creato Armenis Sagis rege filio Barzane in Sarmaticū Pontilitus concessit. ¶ Eadem tempestate Dionysius Hammonis filius armis sumptis Rheam & CamEsenum regno paterno pellens, & secum Osirim retinens, in filiumq; adoptans eum à patre suo Hammonem Iouem cognominauit: vti à magistro Olympo Olympicum, eiūque totius Ægypti regnum tradidit. ¶ Eodem anno virgo Palladon apud Tritonidē lacum infantula ex-

posita ab eodem Dionysio (Ioue Lybico etiam cognominato) adoptata in filiam fuit: quæ omnem militiam prima Lybieos docuit. ¶ Eodem tēpore Ianus pater Ianigenas Razenuos docuit physicam, astronomiam, diuinationes ritus: & rituales scripsit: & omnia literis mandauit. Eisdem verò nominibus & veneratione diuina sunt prosequuti, quibus in Armenia Saga erant vñ.

¶ Anno 49. Nini Celtiberos rexit Iberus filius Iubal, à quo Iberi nominati fuerunt.

¶ Nini 41. anno apud Celtas regnauit Samoris filius Magus, à quo illis oppida plurima posita sunt.

¶ Vltimo anno Barzanes in Armenia à Nino superatur.

DE SEMIRAMIDE, ET IIII.

*Regno Assyriorum, in quo Ascalonita
Semiramis.*

Quarto loco regnauit apud Babyloniam vxor Nini Ascalonita Semiramis aënis 42. ¶ Hæc antecessit militia, triumphis, diuitiis, victoriis, & imperio, omnes mortales. Ipsa hæc urbem maximam ex oppido fecit, vt magis dici possit illam adificasse quàm ampliassè. Nemo vnquam huic fœminæ comparandus est virorum. tanta in eius vita dicuntur & scribuntur cum ad vituperationem, tum maxime ad collaudationem magnifica. ¶ Huius primo anno oritur ex Rheæ & CamEsenuo in Ægypto Iuno Ægyptia cognominata Isis maxima frugifera legifera, soror & vxor Osridis. ¶ Eodem anno S A B A T I V S S A G A à Ponto soluit in Italiam ad patrem Ianum, quem exceptum hospitio

hospitio post aliquot annos illum Coritum creauit: & Aboriginibus præfecit.

¶ Anno 6. Semiramidis apud Rheni Sarmatas regnauit filius Tuysconis *Mannus*: ¶ Et apud Ianigenas Razenuos Vesta vxor Iani sempiternum ignem custodiendum virginibus puellis edoctis sacra tradidit.

¶ Anno 12. Semiramidis Sabatius Saga cum Iano regnat.

¶ Anno 17. Semiramidis Sabatius Saga docet agriculturam & aliquantulum religionis.

¶ Anno 22. Semiramidis Sabatius Sabum præfecit Sabinis & Aboriginibus. ipse iuxta Ianiculum cum aliis Curetibus regionem coluit & ibi obiit.

¶ Anno 34. eiusdem apud Celtiberos regnat Iubalda filius Iberi apud mōtem sui nominis.

DE ZAMEI NYNIA V.

Rege Assyriorum.

Quintus apud Babylonios regnauit Zameis Nynias filius Semiramidis annis 38. In regno Babylonico hic parum resplēduit, ornauit tamen templa deorum, Chaldeos ampliauit.

¶ Eius anno 1. cū Sabatius obiit, Ianus pater senissimus filium suum CRANVM Coritum creauit: octauoq; post anno, obiit: e. pletis vitæ suæ annis 130. & Ianigenæ, illum Vortumnū appellantes, tēplum illi & diuinos honores vt par erat, impenderunt.

¶ Hoc anno Osiris inuentis à se & à sorore adolescentula frumento & frugibus cœpit docere illa in Paestina. Inde reuersus in Ægyptum & inuento aratro & his quæ ad agricul-

Berosus.

turam pertinent, sensim vniuersum peragranit orbem, docens quæcunq; intuenerat. & ita vniuerso imperauit orbi: exceptis gentibus, quæ iam in Babyloniorum venerant potestatem.

¶ His temporibus regnauit apud Celtas Saron qui vt contineret ferociam hominum tum recentum publica litterarum studia instituit. ¶ Et apud Tuyscones INGHÆNON. & post eum ISTEYON.

DE ARIO VI. REGE.

Assyriorum.

Sextus Babylonix rex Arius regnauit annis 30. qui adiecit imperio omnes Bactrianos. Nam paulò ante mortem Ninix CamEsenuus pulsus ab omni ferme orbe in Bactrianos sese contulerat: & illos magico præstigio sibi deuinxerat: adeo vt apud illos maximis viribus imperaret. Coacto autem CamEsenuus maximo populorum exercitu inuasit Assyrios, contra quem Ninus dimicans superior fuit & CamEsenum obtruncavit. Inde paulò post ipse obiit. Quare Arius collecto exercitu post patris Ninix obitum Bactrianos & omnes Caspios sibi subiecit. ¶ Cranus Ianigena sororem suam mortuam cum Ianigenis Razenuis suis & omnibus simul Aboriginibus solenni pompa celebrat; & illi lucum iuxta Ianiculum amnem solennesque ritus & diem sacrat, ipse senex filium suum AVRVM CORITUM creat.

¶ Arii 20. anno apud Celtiberos regnat Brygus qui multa oppida suo nomine fundauit adiectis nominibus capitum originum, quibus illa consignabat.

Apud Lybiam regnauit priscus Hyarbas vir
ferox

ferox armis & militia Paladius.

¶ Anno 24. Arij apud Ianigenas Razenuos regnat Aurunus filius Crani.

¶ Anno 29. apud Celtas Dryus peritię plenus.

DE ARALIO VII. REGE

Affyrriorum.

SEPTIMUS Affyriis imperat Aralio annis 40. vir iste claruit ingenio & studio militari, & primus adauxit pōpas & gemmas & muliebres delitias. apud Lybiam Hyarbas cum Paladiis fœminis belligerans non fuit illis par. quare donis occurrens se ac regnum illarum permisit potestati.

Apud Tuyscones regnabat *Hermion* vir ferox armis : & apud Celtas Bardus inuentione carminum & Musicę apud illos inclytus.

¶ Aralij anno 10. Armeni, Ianigenę, Griphoni cum coloniis suis ad Aurunum Ianigenum venerunt:queis exceptis hospitio, etiam sedem cū Ianigenis Razenuis assignauit. Classe quoque Aufon eodem tēpore ab Auruno fuit exceptus anno 8. sequente, & sibi sedes in orientali Italia ab eodem consignata fuit.

Idem Aurunus in Vetulonia lucum sacrauit Crano, & inter Ifos, id est deos annumerauit: Iano quoq; Vortunno templum & statuam non procul vrbe dedicauit : & deo Razenuo in Vetulonia sacellum condidit. Nouissimis annis Aurunus, MALOT TAGETEM filium creauit Coritum & 35. Aralij anno obiit: & successit Malot Tages.

¶ Anno penultimo Aralij classe venit ad Malot Tagetem Razenuum Ianigenum Phæton cum suis: qui inueniens omnia ab Aufo-

niis occupata ab Oriente : & montana à Gallis & Aboriginibus possessa; planicie verò à Razenuis Ianigeniis habitata, donatus fuit parte Occidentali, posseditque cum sua posteritate montes & totum Eridanū vsque in regionem proximam, istis relinquens nomina locis.

¶ Eo tēpore Italia in tribus locis arsit, multis diebus circa Istros Cymeos, & Vesuuios: vocataq; sunt à Ianigenis illa loca Palensana, id est regio conflagrata.

DE BALEO XERXE VIII.

Rege Assyriorum

Octauus rex Babylonie fuit Balcus cognomento Xerxes & regnavit annis 30. hunc appellauerūt Xerxem, id est victorem & triumphatorem quod imperavit duplo plus gentibus quàm Aralius. Erat enim militia ferox & fortunatus : & propagavit regnum vsque prope Indos.

¶ Huius Balei Xerxis temporibus: regnat apud Celtiberos Tagus cognomento Ornia, ex quo patria dicta fuit Taga. ¶ Apud Tuyscones regnat *Marsus*: & apud Lygures Phiston relictio filio Ligure regressus est in Æthiopiam. Malot Tages ritus sacros à Iano traditos & Auspicinam auxit.

DE ARMATRITI IX. RE.

ge Assyriorum.

Nonus rex Babylonie Armatritis imperavit annis 28. magis ad voluptates & delicias conuersus, ea quæ ad libidinem spectant, cum inuenit; tum maximè inuenta ampliauit.

¶ Huius ætate apud Celas, Longho regnavit: & apud Celtiberos *Borus*, à quo regnum habuit

buit nomen: & apud Ianigenas. SICANVS filius Malot Tagetis, à quo cognominata fuit Vetulonix regio.

¶ Anno 20. Armatritis Lygur misit Cydnū, & Eridanum cum coloniis, cum fratribus & nepotibus: & occupauerunt vsque Istrum in Italia. Sicanus dēficauit Aretiam & nominauit eam lingua Ianigena, Horchiam. Osiris in Thracia peremit Gigantem Lygurgum.

¶ Anno Armatritis 32. apud Celtiberos tyrannidem assumpsit Deabus: qui cognomentū promeruit à fodinis auri & diuitiis quas primus ibi cœpit & inuenit. opprimens colonias. ¶ Et post duos annos apud Celtas regnauit Bardus iunior.

DE BELOCHO X. REGE

Affyrionum.

Decimus Affyrionū rex imperat Belochus annis 35. qui idcirco à Belo sumpsit cognomen: quia, cum imperium voluit exercere circa maximum pontificium Beli Iouis, & maximè circa auspicia & diuinationes occupatus fuit. ¶ Eius auus apud Thuyfcones regnauit Gambriuius vir ferocis animi. Apud Emathios cœpit regnare Macedon filius Osiridis: à quo nunc nomen retinet prouincia: atque circa hoc regnum Osiris depressit Gigantes, qui iam tyrannidem cœperant.

¶ Vigésimonono huius Belochi anno apud Celtiberos Lomnimi florebant, & adificauerunt à suo nomine urbem magnā Lomnimiam. ¶ Anno autem sequente Itali oppressi à tyrannis Gigantibus in tribus Palensanis, aduocauerunt OSIRIM, qui cum coloniis ad Istrum

vicinos fontes peruenerat. Osiris tota Italia potitus 10. annis illam tenuit & à se nominauit in triumphum: & sub ditione positus gigantibus regem Ianigenis reliquit: **LESTRIGONEM** gigantem, sibi ex filio Neptuno nepotem.

¶ Anno 32. Belochi rex Lucus regnare cœpit apud Celtas. Nouissimis annis Belochi, tenuit mare Atticum; & ebulliens inundauit Atticā.

DE BALEO XI. REGE

Affyrriorum.

VNdecimus Rex Babylonis fuit Baleus annis 52. Hic post Semiramidem supra ceteros enituit fama, splenduit imperio, vsque intra Indiam. Libri multi de eius gestis sunt à nostris conscripti. ¶ Huius anno 10. Porcus Cadus, Sene insulam compleuit. Vetulonicis coloniis, partem relinquens posteritati Lygures.

Huius Balei temporibus Indi sua obtulerūt Babylonis. Osiris in Ægyptum reuersus, columnā quæ permanet, inscripsit, in monumentum expeditionis suæ per totum orbem. ¶ Apud Thuyscones regnat *Suenus*: & apud Celtas Celte: à quo nomen habuerunt montes illorum maximi à conflagratione sylvarum qui diuidit Celtas & Celtiberos. ¶ Typhon Ægyptius, omnibus orbis gigantibus consciis, fratrem suum Oliridem (Iouem iustum Ægyptiū) peremit. & ipse in Ægypto assumpsit tyrannidem. Busiris in Phœnicia in Phrygia verò alius Typhon: in Lybia Anteus: in Celtiberia Lonimius: in Italia Lestrigones. & in toto mari Milinus Cretensis.

¶ **HERCOLES** Osiridis filius cui nomen est

est Lybius, cum Iside in Ægypto substulit Typhonem: in Phoenicia Busiridē: alium verò Typhonem in Phrygia: Milinū in Creta: Antecum in Lybia: Lonnimos in Celtiberia: à qua (substituto illis rege Hispalo) ad tyrannos Italiæ conuersus est. Cumque in Italiam per Celtas transiret permissu parentum, Galatea genuit illis Galatem regem.

In Italia 10. annis debellauit & expulit Lestrigones. Postquam 20. annos apud illos pacificè regnauit, multaq; illis oppida à suo nomine & à suo cognomine Musarna (sicut Gedrosiæ & Carmaniæ) fundauit & loca aquis impedita habitationi hominum, commoda fecit.

Anno itaq; Balei 41. orsus in Italia pugnam contra gigantes, biennio ante illius obitum illos deleuit. Ita ab Hispalis Hercules venit in Italiam: Lestrigones & omnes tyrannos substulit, Arnos, Libarnos, Musarnos à se cognominatos condidit. ac 30. annis rexit. & accersitum TVSCVM illis regem reliquit.

DE ALTADÆ XII. REGE

Affyrionum.

Altadas 12. rex Babylonis fuit regnans annis 33. Hic interposuit tempus suum delitiis existimans vanum esse laboribus & suæ vitæ miseria cōtinua laborare. non quidem aliorum humanæque gentis vtilitate ac beneficio: sed exitio ac seruitute. idcirco suum institutum fuit: vt vita, diuitiis, & gloria, aliena stultitia (posita miseria à se & maioribus) partis, sibi frueretur quoad viueret.

¶ Huius Altadis tempore Hercules filium Tuscum ex Arana susceptū ex Tanaide regio-

Berosus.

ne euocat. Galates (à quo Samothei Galli dicti) eius ætate regnauit apud Celtas: & *Vandalus* apud Tuyscones.

¶ Hercules T V S C V M filium Ianigenis creat Coritum ex more. Quo etiam illis rege relicto: Ipse senex admodum in Celtiberos reuertitur anno Altadis 39. & regnauit ibi atque obiit: cui Celtiberi templum ad illius Gades & sepulchrum & diuinos honores tribuerunt, plurimasq; illius triumpho & nomini vrbes dedicauerunt: vt Lybisonā, Lybisocam, Lybuncam, Lyboram. Galatheum puerum ad Herculem missum, in Siciliam cum colonis misit Tuscus. Idem *Tuscus*, primus Palatuam militiam & inuicimenta, Razenuos Ianigenas docuit.

DE MAMITO XIII. REGE

Assyriorum.

Tertiusdecimus Babyloniz Rex Mamitus regnauit annis 30. Is rursus milites exerceuit & assuefecit laboribus: & interpositis delitiis, vnguētis & opobalsamis militiam & pugnas exquebatur, cœpitq; formidini esse Syris & Ægyptiis. ¶ Huius anno 22. ALTEVS Tusci filius regnat apud Ianigenas: & biennio ante Hesperiiis frater Kirim apud Celtiberos: rursus apud Celtas Harbon: & apud Tuyscones *Tentanes*.

DE MANCALEO XIII. REGE

Assyriorum.

Quartusdecimus rex Babylonis imperauit Mancaleus annis 30. cuius anno primo apud Celtiberos Kirim pulso fratre Hespero in Italiam regnauit.

¶ Duodecimo vero anno Mancalei apud Ianigenas

nigenas regnat KITIM relicto in Celtiberis rege filio Sycoro. ¶ Eiusdem Mancalei temporibus apud Tuyscones regnat *Hercules Alemanus*: apud Celtas Lugdus, à quo prouincia & homines cognomena sumpserunt.

Kitim (ob mentis excellentiam) Ianigenarum sua lingua vocauerunt Italum Athlaa. Hic filiam suam Electram Ianigenarum principi Cambolascioni dedit coniugem: qui pro nuptiis colonias misit trans Alpes Italiae proximas: & Romanam filiam suam Italus primo sub reginam Aboriginibus sacrat, filium quoque suum MORGETEM Italus Kitim creauit Coritum.

DE STERO XV. REGE

Assyriorum.

Quintusdecimus Assyriis imperat Sterus annis 20. vir de cuius gestis & prudentia omne vulgus personat. ¶ Huius temporibus Morges filius Itali creauit Coritum suum cognatum CAMBOBLASCONEM, & paulo post idem Coritus manet Itus.

¶ Apud Celtiberos regnat Sicanus filius Sycori post obitum Sferi sub Mamelos.

DE MAMELO XVI. REGE

Assyriorum.

Sextusdecimus rex Mamelus Babylonis imperat annis 30. anno octauo ROMANESSOS filius Romę fit primus subregulus montanorum Aboriginum: & Sicanus regnat apud Celtiberos.

¶ Apud Celtas Beligius, à quo illi Beligii appellantur, regnat: & apud Ianigenas tandem à patre IASIVS creatus est Coritus.

¶ Iasius creatus est Coritus: & anno sequenti

Berosus.

te simul cœperunt duo reges, videlicet primus rex Atheniensium Cecrops priscus, & Iasius Ianigena apud Celtas. In Iasij nuptiis, affuit Io Ægyptia. Sola enim fœminarum vno plus Done centenario, vixit: & vniuersum ferme orbem lustravit post viri intetitum.

DE SPARETO XVII. RE-
ge Assyriorum.

Decimus septimus rex Babyloniorum fuit Sparetus: & regnavit annis 40. Sub eo cœperunt miranda in orbe. Nam terræmotus Babylonios terruit. Athenienses regnum exorsi sunt anno quarto eius. ¶ Et eodem anno Iasius Ianigena imperavit Italicis & Ciceleus aliquantò post Celtiberis.

¶ Sub Spareti imperio finierunt Ægyptij reges magni, Orus, Acencheres, Acoris: & cœpit Chencres: qui cum Hebræis de Magica pugnavit, & ab eis submersus fuit. ¶ Anno quoq; huius 34. & 35. in Thessalia diluvium fuit non solum ex himbribus, sed quòd obturatis montibus casu flumina planiciem impleverunt: & subsequuto terræmotu apertis ostiis montium aquæ in alueos regressæ. & in alia eorum parte post terræmotum sequutum est incendium, sub quodam illorum rege Phatonte: & noster rex Phænices & Syros subegit. ¶ Antea verò anno 20. huius imperij, ab Italia Io in Ægyptum regreditur. Et lis prima intestina oritur, pro regno, inter Dardanum & Iasium. Aborigines sequebantur partes Dardani: Ianigenæ vero & Siculi cum Siceleo partes

Iasij.

Rege Assyriorum.

DEcimus octauus. rex præfuit Babylonis
Ascatades annis 41. qui funditus omnem
Syriam ditionis suæ fecit. ¶ Cuius anno 13. vi-
tis inuenta apud Græcos narratur. ¶ Sub eo-
dem anno Dardanus Iasium dolo peremit, &
fugiens in Samotraciam diu ibi latuit. ¶ Iasio.
CORYBANTVS filius successit

¶ Ascatadis anno 8. Chæcres victus, Hebræo-
rum magica periit in mari. cui apud Ægyptios
successit Acherres. Apud Celtiberos Lusus: a-
pud Celtas Allobrox. ¶ Et apud Aborigines I-
talos *Rhomanessus* filius Rhomæ, primus Satur-
nus consecratus, mox obiit: cui successit filius,
eius *Picus Priscus*.

¶ Anno vltimo regis Ascatadis Ato, donauit
Dardanium parte agri Meonici, & ita regnum
Troianum cœpit. Dardanus si qua iura in Italiæ
regno habebat resignauit Turrheno filio Atus.

¶ TVRRHENVS adnauigans in Italiam
Ianigenam, à Cybele & Corybanto, tanquam
ex Herculeis, hilari hospitio exceptus, & ciuili-
tate Razenua donatus est. Ipse Turrhenus mul-
ta Meonica ornamenta proferens dedit. Cory-
bæus vero & Cybeles (ordinata dynastia duo-
decim ducum, duodecim populorū qui essent
ex Ianigenis, ipsi in Phrygiam se contulerunt.

¶ Porro etiam sub Ascatade apud Ægyptios
fuerunt reges Cherres & Arneus qui cognomi-
natus est Danaus, & Ramesies cognomento
ÆGYPTVS. Itaq; qui reges & tempora tra-
duntur à nostris de primoribus regnis orbis, à
Iani diluuiio primo vsq; ad Dardaniæ regnum

Bergius.

conditum. his nostris breuissimis annotationibus sint hactenus dicta.

¶ Quinque Berosi libri de Antiquitatibus expliciunt.

MANETHO IN SUPPLEMENTIS Berosi.

<i>De Amynto rege Assy-</i>	<i>De Sosarmo.</i>	26
<i>riorum.</i>	19	<i>De Mytelco.</i>
<i>De Belochio.</i>	20	<i>Et hic quoque omissus à</i>
<i>De Belopare.</i>	21	<i>Manethone.</i>
<i>De Lampride.</i>	22	<i>De Tautane.</i>
<i>De Sosare.</i>	23	<i>De Teureo.</i>
<i>De Lampare.</i>	24	<i>De Tynco.</i>
<i>Hi duo omissi à Mane-</i>		<i>De Beryllo.</i>
<i>rhone.</i>		<i>De Eupale.</i>
<i>De Pannia.</i>	25	

EROSVS inter Chaldeos historicos probatior, deflorauit breuissimis annotationibus omnia Chaldaica de posterioribus regnis orbis à diluuiio maximo: quod eorum maiores scribunt fuisse ante Ninum usque ad præcipuum regnum Troiz conditum. Nos quoq; vbi ipse reliquit, prosequemur ea quæ nobis ex nostris historicis, vel eorum relationibus consecuti sumus per nostros Ægyptios reges progrediendo: vt ipse egit sub Assyriis.

ÆGYPTVS eiectio fratre Danao regnauit annis 78. Ab eo Ægyptus nomen accepit, Pharaones pro dignitate dicebantur. ¶ Anno huius 5. regnauit Amyntes annis 45. ¶ Anno 6. regnauit Dardanus annis 74. ¶ Decimo an-

no Danaus Argis annis 50. ¶ Anno 16. huius regnavit *Turrhenus* apud Ianigenas annis 51. ¶ Anno 33. in Creta regnavit Asterius. ¶ Anno eiusdem 35. apud Celtas Rhomus, à quo Romandi. & biennio post apud Aborigines *Faunus Priscus*. Apud Athenienses Pandion. ¶ Anno 50. apud Assyrios Belochus iunior. ¶ Et anno 67. apud Aborigines imperabat *Annus Faunigena*.

¶ Secundus post hunc Pharaon Memopsis imperat apud Ægyptios annis 40. ¶ Cuius secundo anno apud Troianos regnat Eriktionius annis 46. ¶ **TARQVON PRISCVS** apud Razenuos Ianigenas, qui nunc dicuntur Turrheni, & Tusci, ob Turrhenum & peritiam minorum quæ à Iano didicerunt, regnat annis 21. ¶ Apud Celtas Paris, apud Celtiberos Testa Lybius Tryton. ¶ Anno 7. eiusdem apud Assyrios regnat Belopares. & Minds regnat in Creta. ¶ Anno verò 19. Atheniensibus regnat Erietheus. ¶ Anno 35. eius apud Tuscos annis 15. regnat A B A S, à quo positi sunt Abij Tuscis. ¶ Et anno eiusdem 33. Argis regnat Abas, Argus. ¶ Anno 30. Menophis Cadmus & Phoenix à mari rubro profecti apud Sydonem regnauerunt. ¶ Post septennium Cadmus docuit rudem Græciâ, & regnavit Thebis. ¶ Apud Assyrios regnavit Lamprides. ¶ Et ultimo eius anno Zetus Amphion expulerunt Cadmum.

¶ Post Menophin cepta est **DYNASTIA LARTHVM**, vt in Italia: quæ dynastia duravit annis solaribus 194. Horum Larthum in Ægypto primus fuit Zetus qui regnavit annis 55. cuius anno 8. in Dardania regnavit Tros.

Maneth.

¶ In Tuscia verò anno huius 33. regnavit annis 28. VEIBENVS ex familia Veitulonix. (*Hic locus ira restituendus videtur. In Tuscia verò Olanus 23. regnavit annis & post eum 58. Veibenus ex familia Verulonia.*) ¶ Primo quoq; anno Zeti regnavit apud Celas Lemannus. ¶ Et 32. anno apud Aborigines *Mars Italus* cognomento *Ianus iunior*. ¶ Anno eiusdem 35. apud Celtiberos Rhomus regnavit.

¶ Secundus Larthes Ægyptius fuit RANSES annis 66. ¶ Anno eius 24. Assyriis imperat Paunias. ¶ Eiusdem anno 28. Atheniensibus regnat Egeus. Cadmus Armonia sororem Iasi, Samotracis ducit uxorem. Olbius regnat apud Celtas. ¶ Anno 60. Cadmus ex zelotypia primæ uxoris ob Armoniam discrimen certamenq; patitur. ¶ Eiusdem anno 23. *Ceculus* cognomento *Saturnus iunior* regnat apud Aborigines. ¶ Et tertio anno post apud Turrhenos regnat OSCVS cuius insigne fuit serpens. Hic ex Verulonia multas colonias seminavit apud quam erat oriundus magna familia. ¶ Anno eius 13. Ilus regnavit apud Troianos 52. annis, & Palatuus apud Celtiberos: apud Celtas Galatas iunior, qui vicit Sarmatas, & cōdidit Galatas Asix. ¶ Anno eiusdem 47. *Picus iunior* fit rex Aboriginibus. ¶ Et apud Tuscos regnat THARCHON SECVNDVS annis 44. post Oscum. ¶ Anno penultimo Ramesis apud Celtas regnavit Nannes.

¶ Tertius Larthes Ægyptius Amenophis annis 40. regnat, & imperat: cuius anno primo Laumedon imperavit Troix. ¶ Anno verò tertio Sosarimus regnat Assyriis: & Hercules Amph-

phitryonis nascitur anno sexto: vixitque annis 52. & periit igne. primus ex maximis piratis.

¶ Anno Amenophis 14. apud Aborigines regnat *Faunus iunior*. ¶ Et 29. anno Tuscis imperat THYBERINVS, ex familia Veia Vetulonia annis 35.

¶ Quartus Ægyptiis imperauit Ammenephos, al. Amenophis. annis 27. ¶ Cuius anno quarto apud Celtas regnat Rhemus, à quo Rhemi. ¶ Anno nono eius apud Assyrios regnavit Tautanes. ¶ Et anno 16. apud Aborigines *Latinus*. apud Tuscos autem regnat MEZENTIVS. Secutus est vltimus Larthes septem annis.

Postquam secuta est Dynastia sine Larthe annis 177. per quam numerabimus qui Babylo-
nij, Ægyptij, Turtheni floruerunt. Anno Dynastix Diapolitanorum primo, Troia euersa fuit, & anno tertio *Aneas* venit in Italiam ad Latinum, & Euandrum, & Turrhenos: apud quos regnavit TARCHON IVNIOR annis 20. ¶ Anno septimo *Ascanius* Latinis imperat. ¶ Anno verò sequēte Teuteus Assyriis: & post Francus Celtis, ex Hectoris filiis. & anno eodem Lydi mare obtinuerunt. ¶ Anno 42. Amazones remplum Dianæ Ephesi succenderūt. ¶ Et anno 47. OC NVS imperauit Italix annis 46. vixit annis 96. & 49. *Sylvius* Latinis: & Tyneus Assyriis. ¶ Anno 45. Dynastix regnavit Latinis *Aneas Sylvius*. ¶ Et Assyriis *Dercilus* anno 47. ¶ At 72. Tuscis imperat PYPINVS annis 52. ¶ Anno 8. regnat Latinis *Sylvius Latinus*. ¶ Et 121. Eupales Assyriis. ¶ Anno 158. Alba Latinis regnat, & 128. NYCIVS FESV-
LANVS Tuscis annis 47. ¶ Anno 166. PY-

SEVS TVSCVS pirata imperat Italiae annis 52. Ita paulatim Assyrij, Ægyptij, Turtheni, delitiis eneruati decrescunt. econtrario Latini crescunt. Itaq; subiiciemus breuiloquium, quo pacto reges Assyriorum & Ægyptiorum coeperunt eneruari. econtrario Græcorum & Latinorum Aboriginum. Apud enim Tuscos Piseo successit TVSCVS IVNIOR annis 39. huic AMNVS annis 35. quem secutus est FELSINVS annis 33. Hinc BON annis 28. ATRIVS 27. MARSIAS 18. ETALVS 39. CELIVS 21. Ex Latinis autem secuti sunt per quos propagati Romani Imperium tenent.

Manethonni supplementa explicantur.

F. IOANNIS ANNII VITERBIENSIS Berosi commentatoris Chronographia Etrusca digesta: cuius prima pars Digestio Italia sub aurea ætate à diluuiio ad Ninum Cam Esenum tribus regibus annis ducentis quadraginta novem, hoc modo.

Solitudo Italiae 108. Clanius primus adueniens 33. Comerus Gallus 58. Ochus Veius 60. Sequuntur anni 30. & 400. à Camese, ad Atlantem Italum, à quo Italia sub his regibus Camefes 19. Clani secundus aduentus 82. Cranus Razemon 54. Aruns 43. Tages 42. Sicanus 30. Enakij Lukij 30. Apis 10. Lestrigon 45. Hercules 39. Tuscus 27. Alteus 7. Hesperus 11. Sequuntur anni ab Italo vsque ad excidium Troiae 454. sub his regibus Latibus Italiae Italus Atlas 19. Morges 29. Coritus 33. Iasius 50. Coribam 48. Turthenus 51. Tarcon priscus 23. Abas 15. Qlanus 21. Veibennus 42. Osius 34.

Tar-

Tarcon secundus 46. Thyberinus 30. Mezentius 22. ¶ Item à 22. anno Mezentij vsque ad sextum Celij & principium Romuli computatis quinque annis laborum Eneæ etiam tribus regni eius sunt anni 143. sub his regibus Tarcon tertius 20. Ocnus Bianor 46. Pipinus 52. Nycius 47. Pyseus 52. Tuscus iunior 39. Annus 25. Felsinus 43. Bon 28. Atrius 27. Marfias 18. Etalus 30. Celij pars 6. ¶ A sexto Celij quo cœpit Romulus vsq; ad pulsos reges, fuerunt; anni 244. sub Lartibus Celij residuum 15. G A L E R I T V S 20. L V K I V S T V S C V S 25. C I B I C I V S 82. L V C V M O C L V S I N V S 38. R H E T V S 24. V E L V S 41. ¶ A pulsis ab Roma regibus ad perdomitam ciuitatem Etruriæ regnatum est annis 202. ab his Lartibus P O R S E N A C L V S I V S 58. T O L V M N I V S V E I E N S 22. E Q V E S T V S C V S 40. L I V I V S F I D E N A S 48. E L B I V S T V S C V S 32. Post eadem Elbij regnavit. P R O L A R T E S T V R R H E N V S eius filius annis 26. & ciuitatem Etruriæ dedit Romanis Turrhenus 26. ¶ Post datam ciuitatem Etruriæ claruit posteritas Elbij, & Turrheni sub Romanis 354. annis, ex quibus Turrhenus vixit vsque ad superatam Tusciam; signatum argenteum numum Romæ in triumphum annis 12. Turrhenus qui supra 15. Titus 40. Volturnus 49. Cecynna 56. Menipus 46. Menodorus 36. Mecenas 56. Scianus 23. Skenimus 33. Otho Ferentinus 1.

¶ METASTHENES PERSA DE
iudicio temporum, & annalium
Persarum.

<i>De Assyrii Regibus ac</i>	<i>De Ofraganea.</i>	36
<i>quidem spectatim (ut</i>	<i>De Asrazape.</i>	37
<i>hūc Metasthenem Ma</i>	<i>De Tonosconcolero seu</i>	
<i>nethoni iungamus)</i>	<i>Sardanapalo.</i>	
<i>De Laothene 33. rege As</i>	<i>De regno Assyriaco bi-</i>	
<i>syriorum.</i>	<i>partito & ad Medos &</i>	
<i>De Pyrihidia.</i>	<i>Babylonios: inde ad Per</i>	
<i>De Ofrateo.</i>	<i>sas translatō.</i>	
	34	
	35	

VI de temporibus scribere parāt:
necesse est illos non solo auditu
& opinione chronographiam scri-
bere, ne cū per opiniones scribunt
(vti Græci) cum ipsis pariter & se
& alios decipiant, & per omnē vitam aberrent.
Verū absque vllō errore fiet, si solos annales
duarum monarchiarū assecuti: cæteros omnes
vt fabulatores reiecerimus: in his enim tā liqui-
dē atq; verē digesta sunt tempora, reges & no-
mina quā apud eos splēdidissimē regnatum
est. Neq; tamen omnes recipiendi sunt qui de
his regibus scribunt: sed solum sacerdotes il-
lius regni, penes quos est publica & probata
fides annalium suorū, qualis est Berosus. Nam
is Chaldeus omne tempus Assyriorum diges-
sit ex antiquorum annalibus, quem solum vel
maxime vnum Persæ nunc sequimur. ¶ Is er-
go tradit ante Ninum 249. annis regnatum fu-
isse sub tribus diis regibus quorum qui primus
vniuerso imperauit orbi, fuit Ogyges: qui præ-
fuit inundationi terrarum. Inde Saturnus fun-
data Babylonia regnavit annis 36. Belus Iupi-
ter

ter eius filius 62. Ninus eius filius, qui primus monarchiam cœpit annis 52. Semiramis 42. Zameis annis 28. Arius 30. Aralius 40. Xerxes Belus 30. Armatrites 38. Belochus priscus 35. Balcus iunior 52. Altadas 32. Mamirus 30. Mancaleus 30. Spherus 20. Mamelus 30. Sparetus 40. Ascatades 40. Amyntes 45. Belochus iunior 25. Bellepares 30. Lamprides 32. Sosares 20. Lampares 30. Pannias 45. Sosarmus 19. Mytreus 27. Tautanius 32. Teuteus 40. Tyneus 30. Dercylus 40. Eupales 38. ¶ Laostenes 45. Pirithydias 30. Ofrateus 20. Ofraganeus 50. Ascrapazapes 42. Tonosconcoleros 15. Hunc Græci Sardanapalum vocant. huc vsque Berosus. ¶ Nos autem illum imitati nullo alio autore vsi sumus quàm publica Susiana bibliotheca: in qua annales Persarum ferunt fuisse Belochum tertium Sardanapali clādestinum hostem, qui eius militiæ præfectus erat. Is cum Arbace tum Medorum principe partitus est monarchiam: ea lege vt Belochus Babyloniam, Arbaces Mediam atq; Persas regeret. ¶ Itaq; interfecto & ex seipso flammis iniecto Sardanapalo, monarchia bipartita fuit apud Medos: in ea hi regnauerunt annis quatuor & trecentis. Arbaces 28. Mandanes 50. Sosarmon 30. Articarmin. 50. Arbianes 22. Arceus 40. Artines 32. Astybarus cum Apanda filio 20. Apanda solus 30. ¶ Hoc Cyrus & Darius deuicto regnauerunt annis 36. Nam ante reunitam monarchiam regnauerunt in Perside annis 6. Inde aliis 6. Persico regnō resignato Cambysi filio sex annale bellum Tamyri reginz Scytharū intulerunt. Anno 6. à Babyl. euocati, atq; Balt Asa-

te interfecto reunitam monarchiam in Persas transtulerunt. ¶ Totidem annis in bipartita monarchia regnatum est apud Babylonios. Primus Phul Belochus annis 48. Phul Assar 25. Salman Assar 27. Schnacherib 7. Assar Adon 10. Merodach 52. Ben Merodach 21. Nabugdonosor primus 35. Nabugdonosor magnus 45. Amilinus Euilmerodach 30. Filius huius primus Reg. Assar tribus. Secundus Lab Assar Dach sex. Tertius Balt Assar quinque. Balt Assare interfecto regnaverunt simul Cyrus & Darius annis duobus. ¶ Inde solus Cyrus 22. Filius Darij Priscus Artaxerxes Assuerus annis 20. ultione interea sumpta de factione Tamyrica quę per dolum patrum tradiderat Tamyraz. Huius duo filij Cyrus Artabanes & Darius Longimanus septem mensibus pro imperio dimicarunt: & septimo mense Longimano victoria cessit: regnavitq; annis 37. Eius filius Darius Nothos annis 19. Magnus Artaxerxes Darius Mnemon annis 55. Artaxerxes Ochus 26. Nostra ætate Artaxerxes annis 4. Darius ultimus sex. ¶ Magnus Alexander, qui transtulit imperium in Græcos, annis duodecim. Seleucus Nicanor qui nunc agit trigésimum annum, successit toti Asiæ ac Syrię.

F I N I S.

PHILONIS BREVIARIUM

de Temporibus. Lib. I.

Ab Adam vsq; ad diluvium fluxerunt anni 1656. à diluvio ad Abraham 292. ab Abraham ad Moysen 435. à Moysen ad exitum de Egypto & inchoatum templum ligneum

ligneum anni 80. Ab eo ad inchoatum lapideum anno 4. regni Salomonis & executioni mandatum decretum Dauid de successoribus regni anni colliguntur 480. ¶ Siquidem orta lite inter filios Dauid quos ex Bersabea genuerat: quis regno praeceperet. Dauid edicto statuit à iunioribus inchoari: & ut alteri succederet, ubi posteritas naturalis deficeret. Itaq; à Salomone minimo coeptum est, & à Nathan illi natu proximior filio dicto Ahiasar & Mathat, & posteris eius Ahiasarim atq; Mathatym, id est ut omnes dicerentur & essent fratres principis, & donati tempore ad succedendum. Huic usq; ad Iosaphat & Ochoziam posteritas Nathan semper dicta est Ahiasarim. Nam quos occidit Ioram posteros Nathan, quos pater in tribu Iuda prae ter decretum honorauerat filij Iosaphat fratres Ioram dicti sunt. Similiter infantes eorum quos Ioram liberos quidem, sed relictos & auctos in tribu Iuda reliquerat, dicti sunt fratres & filij Ochozia: cum tamen Ochozias vnicus solus, ex Ioram & Salomone superstes esset. Quo perempto omnem stirpem regiam Ahiasarim Athalia conata est delere, nisi prouidentia Iosabet sororis Ochozie ex Ahiasarim saluatus fuisset, minimus ex Ahiasarim infans Elyh qui & Eliakim. Nam synonyma sunt Syris, & Aegyptiis Elyh, Eliakin, Ioakin. Cognominatus autem infans Elyh fuit Ioas primus ex domo Dauid, & posteritate Nathan, pro quo Mizmor à dextro & leuo chore decantatus fuit qui à 70. senioribus septuagesimus quartus positus est: & sub Ioasda institutus ne disperderet Deus funditus domum Dauid ubi finierat proies sua.

lomonis. Ab isto Ioas atq; deinceps in rememorationem reges semper binomij & trinomij fuerunt. Nam iste primus dictus est Elyh, Ioas, Symeon. Item Her Manasses: Ezechias, Iesus & eiusmodi. Itaq; à quarto anno Salomonis vsque ad finem posteritatis eius: & primum successorem Ahiasarim cognomine Ioas supputantur anni 138. à Ioas verò vsq; ad spontaneam transmigratiōē Ioakin anni sunt 291. connumeratis 10. annis, quib. regnavit Amon (captiuo patre Her qui & Manasses) Porro, à transmigratiōe ad desolationem anni sunt vndecim.

¶ PHILONIS SECVNDVS

lib. incipit.

De Cyro.

De magno Artaxerxe

De Assuero seu prisco

Assuero.

Artaxerxe.

De Artaxerxe Ocho.

De Dario Longimano.

ET à desolatione ad carceres Ioakin, sunt anni 20. & ab eius transmigratiōe 31. sex annis sequentibus tunc xditus Myzmor octogesimus septimus. In fine autem septimi anni Euilmerodac eductum Ioakin de carcere, in honore habuit: eumq; populus Heri cognominavit, quòd lucerna Dauid, quæ timebatur extincta, illuxerit: & Myzmor octogesimus octauus editus est ad gratiarum actionem atq; conseruationem gentis & cœlestem missionem Messiz. ¶ Mox liberato Heri, datus est à Deo filius Mesezebeel cognomento Salathiel, qui anno decimo septimo ante solutionem captiuitatis Barachiam, qui anno 17. soluta captiuitate, Dux populi fuit: & ab eo ducatu dictus Zorobabel

anno

anno à transmigratione 81. & à desolatione 70. Præfuerunt autem populo duces ex domo Dauid & sacerdotes ex Leui seorsum vsq; ad tempora Asmonai. ¶ Et de his, septuaginta seniores sic in scriptis reliquerunt: *Iesus* filius Iosedec magnus pontifex cum Barachia Zorobabele, filio Mesezebelis, filij Neri (ipse est Ioakin) anno primo Cyri venit Ierosolymam: qui secundo anno dum iacerent fundamenta prophetantibus Agai & Zacharia ob mortem *Darii Istapi* impeditum est opus nec adiri potuit Cyrus: qui bello Tamirico erat impeditus. ¶ Successit interfecto Cyro Assuerus: Priscus Artaxerses qui bellum parabat contra Artaxar factionis Tamiricæ fautorem: qui & ad defectionem compulerat Assyrios Medosq; ac Persas: & Assuerus intra Babyloniam sese continebat; ad eum Iesus pōtifex: quia duces Syriæ contra Hebræos scripserant, se contulit relicto in pontificatu anno 12. Assueri filio suo Ioaki qui & Elib. Ergo quia eo anno erat Assuerus occupatus bello. non est auditus Iesus. Victor, cum sequente anno missum à se Holofernem à Iudæis truncatum audisset: edicto publico vetuit templum erigi. ¶ Successerunt duo filij qui de imperio contendentes Dario Longimano, qui votum relaxandi edictum patris emiserat, septimò mense victoria cessit. ¶ Anno eius primo reuersus Iesus hortantibus iisdem prophetis ædificare templum annixus est. Gessit ergo Iesus pōtificatum primum vsque ad 12. annum Assueri prisci annis 36. ¶ Ioakim filius in eius absentia annis 8. is & Iudith, gesta conscripsit & anniuersariam liberationis memoriam quo

tannis agendam instituit: Idem Iesus reuersus, prosecutus est pontificatum annis viginti vsq; ad vigesimum annum Longimanni, natus annos 130. Et successit Ioachim. ¶ Item secundò pontifex annis 48. vsque ad 12. annum magni Artaxerxis Assueri qui gesta Hester scripsit: & memoriam Phurim instituit: hortâte illum per literas Mardocheo qui 18. annis ætatem Isaac superauit. ¶ Tertius pontifex successit *Eliasib* annis 21. vsq; ad 33. magai Artaxerxis. Hic primus posuit Hierosölymis portã gregis. ¶ Quartus pontifex *Ioadã* gessit pōtificatum annis 24. ¶ Et totīdem *Iorphan* vsque ad finem Ochi Artaxerxis. ¶ Vltimus sub Persis fuit sextus pontifex *Iaddua* annis 10.

¶ Princeps verò ex domo Nathan primus Symeon qui & Ioas. Rursus Leui qui & Amasias. Item Iesus qui & Ezechias: Her quoq; qui & Manasses. Hi ante captiuitatem. ¶ Porro in captiuitatis solutione Zorobabel primus præsuit annis 58. Resa Mysciollam 66. Ioanna Ben Resa 54. Iudas primus cognomine Hyrcanus 14. ab Alexandro verò ad Asmonaym pontifices vsq; ad Iudam. Onias priscus annis 27. Symon priscus 13. Eleazarus Antiochi Theou inimicus 20. Manasses Seleuco Gallinico amicus 27. Symon iustus honoratus à magno Antiocho 28. Onias huius filius à Seleuco spoliatus templo 39. Hunc sequitur Iudas Asmonai. ¶ Duces verò ex demo David vsque ad dictum Iudam fuere Iosephus primus annis 7. Abner Semei vndecim Elyh. Matathias 12. Asar Maath 9. Nagid Artaxat 10. Agai, Helly 2. Maslot. Naum 7. Amos, Scyrath 14. Matathias, Siloa 10. Iosephus

junior

iunior Artes honoratus à Ptolomeo 60. Ianus
secundus Hircanus præfuit annis 16.

JPHILONIS LIBER TERTIUS

*de partibus temporum à Iuda Machabeo ad : y-
rannidem Herodis.*

MOx secuti Asmonai simul cum pontifica-
tu etiam ducatum à domo David subri-
puerunt vnde orta inimicitia & similtas Iudas
Asmonai correptis armis contra Antiochum
illustrem. & filium eius Eupatorem: atq; Deme-
trium præfuit annis quinque. Ionathas eius fra-
ter 19. Symon ab Antiocho Sidete immunitate
donatus: præfuit annis 8. Ioannes Hyrcanus
priscus ex Asmonai annis 26. Aristobolus vno:
Ianneus Alexander 27. Eius vxor Alexandra
nouem. vltimus Hyrcanus 34. qui captus à Par-
this relicta vxore, ac filia: & eius fratre Aristo-
bolo. ¶ Mox *Herodes* iubente senatu Romano
inuitis Hebræis regnum tyrannicum iniit. sum-
pta sibi vxore filia Hyrcani capti à Parthis: &
declarato filio eiusdē Hyrcani Aristobolo pon-
tificæ vt Iudæorū animos ad se inclinaret. Sub-
stulit autem ex filia Hyrcani sibi vxore filios
duos. Sed cum anno 26. tyrannici regni sui He-
rodes reuersum socerum Hyrcanum aduerteret
more prisco regis salutari ab Hebræis, illum si-
bi socerum, socrumq; atq; filiam sibi vxorem,
& duos ex ea susceptos liberos, & Aristobolum
interemit: biennioq; post, Hebræos multis ca-
lamitatibus affixit. Anno verò 30 principatus
sui tyrannici Sanedrim ex domo David dele-
uit: & Annaleum quendam atq; Sanedrim ex
profelytis suffecit, qui nimium in lege videban-
tur eruditi. Tum & Salome sororem suam &

Phila.

virum eius de tribu Iuda: itemq; proprium filium quem ex vxore eiusdem tribus susceperat, interfecit, quòd diceretur iam in lege promissus Christus natus. Fessi tandem Hebræi ultro sibi ac eius posteris regnum obtulerunt, iurantes in fide ipsius: ac posterorum sese permanuros. Regnavit hic primus Herodes Ascalonita tyrannico principatu annis 31 & legitimo sex. ¶ Et filius eius *Archelaus* annis nouem. Herodes autem Terrarcha annis 24. cuius vigesimo primo anno Legatus à nostris Iudæis ab Alexandria missus adolescens eram. Sequutus est hunc Agrippa priscus annis septem. Agrippa iunior annis 27. & Agrippinus qui & Agrippa ultimus annis 30. vsque ad hunc ultimum annum ætatis meæ decrepita.

ExPLICIT Breuiarium temporum Philonis eruditissimi historici Hebræi: qui asserit in historiis suis omnia tempora quadrasse ad veros annales quatuor monarchiarum: qui soli & emendatissimi habentur: quos soli vel maxime primi retulerunt ex Chaldæis Berosus pro monarchia Assyriorum: & Metasthenes Persa historicus in annalium indiciis. Pari forma ait: ex Græcis eos solos se persequutum qui annales Græcorum sequuti sunt, septuaginta seniores interpretes vsq; ad Ptolomeum & Asmonaim. Inde Romanos qui tempora sua diligentissime conseruauerunt.

XENOPHON DE ÆQUIVO-

sis Personarum ; & qui Saturni, Ioues, Iunones, Hercules, Cœli, Rhea
& Vestæ.

Aturhi dicuntur familiarum nobilium regum qui vrbes condiderunt senissimi. Primogeniti eorum Ioues & Iunones : Hercules verò nepotes eorum fortissimi. Patres Saturnorum Cœli, vxores Rheæ, & Cœlorum vestæ. Quot ergo Saturni: tot Cœli, Vestæ, Rheæ, Iunones, Ioues, Hercules. Idem quoq; qui vnus populis est Hercules : alteris est Iupiter. Nam Ninus qui Chaldæis extitit Hercules, fuit Assyrii Iupiter: quibus oppidulum paternum *Terra polim* & caput imperij statuit. Vnde ipsum Nînum: id est Iouem cognominauerunt: qui proprio nomine Assyrius dicebatur: à quo Assyrii dicti: & cognomine vrbs Ninus dicta.

P Horonei plures: sed in pretio habiti duo. Antiquissimus claruit primo anno Nini. In parte Hellinica: quæ post Græcia dicebatur. Iunior secundus rex Argiuorum filius Inachi. Inter quem & priscum fuere decem ætates & amplius.

DE ÆQUIVOCIS TEMPORVM;
& quid ætas & annus.

A Etas apud diuersos diuersa metitur spatia: quia apud Ægyptios spatium triginta annorum perficitur: & apud Græcos quatuorcentenarij partem: id est annos 25. continet. ¶ Annus etiam diuersus est. Etenim ipsi Ægyptij vtuntur anno quandoq; menstruo: sæpe bimestri: non raro trimestri: sæpe quattrimestri: non-

Xenoph.

nunquam solari: quæ varietas etiam ex nostris, qui ab eis literas habuerunt, sapientes coegit aberrare. Iberis annus quattrimestris ut plurimum est, rarissime solaris. Contrà Chaldei cum in antiquitate disciplinarum suarum vrantur menstruo: In cæteris semper solarem se intelligere fatentur. Et hoc pacto semper quo Semiramis in columna Nino ita excidit. *Mibi pater Iupiter Belus: auus Saturnus Babylonicus: proauus Chus Saturnus Æthiops: Abauus Saturnus Ægyptius: Atauus Calus, Phaniæ, Ogyges: Ab Ogyge ad meum auum Sol orbem suum circumlustrauit semel æ triceties & centies. Ab auo ad patrem sexies & quinquagesies. A patre ad me bis & sexagesies. Columnam templum, statuum Ioui Belo socero & matri Rhea in hoc Olympo Semiramis dicaui.*

DE QUATUOR ALIIS ÆQUI-
*uocis: hoc est Olympo, Homero, Nino, Ogyge, di-
 lunio Phoroneo, Cadmo.*

Olympus plura significat Nā omnis mons regionis altior, Olympus à Græcis dicitur. Vnde & plures Olympi dicti quasi toti lympidi. A Barbaris vero omne spatium circulare vltimum, lympus dictus est. & cum interiori areas Olympus, à quo astralabium olympus, & sacrum pomerium, olympus est. ¶ Homeri plures fuere, quorum qui eximius poetarum extitit, vltimus omnium postq; Thalem Milesium inuenitur. ¶ Nini plures fuere: Primus omnium Assyrius, quem ab ampliato oppido patris vocauerunt Ninum, id est Iouem lingua Assyrica. Huius filius Zameis etiam Ninus paterno cognomine appellatus fuit. ¶ Ogyges plures fuerunt. Primus supradictus atauus Nini quem Babylonii

Bylonij Gallum cognominant, quòd in inundatione etiam superstes alios eripuerit & genuerit. Hinc Saga apud quos nauigio saluatus est & ereptus ratem vocant Gallerim, quòd vndis saluet. Verùm græca lingua Gallus candidum & lacteum significat: Phryga, exsectum tellibus: Latina, gallinæ maritum. Et Celtas (quī sunt Galathæ veteres) à rege Galathe filio Herculis (à quibus Galathæ in Asia & Gallogræci in Europa) Fuit autem priscus Ogyges in prima inundatione terrarum: Alter verò Atticus in tertia.

¶ Inundationes plures fuere. Prima nouimēstris inundatio terrarum sub prisco Ogyge, secunda Niliaca menstrua sub Ægyptiis, Hercule ac Prometheo. Bimestris autem sub Ogyge Attico in Achaia. Trimestris Thessalica sub Deucalione. Par Pharonica sub Protheo Ægyptio in raptu Helenæ. Ab inundatione terrarū ad ortum Deucalionis secūdo anno Spheri 107 supputantur anni, qui natus annos 82. Thessaliam (vbi primum in Hellina regnauit Phoroneus) vidit inundatam.

¶ Prothei fuerunt plures Primus Saga in Cæspiis. Alter Ægyptius, sub quo diluuium Pharonicum. Erat enim sacerdos Prothei magni Phæniciis, cui consensu totius orbis tēpla, statue & aræ dicatæ sunt in Europa, Asia, & Ægypto.

¶ Cadmi fuere plures. Primus frater Phæniciis paulo post conditionem Troiæ, qui ambo apud Sidona regnauerunt: A Phænice quidem tota regio nomen accepit quæ est à Sidone ad Iamneum portum, A scalonis vrbs Semiramidis vicinum monti tetrapolis atq; gymnasijs ve-

teris Phœnicum. cùm omnis antè Assyria diceretur. Paulò post fuit alius Cadmus Argivus qui post exilium à Phœnicia reuersus in Bœotias Thebas condidit. Tertium qui in eadem urbe tyrannidem assumpserat, propulsauerunt Linus & Zetus. Quartus cum Sparthis bellum gessit. Quintus paulò ante ruinas Troiæ Armonia Samothraca inclytus : qui à prisca vxore ob Armoniam certamen passus rediens à Phœnicia detulit in Græciam primus sexdecim numero literas rudes non Phœnicas: sed Galatharum & Meonum persimiles characteribus. resti duas retulerunt paulò post Palamides & Simonides medicus. Fuit & vltimus qui scribere docuit oratione soluta, cùm ante literas aduectas atq; post vernaculo solùm carmine vterentur.

GEFITHETUM ARCHILOCHI

de Temporibus.

N A S E A S Phœnix Damascenus lib. 97. historiarū, asserit ante Ninum ferme ducentis quinquaginta annis fuisse inundationem terrarum : & quendam cui testimonium perhibet Moseus antiquissimus historicus liberatum circa fluuium Araxim ad montes Caspios: tumq; recenti cœlo & rudi, humano genere vixisse auream vitam, in qua (nullo ferente legem) natura ipsa vivebatur: quousq; Ninus & Semiramis arma populis inferentes, primi vitam vitare cœperunt humanā. ¶ Tradunt igitur Chaldæi vno & trigesimo atq; centesimo ab Ogyge anno regnasse apud se *Sarurnum* auum Nini annis sex & quinquaginta: primumq;

numq; Babylonix fundamēta iecisse. ¶ Hunc secutum fuisse filium *Belum* Iouem. & rexisse Chaldæos & Assyrios annis duobus & sexaginta. ¶ *Ninum* vero duobus & quinquaginta. ¶ *Semiramidē* duobus & quadraginta. Ea Babyloniam magnitudine indicibili extruxit. ¶ Supputantur igitur à *Nino* ad secundum annum *Spheri*, quo ortus est *Deucalion*, anni vnus & quinquaginta supra 400. septingenti verò à prima inundatione nouimestri, à qua ad Troiam colligit *Mnaseas* annos non minus octo & viginti supra octingentos.

¶ Regnatum verò fuit Troiæ sub regibus sex: sub *Dardano* quidem vno & triginta annis: sub *Eriëtonio* quinque & septuaginta: sub *Troe* sexaginta: sub *Ilo* quinque & quinquaginta: sub *Laomedonte* sex & triginta: sub *Priamo* quadraginta.

¶ Secuti sunt anni quingenti à captiuitate Troiæ vsq; ad 23. Olympiadem. in quibus floruerunt *Homeri* octo. Horum primus in annalibus *Teuti* regis Assyriorum traditur. qui vigesimus septimus à *Nino* extitit. Hic *Homerus* (vt ibi traditur) fuit *Smyrneus*, & præfectus eiusdem regis paulò ante descensum *Heraclidarum* in *Peloponessum* anno 20. *Demophonis* regis Atheniensium quando *Pyrhus* in tēplo *Apollinis* fuit ab *Oreste* interemptus. ¶ Hunc secutus est *Homerus Chius*, qui (vt *Chiensium* memoria tradidit) floruit arte medicinæ anno decimo nono *Melanthis* regis Atheniensium. ¶ Alius fuit *Homerus patria Cumeus*: qui (vt ipsi *Cumei* perhibent) enituit magica magis quàm literatura. anno 24. *Codri* regis Atheni-

ensium. ¶ Quartum ciuem suum prædiuitem Salaminenses Cyprij efferunt arte institoria inclutum anno 8. Agasti Atheniensis. ¶ Bien-
 nio post emerfit Homerus Colophonius quem illorum annales migratione Ionica prædicant efful-
 sisse arte pictoria simul & sculptili. ¶ Sextus fuit Atheniensis qui vt ipsi scribunt, illustris reuocatione abolitarum legum & nouarum latione floruit sub Archippo. ¶ Septimum Argiui habent musicæ atq; geometricæ disciplinæ præceptis admirabilem: anno decimo septimo Diogeneti Atheniensis. ¶ Vltimum hunc Homerum ætas nota cernit: qui Olympiade 23. & à Troiæ excidio anno 50. patria Mæon Olympico certamine victor. Iudicio totius Græciæ eximius poetarum est habitus: & ei soli ius tributum emendandi characteres & nomina & linguam Græcam, quæ, vt ferunt, Cadmus Samothrax ferè barbara & plena ruditatis attulit sub excidium Troianum: cum reuersus esset à fuga quam inierat ob certamen quod illi prisca vxor intulerat, propter nuptias superinductæ Armonicæ. Sunt ergo nunc characteres ab Homero forma elegantiore. Nam primi barbariem quandam vetustam & non Phœnicam ferebant, quia nihil Phœnicum habent vt cernimus, sed Galatharum & Mæonum figuras retinent. Idem Homerus reformauit characteres & Grammaticæ præcepta primus dedit: cum antea quisque sermone scriberet simul & loqueretur vernaculo. Quæ profectò etiam Italia quæ & magna Græcia suscepit. Hactenus de temporibus.

DE ITAL. ANTE ROM. 51
¶ MYRSILVS HISTORICVS, DE
Origine Turrhenorum & Italia.

Taliam coluere Græci Archades, Veneti, Lygures Ardeades, Rutuli, Siculi, Pelasgi, Iapiges, Lacedæmones, Salentini. Pelij, Eniani, Achei, Oropitæ, Pilij, Pisi, & eiuscemodi. Horum primus Enotius Archas. cum Peuccino fratre colonias transportauit vbi habitabant tunc dicti Aufones, vbi nunc Enotria regio est, è regione Peuccinorum; hæc fertur prima colonia ex Græcis. Paulominus quindecim ætatibus ante ruinas Troiæ. ¶ Turrhenis originem quidem suspicantur fuisse à Lydis. Existimant enim Aty regi Mzonie prognato Herculis & virginis Omphales filia Iardana regine Mæonum fuisse geminos Lydum & Turrhenū. Cum regnum neq; duos caperet, & neque terra sterilitas ingentem multitudinem pateretur, forte Ato iacta Lydum successorem designauit. Turrhenum verò cum maiore parte populi ad querendas nouas sedes foras abire iussit. Is in septentrionalem Tiberis partem veniens eiusque totam medietatem à fontibus vsq; ad locum vbi erat priscis Vmbris habitatio, tenuit. & cum eis consedit & cohabitauit & vrbes dictas hætenus Mæonias & Turrhenias ædificauit. Sed hi aperta mendacia fingunt. Nam de gentis antiquitate & origine magis creditur; ipsi genti, atque vicinis quàm remotis, & externis. Magis igitur creditur ipsis Lydis & Turrhenis atq; his vicinis Romanis & qui consequuntur in eorum patria historia & origine quàm quibusuis aliis quamuis aliàs eruditissimis.

¶ Cæterum quæcunq; hi patrij historici dicunt, aduersantur supradictę traditioni de Turrheno Meone. Etenim Xanthus Lydus in patria historia nullum Turrhenū Aty fuisse scribit, sed geminos Lydum & Torebum, à quibus Lydos & Torebos in Asia populos esse tradit. In nullo penitus differentes nisi quadam prolatione & quidē parua, vt Dores & Attici. Quis ergo ex Lydis historicis Turrhenum filium Atus, & fratrem Lydi misit in primam medieta-tem Tyberis, vbi antiquissimis Vmbris fuit prisca habitatio. Quum etiamsi quid tradit de bello Pelasgico Xanthus, asserit Pelasgos antiquiores Aty, aggressos bello Tusciam, quæ quōdam Vmbria dicta est, occupasse Crotonem. Inde Tyberinam regionem inuadentes etiam ipsam Turrhenam cœpisse, & cum Turrhenis cohabitasse & ab eis plurimam militarem periti- am didicisse, præcipuē nauticam (qua tunc toti orbi erant admirabiles) de quibus fabulatur Græci quòd in delfinos versi sunt, qui nauibus alludunt, & his socij sunt. Re enim vera tunc Delphini ob piraticam simul & dominium maris dicebantur. Erant enim classe potentes & vndiq; colonias trāsportabant. Argumento sunt qui Turrheni dicuntur in insulis Atticis & faucib. Thraciæ. Namq; Turrhena simul lingua & cum quibus habitant loquuntur, & eosdē deos vt Turrheni colunt, & eisdem literis vtuntur. Quare non possunt dici ab aliquo Atus filio, qui ante Atum Pelasgumque regem inueniuntur dicti Turrheni: & multarū coloniarum auctores eodē nomine atq; ritu ante Atum præscriptarū. Hæc à Lydis didicimus. ¶ Nunc quid
de

de se Turrheni dicant, est inferendum. Primum rident se ab aliquo aduena denominatos, qui se solos indigenas in Italia existimant atq; vetustissimi Dei sui (quem Ianum Vadymona vocant) filio Razenua nomināt. Tetrapolin quoque suam Etrusiam eiusque partem Boltursem, Betuloniam, Tussam, & Harbanū cognomine Calumbum à Luco nuncupant: eamq; à suo Deo (aureo seculo mox post inundationem terrarum nedum ante Atum) conditam asserunt. Nam & ab inundatione ipsa suum agrum sua patria lingua vocant Sale Vmbrone vbi primum geniti Vmbri. Producent quoq; suæ vetustatis vestigia multa: vt deos, ritus, mores, literas, leges. Quæ profectò omnia cōgruunt his quæ probatiores Græci historici tradunt. Scribunt enim solos Turrhenos in Italia vetustissimos esse, qui neq; ab aliis pendent origine, neque vt cæteri conueniunt & adueniunt: sed propria regione se oriundos, quandoquidem vetustissimi differunt diis & moribus: nedum ab aliis Italiæ populis, sed etiam à vicinis Crotoniensibus & Perusinis à fronte, & à proximis Phaliscis à tergo: quos inter medij iacent. Nam cunctis Thuscis dij deaq; sunt Iupiter & Iuno. Soli Turrheni colunt Ianum & Vestam quos lingua sua vocant Ianis Vadymonna & Labith Horchiam. Ipsi quoq; Romani fatentur Etruscos esse vetustissimos & aureo seculo natos, à quibus aras, ritus, diuinationes, colonias & disciplinas habuit prisca Italia initio sumpto à prima ex eorum tetrapoli dicta Etruria, à qua illos Romani Etruscos cognominant. Non est igitur aduersariis vlla via, qua probent eos Tur-

rhenos à filio Atus habere vel nomen vel originem, sed id nomen desumpsisse à Turribus: quia ipsi Surfes & Sursenas si sunt vrbes pontificiæ, & Turfes ac Tursenassi. Quod si etiam ad hos venit Torebus filius Atus: utiq; non ab eo aduena, nominati sunt Turrheni indigenæ, sed econtrario ab eis Torebus fuit cognominatus Turrhenus à Græcis. Igitur etsi totam Italiam coluerint Græci (vt nostri tradunt) ex ipsis tum Lydis & Turrhenis vicinisque Romanis falsa esse ostendimus, quæ contraria his de Turrhenis multis, vt diximus, conscripserunt.

FRAGMENTA CATONIS.

CRæci tam impudēti iactantia iam effunduntur, vt quoniam his dudum nemo responderit: Ideo libere à se ortam Italiam & eādem spuriam simul & spurcam atque nouitiam nullo certo authore aut ratione, sed per solam insaniam fabulentur. Quamobrem nunc vt cæteris Latinis viam faciam, quæcunq; memoria prodita gentibus Italiæ sunt & nunc Romano imperio subditis, diis volentibus, scribere instituo. ¶ Italiæ splēdidissima origo fuit, tum tempore, tum origine gentis. Cœpit enim aureo seculo sub principibus diis Iano, Camesse, Saturno gēte Phœnica, & Saga, quæ post inundationē terrarū per orbē prima colonias misit.

¶ Et de mundi quidem origine authores non paria sentiunt. Nam Chaldæi sibi sempiternitatem persuadent. Phœnicibus verò ac Sagis magis placet origo. Inter utrosq; conuenit ante Ninum circiter annis 50. & ducentis quibus durauit

duravit aureum seculum, terras fuisse inundatas: & in Scythia. Saga renatum mortale genus. Siue enim ab æterno mundū esse æstimes, & ignis principio cuncta tenuerit & sensim in sua loca elementa conuenientia homines produxerint, siue ut fertur, ante aureum seculum terras subrutas inundatio possederit & è siccata humo apparuerint homines: equidem principatus originis semper Scythis tribuitur, à quibus auctis colonias per orbem missas ferunt. Et ex his venisse Ianum cum Dirim & Gallis progenitoribus Vmbrorum rateq; cum coloniis per Tiberim vectū, ad læuū Tiberis Etruriam tenuisse locum ubi colonias in cōtinentē primū exposuit: & ipsum Deum simul Vaticanum habitum dictūq; fuisse. & regionē Vaticanā, id est Vagicanam dictam, quod ibi Ianus quasi in cunis natū, primūq; vagientē Italiam exceperit. Inde cū coloniis à Vagicano progressum in tractū Vmbriæ fundasse regiam & fani Olympū fossamq; sacrasse, & augustalem Turrhenā non longe à regia dicasse, ubi ad salutandum regem 12. Colonię nonis lunaribus conuerirent. Inde duodenis coloniis fasces ad continendos rudes scribūt singulo prætoriano lictori 24. armatis ingenuis distributis. Eas posuit Colonias ad ripas quidem Tiberinas Ianiculū & Ari-Ianum; ad ripas Arni totidem phesulas, & itidē Ari-Ianum. ¶ Ad litus Etruscum quatuor, Pheregellę, Volcen, Volaterra, Cariara, quę & Latine Luna. ¶ In mediterraneis quatuor, Ogygianū, Aretium, Rosellas, Volsinium. Paulo post dextrum Tiberis latus regulis suis permisit Camesi (à quo Camesena duę) & Saturno

(à quo Saturnia olim quod nūc Capitoliū, & ab ea latè Saturnia terra). Hæc prima fuit aurea illa ætate, & quidem angustissima origo Italiæ.

¶ Italia compluria à diis & ducibus sortita fuit nomina : à Iano quidē Ianicula quem quidam Enotrium dictum existimant quia inuenit vinum & far. Camlesena, à Camesē : & à Saturno, Saturnia : Saleombrona quoq; à gentilibus . Durauit Saturnia nomen totidem ferme annis quot antè aurea ætas, vsq; ad Apim deorum Italię vltimum (vt Antiochus Siracusanus scribit) à quo Apenina (quam Taurinam idem interpretatur) etsi Græci de more quidam à bobus Herculis, vel quos opimos gignit Italia (vt ait Hellanicus) aut à Vitulo egresso (vt Herodotus) vel quidam Græci boues vocant Italos (vt fabulatur Timeus) dictam existiment . Inde à duobus fratribus, altero Hesperia, altero Italia postremum nomen retinuit . His nominibus principio nuncupata fuit Italia circa Tiberim : vt qui inter omnes Italiæ amnes in omnium deorum & principum tutela esset atque imperij totius ex his communis sedes à quo in principio & origine ipsa Italię Albula nomen à Ianigenis habuit.

¶ Diuiditur autem in Apēninos montes : & Cisapēninam, & Transapēninam Italiam ¶ Alpes omnes Italiæ colonias fuisse Tuscorum incolæ asserunt : si ab ipsis vel ducibus vel capitibus originum nomina gentibus & locis indita vt Rhetij à Rheto rege Lydorum , & Veronenses à Vera colonia Thusca : Comēsenses à Fani regis Volturrenis : à quibus vallis Volturrena, & Osci à quibus Oscela . Histria quoq; à duce misso

missio à sano nomen retinet. At Græcorū quidā scribunt dictum ab Istro amne cognomine Danubio: cui Danæ gentes accolæ nomen impressere, fabulanturq; ramum ex eo in Histriam effluere: inq; Hadriaticum mergi: fingunt alij Argonauim in Histriam primum ab Istro è montibus humeris vectam: & in Hadriaticum demissam: videlicet tanta est in metiendo Græcorum vanitas simul & leuitas: vt ab Histri ostiis ad eius fontes immensa gentium spatia transfuolarint: & amnes etiam obstantes tranarint: & humeris ea conuecta cōnauigarint: vt etiam in Italia mentiendi sibi loca inueniant. Nescio Argonauine Græci aquas an Argo nauis humeris montes nauigarit. ¶ Venetia est omnis ora circū sinum maris post Histriam vsq; ostia Padi. Quibusdam placet à Tylauento illos exordiri. Nam Taurisānos, Persæ gentem ab Apī duce conditam asserunt. Venetis cunctis prima origo Phætonthea est: quæ Græcis occasionem mentiendi de Phætonte, & Eridano præbuit. Posterius mista his nobilis stirps Troiana, à quibus Patauim suo conditore inclytum.

¶ Omnia sub Alpibus Transpadana loca prisca conuenæ Thusci missis coloniis tenuere: ab hisq; multa loca nomina retinent. Plura deleuerunt Galli, qui primi Arunte Clusino duce Alpes transcenderunt: & sensim ab omni Gallia Cisalpina Etruriā pepulere, ab hisq; nomen sortita retinet Gallia Cisalpina, in qua in Mantua, suo conditore Ocno Bianoro & Tuscorum rege illustris. Penetrauere transalpes Boi, Senones, Insubres, & aliæ Galliæ transalpinæ gentis. Gallia Cispadana olim Bianora à victore Ocno:

postea Felsina dicta vsq; Rauennam, nunc Gallia Aurelia & Æmilia à Romanis ducibus nomen habet. Princeps metropolis Felsina primū à rege Tusco conditore, inde à successore Bono Tuscanienti. *Bononia* dicta. Spiretū Padi ostium à Pelasgis conditoribus Spira dictum & à Diomede instauratum. *Nouaria* ante ab Herculis Ægyptij nomine Libya & à cognomine Aria Ægyptio vocabulo Leonina, sed à Lyguribus instaurata Nouaria dicta est. Olanum ante ab Thulcorum duce qui cum Oropiis coloniis ibi primus insedit, quorum origo incerta, vti Comi, Bergomi, Lycinofori. & aliquot circa populorum. Inde ab Insubrium principe nomine Medo adaucta, *Mediolanum* nomen seruat. *Padus* ante à duce coloniarum Eridanus, sed à profunditate Botigon ab Etruscis, & Botigum à Liguribus, & à circa arbore Picea Gallicè Padus nuncupatur. Post Padi ostia *Rauenna*, Sabina stirps. Interiit Saga oppidum Etruscorum vti & Atria à quo mare Atriaticum, quod nunc Hadriaticum. Gallia Flaminia à Rauenna ad Ariminum à comitibus Herculis conditam, à quo cognominatur Ab eo ad Anconam *Senegallia* à Senonibus dicta, pulsis Etruscis nunc Gallia Togata.

GALIUD FRAGMENTUM.

ANcona prius Picena vocabulo Etrusco simul & Aboriginum dicta. Galliam togatam primi coluere Liburni Siculi, quos pepulere Umbri. Hos Etrusci trecentis & amplius eorum validissimis oppidis iusti more belli expugnatis; eos tandem vicere Galli. Piceni lingua Etrusca genus sacrum dicitur, orti à Sabinis. à
Picenis

Picenis ad Garganum mōtem aliis & aliis temporibus diuersæ gētes tenuere. Marsia duce Lydorum, in quibus Asculum ¶ Precutij in quibus Hadria siue Atria. Vestini in quibus Aminterni, Marrucini, & Peligni in quibus Cursellū, Orton, & Sulmo, Frentani primum à Lyburnis & Dalmatibus. Inde his pullis à Thuscis orti quorum lingua Larinum Metropolim vocauerunt, id est nobilem Principem. Laronem enim Etrusci & Larunnem & Arunnem vocant nobilem Principem. Inde in Trāspadana Larium lacum, & in Tuscia Larones amnes & Arunes colonix, & viri Arunes quos Tusci secunda declinatione, Romani & Græci (sicut Atlas) tertia declinant & proferunt Aruntes. A Gargano ad Brūdusium coluere Celij, vnde Apuli Daunum, Apuli Boi in quibus Arpe, Canusium, Barariū. Sub his Apeninus ex transuerso diuidit in duo fines Italiæ quos inter Tarentinus sinus iacet, Circumq; ipsū vndique è magna Græcia. Ad Orientem verò magnæ Græciæ pars est Ceno-tria Archadum, & Calabri prius Ausones, ad quos Græca verboritas fert venisse primā Græcorum classem annis ferme quadringentis ante ruinas Troiæ: cum Enotrium ducem Archadum post Troiam conditam adnauigasse in Calabriam tradat Antiochus Syracusanus: & circa oram maritimam posuisse colonias. Et vt parciū mentiantur Græci ab eo quondam dictam Italiā Enotriam scribunt: cum ab initio Italiæ, à vetustissimo rege Sabinorum & Etruscorum, penes quem erat imperium, id nomen sortita fuerit. ¶ A Leucopetra ad Sarnum amnem vicinū Neapoli tenuere diuersi populi Vm-

bri, Itali, Samnites, Siculi, Peuccini, Picentini & Etrusci: quorum vrbes sunt Clusium, Pestum, Elea, nunc Velia. Inter amnem Volturnum, & montes Apenini, Sabelli sunt: proles Sabino-
rum, vt nomen est argumento: à Latinis Samnites: à Græcis, Saunites appellati. ¶ A Tiberi ad Sarnum incolere primi Aborigines proles Vmbrorum. Princeps his vrbs vetustissima, Camesena à Camefe condita: non procul vbi postea Alba. Thusci his admisti. Osci qui nunc Capuani: Volsci: quos vocamus Volscos: quibus metropolis fuit Ansur, nunc Taracina, Stabia, Anitini, Hortenses, Longhani, Osci, Marerani: Nuetini: latinè Grauisca, Picenti, Sorani, Pherentiniates, Phregenates, Sangnini, Thusculani. Certinenses, Vrsentini, Volcentani.

¶ Rhoma, principio sui, pascua bobus erat. Circa Tiberim septem rupes sibi perpetuæ in Erniddo succedentes, cauis paruis distinctæ erant: sub quibus (alucum Tiberis quandoque egressus) paludes in planicië rupibus subsidentem inferebat. Saturnus primus incoluit Capitolium: Italus, Auentinum: Rhoma, Palantium: Celius cum Thuscis, Celium & Viminalem: Rhomulus, cum Palatio (in quo quadratam Romam condidit) etiam Exquilinum tenuit, ab excubiis dictum: quas illi Lucumo dedit more Thusco duodecim lictorum, id est trecentorum armatorum ad custodiam corporis simul & dignitatem: quia Tacius non erat sine suspitione in fide societatis.

ALIUD FRAGMENTUM.

Etruria olim Italiæ Princeps ab eorum metropoli regia sic cognominata, à Tiberi in Macram

Macram diffunditur. Gens prima illorum maritima Lygurum dicta à filio Phetontis Lygure: quem montani Lygures Pheriton nuncupant. Post Tiberina ostia Pheregenæ primum Etruriæ oppidum in vicino litore dictum à Genio Iano: qui primus ibi colonias posuit: & à Pheritone: id est Phatonte: qui colonias adiecit: uti in Lyguria montana ubi à Genij coloniis, Genua oppidum, & ab adiectis Pheritianis (id est coloniis) anni proximo & regioni Pheretianæ nomen reliquit. Primus omnium Græcorum Phaton ex Attica soluēs cum Lygure filio, multis ætatibus & sæculis ante Enotrium Archaden colonias adiecit Italico litori. ab ostiis Tiberinis vsque ad Niceam Massiliensium: & in medio portum Ligurnum à filio nuncupans ultro citroq; litus omne, Lyguriā dixit. Verum Etrusci, & eos secuti Romani ab ostiis Tiberinis Etruscum vocauerunt vsque ad caput Etruriæ. Inde Populonicum ab vrbe metropoli Popium: Romanè Puppium. Postremò à Ligurno portu ad Macrē (ad cuius fontes est Apua oppidum) Apuanos Ligures vocant: montanos verò, omnes Ligures qui à Macra in Niceam effunduntur. In mōtanis Liguribus sunt portus Herculis Ægyptij. nam Lybarnum in his est, à nomine simul & cognomine illius. Græci ubicunque nomen Herculis audiunt, putāt esse suum, à nomine sumentes argumentum: cum tamen ille neq; nomine Lybius (à quo deuicti Lybij) sed Alceus dictus sit: neq; dictio Hercules sit Græca sed Ægyptia. Nam illi Heraclio (id est Iunonis gloria) cognomen fuit.

¶ Gens prima Etruriæ maritima est. Oppida
Caro. *

in his Pheregenz, Alsium, Agilla (quæ & Cere)
 à Pelasgis conditum. Pyrgus, Grauisca ab acre
 dictum: Cosa, Volscæ, Thelamon: ab Argonau-
 tarum principe (cum in Etruriam ad Lucumo-
 nes profectus Hercules Alceus lacum Cymi-
 nium effecit: & puella Faula subrepta ex Fano
 ad Euandrum perrexit). Vmbro fluius, limes
 tractus Vmbrosum: Caput Etruriæ limes Etru-
 scorum, Phaliscæ: Populonium, nauium & clas-
 sis Etruscorum olim princeps. Volaterræ & va-
 da eius Pisa, condita à Pilis Alpheis pelasgis.
 Luca illustris Lukio Lucumone rege Tuscorum.
 Lucus & montes Feroniani. Luna Cariara ab
 Etruscis dicta, à Græcis Selene. Apua in transi-
 tu Apenini ad fontes acris: vnde Apuani Ligu-
 res, ab Arno ad Macram.

¶ A Tiberi ad Cyminia iuga secunda, genus
 Thuscie est cognomine à Thuscis Lartheniana:
 id est metropolis Eniana. Larthem enim sum-
 mum regum vocat, Enianum verò vrbs in ea ab
 Enetanis Pelasgis condita: quam Vei Etrusci,
 pulsus Pelasgis ampliata à principatu prouin-
 ciæ simul & conditoribus priscis Larthenianum:
 Romani vero, à genere populi, Veiens vocave-
 runt. Oppida in his sunt Sabum (in Sabatia à
 Sabo conditum) Larthenianum (cognomine
 Veiens) Nepe, Fallaris, Soracte, Phaliscorum
 mōs. Apollini sacer, Paliscanum: Phescennium,
 Vmbrium à priscis Vmbribus dictum, Flauianum,
 Arcennium, Messium (à quo sylua Messa) Rosu-
 lum, Aræ Mutæ, Sutrium (à Pelasgia conditum
 ab insigni grano dictum, Romana societate in-
 clyum) Capina (à qua Capinates.) Lacus Cymi-
 nius, & Troia Phaliscorum, finitimum Etruscis.

¶ Gens tertia Thuscia Transcyminia; à Cyminiis diffunditur ad Pistorium. In his Volturrena sub radicibus Cyminiis iacens cognomine Etruria : à qua tres gentes Etruriæ appellantur. Etrusci ut à communi metropoli: & ager Etruscus, antea Vmbronus dictus, vbi Vmbri orti. In eo agro Feretia, Trossolum, Meonia, Meonum, Turrhena, Volturna sub Volturrena, Arantes veteres cognomine Camillarij, Lõgius Blete Olena, Tussa, Nana, Larthes oppidum : Sale Vmbrona, Cort-Nossa: Cort-Enebra mons Coriti, in iugis Cyminiis. E regione mons Phiscon quæ & arx Iti, Volturna, Pelij, Oropite, Sentinas, Clusium vetus à pugna: sed à duce Comersol, montes Tumniates, Sora, Soana. Non procul Saturnia lapides à Ioue compluti in auxilium Herculis contra Lygures Etruscos gigantes, à filio dicti Lamones. Amnis Pelia, mōs Pelius, mons Tumania, Rosella, Vmbro in monte, Sena Colonia, Phocenses. Pistorium, Vmbro amnis, Stellates, Fluentini, qui & Arnienfes Clusium nouum (vnde Clusentinus transitus Hanibalis) Aretium, Crotana, à Crotone socio Herculis condita.

¶ Apeninus mons Italiam in duo secat: Radices sub Penino transitu Hanibalis. In alpibus à Nicea ad ipsum ferme Peninum in latitudinem extenduntur: & vsq; ad Macram Ligures montani incolunt: à Macra item ad fontes Tiberis ad inferum mare Thusci: ad superum, Galli Aureliani, & Æmiliani. ¶ A fontibus rursus Tiberis ad Narem Vmbri inhabitant. Principio Thyfernum. & in fine Ameria, Tudex sunt. Galli omnem Vmbriam pullis Etruscis occupata.

pauerunt exceptis Typherno, Elifio, Hyspello, Fulgineo, & vetusta Veiorum prole, quam Veilubram, id est Veiam prole, anticam Vmbram dicunt, in quibus principes sunt, Spoletum, Tuder, Mevania, & Ameria ferme nongentis annis, & amplius restituta ante Persæ bellum à Veis Etruscis antea condita duce Ameroe Atlātis Itali ex Pleyona vxore filia. ¶ A Nare porro amne vsq; ad Equiculos tenent Sabini, à Sabo conditi Sabatio, Sangni gentili edito. Inde ad fontes Sarni amnis Sabelli Sabinorum proles incolūt. Sangni, gentilem Sabi pronunciant Sabini: Sāctum, Romani: Sagam, Barbari, à quo & Sagi primi Thufci, id est pontifices, & sacri expiatores. Ex quo patet leuitas cum loquacitate Græcanica qui à Lacedæmoniis ortos scribūt Sabinos, & Græca origine à Seuome dictos fingunt. Sed Roma tum rudis erat cū relictis literis & disciplinis Etruscis mirabunda Græcis fabulis rerum & disciplinarum erroribus ligaretur, quas ipsi Etrusci semper horruerunt; neq; ob id Latinas quidem voluerunt suscipere vsq; ad Cecynnā Volturrenum magistrū quadrigarum, & augurum principem, patrem Menippi, & auum Menodori, quos ante illum pater eius Volturrenus, auusq; Titus, & proauus Turrhenus semper Romanis principibus carissimi renuerunt, cum ad eas recipiendas vrgerentur. Nam ipse Turrhenus (patre Elbio Volturreno & regum Etruscorum vltimo ad lacum Vadymonis cæso) equidem ad reddendam urbem Etruriam (anno secundo Olympiadis 124.) allici potuit: sed ad recipiendas literas Latinas, nunquam persuaderi potuit.

¶ Palatinum collem Rhoma Itali filia: sed prius Palatini Aborigines tenuerūt, qui ex agro Reatino ad pascua ouibus querēda illò profecti sunt. Argumento est Vellia altera Palatini pars à vellenda lana, ante his monstratam Etruscā consuram appellata.

¶ Capitolium dictū à capite inuento fluente sanguine, dum Iouini templi fundamenta iaceret princeps Tarquinius. Nā antea Tarpeius, à Tarpeia ibi scutis Sabinorū obruta: sed prius Saturnus vocabatur. Sub eo Ianus quadrifrōs: Quirinus à victoria Lucumonia à Quirino colle mouentis: Quirinalis, à Iunone Sabinorum Dea, quam illi Curitim, id est, hastaram Iunonem vocāt: etenim hastam Curim & Curinam proferunt, quia his simul & Hetruscis, non est littera, Q. sicut Romanis, inde Quirites.

SEMPRONIUS, DE DIVISIONE & Chorographia Italiae.

Vniuersa Italia à iugis Alpium oritur & in Leucopetram fretumque Siculum terminatur: Cingitur supero & infero mari & secatur Appennino, qui à Iugis Alpium ortus per mediam Italiam à Liguribus ad Anconam porrectus, inde paulatim vsq; Venusiam reflexus, ibi ex transuerso diuidit Italiam. Ex altera parte, Brundisium: altera, Veliam attingens circum sinum Tarentinum, quo Ausone primū, inde Aborigines; Græci post Oenotrium Arcadem tenuere, à quibus magna Græcia nuncupatur, in qua sunt Oenotrij, Calabres, Saientini, magna Græcia atque Brutij. ¶ Fortò

antiquitus Italia in medium Apenninum & in Apenninum ad inferum mare, & in Trans-Apenninum ad superum pelagus & in Alpes à Neriis ad Ligures diuidebatur.

DIVISIO ALTIUM.

Alpes ipsi tribus partitionibus secantur. Prima Ligurum, quod ab eis oriatur, à Nycza ad Pœninum: sequens ab eo ad Ocrum montem Pœninus dictus à transitu Hannibalis. Tertia Taurisana usque in Histriam. Omnibus Alpinis (exceptis Liguribus) notissima origo Etrusca esto, præcipue Rhetiis.

DE APENNINO.

Apenninus diuiditur in Ligures montanos, Apuanos, Umbros, Sabinos, Sabellos, Etruscos. ¶ Ligures dicti sunt à Ligure Phærontis filio: qui omnium primus multis seculis ante Græcos ex Attica colonias in Italiam transportauit: adiecitque atque miscuit antiquissimis Italianis populis ab Ostiis Tiberinis usque Niceam. Hinc veteres omnem maritimam dixerunt Liguriam. Itaque pars Apennini à Nicea ad fontes Macræ, Ligures montanos alit, quibus origo est à Genio & Ligure. A fontibus vero Macræ ad fontes Tiberis Apenninum, colunt Ligures Apuani, Etruscis orti, cognomine veteribus Gallis, ut M. Antonius prodit. Portionem verò Apennini à fontibus Tiberis ad Nar inhabitant Umbri: prima veterum Gallorum proles ut Augustus scribit. Ab amne verò Nare usque ad fontes Silaris: montes tenent Sabini quibus Saga est origo: Nam Sangni gentilis Sabi fuit. Hi paulò ante ruinas Troiæ, disciplinas Etruscas didicere, & ius diuinum & humanum à

Megale

Megale Turrheno perceperunt. Rursum à fontibus Silaris ad fontes, Volturrheni & Sarni Sabelli (proles Sabinorum) incolunt: quos Rhomani Samnites, Græci verò Saunites vocant. Portionem verò Apennini, à fontibus Sarni vsq; ad magnam Græciam, Thufci tenuerunt: & residuâ Græci. Hactenus de diuisione Apennini & Alpium & origine habitantium in eo.

DE DIVISIONE PL A-

ne Italia.

C Isapenninam Italiam flumina diuidunt & ibidem Transapenninam Padus amnis Galliam Cisalpinam primò discreuit. Cispadanam omnem, missis coloniis, tenere Thufci. Doria (Thuscorû prima familia) incoluit principio ab Asca colonia vsq; Parmam à qua fluius Doria & regio prius Doria, nunc Æmilia. A Parma item ad Bononiam Bianora, à duce: nunc, Aurelia Flaminia. Item à Bononia ad Rubiconem amnem antea Felsina à principe Etruriz. Missis coloniis Lamonibus à Rubicone ad Anconam, Senonum Gallia togata dicitur: ab his qui duce Arunte primi in Italiam transcenderunt alpes: à quibus sensim pulsî Etrusci à Cispadana & Transpadana regione q̄ nunc Gallia nomen habet. Et quidem omnem Transpadanam regionem Thuscorû prolem fuisse inter omnes authores conuenit, manentq; vestigia: vrbs Mantua Lacus Etrusca origine dictus Larius, quod à patribus Volturhenis omnia ea loca principio possessa fuerunt vsq; Verona. hinc circa Larium lacum à principibus dicta vallis Volturrhena: & Veronæ vera Thuscorû familia & ab Atria eorundem colonia, hucus

Veronę argumenta seruanti. Nam vsq; Atrianũ fluuium, qui limes est Volturrhenorum & Venetiarum, tenuere Etrusci: & Venetias principio quidem Phetontei, postea Troiani eisdem misti coluerũt. Hęc de Transapennina Italia & Apennino monte inter authores conueniunt.

DE CIS APENNINA

Italia.

Cisapennina verò ad inferum mare veteres ita partiti sunt per amnes. A Nicea enim ad Macram tenent Ligures montani origine Phetontei. A Macra item ad Arnũ & portum Ligurnum incolunt Etrusci cognomine Ligures Apuani: quos sequuntur Ligures Etrusci: Populonij à Ligurno portu ad caput Etrurię à quo ad Tiberim sunt Etrusci, Ligures, Turrheni. In quibus sunt campi compluti lapidũ, clari pugna Herculis, adhuc Lamones dicti ab ipsius Herculis filio Lamone. Pari forma ab vltima Italia in Tiberim Romamq; percurrente à Velia ad Silarũ fluuium Lucani à Samnitum duce Lucio orti tenent. Ab eo ad Sarnũ amnem Picentini habent. A Sarno verò ad Volturnũ fluuium incoluerunt Cumani, quos ab agro nullis viribus Etrusci quamuis toti Italię imperitarent, potuerunt dimouere, aut in potestatem redigere. A Volturno amne ad Silarũ Etruscorum vetustissimus ager fuit in quo prius Oscan dicta, postea Capuam cõdiderunt.

¶ A Lyri autem vsq; Tiberim *Saturnus* cum priscis Aboriginibus (fuit origo ab Vmbris & Camefenis editis) vbi est mons Capitolinus aureo seculo à Saturno habitatus, vbi & nunc aurea Rhoma terrarũ caput. Quamobrem parũ confide.

consideratè quidam scribunt Rhomam postremis ac nouis sæculis à Rhomulo conditā & appellatam, atq; cœptam cum nullum ex his tribus verum apud maiores inueniatur memoratum, sed sint ab eis cōtraria prodita. Non enim Rhoma à Rhomulo nomē habet, quippe quia geminis nō Remus & Rhomulus nomina posuit Faustus Etruscus & regius pastor, sed Rumulum & Rumum. Illos ab euentu appellauit, quæ sunt nomina Etrusca, alioqui Rhomæ nomen & nominis origo vulgata esset, atq; manifesta, quæ occulta esse saluberrima religio sanxit, ne si origo nominis Rhomæ claresceret, eius deus, in cuius tutela Rhoma est & à quo deriuationē habet, gentibus pateret, & euocaretur vt ceteri. Quamobrem & Angerona silentij dea ante Iani festos dies colitur præ foribus vt ne cui liceat illud palam efferre quod ad salutem Reipublicæ veteres ore obsignato intra pectoris arcana voluerunt contineri, cuius violatæ religionis pœnas primus luit Soranus. Non igitur à Rhomulo Rhoma, sed econtrario ab ipsa potius Rhoma, cuius adeo est occulta deriuatio, Rhomulus nomen habuit: quæ ante ipsum Rhomulum cœpta legitur coli annis paulominus viii. c. ab Italo in Auentina Capena & filia eius Rhoma in Palatino colle & ante hos plusquā ccc. annis aureo seculo à Saturno vbi nunc Saturni ædes ad radices capitolini collis. ¶ At Rhomulus solū ex oppidulo Rhoma in Palatino colle quadratam & regiam reddidit, cuius quatuor portiones erant: Rhoma, Vellia, Germallia, vbi ficus ruminalis & ædes Rhomuli à dei occulta deriuatione: postmodū Rhomuli.

condidit autem eam accitis amicis vatibus Etruscis, qui fossa ubi caput Erti tauri est, pomerioq; ad prudentis vatis auspiciū sacratīs circum Palatinū collem sacro aratro cingi iussit. Undecimo Kalend. Maias, hora inter secundam & tertiam, Sole in Tauro, Luna in Libra, Saturno, Venere, Marte, Mercurio, in Scorpione, Ioue in piscibus: ut tradit Lucius Tarrutius mathematicorū peritissimus. Sunt qui tradant illā conditam 12. Olympiade: placet aliis octaua: septime quibusdam: sexta completa, nonnullis. Praualet omnibus his Eratosthenis inuicta regula (ut aiunt.) Sed cū Pomponius Atticus coram senatu atq; doctissimis viris cōferret Græcorum certissima tempora, compertū est quod ab Ænea & Troia excisa per temporū regū Latinorum vsq; ad Rhomulum regem iam creatū fluxerunt anni circiter 430. Quare haud dubiè cōdita est Rhoma Olympiade septima: aut eius anno secundo. ¶ Condita autem fuit primum in mōre Palatino. Inde Sabinis & Tuscis in fœdera cōuenientibus incoluerunt Sabini quidē Capitoliū & Quirinale (in quo Numa postea habitauit.) Rhomulus & Rummenſes, Esquilinum: Palatinū, & Coelium, Tusci: Luceres, Viminalem, & subsidentē conuallem vsq; ad ædē Saturni & radices Capitolij. Rumo fratri, Auerinus ætate Rhomuli mansit. ¶ Hæ sunt veræ tam priscæ Italiæ quàm vrbis Rhomæ antiquitates & origines: quibus quoniam plures Græci postremis temporibus in Italiam cōmigrantes commisti fuerunt, ob id à se principio emanasse Italiā Græcia falsò existimauit græca tum leuitas tum fabulositas. Quis enim ex antiquissimis non scribit à Iano Ianiculum, & Etruscos

veteres Gallos conditos. Et tamen plures Græcorū tradunt à Turrheno Lydo (qui fuit nuper, & heri) positos. Quin etiam & Turrhenā Thufcorum regiam nō puduit eos Rhomam afferere, tanta videlicet impudentia cum eorum iactantia est, vt omnium gētium & imperiorum atque vrbiū præclarissimarum se conditores esse apertis sæpe mendaciis conscribant.

2. FABIVS PICTOR DE AVREO seculo, & origine vrbiſ Roma, ac vocabulis eius.

Talix imperium penes duos populos principes extitit. Posterius, Romani: principio, Tusci sub Iano cœperunt in aureo seculo. Aurea ætas primo ortu generis humani fuit, sic dicta quòd posterioribus seculis comparata: æque atque aurum inter metalla effluxit. Eam cœpisse sub Ogyge ante Ninū añis circiter 250. Xenophon atq; maiores prodiderunt. Is Ianus sub initium aurei seculi læuum latus Tiberis in Etruria tenuit. CAMESSES verò ac SATVRNVS circa finem eiusdem ætatis dextrū incoluerūt: ea ætate nulla erat monarchia, quia mortalibus pectoribus nondum hæserat vlla regnandi cupiditas. Principes quia iusti erāt & religionibus dediti, iure habiti dii & dicti. Non enim arbitria illorū ab æquo, vel populus à iure innato discedebāt. Nullo tūc vindice aut metu sed sua sponte retinebant fidem & rectum. Pudor ipse regebat populos: & ius principes. Domus illis non extructæ vel ornatæ luxuriæq; insignes erant & splendidæ, sed vel cryptæ aut viminum tuguria, & caua arborum ligna erant.

Victum sponte nascentia præbebāt : aut in diē
 victus querebatur venatu. Vinum & far primus
 illis docuit I A N V S ad sacrificia & religionē
 magis quàm ad esum & potum. Primus enim
 aras & pomeria & sacra docuit : & ob id illi in
 omni sacrificio perpetua præfatio præmittitur,
 farq; illi ac vinum primò prælibatur. Vxor illi
 fuit V E S T A, quæ prima sacrorum regina sem
 pitemnum sacrificiorum ignem virginibus cre
 didit. Bella tunc non ignota modò, sed ne co
 gitata in mentem venerant. Ad pudorem &
 sanctimoniam domorum primus valuas, seras,
 & clauēs excogitauit : & inuenit : & ab eo di
 ctæ Ianuæ. Olympo regio Etruriæ fanoq; sacra
 to duodenis coloniis totidem pomeria, arasq;
 sacrauit : & ad continendum recentes tum co
 lonias in officio aureo, virgas, facesq; singulis
 singulas dedit. Vnde ipse in manu virgā & cla
 uem, subq; pedibus bis senas aras habet. Circa
 finem aurei sæculi primus omnium Ninus rex
 Assyriorum hos aureos mores noua regnandi
 cupiditate mutauit : & primus limites trans
 gressus bella finitimis mouit : & totius Asiæ
 populos perdomuit sub quo C A M E S E S
 præfectus fuit Aboriginibus. Et paulò post fre
 mentibus vndique contra se armis toto prius
 pererrato orbe S A T V R N V S ad Ianum se
 contulit. Eum comi hospitio Ianus receptum
 Latio & Aboriginibus præfecit. Et more quan
 uis tunc finientis aurei sæculi intra fines suos
 sese quisq; cōtinuit, Ianus in Etruria: Saturnus
 in Latio, Tiberimque fines Imperij esse insti
 tuit : intra enim suam cuiq; patriam tunc de
 more regnum finiebat. Limes igitur erat in
 ter

ter eos Tiberis : aræ vero limitum erant, Ianiculum & Saturnia Capitolina. Etruriam à Ianiculo, Ianus : Latium à Saturno, Saturnus cognominauit. Ad radices enim Capitoli Saturnus condiderat, vti Ianus, Ianiculum. Hæc igitur fuit prima Rhomæ origo ad radices Capitoli, vbi tunc pascua bobus erat.

¶ DE PICTIO ET DESCRIPTIO

qualis erat Regio Septicollis.

Facies tunc agri huius instar arcus erat : cuius chorda esset alueus Tiberis. Cornua ad Solis quidem ortum, rupes Auentina : & ad occasum Capitolina media Palatina. Eadem Palatina rupes Tiberim à fronte prospicit : à sinistris, Celio, à dextris, Exquilino iungitur. Auentinus item à fronte Tiberim & Capenam tenet ad dextram. Cæliolo ac Viminali hæret Capitolium, ante se Tiberim & portam Carmentalem cernit : hæret illi Quirinalis. Has rupes antiqui septem colles & septem montes appellauerunt. Area huius arcus est, quicquid campi iacet inter Auentinum & Capitolium & à Palatio ad Tiberim. Lybissus antea, inde Argeus : post, vicus Tuscus dicitur. Paludes plures eo passim Tiberina inundatio efficiebat : quæ hanc aream non satis idoneam habitationi reddebant, antequam factis Vertunno sacrificiis in alueum suum Tiberis verteretur. Prima igitur origo Rhomæ fuit collis Capitolinus, antea Saturnia dictus, sequens hunc Auentinus fuit habitatus ab *Athlante Italo* è Sicilia aduecto eò contra fratrem suum Hesperum, in cuius tutela erat Etruriæ imperiū adhuc Iano puero : & immaturo ad munera regia & regni. Porro Italua

dimicare à Iano Etruscis prohibitus in Auentino confedit: ad cuius radices iuxta Tiberim ope atq; cōsilio Iani Capenam oppidulum cōdidit: & regionē (eius permissu) Italiam dixit. ¶ Mox Hespero fratre rebus humanis exempto Italus in tutelam Ianum & Etruriam suscipiēs omnem circa Tiberim regionē, extinctis vltro citroq; aliis cognominibus, à se Italiam nuncupauit. Hæc est prisca Italia, cuius nomen sensim ab alpium radicibus ad fretum Siculum ac ipsi Siciliæ communicatum est. Denominare enim aut imponere gentibus & locis noua nomina rītum regum ducumq; ius est. Suscepto igitur Italus Italiæ imperio filiam suam Rhomam nomine, Siculo & Aboriginib⁹ in Latio præfecit. Quæ relicta Capena medium Palatinum tenuit & in vertice vbi hæret Exquilion, Rhomam oppidulum condidit, quod Valentiam sonat. Post eius obitum, ob paludes, neglectum oppidum fuit vsq; ad aduētum Euandri, qui cum oppido simul restituit nomen. Subsiciens septem collibus campus Argeus dictus est ab Argeo Euandri hospite & comiribus Argiui Herculis qui ad Euandrum venerunt & in Saturnia subsiderunt. Hinc extrema Argileta dicuntur. Superior Argiletus dicitur in principio vici Thufci sub Celiolo inter circum maximum & Auentinum vbi lethum Argi simul & sepulchrū est. Imus verò Argiletus est vbi Ianus quadrifrons (qui & Vertunus) in fine vici Thufci ad radices Capitoli in foro boario, vbi Saturniæ vestigia. Tres igitur colles primū coluēre ante Rhomulum. Medium quidem, Roma filia Itali: extremos verò, Saturnus & Italus.

cipit, quomodo Rhomulus Palatium in urbem quadratam conuertit.

DEnique Rhomulus potitus rerum
 Albanarum & vsus maxima fami-
 liaritate regum Etruriae: & rex pri-
 mus ex regulis Italiae creatus, in
 Latio Rhomam oppidulum in re-
 giam tetrapolim vertit: Inq; Palatino colle fun-
 dauit. Ascito .n. ex Etruria vate atq; sacerdote,
 Olympū fecit, pomeriumq; sacrauit: & aratro
 ab Olympo in vico Thusco per palatiū circum-
 ducens ab imo collis ad verticē quadratā urbē
 signauit, in vertice collis hārente Exquilino,
 Rhomā oppidulū amphāuit & è regione loco
 proximo Caelio Vellīā extruxit. Ceterū in de-
 cliuo ad ima versus circum maximū Germaliā
 fundauit: vbi iussu Amulij fuerūt expositi. Hac
 enim antea labebatur Tiberis. Ab ea autē ver-
 sus Exquilias forū Rhomanū ædificauit. Et ita
 Rhomulus ex regulo primus Rex à Thuscis de-
 claratus est. Quam rem p̄ occasionem acceptā
 Mithridates rex Asiae pro ignominia Romanis
 opposuit q̄ vernæ fuissent Thuscorū. ¶ Quarto
 autē mense ab vrbe condita perpetrātū est au-
 dax facinus in raptu Latinarum & Sabinarum.
 Primi ex Latinis bellum mouerūt in Rhomulū
 Ceninēses, Antennates, & Crustumeni. Rhomu-
 lus auxilio implorato à Thuscis cū Caelio rege
 Etruriae primū ex his triumphū retulit, & ob id
 quartus urbis collis à Thuscis habitari cœptus
 est & Cēlius dictus. Subinde Sabini bellū ingēs-
 orsi coegerūt Romulū denuo à Lucumonib. so-
 cios milites expetere, Galerito Lucūoni Ardeę
 negotiū datum est: Magna Etruscorū, exq; vrbe

Salpinatum manu venit. Qui cū offendisset Capitolium captum à Sabinis: ipse proximum Capitolio Quirinalem pro Rhomulo muniuit. Verū cum Rhomulus audax sub Capitolium Sabinos aggressus, vulneratus fugeret, illumq; ad portam Palatinam secuti Sabini Rhoma potituti viderentur, illico Galeritus è Quirinali delapsus viamque retro in Capitolium pedem ferendi adimēs (vbi nunc Ianus quadrifrons) à tergo Sabinos aggressus (vnde fabula eiaculate aquæ sulphureæ est) in fugam vertit. Animaduersa re Rhomulus redintegratis viribus & ipse à fronte cedebat, adeo vt Metius in paludem sese cum equo armatus iniiceret. Cedes ingens fiebat, vt ne vnus quidem euassisset, ni fœminæ occurrissent. ¶ Fædere icto Rhomulus vrbs agrum diuisit in partes tres, æquis collibus. Sabinis & Tacio, Capitolium & Quirinalis: Rhomulo, sequētes Exquilinus & Palatinus, in quo Rhoma: Galerito & Luceribus Thuscis, Cælius & Celiolus obuenerunt. Auentinum Rhomulus neminem passus est habitare. Nam fratri Rhemo illum sacrum esse voluit vsque helenam. Cumque concessisset naturæ Cælius: & GALERITVS rex Etruriæ successisset, consensu tribuum, Cæliolus & ab eo tota arcus area, septem collibus subiacens Thuscis data & sacrificio Iano Vertunno factō, egestisq; paludibus habitabilis reddita & vicus Thuscus dicta. Tribus igitur gentibus conflata principio vrbs Rhoma habitataque fuit. Nomina imposuit princeps Thuscus (nam hi tunc Italiæ imminebant imperio) Tacieses, à Tacio: Rumnenses à Rumulo vocauit. hoc enim nomine illum

ab euentu nuncupauit lingua Etrusca ex Etruria oriunda Larentia & nupta prius viro Thusco Faustulo & inde Itrusco Carrutio. Suam verò tribum à se Lucerum dixit. Nam alia Trometina est à loco Celij. ¶ Hæc origo vrbs Rhomæ scilum veteris septicollis cum arcus area habitata, nunc verò ab his collibus in alios colles & conualles in immensum prolata. Cæterum nomina eiusdem veteris Rhomæ hæc sunt. Nomina collium. Capitolium, Quirinalis, Esquilinus, Palatinus, Celius, Celiolus, Rumurius qui & Auentinus. ¶ Porro in area hæc nomina sunt. Lybissus, Circus maximus, Forum transitorium, Argiletus superior, Argiletus imus, Via sacra, Senaculum, Concordia, Grecofasis, ædes Saturni, Vertunus qui & Ianus quadrifrons, Forum boarium, Vicus longus, vicus Arniensis, Vicus Stellatinus, Sabatinus, Larthenianus qui & Veiens, Phaliscus: quorū cognomina à Thuscis sunt commigrantibus in ciuitatem Romanam. Item Herculis ara vbi Olympus & initiū sacri aratri iūctim à Germalia ad sacram viam: Vnde & nominis origo. Forum piscarium, Porta Carmentalis: ædes pudicitæ, Rotunda Herculis, Forum venalium, Lacus Curtius Suburra, Suburbanum. Saturnia vbi nunc ædes eius atque ærarium. Hæc vbi Rhoma vetus. ¶ In parte Rhomæ sunt Etruriæ loca. Antipolis Ianiculū: Vaticanum. Et Tiberis limes imperij Volturreni inter veteres Ianū & Saturnum qui à principe illius vrbe Volturrena per syncopam dictus est Volturnus: & ob id Tuscus non Latinus. Quòd verò Vulturnū sine syncopa & compositione primum est nomen, notato, flu-

uium in Samnio & oppidum Romanum in fi-
tore: à quo Vulturnus deus Thiberinus in La-
tio sicut Volturnus. vr caput imperij in Etru-
ria. Quamobrem deum Tiberinum suum dicit
esse Rhoma atque Etruria eundem & Ianum
Vertunnum & ab his dictum Vadimonna.

FRAGMENTVM ITINERA-

riq Antonini Pij.

IVVS Augustus quamuis totū
orbē rectè diuiderit vbi ait: Orbis
totus diuiditur in partes treis
Europam, Africam & Asiam: quę
ferè est dupla ad quemlibet dua-
rum. In descriptione tamen locorum orbis
multa loca memoratu digna siluit quę in
præcipuis itineribus oppida & vrbes occurrāt:
quę maxime tum militibus tum peregrinatio-
nibus tum historicis non parum proficiunt, ne-
glexit. Ea nos suo nunc ordine percurrere in-
stituimus. Ab vrbe in Gallias itur itineribus
sex: Maritimo, Litoreo, Aureliano, Cassiano,
Tiberino, Flaminio. Maritimum tenet Phe-
regenas, Castrum nouum, Cellas, Herculem,
Thelamonem, Caput Etrurię, Phaliscas, Traia-
num, Populonium, Vada Lygurnum, Ericis, En-
tellam, Delphinum. Genuam inter Porsenam
& Pheritonem, Monacum, Nyceam. Litoreum
continet Alsum, Cere, Pyrganum. Forum cellę
Grauiscas, Cosas, Volaterras, Pisam, Lunam, &
ipsum transitum in Gallias Cariaram.

Aurelianum quod & Claudianum fertur per
ipsam Aureliam, Thermas stygianas, forum no-
ven pagorum Claudij, Tarquinias, Scturniam

Volcan,

Volcen, Tunniatem montem, Rosellas, Rosetum, Tursenam & transitum Apuam. Cassiano itinere itur per Politorium, Arcenum, Minionem, Forum Cassij, Aruntes camilarios, Tuderum, Varentanum, Vmbronem mōtem, Senam coloniam, Phocēses, Lucam, & Caferonianum transitum in Gallias. Tiberinum quod & Cyminium iter, fertur Gallera, Lartheniano, siue Veiente, Rosulo, Sutrio Lacu Elbij, & Iugis Cyminiis, Fano Volturnæ, cuius claris gestis inuidit Liuius, Saleumbrone Volturnæ, Larthe amni Volsinis, Clusio veteri olim Comer solo, Clusio nouo à quo nunc dictus Culsentinus transitus Hannibalis, & Phesulæ transitus. Flaminium habet castrum nouum, Ocream & Ocriculum, Natniam olim Nequinam, Tuder, Hispellum aut à castro nouo Spoletum, Camerinum vrbium, Pisaurum, Ariminum.

GRIMOALDVS VOLTURNÆ SIUE Etruriæ præfectus in excerptis quæ sub rege Desiderio de ipsa Etruria scripsit.

Decretum Desiderij Regis Italia.

Euocamus statuta Regis Aistulphi contra Vetulonos edita, vt lacus non Tyrensum: sed Vetulonium sit, quia Lacus magnus Italiae. Ideo Italiae dictus est, quia ager eorum prius dictus est Italia dicta ob ibi sedem Itali decretam. Et vt suam Longholam non Longbardulam sed cognomine sui amphatoris Turteni Terebum vocent. Et vt sub vno muro ciuitat sua tria oppida Longholam,

Grimaldus.

Vetuloniam & Turrhenam Volturnam dictam Etruriam, totamque urbem nostra adiectione Viterbum pronuncient, ut Rhoda & Ciuitas Balneoregium dici iussimus. Permittimus pecuniis imprimi Faul. sed amoueri Herculem & poni sanctum Laurentium eorum patronum sicut facit Roma, & Bononia iubemus quoque reparari CorNyentam, Dardanum, Assium, Foranium, Corynetum & Tuscanellum. ¶ Nos enim non sumus Tusciae destructores ut nos apud Gallos accusat Hadrianus Papa. Nam in Tuscia edificauimus à fundamentis, vobis quidem Volturrenis Caluellum vicum horchianum, Balneariam, Barbaranum & Gariofilum: Sentinatibus autem Ausdonias Roda, Cofanum Volaterris, Roda Comalum Lune Sergianum & petram sanctam olim sanum Feronia. ¶ Phocensibus autem sanctos Geminianum & Miniatem, Fesulanis oppidum Munionis in quod vagos & sparsos Arni Ianos & Palantes Fluëtinis collegimus. Rursus plures antiquas nobiles vrbes ampliauius: & muris cinximus, & nunc id idem agimus circa Lucam, Pictorium, Aretium, Orbitum & Etruriam nunc Viterbū, cuius nomen, aut à nobis cōstituta decreta si quis violauerit, aut capite puniatur aut laqueo stranguletur. Hoc itaque non est Etruriam destruere: ut nos arguit Hadrianus qui pacem vltro à nobis oblatam respuit. ¶ Quare tibi Grimoalde præfecto Viterbenſi præcipimus ut quamdiu dubia pax perseuerat: iubeas omnes Thusciae milites paratos esse in armis & commeatus ac stipendia sine auaritia fac in promptu habeas, ut non solum occurrere hostibus:

sibus: sed etiam illos inuadere.

¶ Hucusq; integrè legitur, quæ sequuntur in fracturis ita se habent. in prima fractura: Cuius non grauabis nouis exactionibus. in secunda: Ex Papia venient. in tertia: Viterbenses,

MESSALÆ CORVINI AD OCTAUIANUM Augustum de progenie sua libellus; in quo simul & prima urbis regimina ab exordio breuissimè expontur,

Prefatio. Diuiso orbis.

V V M frequenter me digna moueat postulatio tua, gentium gloriosissime Imperator, ut progeniæ tuæ scilicet inclytę posteritatis, simul & urbis Romę prima regimina ab exordio litteris distinguere mihi persuadeam: parebo clementiæ tuæ, & operam dabo, aliquid ingenij, sed parum laboris occupare. Nam quæ poscis, cum ab historicis studiosissimisq; veterum auctoribus longe lateque sint declarata, & te copiosissime rerum maximarum studiis deditum haud ignorem: tamen quia iubes, opus expediam, & tuæ vetustissimę gentis, proficiam, quæ nunc in amplissimo maiestatis culmine locata solum ad sidera spectat, arctato itineris limine insistam declarare. nam quam à profundo originis fonte cursus pedetentim subsequens foret, accelerare maturabo, serenissime Cęsar Auguste. ¶ Totus terrarum ambitus, quem undiq; Oceanus verberat undis, ab Historicis, & Cosmographis, vrsarie conditur, cuius partium prima, inter Septentr-

tionem & Meridiem ad Orientem extenditur, Asia: Secunda, ab ostio fluminis Tanais, Hyrcanorumque finibus, ubi iungitur Asia, inter Septentrionalem Oceanum, & mediterraneum æquor, ad ultimas Hispanias in occasu terminat, Europa: Tertia, ab Ægypto Niloque flumine exordium trahens, relictis terminis Asia, inter meridiem & mediterraneum fretum producta, ad occasum in Atlantici Oceani litore desinit, Africa. *Asia* ergo, si ad numerum spectamus, orbis terrarum pars tertia erit: si ad magnitudinem, medium terrarum orbem in se continere videri poterit: sic dicta à nomine cuiusdam mulieris, Orientis reginæ.

DE REGIBVS TROIANIS.

1. <i>Dardanus.</i>	5. <i>Laomedon.</i>
2. <i>Erichthonius.</i>	6. <i>Priamus: & de Troia</i>
3. <i>Tros.</i>	<i>capta.</i>
4. <i>Ilus.</i>	

IN ea igitur inter cæteras prouincias *minor Asia* est: in qua *Phrygia* regio, sic dicta à *Phrygia* Æsepi, & Europæ filia: & vt alij tradunt, ex Ioue & Europa nata. **DARDANVM**, Ioue & Electra Atlantis filia progenitum. deorum monitu ab Italia, & vt aliis placet à Creta insula, patrios deferentem lares, multitudine gentium, ad hanc Phrygiam deuenisse ferunt, urbem condidisse, eamque ex se *Dardaniam* nuncupasse: unde gens *Dardana*; & incolentes terras, *Dardania* dicti. ¶ Hoc regnante, de Creta cum manu electissimorum iuuenum fortè noui regni fama concitum Teucrum, ad Phrygiam, patriis sedibus expulsum, dicitur conuenisse: qui à Dardano, & dextera & fide data, in parte regni cõsors susceptus

ſuſceptus eſt, vt numeroſiore populo noua impleſentur mœnia. Ita ſub duobus regibus haud diſcrepantibus, Dardania, potentia & magnitudine aucta, pacificè aliquamdiu ſtetit. Huius Teucris in regendo & rempubl. augendo bonitas comitasq; tanta fuit, vt eo deſuncto, ſuperſtite Dardano, ob ipſius inclytæ memoriæ glorioſiſſimum decus, qui Dardanidę nuncupabantur, deinceps *Teucris* cognominarentur; vt Virg. Maro; *Hic genus antiquū Teucris, pulcherrima proles.*

¶ Dardanus filium habuit ERICHTHONIVM, quem poſt ſui obitū regnantē reliquit.

¶ Erichthonius TROVM genuit; qui iuſtitia & pietate inſignis, mutato Dardaniæ nomine, ex ſe urbem *Troiam* nominari permīſit. Hinc Troianum nomen ortum.

¶ Duos filios Trouſ habuit, ILVM ſcilicet, & Aſſatacum. Ilus verò, quia maior natū deſuncto patre, regnum obtinuit; & intra urbis mœnia illam eminentiſſimam atq; glorioſiſſimam arcem edidit, quæ ex ſui nomine *Ilium* nuncupata: vnde *Ilienſes* Troiani dicti.

¶ Is LAOMEDONTEM filium reliquit: quo regnante, Iſon & Hercules, valiſſimorū iuuenum Græcorum comitatu, quum ad Colchos ob velleris aurei cupidinem transfretarent, à maritimo ſaltidio ſe recreandi gratia, in Phrygiam terram legerunt. Quos Laomedon, vel ſuperbia, vel famoſiſſimæ gētis terrore concitus, minaci nuntio extemplo abire præcepit. Hi quum aliò contenderent, nec vires nec arma ad reſiſtendum haberent. ob illatum dedecus indignati, excidium auſterriſſimo regi continuo minitantes, obtemperauere mandatis: ac

perfecto velleris. negotio, vbi in Græciam rediissent, Hercules Phrygiæ regis opprobrii non immemor; maximorum iuuenum ac principum Græcorum manu, armata classe ad Troiam vela remosq; direxit; & in litore expositis armis, ad mœnia impetuose contendit. Quod vbi sensisset Laomedon, audacter magis quàm cautè, inordinato agmine extra mœnia hostili impetu ausus congregi, insidiis interceptus, fortiter dimicando exstinctus est, suorum parte maxima vel capta, vel perempta. Hinc ad exterrita mœnia Hercules contendens, nullo custode nec in muris nec in portis obstante, introit urbem; & igne ac ferro omnibus consumptis, Hesionam Laomedontis sororem, Telamoni Salaminæ regi, quia muros Troiæ primus inuaserat, ac in porras irruperat, dedit. Ex qua natus est alter ille Teucer, qui patria profugus, in Sidonia alteram Salaminam cōdidit: de quo Virgilius noster, inducens Didonem effari ad Æneam: *Atque equidem memini Teucrum Sidona venire Finibus expulsam patriam, noua regna perentem.*

¶ Ex Laomedonte superstes filius fuit PRIAMVS, qui tum fortè aliò in armis aberat. Is & patris & patriæ excidio cognito, rediit; diruramq; urbem impensa & opere adeo reparare institit, vt breui marmoreis saxosisq; turribus, & edificiis publicis ac priuatis, angustiorem tutioremq; redderet. ¶ Assaracus, verò Troiæ filius, Ili frater, vt supra memini, genuit Capym, Capys Anchisen. Anchises Æneam, & neas Iulum cognominatum Ascanium, ex Creusa matre earum, qui & Iulus fuit, à quo gens Iulia; & Iuliana gens vocatulum trahit serenissime Augu-

guste, vt Virgilius ; *At puer Ascanius, cui nunc cognomen Iulo Additur, Ilus erat dum res stetit Iliaregno.* ¶ Priamus verò, vbi in Græciam postulatū misisset vt Hesiona soror, quæ à Telamone turpi seruitiō concubinā tori tenebatur, in matrimonium duceretur, vel saltem restitueretur, derisus, neutrum obtinuit. Quare Alexander, qui & Paris dictus, Priami filius, manu electissimorum iuuenum in Græciam æquora sulcanit, Helenamq; Menelai regis vxorem, Græcarum pulcherrimam rapuit. Quamobrem Græciæ reges armantur, & Agamemnone duce post decennæm obsidionem Troiæ mœnia capta, in ruina ac cinere iacuerē solo.

1. De his quæ post Troiā capta, de Aenea aduentu in Italiam & Regibus Latinis & Albanis. Aneas Lauiniam Latini regis Aboriginum filiam Turno Rurulorū regi desponsam in vxorem ducit. Turno interfecto & Latino rege mortuo, eidem succedit

2. Ascanius A. b. am condit.

3. Syluius.

4. Aneas Syluius.

5. Latinus Syluius.

6. Alba Syluius.

7. Arys seu Capetus Syluius.

8. Capys Syluius.

9. Caperus Syluius.

10. Tiberinus Syluius.

11. Agrippa Syluius.

12. Romulus Syluius seu Rhemus.

13. Auertinus Syluius.

14. Procas Syluius.

15. Amulius & Numitor.

De Romulo & Remo.

Hinc, Græcorū assensu, duo incolumes principum Troianorum recessere, qui auctores pacis & reddendæ Helenæ semper fuerant, & Græcorum legatorum, Vlyssis ac Diomedis, honoratissimi hospites ; Antenor scilicet, & A-

NEAS: quorum alter ex Laomedontis, vel, ut quibusdam placet, Priami sore natus, Affueri viri nobilissimi fuerat filius, Antenor: alter, ex regio sanguine ortus, Æneas, ut supra demonstratum est. Hi nauium classe parata, & patriis rebus, hominibusque quos arbitrio sui delegerant, onusta, passis velis tenuere altum; & per Ægæum Ioniumque, prætereuntes Argolicas vrbes, suadentibus fatis ad Italiam remigauerunt. Antenor ex Ionio equore ad dexteram flectens inter Dyrrachium & Brūdusium, per latissimas superi æquoris fauces ad septentrionem conuersus, hinc Dalmatas linquens, Illyricos ac Liburnos; illinc Appulos atque Picenum; ad caput Adriatici maris cursum tenuit. & relicto æquore, aduerso flumine quod Brētensia dicitur, sursum contendens, terra positus, sedem sibi suisque elegit: & expugnatis Euganeis, qui tum ea incolebant loca, Patavium condidit. Is inter ceteros comites, Enetorum multitudinem numerosam secum duxerat; qui Paphlagonia orti, patria pulsī, exsules ad Troiam, quæ bello tum elaborabat, concesserant. Hi in proxima finitimorum prædia longè lateque diffusi, quia multitudine cuncta compleuerant, ex se gentibus nomen dedere, & *Venetia* regio dicta. De hoc Antenoris aduentu sic meminit Virgilius;

Antenor potuit mediis elapsus Achivis Illyricos penetrare sinus, atq; intima tutus Regna Liburnorum, & fontem superare Timaui: Unde per ora novem vaslo cum murmure montis Et mare præruptum, & pelago premit arua sonanti. Hic tamen ille urbem Patavii, sedesque locavit Teucrorum; & genti nomen dedit, atque, fixis Troianæ placida cōposus pace quiescit.

Hoc loco, Imperator maxime, quum te perſe-
pe altiloquio tuo differentem dubitare anim-
aduertiſſem, quod inſigne vexillis Antenori &
Æneæ fuiſſet, ſine quadam rei memoria haud
prætereundum arbitror, ſed cum Virgilio no-
ſtro inſtandum, vbi de Antenore ſic profatur:
*Ex genti nomen dedit: id eſt, vtramq; gentem, Ita-
licos ſcilicet, & Phrygios, qui ea incoluerunt
loca, Troianos, vel, vt alij tradunt, Antenoridas
cognominari ſtatuit. armaq; fixit, hoc eſt, in tem-
plis arma & inſigne armorum ſuſpenderit. Nam
poſt exactam militiam laboresq; militiæ, mos
antiquitus fuit, in deorum templis ſuſpendere
arma. ideo arma fixit Troia. Troia fuit inter ar-
ma templis affixa, armorum inſigne: quod non-
nulli aſſerunt. Troia namq; vulgo Italicè Lati-
neque ſcropha vel ſus dicitur. cui vocabulo li-
centia ſui alluſit poeta: quod animal, quia eius
nomen vrbi Troiæ congruebat, aureo vexillo
inſigne armorum ſtatuit Antenor, abſumptæ
vrbis Troiæ memoria. Verum in geſtis Æneæ,
alia euidentior ratio, cur ita, videri poterit, qua-
re progredior. Æneas eodem itinere per Græ-
corum Achaicumque fretum delatus, in Epiro
reuifiſt Helenum, inter Argolicas vrbes domi-
nij ditionem tenentem. Narrat hiſtoria, Pyr-
rhum, Achillis filium, deleta Troia, Androma-
chen Heſtoris quondam vxorem, & Helenum
Priami filium ſeruitio ſecum duxiſſe. Inde
quum ſibi matrimonio iungeret Hermionem
Menelai filiam, Heleno Andromachen tradit.
Mox ab Oreſte interfectus, quia ſine prole in-
teriiſt, in regno præſidem reliquit Helenum: vt
ibidem Maco, vbi de ſe Æneas ad Didonem*

profatur: — *iuuat euasſſe tot vrbes Argolicas, mediosq; ſugam tenuiſſe per hoſtes. Et paulo poſt; Hic incredibili rerum fama occupat aures; Triami- den Helenum Graius regnare per vrbes: Et primo An- dramacheri iterum ceſſiſſe marito. Is Helenus Æneæ futura prædicens; monitus interpres deorum profatus fuerat, ibi locum ſedis eius fore quie- tis; vbi in Italia iuxta Tybridis ripas ſcropham ſeu ſutem triginta natorum foetu iacentem vi- deret; vt Maro in tertio; ad Æneam loquutus Helenus; Signa tibi dicam: tu condita mente tenero: Quum tibi ſollicito ſecreti ad fluminis undam Lito- reus ingens inuenta ſub ilicibus ſus, Triginta capitum foetus enixa iacebit: Is locus vrbi erit; requies ea certa laborum.* ¶ Æneas hinc diſcedens, & extrema I- talia radēs, circumuectum per Siciliam ſenem Anchifen patrem amiſit. Inde per inferum ma- re diu fluctibus ex iniquo ſidere vexatus, A- phrum tenuit litus. mox pacato æquore ad Ita- liam reuectus, appulit Tiberis oſtio. Ibi tunc temporis *Latinus* rex, Fauni filius gentibus im- peritabat: qui ad rei nouæ tumultum excitus, vt Tito Liuius placet, in armis obuiam pergit. Inde colloquio vtrimque pacatis animis, duci Troiano filiam, quam Turno Rutulorum regi primo deſponſarat, matrimonio iungit, Lani- niam. Æneas conditum oppidum ex vxoris no- mine *Lauinium* appellat. At Virgilius noſter hac in parte aliter ſentit: id eſt, Latinum non in armis obuiam proceſſiſſe, ſed Æneam legatos regi miſiſſe: quibus auditis rex pacatus, & mo- nitis deorum adductus, Lauiniam filiam adue- næ Troiano tradit. Quamobrem Turnus, im- patiens opprobrij creptæ coniugis, bello petit

Æneam,

Æneam, nec vetante nec permittente Latino. Æneas, ut vires & arma in hostem externo robore firmaret, ad Euandrum, qui tum his oris ubi nunc Roma, auctoritate ditionem tenebat, sursum aduerso flumine pergens auxilij exposcendi gratia, suam, id est scropham, triginta natorum fœtu, ut Helenus prædixerat iacētem aduertit, quietæ sedis certissimum omen. quam Iunoni deorum reginæ immolando sacravit. ut Virgilius in octauo: *Ecce autem subito, atq; oculis mirabile monstrum; Præcubuit viridique in litore conspicitur sus: Quam pius Æneas, tibi enim, tibi maxima Iuno Mactat sacra ferens, & cum grege sistit ad aram.* Eodem Æneam Latinium oppidum struxisse aiunt: simul & hinc scrophæ signum Troianis ortum quidam tradidēre, seu ob iniecti fundamenti reginæ sedis memoriam, seu quia quietis genti scrophæ signum dederat, seu ob æternum insigne nominis Troiæ, quæ huic vocabulo animalis vulgo Italicè includitur, ut supra memini. Præterea & nonnulli referunt historici, Æneam more nauigantium, inter cetera animalia ad usum vescendi, ut fit, suam viuum secum detulisse, ac ex oraculo responsum habuisse, quum teneret Italiam, dimitteret eam: inde, quo reperta foret, sedi eius conderet urbem. quam in Campaniæ oris, apud Auernum lacum Baiarumq; fines, dimissam volunt, in ox supra Tybridis ripam. Quare elatum scrophæ vexillum. quocirca Helenus ad Æneam in tertio Virgilij: *Vade age: & ingentem factu fer ad aethera Troiam,* id est, insigne Troianum. Ac quum hac in parte te dubitare, serenissime principū, crebrò percepissem, & in ambiguitate rei hu-

ius multos vagari, tulit calamus prolixius, & à proposito longius, quam exposceret intentio. Quis enim rem tot seculis remotissimam scrutaturus, per vetustissima litterarum volumina sine ambiguitate euadere potuit? Sed ad propositum redeundum. Ad Euandrum concessit Æneas: & oprato potitus, Pallantem Euandri filium, & ingentis roboris armatorum auxilia secum duxit. Turnus post aliquot prælia clarissima victus tandem ac peremptus, Troiano cessit. Victor Æneas post Latini obitum in regno successit: quem mortuum, & super Numicij fluminis ripam conditum, *Indigetem Iouem* dixeret, expleto anno tertio regni. ¶ Superfuit ASCANIVS, eius filius, Troix ex Creusa natus. Is Lauinium oppidum noueræ Lauiniæ, & Syluius ex Lauinia fratri relinquens, haud inde longè in Albano colle condidit Albam. Inter Lauinium & Albam conditam triginta annorum spatium datur. ¶ Absumpto Ascanio, frater eius SYLVIVS, qui & *Iulus*, à quo gens *Iulia*, & antiquum tuæ generosæ prolis derivatum cognomen Augustæ, regnat: quanquam inter auctores veterum in ambiguo constet, vtrum hæc Syluium an Ascanium cognominatum fuisse Iulum. Is Syluius, post obitum patris ex Lauinia Italiæ natus, *Posthumus* dictus: quem Lauinia prægnans, priuignum timens Ascanium, secedens, in quadam sylua, apud Tityrum pastorem peperit: vnde *Syluius* nuncupatus: vt Maro, inducens Anchisen ostentantem suorum progeniem Æneæ: *Ile (vides) pura iuuenis qui nixitur hasta, Proxima sorte tenet lucis loca, primus ad auras æthereæ Italiæ comitibus sanguine surgit, Syluius.*
Alba-

*Albanum nomen, tua posthuma proles: Quem tibi læ-
gaus secum Lauinia coniunx Bducet sylui regem, re-
gumq; parentem: Vnde genus longa nostrum domina-
bitur Alba* ¶ Hic Syluius SYLVIVM Æ-
NEAM filium reliquit: ex quo LATINVS
filius: à quo *Triske Latini* cœpere nomen, & Syl-
uium cognomen Albæ regnantibus datum, vt
quidam tradidere: quanquam Virgilius hoc co-
gnomen regibus Albanis à Syluiō Posthumō
deriuatum sentire videatur. ¶ Genuit hic Syl-
uius ALBAM, ATYM Alba, CAPYM A-
tys, Capys CAPE TVM, Capetus TIBERI-
NV M: qui in Albula flumine demersus, muta-
uit fluuiō nomen, Tiberi deinceps nuncupato.
¶ Ex Tiberino superfuit AGRIPPA: ex quo
ROMVLVS SYLVIVS: qui sine prole, ful-
mine ictus, stirpis eiusdem AVENTINVM
in regno reliquit. is decedens, in quo sepultus
fuerat, colli nomen dedit. Huic successit PRO-
CA: quo defuncto, duo eius filij, NVMI-
TOR & AMVLIVS superstites fuere: quo-
rum alter Amulius, Numitorem fratrem ma-
iorem è solio deiecit: cuius virili prole inter-
empta, filiam Rheam Syluiam, vt partum auer-
teret, Vestalem virginem sacrat. Rhea geminos
edidit, Remum scilicet & Romulum; à Marte
compressa, vt traditur. Quod regi Amulio no-
tum, in vincula tradita matre, regio edicto in
Tybridis alueo exponuntur gemini. Fama est,
in lupam geminos lambentem, regium pasto-
rem Faustulum casu quodam incidisse: qui v-
xori Laurentiæ nutriendos dedit. Iam adulti
iuvenes, corporis & animi vires adepti, per
sylvas ac nemora non modò infestare feras,

sed & finitimis pastoribus dominari acceperant. Tandem insidiis Remus interceptus, ut prædæ reus ad Amulium ducitur. inde, quia cum fratre Romulo in agrum Numitoris impetum fecisse dicebatur, ad poenas supplicij materno auo traditur: à quo mox & ipsi nepotes præsidio pastorum in regiam facto impetu. Amulium obtruncant, & restitunt Numitori regnum. ¶ Hunc scito Cæsar Auguste, gentis Iuliæ Albanorum regum ultimum, eamque gentem ad Iulium usque Cæsarem, teque principum decus, sine imperio priuatæ in tuæ felicitatis tempora terminasse. namq; Romulum, Romanæ urbis imperiique tui conditorem, materna linea incognito patre ortum, tuæ stirpis non censeo, si maiorum genealogiam rectè complector.

TITI LIVII PATAVINI HISTORIARUM ab urbe condita libri I.

Epidome.

A Duentus AENEÆ in Italiam, & res ab eo gestæ, ASCANII regnum & SYLVII AENEÆ ac deinceps Sylviatorum regum primo libro continentur. NVMITORIS filia à Marte compressa: Nati Romulus & Remus: AMVLIVS obtruncatur. Urbs à Romulo & Remo condita.

DE ITAL. ANTE ROM. 95
SEX. AVRELIVS VICTOR DE VIR-
ris illustribus vrbis Romæ.

LIBER, falso, hactenus Cornelio Nepoti vel C.
Plinio Cæcilio inscriptus; nouem personis illustri-
bus ex ver. lib. auctoritate nunc primum auctus.

CAPVT I.

Proca rex Albanorum, Amulius, & Numitor, seu.
De Romulo & Remi ortu.

PROCA rex Albanorum, Amu-
lium & Numitorem filios habuit;
quibus regnū annuis vicibus ha-
bendum reliquit, & vt alternis
imperarent: sed Amulius fratri
imperium non dedit: &, vt eum sobole priua-
ret, Rheam Syluiam filiam eius, Vestæ sacerdo-
tem præfecit; vt virginitate perpetua teneretur:
quæ à Marte compressa, Romulum & Re-
mum edidit. ¶ Amulius ipsam in vincula cō-
pegit: paruulos in Tiberim abiecit: quos aqua
in sicco reliquit. Ad vagitum lupa accurrit,
eosque vberibus suis aluit: mox Faustulus pa-
stor collectos. Accæ Laurētæ coniugi educan-
dos edidit. Qui postea, Amulio interfecto, Nu-
mitori auo regnum restituerunt. ¶ Ipsi Pasto-
ribus adunatis ciuitatem condiderunt: quam
Romulus augurio victor, quod ipse XII. Re-
mus VI. vultures viderat. R. O. M. A. M. vocauit:
& vt eam prius legibus quàm mœnibus mu-
niret, edixit ne quis vallum transgrediret: quod
Remus irridens, transiit, & à Fabio Cæ-
lere centurione rursus fer-
tur occisus.

94 HIST. ANTIQ. LIB. I.
 SEXTVS AVRELIVS VICTOR
 de Romanæ gentis ori-
 gine.

● RIGOGENTIS ROMANÆ A
 Iano & Saturno conditoribus, per succedentes sibi-
 met reges, usque ad Consuiatum decimum Constan-
 tijn; digesta ex autoribus Verrio Flacco Antiate;
 (ut quidem idem Verrius maluit dicere quàm
 Antia) tum ex Annalibus Pontificum; dein
 Cnao Egnatio Veratio, Fabio Pictore, Licinio Ma-
 cro, Varrone, Casare, Tuberone, atque ex omni pri-
 scorum historia; proinde ut quisque neotericorum
 assueverant: hoc est, & Linius, & Victor Afer.

¶ De his qui primi in Italia fuerunt. De Sa-
 turno & Iano.

RIMVS in Italiam creditur ve-
 nisse SATVRNVS; ut etiam
 Maronis Musa testatur illis ver-
 si bus: *Primus ab ætherio venit Sa-
 turnus Olympo, Arma Iouis fugiens,
 & regnis exsul ademerq; &c.* Tanta
 autem usque id tempus antiquorum hominũ
 traditur fuisse simplicitas, ut venientes ad se
 aduenas, qui modo consilio ac sapientia præ-
 diti, ad instruendam vitam formandosq; mo-
 res aliquid conferrent; quod eorum parentes
 atque originem ignorabant, cœlo & terra edi-
 tos, non solum ipsi crederent; verum etiam po-
 steris affirmarent, veluti hunc ipsum Saturnũ;
 quẽ Cæli & Terræ filiũ esse dixerunt. ¶ Quod
 cum ita existimetur, certum tamen est priorem
 IANVM in Italiam deuenisse: ab eoque po-
 stea venientem exceptum esse Saturnum. Vnde
 intelligendum est, Virgilium quoq; non igno-
 ratione

natione veteris historiae, sed suo more *primū* dixisse Saturnum; non ante quem nemo, sed *principem*: vt, *Troia qui primus ab oris*. cū procul dubio constet ante Æneam priorē Antenorem in Italiam esse peruectum; eumq; non in ora titorū proxima, sed in interioribus locis, id est Illyrico, urbem Patavium condidisse: vt quidem idem Virgilius illis versibus ex persona Veneris, apud Iouem de ærumnis Æneæ suī conquerentis: *Antenor potuit mediū elapsus Achivū Illyricos penetrare sinus, atque intima tutus*: &c. Quare autem addiderit *tutus*, suo loco plenissime annotauimus in commentatione, quam hoc scribere cœpimus, cognita ex eo libro qui inscriptus est *De origine Patavina*. Itaque nunc *Primus* ex ea quoque significatione est, è qua illud in secundo Æneidos, de enumeratione eorum qui equo Durio digrediebantur. nam cū nominasset Thessandrum, Sthenelum, Vlixem, Athamanta, Thoanta, Neoproleum; post intulit, *primusq; Machaon*. De quo queri potest. Quomodo potest *primus* dici, post tantos qui supra dicti sunt? Verū intelligemus *primum* pro principe: vel, quia is [ad perfectū] illis temporibus circa peritiā medicæ artis præcipuus fuisse traditur. Sed vt ad propositum reuertamur, ferunt Creusam, Erechthei regis Atheniensium filiam speciosissimam, stupratam ab Apolline, enixam puerum; eumque Delphos olim educandum esse missum: ipsam verò à patre, istarum rerum nescio Xipheo cuidam comiti collocatam. Ex qua cū ille pater nō posset exsistere, Delphos eum petiisse ad cōsulendum oraculū, quomodo pater

fieri posset : tum illi Deum respondisse ut , quæ
 postero die obuiam habuisset , eum sibi adopta-
 ret . itaq; supra dictum puerum , qui ex Apollia-
 ne genitus erat , obuiam illi fuisse , eumq; ado-
 ptatum , cum adoleuisset , non contetum patrio
 regno . cum magna classe in italiam deuenisse :
 occupatoq; monte , urbem ibidem constituisse ,
 eamq; ex suo nomine *Ianiculum* cognomina-
 se . Igitur Iano regnante apud indigenas rudes
 incultosque , Saturnus regno profugus , cum
 in Italiam venisset , benignè exceptus hospitio
 est . ibiq; haud procul a Ianiculo arcem suo no-
 mine *Saturniam* constituit . isque primus agri-
 culturam edocuit , ferosq; homines & rapto vi-
 tæ affuetos , ad compositam vitæ eduxit . vnde
 Virgilius in octauo sic ait : *Hæc nemora indigenæ*
Fæuni , Nymphæq; , tenebant , Genesq; , virum truncis
& duro robere nata . Quis neque mos neq; cultus erat :
nec iungere iugos , Aut componere opes norant , aut par-
cere parto ; Sed rami , atq; asper visu venatus alebat .
 Omissioq; Iano , qui nihil aliud quam ritum co-
 lendorum deorum religionesq; induxerat ; se
 Saturno maluit annectere : qui vitam moresq;
 feris etiam tum mentibus insinuassee , dicitur ;
 & ad cōmunem utilitatem . ut supra diximus ,
 disciplinam , colendi ruris edocuit ; ut quidem
 indicant illi versus : *Is genus indocile , ac dispersum*
montibus ævis , Composuit , legesq; , dedit ; Latiumque
vocari , Maluit , huius quoniam latuisset turis in oris .
 Istum etiam vsum signandi aris , ac moneta in
 formam incutiendæ , ostendisse traditur ; in qua
 ab vna parte caput eius , imprimereetur ; altera
 pavis , qua vestus illò erat . vnde hodieque a-
 leatores posito nummo apertoque , optionem
 coalu-

conluforibus ponunt enuntiãdi quid putent
 fubefle, caput, aut nauem : quod nunc vulgo
 corrumpentes, nauandi dicunt. Ædes quoque
 fub cliuo Capitolino, in quo pecuniam condi-
 tam habebat, *Erarium Saturni* hodieque dici-
 tur. Verùm quia, vt fuprà diximus, prior illuc
 Ianus aduenerat, cùm eos poft obitum diuinis
 honoribus cumulandos cenfuiſſent ; in facris
 omnibus primũ locum Iano detulerunt ; vſ-
 que eò, vt etiam cum aliis diis ſacrificiũ fit,
 dato ture in altaria, Ianus prior nominetur, co-
 gnomento quoque addito *Pater* : ſecundũ
 quod noſter cognomento ſic intulit : *Hanc Ia-
 nus Pater, hanc Saturnus condidit arcem.* Ac ſubin-
 dit ; *Ianiculum huic ; illi fuerat Saturnia nomen.*
 Eiꝛque (eò quod mirè præteritorum memor, tum
 etiam futuri) dixerit *Rex arua Latinus & vrbes
 iam ſenior longa placidas in pace regebat* Quo re-
 gnante Troianos refert in Italiam deueniſſe.

1. *De Aboriginibus & de Regibus priſcis Italia.*

2. *Ticus*

3. *Faunus. De Euandro & Hercule*

¶ Quæritur quomodo Saluſtius dicat : *Cũ-
 que hiſ Aborigines, genus hominum agreſte, ſine legi-
 bus, ſine imperio : liberum atque ſolutum.* Qui-
 dam autem tradunt, terris diluuiũ cooper-
 tis, paſſim multos diuerſarum regionum, in
 montibus, ad quos confugerant, conſtitiſſe : ex
 quibus quosdam ſedem quærentes, peruectos
 in Italiam *Aborigines* appellatos, Græca ſcilicet
 appellatione, à cacuminibus montium, qui il-
 li oræ faciunt. Alij volunt eos qđ errantes illò
 venerint, primò *Aberrigines*, poſt mutata vna li-
 tera, altera adempta, *Aborigines* cognomina-

tos. Eos aduenientes *Picus* excepit, permisos viuere, vt vellent.

¶ Post *Picum* regnauit in Italia *Faunus*; quē à fando dictum volunt, quod is soleret futura præcinere versibus quos *Saturnius* dicimus. qđ genus metri in vaticinatione *Saturniæ* primū proditum est. Sed urbem *Saturnus*, cum in Italiam venisset, condidisse traditur. Eius rei *Ennius* testis est, cum ait: *Versibus quos olim Faunus* *uatesq; canebant.* Hunc *Faunum* pleriq; eundem *Sylvanum*, à syluis, inuūm deum: quidam etiā *Pana*, vel *Pan* esse dixerunt. Igitur regnāte *Fauno*, ante annos circiter sexaginta, quā *Aneas* in Italiā deferretur, *E V A N D E R*, *Arcas*, *Mercuri*, & *Carmentis* nymphæ filius, simul cum matre eodem venit. quam quidam memoriz prodiderūt, primò *Carmentim* dictam; post, *Nicostraten*; de carminibus; eā videlicet qđ omnium litterarum peritissima, futurorumq; prudens versib; canere sit solita: adeo vt pleriq; velint, non tam ipsam à carmine *Carmentem*; quā carmina, à qua dicta essent, appellata. Huius admonitu, transuectus in Italiā *E V A N D E R*, ob singularem eruditionem atq; sciētiam litterarū, breui tempore in familiaritatem *Fauni* se insinuauit: atq; ab eo hospitaliter benigneq; exceptus, non paruum agri modum ad incolendum accepit: quem suis comitib; distribuit, exadificatis domiciliis in eo monte, quem primò tum illi à *Pallante* *Pallantem*, postea nos *Palatium* diximus. ibiq; *Pani* deo fanū dedicauit: quippe is familiaris *Arcadiæ* deus est, teste etiam *Marone* qui ait: *Pan Deus Arcadia captam te Luna se-*
leuit. & item; Pan etiam Arcadia mecum si iudic-
et capite

ceperant. Primus itaque omnium Euander Italicos homines legere & scribere edocuit, literis partim quas ipse antea didicerat. idemque fruges in Græcia primum inuentas ostendit; serendique vsum edocuit; terræque excolendæ gratia, primus boues in Italia iunxit. Eo regnante, fortè Recaranus quidam, Græcæ originis, ingentis corporis & magnarum virium pastor, quia erat forma & virtute cæteris antecellens, HERCVLES appellatus, eodem venit. Cumque armenta eius circa flumen Albulam pascerentur, Cacus Euandri seruus, nequitia versutus, & præter cætera furacissimus, Recarani hospitis boues subripuit: ac ne quod esset indicium, auersas in speluncam attraxit. cumque Recaranus, vicinis regionibus peragratis, scrutatisque omnibus eiusmodi latebris, desperasset inuenturum; utcumque æquo animo dispendium ferens, excedere his finibus constituerat. At verò Euander, excellentissimæ iustitiæ vir, postquam rem vti acta erat, compertit, seruum noxæ dedit bouesque restitui fecit. Tum Recaranus sub Auentino *Inuentori patri* aram dedicauit, appellauitque Maximam: & apud eam deciman sui pecoris profanauit. Cumque antè moris esset, vti homines decimam fructuum regibus suis præstarent; æquius sibi ait videri, deos potius illo honore impariendos esse, quàm reges. inde videlicet tractum, ut Herculi decimam profanari mos esset: secundum quod Plautus *In partem* inquit *Herculeanam*, id est, decimam. Consecrata igitur ara Maxima, profanataque apud eam decima, Recaranus, cò quòd

Carmentis inuitata, ad id sacrum non affuisset; sanxit ne cui femina fas esset vesci ex eo quod eidem aræ sacratum esset: atque ab ea re diuina femina in totum remota. Hæc Cassius lib. 1. At verò in libris Pontificalium traditur Hercules, Ioue atque Alcmena genitus, superato Geruone, agens nobile armentum, cupidus eius generis boues in Græcia instituendi; fortè in ea loca venisse, & vbertate pabuli delectatus, vt ex longo itinere homines sui & pecora reficerentur, aliquamdiu sedem ibi constituisse. quæ cum in valle, vbi nunc est Circus maximus, pascerentur; neglecta custodia, quod nemo credebatur ausurus violare Herculis prædam, latronem quendam regionis eiusdem, magnitudine corporis & virtute ceteris prævalentem, octo boues in speluncam, quo minus furtum vestigiis colligi posset, caudis abstraxisse. cumq; inde Hercules proficiscens, reliquum armentum casu præter eandem speluncam ageret; fortè quadam inclusas boues transeuntibus adinugisse: atq; ita furtum detectum. interfectoq; Caco, Euadrum, re comperta, hospitii obuiam iuisse, gratantem, quod tanto malo fines suos liberaasset. compertoque quibus parentibus ortus esset Hercules, rem ita vti erat gesta, ad Faunum pertulisse. tum eum quoq; amicitiam Herculis cupidissime appetisse. Quam opinionem sequi meruit noster Maro. Cum ergo Recaranus siue Hercules, Patri Inuentori aram Maximam consecrasset; duos ex Italia, quos eadem sacra certo ritu administranda edoceret, adsciuit, Potitiū & Pinarium. Sed eorum Potitio, qui prior venerat, ad comedenda exta

admisso,

admisso, Pinarius, eò quòd tardiùs venisset, posteriq; eius, submoti: vnde hodieque seruatur; Nemini Potitio Pinariæ gentis in eis sacris vesci licet eosq; alio vocabulo priùs appellatos nonnulli volunt: pòst verò *Pinarios* dictos *ἄρτοισι περιεῖναι*: quod videlicet ieiuni, ac per hoc esurientes, ab eiusmodi sacrificiis discedant. isque mos permanfit vsque Appium Claudium Censorem, vt Potitiis sacra facientibus, vescentibusq; de eo boue quem immolauerant, postquam inde nihil reliquissèt, Pinarij deinde admitterentur. Verùm postea Appius Claudius accepta pecunia Potitios illexit, vt administrationem sacrorū Herculis, seruos publicòs edocerent, nec non etiam mulieres admitterent. Quo facto, aiunt intra dies triginta omnem familiam Potitiorum, quæ prior in sacris habebatur, extinctam: atq; ita sacra penes Pinarios resedisse; eosq; tam religione quàm etiā pietate edoctos, mysteria eiusmodi fideliter custodisse.

Latinus Rex.

1. *Aeneas & de Regibus Latinorum*

2. *Ascanius & de regibus, Albanorum*

3. *Sylvius Posthumus*

4. *Aeneas Sylvius.* Hunc sextus Aurelius Victor omisit.

5. *Latinus Sylvius*

6. *Alba Sylvius*

7. *Arys siue Capetus* } Hos omisit Sextus Aurelius Victor.

8. *Capys Sylvius*

9. *Capetus Sylvius*

10. *Tiberius siue Tiberinus*

11. *Agurra Sylvius;* & hunc quoq; Sexus Aurelius Victor omisit.

12. *Aremulus, siue Romulus, siue Rhemus Syluius.*13. *Auentinus Syluius.*14. *Procas.*15. *Amulius & Numitor.**De Romulo & Remo.*

¶ Post Faunum, LATINO eius filio in Italia regnâte, ÆNEAS, Ilio Achiuis prodito ab Antenore aliisque principibus, cum præ se deos penates, patremq; Anchisen humeris gestans, nec nō & paruulum filium manu trahēs, noctu excederet; orta luce cognitus ab hostibus, eò quòd tâta onustus pietatis sarcina erat, non modò à nullo interpellatus; sed etiam à rege Agamemnone quòd vellet, ire permissus, Idam petit: ibiq; nauibus fabricatis, cum multis diuersi sexus, oraculi ammonitu Italiam perit: vt docet Alexander Ephesius lib. 1. belli Marfici. At verò Lucatius non modò Antenorem, sed etiam ipsum Æneam proditorem patriæ fuisse tradit. cui cum à rege Agamemnone permissum esset ire quòd vellet, & humeris suis, quod potissimum putaret, hoc ferret; nihil illum præter deos penates, & patrem, duosque paruulos filios, vt quidam tradunt: vt verò alij, vnum, cui *Iulo* cognomen, post etiam *Ascanio* fuerit, secum extulisse. qua pietate motos Achiorum principes, remisisse vt reuerteretur domum. atq; inde omnia secum quæ vellet, auferret. Itaq; eum magnis cum opibus, pluribusq; sociis vtriusq; sexus à Troia digressum, longo mari emenso, per diuersas terrarū oras in Italiā deuenisse. ac primùm Thraciam appulsum. Ænum ex suo nomine condidisse: dein, cognita Polymæstoris perfidia ex Polydori nece, inde digressum.

digressum, peruectumque ad insulam Delum; atq; illinc ab eo Lauiniā. Anij sacerdotis Apollinis filiam, in matrimonium adscitam; ex cuius nomine *Lauinia littora* appellata: postquam is multa maria perueniens, appulsus sit ad Italiae promontorium quod est in Baiano, Circa Auerni lacum: ibiq; gubernatorem Misenum, morbo absumtum, sepultum ab eo: ex cuius nomine urbem Misenum appellatam; vt etiam scribit Cēsar Pontificaliū lib.1. qui tamen hunc Misenum non gubernatorem, sed tubicinem fuisse tradit. Inde non immerito vtramq; opinionē secutus Maro sic iatulit: *At pius Aeneas ingenti mole sepulcrum Imponit, suaq; arma viro, remumq; tubamq;* quamuis auctore Homero, quidam afferant tubæ vsum Troianis temporibus etiam tunc ignoratum. Addunt præterea quidam, Æneam in eo littore Euxini cuiusdam comitis matrem, vltimo ætatis affectam, circa stagnum quod est inter Misenum Auernumq;, extulisse; atque inde loco nomen inditum, qui etiam nunc Euxinius sinus dicitur cumque comperisset ibidem Sibyllam mortalibus futura præcinere, in oppido quod vocatur *Cimbarionis*, venisse eò sciscitatum de statu futurarum suarum: aditisq; fati, vetitum æe is cognitam in Italia sepeliret Prochyram, cognatione sibi cōiunctam: quam incolumem reliquerat. & postquam ad classem rediit, repperitq; mortuam, in insula proxima sepelisse; quæ nunc quoq; eodem est nomine; vt scribunt Vulcarius, & Acilius Piso. Inde profectum peruenisse in eum locum qui nūc *portus Caieta* appellatur, ex nomine nutricis vius, quā ibidem amissam

sepeliit. At verò Cæsar & Sempronius aiunt, Caietæ cognomen fuisse, non nomen: ex eo scilicet inditum, quòd eius consilio impulsuque matres Troianæ, rædio longi nauigij, classem ibidem incenderint; Græca scil. appellatione *καίειν*, quod est incendere. Inde ad eam Italæ oram quæ ab arbusio eiusdem generis, *Laurens* appellata est, Latino regnante, peruectum cum patre Anchise, filioq; & cæteris suorum; nauibus egressum, in litore accubuisse; consumtoque quòd fuerat cibi, crustam etiam de farreis mēsis, quas sacratas secum habebat, comedisse: tum Anchisa coniiciente illam esse miseriarum errorisq; finem; quippe meminerrat, Venerem sibi aliquando prædixisse, cū in externo litore esurie compulsi, sacratasq; mēsas inuasissent, illum condendæ sedis fatalem locum fore. Scrofam etiam incientem; quam eum è naui produxissent, vt eam immolarent, & se ministrorum manibus eripuisset; recordatum Æneam, quòd aliquando ei responsum esset, vrbi condendæ quadrupedem futuram ducem; cum simulacris deorum Penatium persecutum; atq; illum vbi illa procubuit, enixaq; est porculos triginta, ibidem auspicatū; postquam Lauinium dixit: vt scribit Cæsar lib. i. & Lucatius lib. ii. At verò Domitius non orbes farreos, vt suprà dictum est; sed mēsarum vice, sumendi cibi gratia, apium, cuius maxima erat ibidem copia, fuisse substratum; quòd ipsum, consumtis aliis eduliis, eos comedisse: ac post subinde intellexisse illas esse mēsas, quas illos comesturos prædictum esset. Cum interim immolata sue in litore sacrificium perageret, tra-

ditur fortè aduertisse Argiuam classem in qua Vlixes erat: cumque vereretur ne ab hoste cognitus periculum subiret; itemque rem diuinam interrumpere summum nefas duceret; caput velamento obduxisse, atque ita pleno ritu sacra perfecisse: inde posteris traditum morem ita sacrificandi; ut scribit Marcus Octavius lib. 1. At verò Domitius lib. 1. docet, sorte Apollinis Delphici monitum Æneam ut Italiā peteret; ubi duo maria inuenisset, prandiumque; cum mensis comesset; ibi urbem uti conderet. Itaque egressum in agrum Laurentem, cum paululum è littore processisset, peruenisse ad duo stagna aque falsæ, vicina inter se: ibique; cum se lauisset, [ac] refectum cibo, cum apium quoque, quod tunc vice mensæ substratū fuerat, cōsumsisset, existimātem proculdubio illa esse duo maria, quod in illis stagnis aquæ marinæ species esset, mensasque; quæ erant ex stramine apij comestas; urbem in eo loco condidisse; eamque, quod in stagno lauerit, *Lauiniū* cognominasse. Tum deinde à Latino, rege Aboriginū, data ei, quæ incoleret, iugera quingenta. At Caro in Origine generis Romani ita docet; suam triginta porculos peperisse in eo loco ubi nūc est Lauiniū: eumque; Æneas ibi urbem condere constituisset, propterque; agri sterilitatem metueret; per quietem ei visâ Deorum Penatum simulacra, adhortantium ut perseveraret in cōdenda vrbe quam cœperat: nam post annos totidem, quot fœtus illius suis essent, Troianos in loca fertilia atque; ubetiores agrum transmigraturos, & urbem clarissimi nominis in Italia condituros. Igitur Latinū Aboriginum regem, cum ei nuntiatum

esset, multitudinē aduenarum classe aduectam occupauisse agrum Lauretem; aduersum subitos inopinatosq; hostes incunctanter suas copias eduxisse: ac priusquam signum dimicandi daret, animaduertisse Troianos militariter instructos: cum sui lapidibus ac sudibus armati, tum etiam veste aut pellibus, quæ eis integumento erant, sinistris manibus inuolutis, processissent. itaq; suspenso certamine, per colloquium inquilto qui essent, quidve peterent: utpote qui in hoc consilium auctoritate numinum cogeatur: namq; extis ac somniis sæpe ammonitus erat, tutiorem se aduersum hostes fore, si copias suas cum aduenis coniunxisset. Cumq; cognouisset Æneam & Anchisen bello patrio pulsos, cum simulacris deorum errantes sedem querere; amicitiam fœdere inisse, dato inuicem iureiurando, ut communes quoque hostes amicosve haberent. itaq; coeptum à Troianis muniri locum, quem Æneas ex nomine vxoris suæ, Latini regis filix, quæ iam antè desponsata Turno Herdonio fuerat, *Lauium* cognominauit. At verò Amatam, Latini regis vxorem, cum indignè ferret, *Lauiam*, repudiato Turno consobрино suo, Troiano aduenæ collocatam; Turnum ad arma concitauisse; eumq; mox coacto Rutulorum exercitu, tetendisse in agrum Laurentem; & aduersus eum Latinum pariter cum Ænea progressum, inter præliantes circumuentum occisumq;. Nec tamen amisso socero Æneas Rutulis obfistere debuit. namq; & Turnum interemit. Hostibus suis fugatisq; victor, *Lauium* se cum suis recepit; consensuq; omnium, Latinorū rex declaratus

tatus est: vt scribit Lucatius lib.iii. Piso quidē Turnum matruelem Amatae fuisse tradit: interfectoq; Latino, mortem ipsam sibi met consciuiss. Igitur Æneam, occiso Turno, rerum potitum; cum adhuc irarū memor Rutulos bello persequi instituisset, illos sibi ex Etruria auxiliū Mezentij regis Agyllæorum adsciuisse ac implorauisse, pollicitos, si victoria parata foret, omnia quæ Latinorum essent, Mezentio cessura. tunc Æneam, quod copiis inferior erat, multis rebus, quæ necessariò tuenda erant, in urbem cōportatis, castra sub Lauinio collocasse: præpositoq; his filio Euryleone, ipsum electo ad dimicandum tempore, copias in aciem produxisse, circa Numici fluminis stagnum: vbi cum acerrimè dimicaretur, subitis turbinibus infusato aere, repente cælo tantum imbrium effusum, tonitribus etiā consecutis, flammarumq; fulgoribus, vt omnium non oculi modo præstringerentur, verum etiam mentes quoq; confusæ essent: cumque vn̄uersos vtriusq; partis dirimendi prælia cupiditas inesset, nihilominus in illa tempestatis subitæ confusione interceptum Æneam, nusquā deinde comparuisse. Traditur autem, nō prouiso quod propinquus flumini esset, ripa depulsus, fortè in fluuiū deiecidisse; atq; ita prælium diremtum. Dein post apertis fugatisque nubibus cum serena facies effulisset, creditū est vinum eum cælo absumtum. Idemq; tamen post ab Ascanio & quibusdam aliis visus affirmatur super Numici ripam, eo habitu armisq; quibus in prælium processerat. Quæ res immortalitatis eius famam confirmauit. Itaq; illi eo loco templum consecra-

tum; appellariq; placuit *Patrem indigetem*.

¶ Dein filius eius ASCANIVS, idem qui EVRYLEO, omnium Latinorum iudicio rex appellatus. Igitur summam imperij Latinorum adeptus Ascanius, cū continuīs præliis Mezentium persequi instituisset, filius eius Lausus collem Lauiniæ arcis occupauit. cumq; id oppidum circumfusus omnibus copiis regis tenebatur, Latini legatos ad Mezentium miserunt sciscitatum, qua conditione in deditionem eos accipere vellet: cumque ille inter alia onerosa illud quoq; adiiceret, vt omne vinum agri Latini aliquot annis sibi inferretur; consilio atq; auctoritate Ascanij placuit ob libertatem mori potius, quàm illo modo seruitutem subire, itaque vino ex omni vindemia Ioui publicè voto consecratoq;, Latini vrbe erant: fusoque præsidio, interfectoq; Lauso, Mezentium fugā facere coegerunt. Is postea per legatos amicitiam societatemq; Latinorum impetrauit; vt docet Lucius Cæsar lib. 1. itemq; Aulus Postumius in eo volumine quod de aduentu Æneæ conscripsit atq; dedit. Igitur Latini Ascanium ob insignem virtutem non solum Ioue ortum crediderunt, sed etiam per diminutionem, declinato paululū nomine, primò *Iobum*, dein postea *Iulum* appellarūt: à quo Iulia filia manauit; vt scribunt Cæsar lib. 11. & Cato in Originibus. Interim Lauinia, ab Æneæ grauida relicta, metu, veluti inscuture se Ascanij, in syluam profugit ad magistrum patrij pecoris, Tyrrhum: ibiq; enixa est puerum, qui a loci qualitate *Syluini* est dictus. At verò vulgus Latinorum, existimans clam ab Ascanio interfectam, magnā ei inui-

ei inuidiam confluauerat, vsq; eò vt armis quoq; ei vim denuntiaret. Tum Ascanius iureiurādo se purgans, cum nihil apud eos proficeret, petita dilatione ad inquirendum, iram præsentem vulgi aliquantulum fregit; pollicitusq; est, se ingentibus præmiis cumulaturum eum qui sibi Lauiniam inuestigasset. mox recuperatam cum filio in urbem Lauinium reduxit, dilexitq; honore materno. quæ res rursus ei magnum fauorem populi conciliauit; vt scribunt Caius Cæsar, & Sex. Gellius in Origine gentis Romanæ. At verò alij tradunt quòd, cum Ascanius ab vniuerso populo ad restituendam Lauiniam cogeretur, iuraretq; se neq; interemisse, neq; scire vbi esset, Tyrrhum petito silentio, in illa concionis frequentia professum indicia, si sibi, Lauiniq; pueroq; ex ea nato, fides incolumitatis daretur: tumq; cum accepta fide Lauiniam in urbem cum filio reduxisset. Post hæc Ascanius, completis in Lauinio triginta annis, recordatus nouæ vrbis condendæ tempus aduenisse ex numero porcorum, quos pepererat sus alba, circumspectis diligēter finitimis regionibus, speculatus montem editum, qui nunc ab ea vrbe quæ in eo condita est, *Albanus* nuncupatur, ciuitatem cominuit: eamq; ex forina, quòd ita in longum porrecta est, *Longam*; ex colore suis, *Albam* cognominauit. Cumq; illuc simulacra deorum Penatium transtulisset, postridie apud Lauinium apparuerunt: rursusq; relata Albā, appositisq; custodibus nescio quantis, se Lauinium in pristinam sedem identidē receperunt. Itaq; tertio nemo ausus est amouere ea; vt scriptum est in Annali Pontificum iv. lib. Cincij, & Cæsar's ii. Tuberonis i.

¶ At Ascanius postquam excessisset è vitâ, inter Iulum filiû eius, & SYLVIVM POSTHVMVM qui ex Lauinia genitus erat, de obtinendo imperio orta contentio est, cum dubitaretur an Ænæ filius, an nepos potior esset; permessa disceptatione eius rei ab vniuersis Rex SYLVIVS declaratus est. Eiusdê postea omnes cognomêto Syluij, vsq; ad conditam Romam, Albæ regnauerunt: vt est scriptû Annalium pontificalium lib. 4.

¶ Igitur regnante LATINO SYLVIO, Colonia deductæ sunt Prænestæ, Tibur. Gabij, Tusculum, Cora, Pometia Locri, Crustumium, Cameria, Ronilla, cæteraq; oppida circumquaque.

¶ Post eum regnavit TIBERIVS SYLVIVS, Syluij filius. Qui cû aduersus finitimos bellum inferentes copias eduxisset, inter præliantes depulsus in Albulam flumen, deperiit; mutandiq; nominis, exstitit causa: vt scribunt Lucius Cincius lib. 1. Lucatius lib. 3.

¶ Post eum regnavit AREMVLVS SYLVIVS, qui tantæ superbix non aduersum homines modò, sed etiam deos fuisse traditur; vt prædicaret se superiorem esse ipso Ioue; ac tonante cœlo militibus imperaret, vt telis clypeos quaterent; dictaretq; clariorem sonum se facere. qui tamen præsentî affectus est pœna, nam fulmine ictus, raptusq; turbine, in Albanum lacum præcipitatus est; vt scriptum est Annalium lib. 6. & Epitomarum Pisonis 2. Audius sanè in Epitomis. & Domitius lib. 1. non fulmine ictum, sed terræmotu prolapsum, simul cum eo regiam in Albanum lacum tradunt.

¶ Post

¶ Post illum regnavit **AVENTINVS**. **SYLVIVS**. isq; finitimis bellū inferentibus, in dimicando circumuentus, ab hostibus prostratus est; ac sepultus circa radices montis cui ex se nomē dedit; vt scribit Iulius Cæsar lib. 2.

¶ Post cum **SYLVIVS PROCAS** rex Albanorum, duos filios Numitorem & Amulium æquis partibus hæredes instituit. ¶ Tum **AMVLIVS** in vna parte regnum tantummodo, in altera totius patrimonij summam atque omnem paternorum bonorum substantiā posuit; fratriq; Numitori, qui maior natus erat, optionem dedit, vt ex his, vtrum mallet, eligeret. **NVMITOR** cum priuatum omne cum facultatibus regno prætulisset, Amulius regnū obtinuit, quod vt firmissimè possideret, Numitoris fratris sui filium in venando interimendum curauit. tum etiam Rheam Syluiam eius sororem, sacerdotem Vestæ fieri iussit; simulato somnio quo ammonitus ab eadem dea esset vt id fieret: cum re vera ita faciendum sibi existimaret; periculosum ducēs, ne quis ex ea nasceretur qui auras persequeretur iniurias: vt scribit Valerius Antias lib. 1. At verò Marcus Octavius, & Licinius Macer, tradunt Amulium patrum Rheæ sacerdotis, amore eius captum, nubilo cælo obscuroque aere, cum primum illucescere cœpisset, in vsum sacrorū aquam petenti insidiatum, in loco Martis compressisse eam: tum exactis mensibus geminos editos. Quod cum comperisset, celandi facti gratia per scelus cōcepti, necari iussit sacerdotem, partum sibi exhiberi, tumq; Numitorem, spe futurorū, quod hi, si adoleuissent, iniuriarū suarum, quæ-

doq; ultores futuri essent, alios p̄ eis subdidisse, illosq; suos veros nepotes Faustulo pastorū magistro dedisse nutriendos. At verò Fabius Pictor lib. 1. & Vennonius, solito institutoque egressam virginem, in vsum sacrorum aquam petatum ex eo fonte qui erat in luco Martis, subito imbris tonitribusq;, quæ cum illa erāt, disiectis, à Marte compressam conturbatamq; : mox recreatam consolatione Dei, nomen suum indicantis, affirmantisq; ex ea natos dignos patre euasuros. Primū igitur Amulius rex, vt comperit Rheam Syluiam sacerdotem peperisse geminos, protinus imperauit deportari ad aquā profluentem, atq; eo abijci. Tum illi quibus id imperatum erat, impositos alueo pueros, circa radices montis Palatii in Tiberim, qui tum magnis imbris stagnauerat, abiecerunt: eiusque regionis subulcus Faustulus, speculatus expONENTES, vt vidit relabente flumine alucum, in quo pueri erant, obhæsisse ad arborem fici, puerosque vagitu lupam excitam, quæ repente exierat, primo lambitu eos deterissey deinde leuandorum vberum gratia mammas præbuisse; descendit ac sustulit, nutriendosque Accæ Larentiæ, vxori suæ, dedit: vt scribūt Ennius lib. 1, & Cæsar 2. Addunt quidam Faustulo inspectante, picum quoq; aduolasse, & ore pleno cibum pueris ingessisse: inde videlicet lupum picumque Martiæ tutelæ esse: Arborem quoque illam *Ruminalem* dictam, circa quam pueri abiecti erant: quod eius sub vmbra pecus acquiescens meridie ruminare sit solitum. At verò Valerius tradit, pueros ex Rhea Syluia natos Amulium regem Faustulo seruo necandos dedisse

disse: sed eum à Numitore exoratum ne pueri necarentur, Acca Larentiæ amicæ suæ nutriendos dedisse: quam mulierem, eò quòd pretio corpus esset vulgare solita, *Lupam* dictam. notum quippe ita appellari mulieres quæstum corpore facientes: vnde & eiusmodi loci in quibus hæc consistunt, *Lupanaria* dicta. Cum verò pueri liberalis disciplinæ capaces facti essent, Gabiis Græcarum Latinarumq; litterarum ediscendarum gratia commoratos; Numitore auo clam omnia subministrante. Itaque vt primum adoleuissent, Romulum indicio educatoris Faustuli comperto, qui sibi auus, quæ mater fuisset, quidve de ea factum esset, cum armatis pastorib. Albam protinus perrexisset, interceptoq; Amulio, N V M I T O R E M auum in regnum restitutum: R O M V L V M autem à virium magnitudine appellatum; nam Græca lingua *ῥώμιον* virtutem dici certum est: alterum verò R E M V M dictum; videlicet à tarditate: quippe talis naturæ homines ab antiquis *Remores* dicti. Igitur actis quæ supra diximus, re diuina facta, eo in loco qui nunc *Lupercal* dicitur, ludibundi discurrerunt, pellibus hostiarum occurrentes quosque sibimet verberantes: vtq; sollempne sacrificium sibi posterisque id esset, sanxerunt: separatimque suos appellauerunt; Remus, *Fabios*: Romulus, *Quintilios*: quorum utrumq; nomen etiamnum in sacris manet. At verò lib. 2. Pontificalium proditur, missos ab Amulio qui Remum pecorum pastorem attraherent; cum nō auderent ei vim afferre, opportunum tempus sibi ad insidiandum nactos, quod tum Romanus aberat, genus lusus simulasse.

quinam eorum, manibus post terga ligatis, lapidem quo lana pēitari solebat, mordicus sublatum, quàm longissimè perferret: tum Remū, fiducia virium, in Auentinum vsq; se perlatum sponondisse: dein postquā vinciri se passus est, Albam abstractum. Quod postquam Romulus comperisset, coacta pastorum manu, eaque in centenos homines distributa; perticas manipulis foeni variè formatis in summo iunctas dedisse: quò facilius eo signo suum quisq; ducem sequeretur. vnde institutum vt postea milites qui eiusdem signi essent, *Manipulares* dicerentur. Itaq; ab eo, oppresso Amulio, fratrem vinculis liberatum, auum regno restitutum.

EX MAGNI AVRELII CASSIODORI Chronico ad Theodericum regem.

REGES LATINI.

Latini regnavit ann. 32. à quo Latini sunt appellati. Huius imperij anno 25. Troia capta est, ad quem Æneas profugus venit; factusq; gener eius, ei successit in regnum.

Æneas post 8. an. Troiz captæ, regnavit in Italia an. 3.

Ascanius filius eius, regnavit an. 38. qui Albanum condidit.

Sylvius, Æneæ filius de Lauinia, regnavit ann. 29. Huius temporibus Homerus Poeta fuisse memoratur.

Æneas Sylvius, regnavit an. 31. Huius temporibus Iebraorum rex David Hierosolymis regnavit.

Latius

Latinus Syluius regnavit an. 50. *Huius temporibus Amazones Asiam vastauerunt: Carthago cōdita est à Carchedone Tyrio; ut quidam dicunt. Salomon quoq; filius David, regnans Hierosolymū templum famosissimum condidit.*

Alba Syluius regnavit an. 39.

Egyptus Syluius regnavit an. 24.

Capys Syluius regnavit an. 28.

Carpentus Syluius regnavit an. 13.

Tiberinus Syluius regnavit an. 8.

Agrippa Syluius regnavit an. 40.

Aremulus Syluius regnavit an. 19. *Huius temporib. Lycurgus apud Lacedamonas iura cōposuit.*

Auentinus Syluius regnavit ann. 37. à quo mons Romanorum, quia ibi sepultus est, nomē accepit.

Procas Syluius regnavit an. 23.

[Amulius Syluius regnavit an. 44.] qui fratrem suum Numitorem regno expulit; [cuius tempora isti sunt applicata.]

DE ROMA ET REGIBVS Romanis, LIB. II.

L. FLORI HISTORIARVM

Lib. I.

PROLOGVS.

ROPVLVS Romanus à Rege Romulo in Cæsare Augustum septingentos per annos tantum operum pace belloque gessit, ut si quis magnitudinē imperij cum annis conferat, ætatem ultra putet. Ita enim latè per orbem terrarum arma circumtulit, ut qui res eius

legunt, non vnus populi, sed generis humani facta discant. Nam tot laboribus periculisque iactatus est, vt ad constituendum eius imperiū, contendisse virtus & fortuna videantur. Quare quum præcipue hoc quoque; sicut cetera, operæ pretium sit cognoscere, tamē quia ipsa sibi obstat magnitudo, rerumque; diuersitas aciem intentionis abrumpit; faciam quod solent qui terrarum situs pingunt; in breui quasi tabella totam eius imaginē amplectar; nō nihīl, vt spero, in admirationē principis populi collaturus, & pariter atque; in semet vniuersam magnitudinē eius ostendero. ¶ Si quis ergo populum Rom. quasi hominem consideret, totamque; eius ætatē percenseat, vt cœperit, vtque; adoleuerit, vt quasi ad quendam iuuentæ florem peruenerit, vt postea velut consenuerit; quatuor gradus progressusque; eius inueniet. Prima ætas, sub regibus fuit, prope 250. per annos; quibus circū ipsam matrē suam cum finitimis luctatus est. Hęc erit eius infantia. Sequens, à Bruto Collatinoque; cōsulibus, in Appium Claudium Quinctiumque Fuluium consules, 250. annos habet; quibus Italiam subegit. Hoc fuit tempus viris armisque; exercitatisimum: ideo quis adolescentiā dixerit. Dehinc ad Cæsarem Augustum 250. anni; quibus totum orbem pacauit. Hic iam ipsa iuuenta imperij, & quasi quædam robusta maturitas. A Cæsare Augusto in seculum nostrum, sunt nō multò minus anni 200. quibus inertia Cæsarum quasi consenuit atque decoxit: nisi quod sub Traiano principe mouet lacertos, & præter spem omnium, senectus imperij quasi reducta iuuentute reuirescit. *Hac Florus.*

AT nunc ad Reges Romanos, consules, dictatores, tribunos militares ac plebeios, subsequenter calamum deducam; vt ab origine ad tua felicissima secula Romana regimina noscas. Igitur Palatino in monte. vbi adulti & à pastoribus culti gemini erāt, auspicato parua moenia ponunt; & vbi alter alterum non patitur, cui regnandū, angurio permittunt. Quæ cōtentione interfectū Remum descripsēre quidam; aliter alij, quia fertur incepta moenia cōtra edictum transiisse Remum, à Romulo, cui regnare obtigerat, securi percussū, & à nomine cōditoris urbem Romam nuncupatam. Fecit anno vigesimo secundo ætatis, vndecimo Calend. Maias, quadringētesimo tricesimo tertio post captam Troiam, Romulū vrbis fundamenta iecisse. Qui primò cōstitutis sacris, legū iura sanxit; fecit & se regiis insignibus augustiorem; circa se lictores instituit. asylum aperuit complendę vrbis gratia. centum Senatores creauit; quos *Patres* auctoritate nuncupauit, Reipublicæ cōsiliū Equestri Neptuno ludos finitimis gentibus indicauit. Circumstantes populi cum familiis ad urbem, velut ad rem nouā simul & ludos, conueniunt. Tum ad spectacula intentis aduenis, raptę virgines Sabinorum, ceterarumq; turba, & in matrimonium abductę. Raptarum parentes, ad vltionem illati dedecoris, arma parant. hinc pleraque bella orta. Cænienses, qui primum in agrum Romanum impetum fecerant, victi sunt, Acrone eorum rege à Romulo obtruncato, cuius opima spolia in

Capitolium ad quercum pastoribus sacram rex ipse Romanus suspendit; ibiq; Ioui Feretrio templum statuit, quod primum Romæ sacrum fuit; & de Caninensibus primum triumphum egit, ut quibusdam placet scriptoribus. Antemnates exinde populâdi gratia hostiliter aduentarunt: qui à Romulo victi, in urbem duuntur. Hinc aduersus Crustuminoſ subſequenter tumultuantes, in armis Romulus profectus, superatos hostes Romæ cohabitare coegit. Cum Sabinis vltima & actior pugna fuit, nam ab his, Tito Tatio duce, Capitolij arce capta, mox virtute Romuli recuperata, interuentu raptarum, miserando fletu implorantium, pacatis utrimq; animis, pax fit, & ex duobus regnis vnum. Namque Sabini eorum imperium Romam traducunt; & sub duobus regibus, Romulo & Tito Tatio, commune dominium per aliquot annos fuit. Sed primò Tatio moritur à Laurentibus interfectus, anno quinto postquam Romæ regnare cœperat. Superfuit Romulus; qui demum victis Fidenatibus ac Veientibus, ad Capræ paludem concione habita, subito turbine & imbre lumine Solis adempto, inter fulgura obſtrepētia cœli ereptus, nusquam apparuit, postquam triginta & septē regnauerat annis. *Messala Corvinus lib. de progenie Augusti.*

VRbs à Romulo condita. Senatus lectus. Cum Sabinis bellatū. Opima spolia Ioui Feretrio lata. In centurias populus diuisus. Fidenates & Veientes victi. Romulus consecratus. *Epitoma Livij lib. i.*

¶ Primus ille & urbis & imperij cōditor Romulus,

mulus, fuit à Marte genitus, & Rhea Syluia. Hoc de se Vestæ sacerdos grauida confessa est; nec mox fama dubitauit, cum Amulij imperio abiectus in profluentē cum Remo fratre, non potuit exstingui. Siquidem & Tiberinus amnem repressit; & relictis catulis lupa vagitum secuta, vbera admouit infantibus, matremq; se gessit. Sic repertos apud arborem Faustulus regis pastor tulit in casam, atq; educauit. Alba tunc erat Latio caput, Iuli opus: nam Lauinium patris Æneæ contempserat. Ab his Amulius iam bis septima sobole regnabat, fratre pulso Numitore, cuius ex filia Romulus. Igitur statim prima iuuentæ face patrum Amulium ab arce deturbat, auum reponit: ipse, fluminis amator & montium, apud quos erat educatus, moenia nouæ vrbs agitabat. Gemini erant. vter auspicaretur & regeret, adhibere placuit deos. Remus, montem Auentinum; hic, Palatinum occupauit: prior ille, vi. vultures; hic postea, sed xii. vidit. Sic victor augurio urbem excitat, plenus spei bellatricem fore: ita illi assuetæ sanguini & prædæ aues pollicebantur. Ad tutelam nouæ vrbs sufficere vallū videbatur: cuius dum irridet angustias Remus, idque increpat; saltu dubium, an iussu fratris, occisus est. prima certè victima fuit, munitionemque vrbs nouæ sanguine suo consecrauit. Imaginē vrbs magis quā urbem fecerat. incolæ deerant. erat in proximo lucus. hunc Asylum facit: & statim miras vis hominum; Latini, Tusciq; pastores; quidam & transmarini, Phryges, qui sub Ænea; Arcades, qui sub Euandro duce influxerant. Ita ex variis quasi elemētis cōgregauit corpus

vnũ, populumque Romanum ipse fecit. Res erat vnũs ætatis, Populus virorum. itaque matrimonia à finitimis petita, quia non impetrabatur, manu capta sunt. simulatis quippe ludis equestribus, virgines quæ ad spectaculum venerant, præda fuere : & hæc statim causa bellorum. Pulsi fugatiq; Veientes. Caninensium captum ac dirutum est oppidum : spolia in super opima de rege, Feretrio Ioui manibus suis rex reportauit. Sabinis proditæ portæ per virginẽ ; nec dolo ; sed puella pretium rei, quæ gerebant in sinistris, petierat ; dubium clypeos, an armillas, illi, vt & fidem soluerent, & vlciscerentur, clypeis obruere. Ita admissis ad mœnia hostibus, atrox in ipso aditu pugna, adeo vt Romulus Iouem oraret, vt foedam suorũ fugam sisteret. Hic templum est, & *Stator* Iupiter. Tandem sœuientibus interuenere raptæ laceris comis. Sic pax facta cum Tatio, foedusque percussum, secutaque res mira dictu, vt relictis sedibus suis, nouam in urbem hostes demigrarent, & cum generis suis auitas opes pro dote sociarẽt. Auctis breui viribus, hunc rex sapientissimus statum Reipubl. imposuit, vt iuuentus diuisa per tribus, in equis & in armis ad subita belli excubaret : consilium Reipublicæ, penes senes esset, qui ex auctoritate, *Patres*, ab ætate, *Senatus* vocabantur. His ita ordinatis. repente, cum concionem haberet ante urbem apud Capræ paludem, è conspectu ablatu est. Discerptum aliqui à senatu putant ob asperius ingenium : sed oborta tempestas, Solisque defectio, consecrationis speciem præbuere : cui rei mox Iulius Proculus fidem fecit, visum à se Romulum affir-

mans augustiore forma quàm fuisset: mandare statere ut se pro numine acciperent: *Quintum* in cœlo vocari placitum diis: ita gentium imperio Roma potiretur. *Hac Florus l.c. 8.*

EUTROPII V. C. BREVIARIUM

Historiæ Romanæ ab vrbe condita
ad annum Urbis

1109.

DOMINO VALENTI GOTHICO

maximo perpetuo Augusto,

Es Romanas ex voluntate mansuetudinis tuæ ab Vrbe condita ad nostram memoriam, quæ in negotiis vel bellicis vel ciuilibus eminebant, per ordinem temporum breui narratione collegi; strictim additis etiam iis quæ in principum vitis egregia extiterunt, ut tranquillitatis tuæ possit mens diuina lætari, prius se illustrium virorum facta in administrando imperio sequutam, quàm cognosceret lectione.

EUTROPII BREVIARII

Liber Primus.

Romanum imperium, quo neque ab exordio vllum ferè minus neque incrementis toto orbe amplius humana potest memoria recordari, à ROMULO exordium habet: qui Vestalis virginis filius, & (quantum putatus est) Martis, cum Remo fratre, vno partu editus est. Is, cum inter pastores latrocinaretur, octo-

decim annos natus, urbem exiguam in Palatino monte constituit, xi. Kal. Maij, Olympiadis sextæ anno tertio, post Troiæ excidium, vt qui plurimum minimumq; tradunt, trecentesimo nonagesimo quarto. Condita ciuitate, quam ex nomine suo Romā vocauit, hæc ferè egit. Multitudinem finitimorum in ciuitatem recepit: centum ex senioribus elegit, quorum consilio omnia ageret: quos *Senatores* nominauit propter senectutem. Tunc, cum vxores ipse & populus suus non haberent, inuitauit ad spectaculum ludorum vicinas vrbis Romæ nationes; atq; earum virgines rapuit. Commotis bellis propter raptarum iniuriam, Cæninenses vicit, Antemnates, Crustumios, Sabinos, Fidenates, Veientes. hæc omnia oppida Urbem cingunt. Et cum orta subito tempestate non comparuisset, año regni trigesimo septimo, ad deos transisse creditus, cōsecratus est. Deinde Romæ per quinos dies Senatores imperauerunt: & his regnantibus annus vnus completus est. *Europæ lib. 1. breuiar.*

Cum igitur inter se Romulus & Remus de cōdenda vrbe tractarēt, in qua ipsi pariter regnarent; Romulusq; locum qui sibi idoneus videretur, in monte Palatino designaret, *Romanusq;* appellari vellet; contraq; item Remus in alio colle, qui aberat à Palatio milibus quinque; eundemq; locū ex suo nomine *Remurium* appellaret; neq; ea inter eos finiretur contentio: auo Numitore arbitro adscito, placuit disceptatores eius controuersia immortales deos sumere; ita vt vtri eorum priori secunda auspicia obuenissent, urbem conderet; eamq; ex suo nomine

nomine nuncuparet, atq; in ea regni summam teneret. Cumq; auspicaretur Romulus in Palatio, Remus in Aventino, sex vultures pariter volantes, à sinistra Remo prius visos: tumque ab eo missos qui Romulo nuntiarent, sibi iam data auspicia quibus cōdere urbem iuberetur: itaq; maturaret ad se venire. cumq; ad eum Romulus venisset, quæsissetq; quænam illa auspicia fuissent, dixissetq; ille, sibi auspicanti sex vulturios simul apparuisse: *At ego, inquit Romulus, iam tibi duodecim demonstrabo*: ac repētè duodecim vultures apparuisse, subsequito cœli fulgore pariter tonitruque. Tum Romulus: *Quid, inquit, Reme affirmas priora, cum præsentia intuearis?* Remus, postquā intellexit sese regno fraudatum; *Multa, inquit, in hac urbe temere sperata atq; præsumta, felicissimè prouentura sunt.* At verò Licinius Macer lib. i. docet contentionis illius perniciosum exitum fuisse. namq; ibidem obistentes Remum & Faustulum interfectos. Contrà Egnatius lib. i. in ea contentione non modò Remum non esse occisum, sed etiam vltèrius à Romulo vixisse tradit. Sed horum omnium opinionib. diuersis repugnat nostræ memoriæ proclamans historia Liuiana, quæ testatur quòd auspicato Romulus ex suo nomine *Romam* vocauit: cumq; muniret mœnibus, edixit ne quis vallum transiliret: quod Remus irridens transiliuit, & à Celere centurione ruetro vel rastro fertur occisus. Romulus asyllum conuenis, &c. *Hac Sext. Aurelius Victor*
libello de urbis Romæ
origina.

Romulus asylum conuenis patefecit, & magno exercitu facto, cum videret coniugia deesse, per legatos à finitimis ciuitatibus petiit. Quibus negatis, ludos *Consualia* simulauit: ad quos cum vtriusque sexus multitudo venisset, dato suis signo virgines raptæ sunt: ex quib. cum una pulcherrima cum magna omnium admiratione duceretur, Thalassio eam duci responsum. Quæ nuptiæ quia feliciter cesserunt, institutum est vt omnibus in nuptiis *Thalassij* nomen inuocaretur. Cum foeminas ergo finitimorum Romani vi rapuissent, primi Cæninenses contra eos bellum sumserunt. aduersus quos Romulus processit, & exercitum eorum, ac ducem Attronem singulari prælio deuicit: Spolia opima Ioui Feretrio in Capitolio consecrauit. Antemnates, Crustumini, Fidenates, Veientes, Sabinii etiam, ob raptas bellum aduersus Romanos sumserunt. & cum Romæ appropinquarent, Tarpeiam virginem nacti, quæ aqua, causa sacrorum, hauriendæ descenderat, ei T. Tatius optionem muneris dedit, si exercitum suum in Capitolium perduxisset. illa petiit quod illi in sinistris manibus gerebant: videlicet anulos & armillas. quibus dolose repromissis, Sabinos in artem perduxit. vbi Titus scutis eam obrui præcepit. nam & ea in lauis habuerant. Romulus aduersus Tatium, qui montem Tarpeium tenebat, processit: & in eo loco vbi nunc Romanum forum est, pugnam conferuit. ibi Hostus Hostilius fortissimè dimicans cecidit: cuius interitu consternati Romani, fugere cœperunt. Tunc Romulus Ioui Statori ædem, vocauit: & exercitus seu fortè, seu diuinitus restitit.

Tunc

Tunc raptæ in medium processerunt: & hinc patres, inde coniuges deprecata, pacem conciliarunt. Romulus foedus percussit, & Sabinos in urbem recepit: populum à Curibus oppido Sabinorum *Quirites* vocavit. Centum Senatores, à pietate *Patres* appellavit. Tres equitum centurias instituit; quas à suo nomine *Ramneses*, à Tito Tatius *Tatienfes*, à Lucumone *Luceres* appellavit. Plebē in triginta curias distribuit, easque raptarum nominibus appellavit. Cū ad Capræ paludem exercitum lustraret, nusquam comparuit. vnde inter Patres & populum seditione orta, Iulius Proculus, vir nobilis, in concionem processit, & iureiurando firmavit. Romulum à se in colle Quirinali visum augustiore forma, cū ad deos abiret: eundemque præcipere, vt seditionibus abstinere, virtutem colere: futurum vt omnium gentium domini existerent. Huius auctoritati creditum est: ædes in colle Quirinali Romulo constituta: ipse pro Deo cultus, & *Quirinus* est appellatus. *Hæc Sext. Aurel. Victor libro de viris illust.*

Romulus regnavit annos xxxviii. à quo Roma condita est, & ex Latinis Romani sunt nuncupati. Hic primum centum constituit Senatores. [*Huius temporibus Syracuse & Catina in Sicilia condita sunt.*] Ex Magni Aurelij Cassiodori Chronico ad Theodoricum Regem.

GNVMA II.

NVma exinde POMPILIUS, è Sabinis ortus, vir pietate & iustitia insignis, secundus à Romulo regnat: & pacatis finitimorum ovis, gemini Iani templum edidit: quod aper-

tum, bella: clausum, quietem indicaret. Mox ad religionem conuersus, vt deorum timor ad mitiora truces flecteret animos, sacra instituit, sacerdotes creat, Virgines Vestales sacrat, Pontificem maximū primus declarat: dies fastos nefastosque condidit, annum in duodecim menses diuisit. Postremò, vbi maxima cum reuerentia & suorum & finitimorum, tres & quadraginta regnasset annos, obiit. *Messala Coruin. lib. de progen. August.*

Numa Pompilius ritus sacrorum tradidit, Iano templum constituit: eiusque portam pacis omnibus circa populis primus clausit. Cum Dea Ægeria sibi cōgressus nocturnos esse simulans, feroces populi animos ad religionem perpulit. *Epitomarum Livi lib. 1.*

Successit Romulo NUMA POMPILIUS: quem Curibus Sabinis agentem, vltro petuere, ob inclytam viri religionem. Ille sacra & caeremonias, omnemque cultum deorum immortalium docuit, ille Pontifices, Augures, Salios, ceterosque per sacerdotia: annum quoque in XII menses, fastos dies, nefastosque, descripsit. ille Ancilia atque Palladium, secreta quædam imperij pignora: Ianumque geminum, fidem pacis ac belli: in primis focum Vestæ virginibus colendum dedit: vt ad similitudinem cœlestium siderum, custos imperij flamma vigilaret. Hæc omnia quasi monitu dæ Ægeriæ; quò magis barbari acciperent. Eò denique ferocem populum redegit, vt quod vi & iniuria occupauerat imperium, religione atque iustitia gubernaret. *Hæc Florus l. c. l.*

Postea

POSTEA NUMA POMPILIUS rex creatus est: qui bellum nullum quidem gessit, sed non minus ciuitati quàm Romulus præsuit. Nam & leges Romanis, moresque constituit: qui consuetudine præliorum iam latrones ac semibarbari, putabantur. Annum descripsit in x menses, prius sine aliqua computatione confusum: & infinita Romæ sacra ac templa constituit. Morbo decessit, quadragesimo tertio imperij anno. *Hac Eutrop. i. Breviarij.*

POST consecrationem Romuli, cùm diu interregnum esset, & dissensiones orirentur, Numa Pompilius, Pomponis filius, Curibus oppido Sabinorum accitus, cùm addicentibus auib. Romam venisset, vt populum ferum religione molliret, sacra plurima instituit: xdem Vestæ fecit; virgines Vestales legit: Flamines tres, Dialem, Martialem, Quirinalem; Salios Martis sacerdotes, quorum primus *Præsul* vocatur, xii instituit: Pontificem Maximum creauit. Portas Iano gemino ædificauit. Annum in xii menses distribuit, additis Ianuario & Februario. Leges quoque plurimas & vtilis tulit: omnia quæ gerebat, iussu *Fægeriæ* nymphæ, vxoris suæ, se facere simulans. Ob hanc tantam iustitiam bellum ei nemo intulit. Morbo solutus, in Ianiculo sepultus est: vbi post multos annos arcula cum libris à Terentio quodam exarata: qui libri, quia leueis quasdam sacrorum causas continebant, ex auctoritate Patrum cremati sunt. *Sext. Aurel. lib. de viris illustr.*

NUMA POMPILIUS regnauit an. xli. qui duos menses anno addidit, Ianuarium & Februariū: cū ante hunc x tantum menses

apud Romanos fuissent. Capitolium quoque à fundamentis construxit. [*Cuius etiam temporibus Sibylla in Samo insignis habita est.*] Hac Casiodorus in Chronico.

TULLVS HOSTILIVS III.

TVLLVS HOSTILIVS exinde rextetius creatur, ad bella promptissimus, animosior Romulo. cum Albanis armorum negotium habuit, sed paucorum cruore ac fortuna finitum. nam trigeminis Horatiis Romanorū, & trigeminis Curiatiis Albanorum res hoc fœdere committitur, ut ciuitas pro qua pugnarent qui vicissent, alteri imperaret. vicerunt Horatii. Albani sub imperio Romano fuere. Fidenates ac Veientes proinde in agrū Romanum impetum faciunt. quibus victis ac fugatis, Metium Albanorum dictatorem, quia ex fœdere in armis accitus, proditor rem Romanam maximo in discrimine absentado deseruerat, Tullius quadrigis in diuersum actis alligatum discerpi, Albamq; dirui, ac omnes Albanos Romanam deuehi iussit. Cœlium mōtem intra moenia clausit, numero & potentia crescente Roma. Cum Sabinis, qui patriis in sedibus T. Tarui tempore manserant, bellum graue gessit, hostemq; vicit. Demum fulminis ictu cum tota domo absumptus, anno regni tricesimo secundo interiit. *Meissat. Coruin. lib. de progenie August.*

Tullius Hostilius Albanos bello petiit. Post hæc tergemini pugnæ. Horatius absolutus. Metij Suffetij supplicium. Alba diruta. Albani in ciuitatem recepti. Sabinis bellum indictum. Ad postremum fulmine Tullus absumptus est. *Epitaphiorum Linij lib. 1.*

Excipia

EXcipit Pompilium Numam TVLLVS HO
STILIVS, cui in honorem virtutis, regnum
vltrò datum. Hic omnem militarem discipli-
nam, artemq; bellandi condidit. Itaq; mirum
in modum exercita iuuentute prouocare ausus
Albanos, grauem & diu principem populum.
Sed quum pari robore frequentibus præliis v-
triq; comminuerentur, misso in compendium
bello, Horatiiis Curatiisq; tergeminis hinc at-
que inde fratribus, vtriusq; populi fata cōmis-
sa sunt. Anceps & pulchra contentio, exituq;
ipso mirabilis. tribus quippe illinc vulneratis,
hinc duobus occisis, qui supererat Horatius,
addito ad virtutē dolo, vt distraheret hostem,
simulat fugam, singulosque, prout sequi pote-
rant, adortus, exsuperat. Sic (rarum alias decus)
vnus manu parva victoria est. quam ille mox
parricidio foedauit. flentē spolia circa se sponsi
quidem, sed hostis, sororem viderat: hunc tam
immaturum virginis amorem vltus est ferro.
Citauere leges nefas; sed abstulit virtus parrici-
dam, & facinus intra gloriam fuit. Nec diu
in fide mansit Albanus. Nam Fidenati bello
missi in auxilium ex foedere, medij inter duos
extpectauere fortunam. Sed rex callidus, vbi
inclinare se socios ad hostem videt, tollit ani-
mos, quasi ipse mandasset: spes inde nostris,
metus hostibus. Sic fraus proditorū irrita fuit.
Itaque hoste victo, ruptorem foederis Metium,
Fufetium religatum inter duos currus, perni-
cibus equis distrahit: Albanque ipsam, quam-
uis parētem, æmulam tamen, diruit: cū prius
omnes opes vrbis, ipsumq; populum Romam
translulisset: prorsus vt consanguinea ciuitas

non periisse, sed in suum corpus rediisse rursus videretur. *Hac Florus l. c. 3.*

Hic successit **TULLVS HOSTILIUS**. hic bella reparauit; Albanos vicit, qui ab vrbe Roma XII milliario sunt. Veientes & Fidenates, quorum alij sexto milliario absunt ab vrbe Roma, alij octauo decimo, bello superauit. Vrbem ampliauit, adiecto Caelio monte, Cum triginta duobus annis regnasset, fulmine ictus, cum domo sua arsit. *Eurrop. lib. 1. breuiar.*

TULLVS Hostilius, quia bonam operam aduersum Sabinos nauauerat, rex creatus, bellum Albanis indixit; quod trigeminorum certatione finiuit: & Albam propter perfidiam ducis Metij Fufetij diruit, Albanos Romam transire iussit. Curiam Hostiliam constituit. Montem Coeliū vrbi addidit. Et dum Numam Pompiliū sacrificiis imitatur, Ioui Elicio litare non potuit, fulmine ictus cum regia confragauit. *Sext. Aurel. lib. de viris illustr.* ¶ Quum inter Romanos & Albanos bellum fuisset exortū, ducibus Hostilio & Fufetio, placuit rem paucorum certatione finire. Erant apud Romanos trigemini Horatij, tres apud Albanos Curiatij. quibus foedere isto concurrentibus, statim duo Romanorum ceciderunt, tres Albanorum vulnerati. Vnus Horatius, quamuis integer, quia tribus impar erat, fugam simulauit. & singulos per intervalla, vt vulnere dolor patiebatur, insequentes, interfecit. & cum spoliis onustus, rediret, sororem obuiam habuit: quæ viso paludamento sponsi sui, qui vnus ex Curiatiis erat, flere cepit: frater eam occidit. Quare apud Duumuiros condemna-

ens, ad populum pronocauit: vbi patriis lacrymis condonatus, ab eo expiandi gratia sub sigillum missus, quod nunc quoque vix suppositum, *Sororium* appellatur. *Sext. Aurel. lib. 1. de viris illustr.* ¶ METIVS Fufetius dux Albanorum, cum se inuidiosum apud ciueis videret, quod bellum sola trigeminorum certatione finisset, vt rem corrigeret, Veientes & Fidenates aduersum Romanos incitauit. ipse ab Tullo in auxilium arcessitus, aciem in collem subduxit: vt fortunam belli experiretur ac sequeretur. Quare Tullus intellecta, magna voce ait, suo illud iussu Metium facere. quare hostes territi victiq; sunt. Postera die Metius, cum ad gratulandum Tullo venisset, iussu ipsius quadrigis religatus, & in diuersa distractus, est. *Sext. Aurel. lib. de viris illustr.*

TULLVS HOSTILIVS regnavit ann. XXXII, qui primus apud Romanos purpura usus est: [*Cuius temporibus Chalcedon conditur, & Byzantium, quæ nunc Constantinopolis appellatur.*] *Castodorus in Chronico.*

¶ ANCVS MARCIVS IIII.

ANCVS MARCIVS Tullo successit, vir pace & bello clarissimus. Ad arma & religionem paratus, ad sacra primū & templa condenda ornandaq; animum flexit. Mox quum res postularet, à sacris ad arma concitus, aduersus Latinos, qui primò in eum mouerant bella, se contulit, & Politorium vnicum Latinorum præsidium expugnat ac diruit: omnesq; in oppido repositos. Romæ cohabitandos destinare. Ianiculum collem vrbi adiecit, pontem subli-cium supra Tiberim fecit: tum Quiritium fas-

sa per plana deducta, carcerem primus struxit. usque ad mare dilatati fines: ubi Tiberis in æquora prorumpit. Ostia vrbs condita, & Salinarum circumlatæ. Feretrii Iouis templum ampliatum. Decessit Ancus anno regni vicesimo quarto. *Messal. Coruin. lib. de progenie August.*

ANCUS Martius ceremonias à Numa institutas renouauit. Latinis victis, & ad ciuitatem ascitis montem Auentinum assignauit. Politorium urbem Latinorum bello repetitam, quam Prisci Latini occupauerant, diruit. Pontem sublicium in Tiberim fecit. Ianiculum collem vrbi addidit. Fines imperij protulit. Ostiam condidit. Regnauit annos xxxiii. legendum est xxiiii. *Epitomator Ltuji lib. i.*

ANCVS deinde MARCIVS, nepos ex filia Pompilij, pari ingenio. Hic igitur & mœnia muro amplexus est, & interfluentem vrbi Tiberim ponte commisit: Ostiamque in ipso maris fluminisque confinio coloniam posuit: iam tum videlicet præfagiens animo, futurum ut totius mundi opes & commeatus illo veluti maritimo Urbis hospitio reciperentur. *Florus lib. i. c. 4.*

POST hunc ANCVS MARCIVS, Numæ ex filia nepos, suscepit imperium. contra Latinos dimicauit: Auentinum montem ciuitati adiecit, & Ianiculum: apud Ostiam ciuitatem supra mare sexto decimo miliario ab vrbe Roma condidit. vigesimo quarto anno imperij morbo periit. *Eutrop. lib. i. breuiar.*

ANCVS Marcius, Numæ Pompilij ex filia nepos, æquitate & religione auo similis, Latinos bello domuit. Auentinum & Ianiculum

lum monteis vrbi addidit. Noua mœnia oppido circumdedit. Syluas ad vsum nauium publicauit. Salinarum vectigal instituit. Carcerem primus ædificauit. Ostiam coloniam, maritimis commeatibus opportunam, in ostia Tiberis deduxit. Ius fetiale, quo legati ad res repetundas vterentur, ab Æquiculis transtulit: quod primus fertur Rhesus excogitasse. His rebus intra paucos dies confectis, immatura morte præreptus, non potuit præstare qualem promiserat regem. *Sext. Aurel. lib. de viris illustr.*

ANCVS MARCIUS regnauit an. xxiii. qui sextodecimo miliario ab vrbe Roma Ostiam condidit. *Cassiodorus in Chronico.*

TARQUINIUS PRIMUS,

seu Priscus V.

PRISCUS TARQUINIVS, à Tarquiniiis Etruriæ profectus, exinde regnum occupat. cum Latinis is primum bellum habuit: & Appiola vrbe expugnata, ingenti præda victor rediit. ludos instituit: Circum crexit, aduersus Sabinos centurias auxit: quibus industria ac viribus superatis, arma cruëta hostium in Anienem flumen eiicere fecit. quæ ex Aniene in Tiberim deuecta, summæ victoriæ nuntium Romæ detulere. Iterum eisdem hostibus secundo prælio attritis, Collatiam oppidum sui iuris fecit. Romam regressus, insigni gloria primus triumphat, vt quidam volunt: cum Priscis Latinis bello orto pugnavit: quibus deuictis, pacem dedit, vi & armis oppidis captis, Corniculo, Ficulnea, Cameria, Crustumero, Ameriola, Medullia, & Nomento. Demum ad ædificia publica intentus, muro lateritio cir-

cuit urbem: vases interiacentes collibus, cæteraque loca limosa, & sordibus repleta, cloacis vacuat. In Capitolio Iouis ædem, grande opus, inceptarat: tum interfectus à duobus Anci filiis, obiit anno regni tricesimo septimo. *Messal. Coruin. lib. de progen. August.*

EO regnante Lucumo Damarati Corinthij filius à Tarquiniis, Etruriæ ciuitate, Romam venit, & in amicitiam Anci receptus, *Tarquinius* nomen ferè cepit, & post mortem Anci regnum excepit. Centum additis patrum numerum auxit. Latinos subegit. Circum designauit. Ludos edidit. Sabinorum bello petitus, equitum centurias ampliavit. Tentandæ scientiæ causa Attij Nauij auguris consuluisse fertur, an id, de quo cogitaret, effici posset. quod cum ille fieri posse respondisset: iussisse eum nonacula cotem præcidere: idq; protinus ab Attio factum. Sabinos præterea acie vicit. Urbem muro circumdedit. Cloacas fecit. occisus est ab Anci filiis, cum regnasset annos xxxviii. *Epitomat. Livij lib. 1.*

TARQUINIUS postea PRISCUS, quamuis transmarinæ originis, regnum vitro petens, accipit ob industriam atq; elegantiam: quippe qui oriundus Corinthio, Græcum ingenium Italicis artibus miscuisset. Hic & senatus maiestatem numero ampliavit, & centuriis tribus auxit: quamuis Attius Navius numerum augeri prohiberet, summus augurio: quem rex in experimentum rogauit, fieri ne posset quod ipse mente conceperat. ille rem expertus augurio, posse respondit. *Atqui hoc, inquit, agerabam, an coram illam secare nonacula possem.*
August.

Augur, *Potes ergo*, inquit, & secuit. Inde Romanis *facer auguratus*. Neque pace Tarquinius quàm bello promptior. xii namque Tusciæ populos frequentibus armis subegit: & inde Fasces, Trabeæ, Curules, Annuli, Phaleræ, Paludamenta, Prætexta: inde quòd aurato curru quatuor equis triumphatur: togæ pictæ, tunicæque palmatæ: omnia denique decora & insignia quibus imperij dignitas eminet. *Flo-*

rus lib. 5.

DEinde regnum PRISCVS TARQVINIVS accepit. Hic numerum Senatorum duplicauit: Circum Romę ædificauit: ludos Romanos instituit, qui ad nostrâ memoriam permanent. Vicit idem etiam Sabinos: & non parum agrorum, sublatum iisdem, vrbis Romæ territorio adiunxit. primusque triumphans urbem intrauit: muros fecit, & cloacas: Capitolium inchoauit. trigesimo octauo imperij anno per Anci filios occisus est, regis eius cui ipse successerat. *Eutrop. lib. 1. breuiar.*

LVCIVS Tarquinius Priscus, Damarati Corinthij filius, eius qui Cypseli tyrannidem fugiens, in Etruriam commigrauit: ipse Lucumo dictus, vrbe Tarquiniiis profectus, Romam petiit. Adueniēti aquila pileum sustulit: & cum altè subuolasset, reposuit. Tanaquil coniux, auguriorum perita, regnum ei portendi intellexit. Tarquinius pecunia & industria dignitatem, atque etiam Anci regis familiaritatem consecutus est. à quo tutor liberis relictus, regnum intercepit, & ita administravit, quasi iure adeptus fuisset. Centum Patres in Curiam legit, qui *maiores gentes* sunt appellati. *E-*

quitum centurias numero duplicauit: nomina mutare non potuit, Accij Nauij auguris auctoritate deterritus; qui fidem artis suæ nouacula & cote firmauit. Latinos bello domuit. Circũ maximum ædificauit. Ludos magnos instituit. De Sabinis & Priscis Latinis triumphauit. Murrum lapideum vrbi circumdedit. Filium xiiij. annorum, quod in prælio hostem percussisset, *prætecta & bulla* donauit: vnde hæc ingenuorũ puerorum insignia esse cœperunt. Post ab Anci liberis, immissis percussoribus, per dolum regia excitus & interfectus est. *Sext. Aurel. lib. de viris illustrib.*

TARQUINIUS PRISCUS regnauit annis xxxvii. [*Huius temporibus Massilia in Gallia condita est.*] *Cassiodorus in Chronico.*

SERVIUS TULLIUS VI.

SERVIUS TULLIUS post hunc rex declaratur, ex captiua & nobili femina à Corniculo oppido grauidaeducta, in domo Tarquinij natus & adultus. cum Veiētibus & Etruscis primum bellum sumpsit: quibus fortissimè victis, insignis gloria victor rediit. Censum primus instituit, quo & paci & bello opportuna redimerentur. In classes centuriasque populum diuisit. Domi paci tranquillæ, & foris in armis quod necesse fuerat, sollertissima statuit industria. Ciues omnes, pedites equitesque, qui arma ferre possent, in campum Martium conuenire edicto iussit; ibique exercitum instructum ordine, porco, oue, & tauro, lustrat. Inde ad posteros *Lustrum* nuncupatum: quo octoginta milia ciuium censa referuntur. Duo cetles vrbi tum additi, *Viminalis & Quirinalis,*
& E-

& Exquilie, vbi ipse regiam habuit. Aggere, fossa, & muro, quæ vrbi adiecerat, circumclusit. Dianæ templum condidit. Postremo à Lucio Tarquinio Prisci Tarquinij filio, & genero suo, anno regni tricesimo quarto, in vico Cyprio obtruncatur. *Messala Coruinus lib. de progenie Augusti.*

SUCCESSIT ei *Seru. Tullius*, natus ex captiua nobili Corniculana, cui puero adhuc in cuius posito caput arsisse traditum est. Veientes atque Etruscos prælio fudit. Censum primus omnium egit. Lustrum condidit, quo censa octoginta milia esse dicuntur. Classes centuriasque descripsit. Pomæriū protulit. Colles vrbj, Quirinalem, Viminalem, Esquilinumque adiecit. Templum Dianæ cum Latinis in Auentino fecit. Interfectus est à L. Tarquinio Prisci filio, consilio filiz suæ Tulliz, cum regnasset annos xxxiiii. *Epitomator Liuij lib. i.*

SERVIVS TVLLIVS deinceps gubernacula vrbis inuadit: nec obscuritas inhibuit, quamuis matre serua creatum. Nam ob eximiam indolem vxor Tarquinij Tanaquil liberaliter educauerat: & clarum fore, visa circa caput flamma, promiserat. Ergo inter Tarquinij mortem, adnitente regina, substitutus in locum regis quasi ad tempus, regnū dolo partum sic egit industria, vt iure adeptus videretur. Ab hoc Populus Romanus relatus in censum, digestus in classes, curiis atque collegiis distributus. Summaque regis solertia ita est ordinata Respublica, vt omnia patrimonij, dignitatis, ætatis, artium, officiorumque discrimina in tabulas referrentur, ac si maxima ciuitas minima

domus diligentia contineretur. *Florus l. c. 6.*

Post hunc *Seruius Tullius* suscepit imperium, genitus ex nobili scemina, captiua tamē, & ancilla. Hic quoq; Sabinos subegit: mōtes tres, Quirinalem, Viminalē, Æsquilinū, vrbi adiunxit. fossas circum murum duxit. primus omnium censum ordinauit; qui adhuc per orbē terrarū incognitus erat. Sub eo Roma omnib. in cēsum delatis, habuit capitū LXXXIIII. millia ciuium Romanorū cum his qui in agris erant. Occisus est XLV. imperij anno, scelere generi sui Tarquinij, filij eius regis cui ipse successerat; & filix suæ, quam Tarquinius habebat uxorem. *Eutropius lib. 1. Breviarj.*

Seruius Tullius, P. Corniculani & Ocrisæ ceptiux filius, cum in domo Tarquinij Prisci educaretur, flammæ species caput eius amplexa est. Hoc viso Tanaquil summam ei dignitatem portendi intellexit. coniugi suavit ut ita eum, ut liberos suos, educaret. cumq; adoleuisset, gener à Tarquinio assumptus est. & cum rex occisus esset, Tanaquil ex altiore loco ad populum despiciens, ait Priscum Tarquinium graui quidem; sed non lethali vulnere accepto, petere ut interim dum conualescit, Seruio Tullio dicto audientes essent. Seruius Tullius quasi precario regnare cœpit: sed rectē imperium administrauit. Etruscos sēpe domuit: collem Quirinalem & Viminalē & Esquilias vrbi addidit: aggerem fossasq; fecit. Populum in quatuor tribus distribuit: ac post plebi distribuit annonam: mensuras, pondera, classes centuriasq; constituit. Primus omnium censum

sum ordinavit, qui adhuc per orbē terrarū incognitus erat. Latinorū populis persuasit, ut exēplo eorum qui Dianæ Ephesiæ ædem fecissent, & ipsi ædem Dianæ in Aventino ædificarent. Quo facto, bos cuidam Latino miræ magnitudinis nata, & responsum somnio datum, eum populum summam imperij habiturum, cuius cuius bouem illam immolasset. Latinus bouem in Auentinum egit, & causam sacerdoti Romano exposuit. ille, callidus, dixit prius eum viuo flumine manus abluere debere. Latinus dum ad Tiberim descendit, sacerdos bouem immolauit. Ita imperium ciuibus, sibi gloriam facto consilioq; vindicauit. *Sextus Aurelius lib. de viris illustr.* ¶ *Seruius Tullius* filiam alteram ferocem, mitem alteram habens, cum Tarquinij Prisci filios pari animo videret, ut omnium mentes morum diuersitate leniret, ferocem miti, mitem feroci in matrimonium dedit. Sed mites, seu fortè, seu fraude perierunt: feroces, morum similitudo coniunxit. Statim Tarquinius Superbus à Tullia incitatus: aduocato Senatu, regnum paternum repetere cœpit. Quare audita Seruius, dum ad curiam properat, iussu Tarquinij gradibus deiectus; & domum refugiens, interfectus est. Tullia statim in forum properauit, & prima coniugem regem salutauit: à quo iussa è turba decedere, cum domum rediret, viso patris corpore, mulionem euitantem, super ipsum corpus carpentum agere præcepit: vnde vicus ille, *Scelerarius* dictus est. Postea Tullia cum coniuge in exilium acta. *S. Aurel. lib. de viris illustr.*

SERVIVS TVLLIVS regnavit an. xxxiiii. S qui primus censum instituit civium Romanorum. [*Huius temporibus apud Persas Cyrus primum regnare cœpit.*] *Cassiodorus in Chronico.*

TARQUINIUS SECUNDUS

seu superbus VII.

TARQUINIUS inde regnū inuadit: qui malè partum imperium. ita contumaciter rexit. ut cognomen *Superbo* sibi vindicaret. In Patres ac Senatum sœuens, iniussu populi, ad libitum agere omnia cœpit. occidere, carcera-re, afficere supplicio, sui iuris fecit. Cum Volscis bellum habuit: quibus expugnatis, oppida Sueſſam & Pometiā eripuit. fraude & non bello Gabios subiugauit, & cruciatibus attriuit. Cum Æquiculis & Etruscis fœdera tenuit. Iouis templum, quod in Capitolio pater inceptauerat, maximo impendio ac labore ad culmen erexit. Demum ob Lucretiæ per vim illati stupri dedecus à Sexto Tarquinio eius filio. Iunij Bruti opera pulsus in exsulatum cum scelestâ coniuge ac filiis fuga perrexit, anno regni 35. ab urbe verò condita 244. *Messala Coruin. lib. de progenie Augusti.*

Post hunc *L. Tarquinius Superbus* neque patrum neque populi iussu regnū inuasit: quod die scelerata Tullia per patris iacentis corpus carpentum egit. Armatos circa se ad custodiam corporis sui habuit. Turnum Herdonium fraude interemit. Bellum cum Volscis gessit: & eorum præda templum Ioui in Capitolio fecit. Terminus & Iuventas non addixere: quorum aræ moueri non potuerunt. Filij Sexti Tarquinij dolo Gabios in potestatem suam redegit.

Huius

Huius filiis Delphos profectis, & consulētibus quis eorum regnaturus esset Romæ, dictum est eum regnaturum, qui primū matrem osculatus esset. Quod responsum cū ipsi aliter interpretaretur, Iunius Brutus, qui cum iis profectus erat, prolapsum se simulauit, & terram osculatus est, id quæ factum eius euentum rei cōprobauit. nam, cū impotenter se gerendo Tarquinus Superbus omnes in odium sui adduxisset: ad vltimum, propter expugnatam nocturna vi à Sexto filio eius Lucretiæ pudicitiam, quæ vocato patre ad se Tricipitino, & viro Collatino, obtestata ne inulta mors eius esset, cultro se interemit: Bruti opera maximè expulsus est, cū regnasset annos xxv. *Epiromator Linij lib. 1.*

Postremus omnium fuit regum T A R Q V I - N I V S cui cognomen *Superbo* ex moribus datum. Hic regnum auitum, quod à Seruio tenebatur, rapere maluit quàm exspectare: immisissique in eum percussoribus, scelere partam potestatem nō melius egit, quàm acquisierat. Nec abhorrebat moribus vxor Tullia: quæ, vt virum regem saluaret, supra cruentum patrem, vesta carpento, consternatos equos egit. Sed ipse in senatum cadibus, in omnes superbia (quæ crudelitate grauior est bonis) grāsat, cū scuitiam iam domi fatigasset, tādē in hostes conuersus est. Sic valida oppida in latro capta sunt, Ardea, Oriculum, Gabij, Sueffa Pometia. Tum quoque cruentus in suos. Neque enim filiū verberare dubitauit: vt simulanti trāsugam apud hostes, hinc fides esset: cui Gabiis, vt voluerat, recepto, atque per nuntios consulenti quid fieri vellet, eminentia fortē papauerum capita vir-

gula decussit; quum per hoc interficiendos esse principes intelligi vellent. quæ superbia sic respondit. Tamen de manubiis captarum urbium templum erexit: quod quum inauguraretur, cedentibus exteris deis (mira res dictu) resistere Iuventas & Terminus. Placuit vatibus contumacia numinum: siquidem firma omnia & æterna pollicebantur. Sed illud horrendum, quod molientibus ædem, in fundamentis humanum repertum est caput: nec dubitauere cuncti, monstrum pulcherrimum, imperij sedem, caputque terrarum promittere. Tamdiu superbiam regis populus Romanus perpeßus est, donec aberat libido: hanc ex liberis eius importunitatem tolerare non potuit: quorum cum alter ornatissimæ foeminae Lucretiæ stuprum intulisset, matrona dedecus ferro expiauit: imperium cum Regibus abrogatum. *Ælianus l. c. 7.*

Lucius Tarquinius Superbus, septimus atque ultimus regum, Volscos (quæ gens ad Campaniam euntibus non longe ab urbe est) vicit; Gabios ciuitatem, & Sueßam Pometiam subegit; cum Thuscis pacem fecit; & templum Ioui in Capitolio ædificauit. Postea Ardeam oppugnans, in octauo decimo miliario ab urbe positam ciuitatem, imperium perdidit. Nam cum filius eius, & ipse Tarquinius iunior, nobilissimam foeminam Lucretiam, eandem pudicissimam Collarini uxorem stuprasset, eaque de iniuria marito & patri & amicis quæsta fuisset, in omnium conspectu se occidit. propter quam causam, Brutus, parens, & ipse Tarquinius, populum concitauit, & Tarquinio ademit imperium. mox exercitus quoque eum, qui ciui-

tatem

tatē Ardeam cū ipso rege oppugnabat, reliquit: veniensque ad urbem rex, portis clausis exclusus est. Cumq; imperasset annos viginti quinque, cum vxore & liberis suis fugit. *Eutrop. lib. 1. Breviarij.*

T *Arquinius Superbus*, cognomen moribus meruit. Oeciso Seruio Tullio regnum scelestē occupauit: tamē bello strenuus, Latinos Sabinosq; domuit; Sueffam Pomeriam Volscis eripuit: Gabios per Sextum filium, simulato transfugio, in potestatem redegit: & ferias Latinas priuus instituit. Locos in Circo, & cloacam maximam fecit; vbi totius populi viribus vsus est. vnde illa fosse, *Quiritium* sunt dicta. Cū Capitolium inciperet, caput hominis inuenit: vnde cognitum est, eam urbem caput gentium futuram: & cū in obsidio Ardea filius eius Lucretia stuprum intulisset, cum eo in exilium actus, ad Porsennam Etruria regem confugit: cuius ope regnum retinere tentauit. Pulsus, Cumas concessit: vbi per summā ignominiam reliquum vitæ tempus exegit. *Sextus Aurel. de viris illustr.*

T *Arquinius Superbus* regnavit an. xxxv. *Huius temporibus Pythagoras physicus philosophus, clarus habetur.* Expulso autem urbe Tarquinio bini Consules cœperunt pro vno rege annis singulis administrare Rempublicam. *Cassiodorus in Chronico.*

ANAEOPHAEOSIS DE septem Regibus.

Hæc est prima ætas Pop. Romani, & quasi infantia; quam habuit sub regibus septē quadam faterem industria tam variis ingenio

vt Reip. ratio & utilitas postulabat. Nam quid Romulo ardentius? tali opus fuit, vt inuaderet regnum. Quid Numa religiosius? talem res poposcit, vt ferox populus deorum metu mitigaretur. Quid ille militiæ artifex Tullus; bellatoribus viris quàm necessarius? vt acueret ratione virtutem. Quid ædificator Ancus? vt urbem colonia extenderet, ponte iungeret, muro tueretur. Iam verò Tarquinij ornamenta & insignia quantam principi populo addiderunt ex ipso habitu dignitatem? Actus à Seruo census quid effecit, nisi vt ipsa se nosceret respublica? Postremò Superbi illius importuna dominatio, non nihil, immò vel plurimum profuit. Sic enim effectum est, vt agitatus iniuriis populus cupiditate libertatis incenderetur. *Florus l. c. 8.*

SEX. RVFI V. C. DICTATORIS
magistri militum, breuiarium rerum gestarum
Po. Rom. ad Valentinianum
Augustum.

D. N. VALENTINIANO IM-
peratori, Pio, Perpetuo, semper Au-
gusto, Sex. Rufus
V. C.

Reuem fieri clementia tua libellum præcepit. Parebo libēs; quippe cui desit facultas latius eloquendi: ac morem sequutus calculatorum, qui ingentes summas ære breuiori exprimunt; res gestas signabo, non eloquar. Accipe ergo quæ breuiter dicta breuius computentur: vt annos & ætatē Reipubl. ac præteriti facta temporis, non tam legere gloriose

glorioſe Princeps, quàm numerare videaris.
 ¶ Ab vrbe igitur condita in ortum perennita-
 tis veſtræ, quo proſperius factum imperium
 Rom. ſortitus es, anni numerantur M.c.xvii.
 Sub Regibus, ccxliii. ſub Cōſulibus, cccclxvii.
 ſub Imperatoribus, ccccvii. Regnauerunt Ro-
 mæ per annos ccxliii. reges numero ſeptem.
 Romulus, regnauit annos xxxvii. Senatores,
 per quinos dies ſinguli, annum vnum: Numa
 Pompilius, annos xliii. Tullus Hoſtilius, an-
 nos xxxii: Ancus Marcius, annos xxiiii. Tar-
 quinius Priſcus, annos xxxvii. Seruius Tullius,
 annos xliiii. Tarquinius Superbus, regno ex-
 pulſus eſt anno xxv. *Hæc ſextus Rufus.*

Sub REGIBVS ſeptem per annos ccxliii.
 non amplius quàm vſque ad portum atque O-
 ſtiam intra octauum decimum miliariū à por-
 tis vrbis Romæ, vtpote adhuc parvæ & à paſto-
 ribus conditæ, quum finitimæ circum ciuitates
 premerent, Romanum proceſſit imperium.
Idem ſextus Rufus. ibid.

Ita Romæ regnatum eſt per ſeptem reges an-
 nis ducentis quadraginta tribus, cùm adhuc
 Roma, vbi plurimum, vix vſque ad quin-
 tum decimum miliarium poſſideret.

*Eutropius lib. i. bre-
 uiarj.*

HIST. ANTIQ. LIB. III.
DE CONSVLIBVS RO-
MANIS.

VNC consules primùm creati
sunt L. Iunius Brutus, & L. Tar-
quinius Collatinus. *Epitomator
Livy lib.1.*

LIBER II.

*De mutatione Reipublicæ & primis Consulibus:
De Bruto: De Tarquinio Collatino: De Vindicio: Bel-
lum aduersus Tarquinius: Lex de prouocatione ad po-
pulum: De Capitolij dedicatione: Bellum Hetruscum
aduersus Porſenam: De Horatio Coclite: Mutio Sca-
uola: Clælia Virgine. Bellum Latinum. Prima plebis
discordia ob nexos in sacrum montem. De Menenio
Agrippa: Tribuni plebis creati: Coriolana expugnatio:
& de Cn. Martio Coriolano. Lex Agraria. Sp. Cassius
regni damnatus: Oppia incesta. Bellum aduersus Veien-
tes: & de 300. Fabii ad Cremeram caſis. De Volſcis,
Æquis, Veientibus: ſeditionibus Appij Claudij: in-
dicio militari.*

BRutus iureiurando populum astringit, ne-
minem regnare Romæ paſſurum. Tarqui-
nium Collatinum collegam ſuum propter af-
finitatem Tarquiniorum ſuſpectum, coëgit con-
ſulatu ſe abdicare, & ciuitate cedere. Bona re-
gum diripi iuſſit. agrum Marti conſecrauit, qui
Campus Martius nominatus eſt: adoleſcentes
nobiles. in quibus ſuos quoq;, & fratris filios,
quia coniurauerant de recipiendis regibus, ſe-
qui percuſſit. ſeruo indici, cui Vindicius nomē
fuit, libertatem dedit: ex cuius nomine vindi-
cia eſt appellata. Cū aduersus reges, qui con-
tractis

tractis Veientium & Tarquiniorum copiis bellum intulerant, exercitum duxisset, in acie cum Arunte filio Superbi commortuus est, eumque matronæ annuū luxerunt. L. Valerius consul legem de prouocatione ad populum tulit. Capitolium dedicatum est. Porsena rex Clusinarum, bello pro Tarquiniiis suscepto, cum ad Ianiculum venisset, ne Tyberim transiret, virtute Coclitis Horatii prohibitus est: qui dum alij pontem Sublicium rescindunt, solus Hetruscos sustinuit, & ponte rupto armatus se in flumen misit, & ad suos tranauit. Alterum accessit virtutis exemplum à Mutio: qui cum ad feriendum Porsenam castra hostium intrasset, occiso scriba, quem regem esse putabat, comprehensus, impositam altaribus manum, in quibus sacrificatum erat, exuri passus est, dixitq; tales trecentos esse cōiuratos in mortem ipsius regis. quorum admiratione coactus Porsena pacis conditiones ferre, bellum omisit, acceptis obsidibus: ex quibus virgo vna Clœlia deceptis custodiibus per Tyberim ad suos tranauit: & cum redita esset, à Porsena honorificè remissa, equestrique statua donata est. App. Claudius ex Sabinis Romam transfugit, ob hoc Claudia tribus adiecta est. Numerus tribuum ampliatus est, vt essent triginta vna. Aduersus Tarquinium Superbum cum Latinorum exercitu bellum inferentem A. Posthumius dictator profrepugnauit apud lacum Regillum. Plebs propter nexos ob æs alienum Sacrum item secessisset, consilio Menenij Agri ditione reuocata est. Idem Agrippa cecisset, propter paupertatem publico.

elatus. Tribuni plebis quinque creati sunt. Oppidum Volscorum Corioli captum est virtute & opera Cn. Martij, qui ob hoc Coriolanus vocatus est. T. Latinus vir de plebe, cum in visu admonitus esset ut de quibusdam religionibus ad senatum perferret, & neglexisset: amisso filio, debilis factus, posteaquam delatus ad senatum lectica eadem illa indicauerat, usu pedum recepto domum reuersus est. Cum Cn. Martius Coriolanus, qui in exilium pulsus, dux Volscorum factus exercitum hostium ubi primò ad-mouisset, & missi ad eum primùm legati, postea sacerdotes frustra deprecati essent ne bellū patriæ inferret, Veturia mater, & Volumnia vxor impetrauerunt ab eo ut recederet. Lex Agraria primùm lata est. Sp. Cassius consularis regni crimine damnatus est, necatusq;. Oppia virgo vestalis ob incestū viua defossa est. Cum vicini hostes. Veientes incōmodi magis quàm graues essent, familia Fabiorum id bellum gerendum depoposcit, misitq; in id trecentos sex armatos, qui ad Cremeram ad vnum ab hostib. cæsi sunt, vno impubere domi relicto. Res præterea aduersum Volscos, & Æquos, & Veientes, & seditiones inter patres plebemq; continet. Appius Claudius consul, cum aduersus Volscos contumacia exercitus malè pugnatum esset, decimum quenq; militū fuste percussit.

LIBER III.

Seditiones agraria. Capitolium à seruis occupatum. Censui bis actus. Bellum aduersus Æquos: Q. Cincinnatus: Tribuni plebis x: Deceimiri: Leges XII. Tabularum. De secunda urbis discordia & Appij Claudij libidine & secessione plebis in montem Auenti-

num. De Sabinis, Volscis, Aquis. De iudicio iniquo Romanorum inter Ardeates & Aricinos.

S Editiones de agrariis legibus factæ. Capitolium ab exulibus & seruis occupatum, rasis iis receptum est. Census bis actus est. priore lustro censa sunt ciuium capita centum quatuor & viginti millia, c c x i i i. præter orbos, orbasque: sequenti, c x x x i i. millia, c c c x i x. Cum aduersus Aëquos res male gesta esset, L. Quintius Cincinnatus dictator factus, cum rure intentus rustico operi esset, ad bellum gerendum accersitus est. Is victos hostes sub iugum misit. Tribunorum plebis numerus ampliatus est, vt essent decem, x x x v i. anno à primis tribunis plebis. Petitis per legatos, & allatis Atticis legibus, ad constituendas eas proponendasq; decemviri pro consulibus sine vllis aliis magistratibus creati, altero & trecentesimo anno quàm Roma condita erat: & vt à regibus ad consules, ita à consulibus ad decemuiros trās-latum imperium. Ij decem tabulis legum positis, cum modestè se in honore gessissent, & ob id in alterum quoq; annum eundem esse magistratum placuisset, cum complura impotenter fecissent, magistratum noluerunt deponere, & in tertium annum derinuerunt. donec inuicto eorum imperio finem attulit libido Ap. Claudij: qui cum in amorem virginis incidisset, summissio qui eam in seruitutem peteret, necessitatem patri eius Virginio imposuit, raptor ex taberna proxima cultro, vt filiam interimeret, cum aliter eam tueri non posset ne in potestatem stuprum illaturi veniret. hoc tam magnæ luxuriæ exēplo plebs incitata montem

Auentinum occupauit, coegitque decemuiros abdicare se magistratu. ex quibus Appius, & vnus collegarum, qui præcipue pœnam meruerant, in carcerem coniecti, cæteri in exilium acti. Res præterea contra Sabinos, & Volscos, & Æquos prosperè gestas continet, & parum honestum Pop. Rom. iudicium, qui iudex inter Ardeates & Aricinos sumptus, agrum de quo ambigebatur, sibi adiudicauit.

LIBER IIII.

Tertia urbis discordia ob connubium patrum & plebis. De Tribunis plebis: Censoribus: De agri Ardeatini restitutione & colonis in eum missis: De fame. De Sp. Melio equite regnum affectante à C. Seruilio Hala occiso: De legatis Romanis à Fidenatibus occisis: De Cornelio Cossio: Mamercio Emilio. Fidenæ capta & coloni in eam missi: Bellum seruile: De Posthumio: De stipendio primo militum: De Volscis & Veientibus.

Ex de connubio patrum & plebis contentione magna, patribus repugnantibus, perlata est à tribb. pleb. Aliquot annis res populi Rom. domi militumq; per hoc genus magistratus administrata sunt. Item censores tunc primum creati sunt. Ager Ardeatinus Romani populi iudicio ablati, missis in eum colonis, restitutus est. Cùm fame Pop. Rom. laboraret, Sp. Melius æques Romanus frumētum populo suo impensa largitus est, & ob id factum conciliata sibi plebe, regnum affectans à C. Seruilio Hala magistro equitum iussu Quintij Cincinnati dictatoris occisus est. L. Minutius index boue aurata donatus est. Legatis Romanis à Fidenatibus occisis, quoniam ob Remp. occubuerant, statuae in rostris posita sunt. Cornelius Cossus

tribu-

tribunus militū, occiso Tolumnio rege Veientium, opima spolia secunda retulit. Mamercus Æmylius dictator censuræ honore, qui antea per quinquennium gerebatur, anni & sex mensium spatio finito, ob eam rem à censoribus notatus est. Fidenæ in potestatem redactæ, eoque coloni missi sunt: quibus occisis Fidenates cum defecissent à Pop. Rom. à Mamercō Æmylio dictatore victi sunt, & Fidenæ captæ. Coniuratio seruorum oppressa est. Posthumius tribunus militum propter crudelitatem ab exercitu occisus est. Stipendium ex ærario tum primum militibus datum est. Res præterea gestas adversum Volscos & Veientes continet.

LIBER V.

De Veijs captis: lacu Albano: Furio Camillo: Faliscis captis: De Censoribus. Bellum Gallicum, & de Roma à Gallis capta. De Camillo: Manlio Capitolino: De Deo Loquutis.

IN obsidione Veiorum hybernacula militibus facta sunt. ea res cū esset noua, indignationem tribunorum plebis mouit, querentium non dari plebi nec per hyemē militiæ requiem. Equites tum primum equis suis merere cœperunt. Cū inundatio in lacu Albano facta esset, vates qui eam rem interpretaretur, ab hostibus captus est. Furius Camillus dictator decem annos obsessos Veios cœpit, simulacrum Iunonis Romam transtulit, decimam partem prædæ Delphos Apollini misit. Idem, tribunus militum, cū Faliscos obsideret, proditos hostium filios parentibus remisit: statimque deditione facta. Faliseorum victoriam iustitia consecutus est. Cū alter ex censoribus, Iulius decessisset, in

locum eius M. Cornelius suffectus est. nec id postea factum est: quoniam eo lustro à Gallis Roma capta est. Furius Camillus, cum ei dies à L. Apuleio trib. pl. dicta esset, in exilium abiit. Cum Senones Galli Clusium obsiderent, & legati à senatu missi ad componendum inter eos & Clusinos pacem, pugnantes contra Gallos in acie Clusinorū steterissent, hoc facto eorum concitati Senones, urbem infesto exercitu petierunt, fufisq; ad Alliam flumen Romanis ceperunt urbem, præter Capitolium, in quod se iuvenes contulerant. maiores natu cum insignibus honorum quos quisq; gesserat, in vestibulis ædium sedentes occiderunt. & cum per auersam partem Capitolij iam in summum euassissent, proditi clangore anserum, M. Manlij præcipue opera deiecti sunt. coactis deinde propter famem Romanis despondere ut mille pondo auri darent, & hoc pretio finem obsidionis emerēt: Furius Camillus dictator absens creatus, interpendendum aurum tum exercitu venit, & Gallos post sextum mensem vrbe expulit, ceciditq; Ædes Loquutio facta, quo loco ante urbem captam vox audita erat. aduentare Gallos. Dictum est ad Veios migrandum esse, propter incensam & dirutam urbem. quod consilium Camillo autore discussum est. Mouit populum vocis quoque omen ex centurione auditæ, qui cum in forum venisset, manipulariis suis dixit: Sta miles, hic optimè manebimus.

LIBER VI.

De Aquis, Volsis, Hetruscis: De 4. Tribubus: De Manlio Capitolino ex saxo Tarpeio detecto. Quarta urbis discordia: Lex de cōsulibus ex plebe etiam creandi:

dis: Lex ut ne cui plus 500. iugerib. agri liceat possidere.

Res aduersus Æquos & Volscos & Hetruscos prosperè gestas continet. Quatuor tribus additæ sunt. Stellatina, Sabbatina, Promentina, Arnienfis. M. Manlius, qui Capitolium à Gallis defenderat, cùm obstrictos ære alieno liberaret, nexos exolueret: crimine affectati regni damuatus, de saxo Tarpero deiectus est. in cuius notam S. C. factum est, ne cui de Manlia gente Marco cognomen esset. C. Licinius & L. Sestius tribb. pl. legem promulgarunt, vt consules etiam ex plebe fierent, qui ex patribus creabantur. eam legem cum magna contentione repugnantibus patribus, cùm iidem tribuni plebis per quinquennium soli magistratus fuissent, pertulerunt: & primus omnium ex plebe consul L. Sextius creatus est. Lata est altera lex, ne cuiquam plus quingentis iugeribus agri liceret possidere.

LIBER VII.

De Pratore: Ædili Curuli: pestilentia: morte Camilli: Ludi scenici: De L. & T. Manlio: De Curio: Manlio Torquato: De 2. Tribubus: De Licinij Stolonis damnatione: De M. Valerio Coruino: De amicitia cum Carthaginensibus: De Campanis & Samnitibus: De A. Cornelio: De P. Decio se deuouente. De Capua occupanda coniuratio, & restitutis Roma coniuuratoribus.

Duo noui magistratus adiecti sunt. prætura, & ædilitas curulis. Pestilentia ciuitas laborauit, eamque insignem fecit mors Furij Camilli. cuius remedium & finis cùm per nouas religiones quæreretur, ludi scenici tunc primùm facti sunt. Cùm dies L. Manlio dicta esset à M.

Pompeio trib. pl. propter delectum acerbè factum, & ob T. Manlium filium relegatum sine ullo crimine: adolescens ipse, cuius relegatio patri obiciebatur, venit in cubiculum tribuni, strictoq; gladio coëgit eum in verba sua iurare, non perseueraturum se in accusatione. tunc omnia pernicioſa omiſſa ſunt. In patentem voraginem urbis Romæ Curtius armatus equo ſe præcipitavit, eaq; expleta eſt. Manlius adolescens qui patrem à tribunſtia vexatione liberauerat, contra Gallum prouocantem aliquem ex militibus Romanis, in ſingulare certamen deſcendit, eiq; occiſo torquem aureum detraxit, quem ipſe poſtea tulit, & ex eo torquatus eſt nuncupatus. Duæ tribus additæ, Pontina, & Publicia. Licinius Stolo lege ab ipſo lata damnatus eſt, quòd plus quingentorum iugerum agri poſſideret. M. Valerius trib. militum Gallum à quo prouocatus erat, inſidente galeæ coruo, & vnguibus roſtroq; inſeſtante hoſtem, interemit, & ex eo Coruini nomen accepit, conſulq; proximo anno creatus eſt ob virtutē, cūm xxiii. ageret annum. Amicitia cūm Carthaginienſibus iuncta. Campani cūm vrgerentur à Samnitibus bello, auxilio aduerſus eos à ſenatu petito, cūm id non impetrarent, urbem atq; agros populo Romano dediderunt. ob quam cauſam ea quæ populi Romani facta eſſent, deſendi bello aduerſus Samnites placuit. Cūm ab A. Cornelio conſule exercitus in iniquum locum deductus in magno discrimine eſſet, P. Decij tribuni militum opera ſeruatus eſt: qui occupato colle ſuper id iugum in quo Samnites ſederant, occaſionem conſuli in æquiore loco

locum euadēdi dedit, ipse ab hostibus circumfessus erupit. Milites Romani qui Capuæ in præsidio erant relictī, cū de ea occupanda vrbe conspirassent, & detecto consilio, metu supplicij à Pop. Rom. defecissent, per M. Valerium Corninum dictatorem, qui consilio suo eos à furore renouauerat, patriæ restituti sunt.

LIBER VIII.

*Latinum bellum: Campanorum defectio: Iudicium
seuerum T. Manlij: De Publio & Manlio se deuouentibus: Latini in deditiōem veniunt: Vestalis damnata: Ausones victi: Colonia Cales & Fregellas deducta: Veneficia punita: De Priuernatibus: Palapolitanis: Plebs nexu creditorum liberata: De L. Papyrio, & Q. Fabio. De Samnitibus.*

Latini cum Campanis defecerunt, & missis legatis ad senatum conditionem tulerunt, vt si pacem habere vellent, alterum ex Latinis consulem facerent. Qua legatione perlata, prætor eorum Annius de Capitolio ita prolapsus est, vt exanimaretur. T. Manlius consul filium suum, quod contra edictum pugnauerat aduersum Latinos, quamuis prospere pugnasset, securi percussit. Laborantibus Romanis, P. Decius tūc cum Manlio deuouit se pro exercitu, & comitato equo cū in medios hostes se intulisset, interfectus morte sua Romanis victoriam restituit. Latini in deditiōem venerunt. T. Manlio in vrbe reuerso nemo ex iuuentute obuiam processit. Minutia virgo Vestalis incesti damnata est. Ausonibus victis, in oppidum Cales colonia deducta est. Item Fregellæ coloniz deductæ sunt. Veneficium complurium matronarum deprehensum, quarum plurimæ statim
Epiromator Liuij.

epotis medicaminibus perierunt. Lex de veneficio tunc primum cōstituta est. Priuernatibus, cū rebellassent, victis ciuitas data est. Palæpolitani victi bello & obsidione in deditiōē venerūt. Q. Publio, qui eos obsederat, primum imperium prolatum, & per consules decretus triumphus. Plebs nexu liberata est propter Lucij Papyrij creditoris libidinem, qui C. Publio debitori suo stuprum inferre voluerat. Cū L. Papyrius dictator reuersus in urbem ab exercitu esset propter auspicia repetenda, Q. Fabius magister equitum occasione rei bene gerendæ inuitatus, contra edictum eius præliatus est, qui prosperè aduersus Samnites pugnauit. ob eam causam cū dictator de magistro equitum supplicium sumpturus videretur, Fabius Romam profugit: & cū causa parum proficeret, populi precibus donatus est. Res præterea contra Samnites prosperè gestas continet.

LIBER IX.

Clades apud Caudinas vincentibus Samnitibus. De Sp. Posthumio: De Papyrio Cursore: De 2 Tribubus: Colonia duæ deducta: Aqua Appia deducta: De Libertinorum filiis in senatum legendis. Bellum aduersus Appulos, Hetruscos, Umbros, Marsos, Pelignos, Equos, Samnites. De Flauio Scriba, eoq; adile curule. De Q. Fabij Maximi cognomine.

Titus Veturius & Sp. Posthumius apud Caudinas furcas deducto in locum iniquum exercitu cū nulla spes euadendi esset, foedere cum Samnitibus factō, & sexcentis equitibus Romanis obsidibus datis, ita exercitum abduxerunt, vt omnes sub iugum mitterētur, iidemque autore Sp. Posthumio COS. qui in senatu suaserat

suaserat vt eorum deditiōe, quorū culpa tam deforme fœdus ictum erat, publica fides liberaretur, cū duobus tribb. pl. & omnibus qui per fœdus spoponderant, dediti Samnitibus non sunt recepti. nec ita multo post fulis à Papyrio Cursore Samnitibus, & sub iugum missis, receptisque sexcentis equitibus Romanis, qui obsides dati erant, pudor prioris flagitij abolitus. Tribus duæ adiectæ sunt, Vsfentina, & Faferina. Sueffa & Pontia coloniae deductæ sunt. App. Claudius censor aquam Claudiam perduxit, viam strauit, quæ Appia vocata est. liberrinorum filios in senatu legit. ideoq; quoniam is ordo videbatur inquinatus indignis, sequentis anni consules in senatu legendo obseruauerunt, quemadmodum antè per proximos censores obseruatum fuerat. Res præterea contra Apulos, Hetruscos, Vmbros, Marfos, Pelignos, & Equos, & Samnites, quibus fœdus erat restitutum, prospere gestas continet. Flavius Scriba libertino patre natus, ædilis curulis fuit, per forensem factionem creatus, quæ cū comitia & campum turbaret, & in iis propter nimias vires dominaretur, à Q. Fabio censore in quatuor tribus redacta est, eaq; res Fabio Maximo nomen dedit.

LIBER X.

Colonia deducta: Marfi: Augures 9. Lex de prouocatione ad populum: Tribus duæ adiectæ. Bellum Samniticum. P. Decius deuouet se. Papyrius Cursore Censur. Lustrum.

Colonia deductæ sunt Sora, & Alba. Carseoli Marfi in deditiōe accepti sunt. Collegium augurum ampliatur, ut essent novem.
Eytowarar Liny.

uem, cum antea quaterni fuissent. Lex de pro-
 uocatione ad populum, à Valerio consule tunc
 primum lata est. Duæ tribus adiectæ sunt, A-
 nienfis, & Terentiana. Samnitibus bellum in-
 dictum, & aduersus eos prosperè pugnatum
 est. Cum aduersus Hetruscos, Umbros, Samni-
 tes, Gallos, P. Decio & Q. Fabio ducibus pu-
 gnaretur, Romanusq; exercitus in maximo es-
 set discrimine, P. Decius secutus exemplum pa-
 tris deuouit se pro exercitu, & morte sua victo-
 riam eius pugnae populo Romano dedit. Papy-
 rius Cursor Samnitium exercitum, qui iureiu-
 rando astrictus suo, quò maiore constantia vir-
 tutis in aciem descenderet, fudit. Census actus
 est. Iustrum conditum. censa sunt ciuium capi-
 ta ducenta sexagintaduo millia, & trecenta vi-
 gintiduo.

LIBER XI.

*Q. Fabius Maximus Fabio Gurgiti filio legatus
 Samnites vicit. C. Pontius Samnitium Imperator,
 ductus in triumphum, securi percussus. De peste &
 Esculapij signo. L. Posthumij damnatio: Fœdus
 quartum cum Samnitibus: Triumphus duo Curij Den-
 tati de Samnitibus & Sabinis. Colonia deducta:
 Triumuii capitales: Censui, Iustrum: Secessio ple-
 bis in Ianiculum. De Volturniensibus, Lucanis & Tyr-
 rhenis.*

Cum Fabius Gurgis consul malè aduersum
 Samnites pugnasset, & senatus de remo-
 uendo eo ab exercitu ageret, Fabius Maximus
 pater deprecatus hanc filij ignominiam, eo ma-
 xime senatum mouit, quòd iturum se filio le-
 gatum pollicitus est, idq; præstitit, atque eius
 consiliis & opera filius consul adiutus, cæcis

Samni-

Samnitibus triumphauit, C. Pontium imperatorem Samnitium ductum in triumpho securi percussit. Cum ciuitas pestilentia laboraret, missis legatis vt Æsculapij signum Romam ab Epidauro transferrent, anguem, qui se in nauem eorum contulerat, in quo ipsum numen esse constabat, deportauere: eoque in insulam Tyberis egresso, eodem loco sedes Æsculapij constituta est. L. Posthumius consularis, quoniam cum exercitui præesset, opera militum in agro suo vsus esset, damnatus est. Cum Samnitibus pacem petentibus foedus quartò renouatum est. Curius Dentatus Consul Samnitibus cæsis, & Sabinis qui rebellauerant, victis, & in deditionem acceptis, bis in eodem magistratu triumphauit. Colonix deductæ sunt, Castrum, Sena, Adria. Triumuii capitales tunc primùm creati sunt. Census actus est, lustrum conditum. censa sunt ciuium capita cclxxiii. millia. Plebs propter æs alienum, & graues & longas seditiones ad vltimum secessit in Ianiculum: vnde à Q. Hortensio dictatore deducta est. isq; in ipso magistratu decessit. Res præterea contra Volsinienses gestas continet, item aduersus Lucanos, contra quos auxilium Tyrrhenis ferre placuerat.

LIBER XII.

Victi à Gallis Romani: Bellum Tarentinum, Samniticum: Tyrrhi.

Cum legati Romanorum à Gallis Senonibus interfecti essent, bello ob id Gallis indito, L. Cæcilius prætor cum legionibus ab iis cæsus est. Cum à Tarentinis classis Romana direpta esset, duce, qui præerat classi, occiso, legati

Epitomasor Lini.

ad eos à senatu, vt de iis iniuriis quererentur, missi, pulsati sunt, ob id bellum iis indictū est.

Samnites defecerunt. Aduersus eos, & Lucanos, & Brutios, & Hetruscos aliquot præliis à compluribus ducibus bene pugnatum est. Pyrrhus Epirotarum rex, vt auxilium ferret Tarentinis, in Italiam venit. Cū in præsidium Rheginorum legio Cāpana cum præfecto Decio Iubellio missa esset, occisis Rheginis Rhegium occupauit.

LIBER XIII.

Pyrrhi victoria: Legatus, Cyneas: pax ei negata: Censuræ lustrum: cum Pyrrho pugna dubia: Cum Carthaginensibus quartum fœdus: De C. Fabricij magnitudine. De Hetruscis, Lucanis, Brutijs, Samnitibus.

Valerius Leuinus consul parum prosperè aduersus Pyrrhum pugnauit, elephātorum maximè inusitata facie territis militibus.

Post id prælium cū corpora Romanorum, qui in acie ceciderant, Pyrrhus inspiceret, omnia versa in hostem inuenit, populandusque ad urbem Romam processit. C. Fabricius missus ad eum, vt de redimendis captiuis ageret, frustra vt patriam defereret, à rege tentatus est. captiui sine pretio remissi sunt. Cyneas legatus à Pyrrho ad senatum missus petiit, vt componenda pacis causa rex in urbem reciperetur. de qua re cum ad frequentiores senatum referri placuisset, App. Claudius qui propter inualitudinem oculorum iamdiu à consiliis publicis abstinerat, venit in curiam. & sententia sua tenuit vt id Pyrrho negaretur. P. Domitius censor primus ex plebe lustrum condidit. censa sunt ciuium capita cclxxviii millia, ccxxxi. It-

rum aduersus Pyrrhum dubio euentu pugnatum est. Cum Carthaginienſibus quartò fœdus renouatum est. Cùm C Fabricio conſuli is qui ad eum à Pyrrho transfugerat, polliceretur ſe regi venenum daturum, cum indicio ad regem remiſſus eſt. Res præterea contra Hetruſcos, Lucanos, & Brutios, & Samnites proſperè geſtas continet.

LIBER XIII.

Pyrrhus in Sicilia: Prodigia Roma: Iudicium Curij Dentati. Pyrrhus Italia expulſus: Cenſurâ Fabricij: Cenſus ac luſtrum: Societas cum Ptolomæo. Veſtalis damnata: Colonia deduſta. Carthaginienſium fœdiſragium. De Lucanis, Samnitibus, Brutis, Pyrrhi morte.

PYRRHUS in Siciliam traiecit. Cùm inter alia prodigia fulmine deiectum eſſet in Capitolio Iouis ſignum, caput eius per aruſpices inuentum eſt. Curius Dentatus, cùm delectum haberet, eius qui citatus non reſponderat, bona vendidit. Pyrrhum iterum ex Sicilia in Italiam reuerſum vicit, & Italia expulit. Fabricius cenſor P. Cornelium Ruſinum cõſularem ſenatu inouit, quòd decem argenti pondo facti haberet. Luſtro a cenſoribus condito, cenſa ſunt capita ciuium CCLXXI. millia. CCXXIIII. Cum Ptolemæo Ægypti rege ſocietas iuncta eſt. Sextilia virgo Veſtalis damnata inceſti viuâ deſoſa eſt. Colonie deduſtæ ſunt, Poſidonia, & Conſa. Carthaginienſium claffis auxilio Mamertinis venit. quo facto ab iis fœdus violatum eſt. Res præterea contra Lucanos, Samnites & Brutios feliciter geſtas, & Pyrrhi mortem continet.

LIBER XV.

Tarentinis victis, pax & libertas eis data: De legione securi percussa: Legati violati: Pax data Picentibus: Colonia deducta: Argento tunc primum vti coepit P. Romanus. In deditiōem accepti, Umbri & Salentini: Quæstorum numerus.

Victis Tarētinis pax & libertas data est. Legio Campana, quæ Rhegium occupauerat, obfessa, deditiōe facta, securi percussa est. Cū legatos Apolloniatium ad senatū missos quidam iuuenes pulsassent, dediti sunt Apolloniatis. Picentibus victis pax data. Colonia deducta, Ariminum in Piceno, Beneuentum in Samnio. Tunc primum populus Romanus argento vti coepit. Umbri & Salentini victi in deditiōem accepti sunt. Quæstorum numerus amplius est.

LIBER XVI.

Bellum Punicum primum aduersus Carthaginienses & Hieronem regem Sicilia. Pax Hieroni data: Lustrum: Gladiatorium munus primum à Bruto in honorem patris editum. Colonia deducta: De Pœnis & Volscis.

Origo Carthaginiensium, & primordia vrbis referuntur: contra quos & Hieronem regem Syracusanorum auxilium Mamertinis ferendum censuit senatus. Cū de ea re inter suadentes vt id fieret, dissuadentesque contentio iuisset, transgressis tum primum mare equitibus Romanis aduersus Hieronem sæpius bene pugnatum. Petenti pax data est. Lustrum à censoribus conditum, censa sunt ciuium capita CCC LXX XII. millia. CCX XIIII. D. Iunius Brutus munus gladiatorium in honorem de-
functi

functi patris edidit primus. Colonia Eſernia deducta eſt. Res præterea contra Pœnos & Volſcos præſperè geſtas continet.

LIBER XVII.

Capitur per fraudem à Pœnis Cn. Cornelius Conſul: Vincuntur mari Pœni à Cn. Duilio: in Sardinia à L. Cornelio: Attilius Calatinus ope M. Calpurni periculum euadit. Annibal in crucem actus à ſuis. Pœni in Africa victi ab Attilio Regulo.

C N. Cornelius C O S. à claſſe Punica circumuentus, & per fraudem veluti in colloquiſ euocatus, captus eſt. Cn. Duilius C O S. aduerſus claſſem Pœnorum præſperè pugnavit, primuſq; omnium Romanorum ducum naualis victorię duxit triumphum. ob quam cauſam ei perpetuus honos habitus eſt, vt reuerſenti à cœna tibicines canerent, & funale præferretur. L. Cornelius C O S. in Sardinia contra Sardos & Corſos & Hannonem Pœnorum ducem feliciter pugnavit.

Attilius Calatinus C O S. cum in locum iniquum à Pœnis circumſeſſum temerè duxiſſet exercitum, M. Calpurnij tribuni militum virtute & opera euasi: qui cum trecentis militibus eruptione facta hoſtes in ſe conuertit. Annibal dux Pœnorum victa claſſe qui præſuerat, à militibus ſuis in crucem ſublatus eſt. Attilius Regulus C O S. victis nauali prælio Pœnis, in Africam traiecit.

LIBER XVIII.

Serpens immanis ſuperatus ab Attilio: Senatus curat res Attilij Roma: Attilius capitur à Pœni Xanripo duce. Naufragia Romanorum: Pontifex Max. ex plebe primus. Censura in Senatu & luſtro.

Attilius pacem dissuadens supplicio afficitur.

Atilius Regulus in Africa serpentem portentosa magnitudinis cum maxima militum clade occidit. & cum aliquot præliis aduersum Carthaginienses pugnasset, successorq; à senatu bellum prosperè gerenti non mitteretur idipsum per literas ad senatū missas conquestus est. in quibus inter causas petendi successoris erat, quòd agellus eius à mercenariis deuastaretur. Quærente deinde fortuna vt magnum vtriusq; casus exemplum in Regulo proderetur, accersito à Carthaginiensibus Xantippo Lacedæmoniorum duce, victus in prælio & captus est. Res deinde à ducibus Romanis omnibus terra mariq; prosperè gestas deformauere naufragia classium. T. Coruncanus primus ex plebe Pōtifex maximus creatus est. M. Sempronius Sophus, Valerius Maximus censores cum senatum legerent, XII. senatu mouerūt. Iustrum condiderunt: quo censa sunt ciuium capita CCCXVII. millia, CCXVII. Regulus missus à Carthaginiensibus ad senatum, vt de pace, & si eam minime impetraret, de captiuis commutandis ageret, iureiurando astrictus est rediturum se Carthaginem, si commutari captiuos non placuisset. vtrunq; negandi autor senatui fuit: & cum fide custodita reuersus esset, supplicio à Carthaginiensibus de eo sumpto perit.

LIBER XIX.

Victoria Cæcilij Metelli de Pænis: Claudius Pulcher mari victus ab iisdem. Dictatorem C. Glauciam frustra dicit. Attilius Calatinus primus dictator extra Italiam exercitum ducit. Captiuorum permutatio. Colonia

*lonia deducta. Lustrum. Iudicium de Claudia Claudij
sorore : Prætores duo creati : De Cæcilio Metello Ponti-
fice : Aulo Posthumio Consule, eodemq; flamine Diali.
Victoria C. Lucretij de Pœnis ad Egates insulas: Pax
iisdem data. De Templo Vesta & Cæcilio Metello
quadam : Tribus dua adiecta : Falisci rebelles, sexto
die victi.*

Cæcilius Metellus, rebus aduersus Pœnos
prosperè gestis, speciosissimū egit trium-
phum, XIII. ducibus hostium, & CXX. ele-
phantis in eo ductis. Claudius Pulcher COS.
qui contra auspicia profectus iussit immergi
pulos qui cibari volebant, infelicitè aduersus
Carthaginenses classe pugnauit : & reuocatus
à senatu, iussusq; dictatorem dicere, C. Glauciā
dixit, sortis ultimè hominem, qui coactus abdi-
care se magistratu postea ludos prætextatus
spectauit. Attilius Calatinus primus dictator
extra Italiam exercitum duxit. Cum Pœnjs ca-
ptiuorum commutatio facta est. Colonia de-
ductæ sunt, Fregellæ, in agro Salentino Brundu-
sium. Lustrum à censoribus conditum est. censa
sunt ciuium capita CCLI. millia, CCXXII.

Claudia soror P. Claudij, qui contemptis au-
spiciis malè pugnauerat, à ludis diuertens, cum
turba premeretur, dixit: Vtinam frater meus vi-
ueret, iterumque classẽ duceret. ob eam cau-
sam mulctata est. Duo prætores tum primū
creati sunt. Cæcilius Metellus pontifex maxi-
mus A. Posthumium consulem, quoniam idem
& flamen Martialis erat, cum ille ad bellum
gerendum proficisci vellet, in vrbe tenuit, nec
passus est à sacris recedere. Rebus aduersus Pœ-
nos pluribus ducibus gestis, summam victoriæ

C. Lucretius consul victa ad Ægates insulas classe Pœnorum, finē bello imposuit. Petentibus Carthaginienſibus pax data est. Cū templum Veste arderet, Cæcilius Metellus pontifex maximus ex incēdio sacra rapuit. Duæ tribus adiectæ sunt, Velina, & Esquilina. Falisci cū rebellassent, sexto die domiti in deditiōē venerūt.

LIBER XX.

Colonia deducta. Bellum Ligusticum. Sardi & Corsi victi : Vestalis damnata : Illyrij victi & de legato ab eis violato : Prætores quatuor : Galli victi : Exercitus Romanorum 300. millium. Insubres victi. Marcelli opima spolia de Viridomaro duce Insubrum. Victi Istri & Illyrij. Lustrum. Libertini in 4. tribus redacti antea dispersi : Colonia deducta.

S Poletium colonia deducta est. Aduersus Ligures tunc primū exercitus promotus est. Sardi & Corsi cū rebellassent, subacti sunt. Turia virgo Vestalis incesti damnata est. Bellū Illyriis propter unū ex legatis qui ad eos missi erant, occisum, indictum est : subactiq; in deditiōem venerunt. Prætorum numerus ampliatuſ est, ut essent quatuor. Galli transalpini, qui in Italiam eruperant, cæsi sunt. Eo bello P. R. sociorum Latiniq; nominis CCC. millia armatorum habuisse dicitur. Exercitibus Romanis tum primū trans Padum ductis, Galli Insubres aliquot præliis in deditiōem venerūt. M. Claudius Marcellus consul, occiso Insubriū Gallorum duce Viridomaro, opima spolia retulit. Istri subacti sunt. Item Illyrij. cū rebellassent, domiti in deditiōē venerunt. Lustrum à censoribus conditum est : ex quo censa sunt civium capita CCLXX. millia. Libertini in quatuor

quatuor tribus redacti sunt: cū antea dispersi
fuissent: Esquilinam, Palatinam, Suburrānam,
Collinam muniuit, & circum Flaminium extru-
xit. Colonie deductæ sunt in agro de Gallis ca-
pto, Placentia, & Cremona.

LIBER XXI.

*Bellum Punicum secundum: Annibal Saguntum
capit: per Gallias in Italiam venit. vicit Romanos ad
Ticinum & ad Trebiam. Cn. Cornelius Scipio in Hi-
spania Magonem capit.*

IN Italia belli Punici secundi acta narrantur:
& Annibalis Pœnorum ducis contra fœdus
per Iberum amnem transitus: à quo Saguntus
sociorum P. R. ciuitas octauo mense capta est.
de quibus iniuriis missi legati ad Carthaginien-
ses, qui quereretur. & cū satisfacere nollent:
bellum iis indictum est. Annibal superato Py-
renæo saltu, per Gallias, fusis qui obsistere ei
conari erant, ad Alpes venit: & laborioso per
eas transitu, cū montanos quoq; Gallos ob-
uios aliquot præliis repulisset, descendit in Ita-
liam: & ad Ticinum amnem Romanos eque-
stri prælio fudit: in quo vulneratum P. Corné-
lium Scipionem protexit filius, qui Africani
postea nomē accepit. Iterumq; exercitu Romæ
ad flumen Trebiam fuso, Annibal Apenninum
per maximam militum vexationem propter
vim tempestatum transiit. Cn. Cornelius Sci-
pio in Hispania contra Pœnos prosperè pugna-
uit, duce hostium Magone capto.

LIBER XXII.

*Annibal oculū amittit: in Hetruriā venit. C. Fla-
miniū Consulem superat ad Trasimenum. Cæsternatio
Romæ: Ver sacrum vorū. Q. Fabius Maximus Dictator
Epitomator Liiij*

aduersus Annibalem. M. Minutium temerariè pugnantem seruat. Annibal vastata Campania clausus, arte euadit & præsidia Romana fugat. Vincit ad Cannas P. Æmilium & Terentium Varronem. P. Cornelius Scipio retinet nobiles Romanos consilium de relinquenda urbe incuntes. Trepidatio urbis. In Hispania res feliciter gesta. Vestales damnata. Serui armari. Capriui non redempti. Varroni obuiam itum & gratia acta quòd de Repub. non desperasset.

Annibal per cōtinuas vigilias in paludibus oculo amisso, venit in Hetruriam: per quas paludes quatuor duo & tribus noctibus sine vlla requie iter fecit. Q. Flaminius consul homo temerarius contra auspicia profectus, signis militaribus effossis, quæ tolli non poterant: & ab equo, quem cōscenderat, per caput deuolutus, insidiis ab Annibale circumuentus ad Thrasimenum lacum cum exercitu cæsus est. Sex M. quæ eruperant fide ab Maharbale data, perfidia Annibalis vinctæ sunt. Cùm ad nuntium cladis Romæ luctus esset, duæ matres insperatò receptis filiis, gaudio mortuæ sunt. Ob hanc cladem ex Sibyllinis libris ver sacrum votum. Cùm deinde Q. Fabius Maximus dictator aduersus Annibalem missus nollet acie cum eo configere, ne contra ferocem tot victoriis hostem, territū aduersis præliis militem pugna committeret, & opponendo se tantummodo conatus Annibalis impediret: M. Minutius magister equitū, ferox & temerarius, criminando dictatorem tanquam timidum & segnem, effecit vt populi iussu ei imperium cū dictatore æquaretur, diuisoq; exercitu cū in iniquum locum confisisset, & in maximo discrimine legiones eius essent,

essent, superueniente cum exercitu Fabio Maximo, ex discrimine liberatus est. quo beneficio victus, castra cum eo iunxit, & patrem eum salutauit, idemq; milites facere commilitonibus iussit. Annibal vastata Campania inter Casilinum oppidum, & Calliculam montem à Fabio clausus, sarmentis ad cornua bouum alligatis, & incensis, præsidium Romanorum quod Calliculam insidebat, fugauit, & sic transgressus est saltum. idemq; Fabij Maximi dictatoris, cum circumposita vreret, agro pepercit, vt illum tanquam proditorem suspectum faceret. Æmilio deinde Paulo & Terentio Varrone consulibus, & ducibus cum maxima clade aduersus Annibalem ad Cannas pugnatum est, cæsaq; eo prælio Romanorum XLV. millia cum Paulo consule, & senatoribus LXXX. consularibus atq; prætoribus aut ædilitiis XXX. Postquam cladem cum à nobilibus adolescentibus propter desperationem consilium de relinquenda Italia iniretur, P. Cornelius Scipio tribunus militum, qui postea Africanus nuncupatus est, stricto super capita deliberantium ferro, iurauit pro hoste se habiturum eum, qui in verba sua non inrasset: effecitq; vt omnes minimè relictum iri à se Italiam iureiurando astringerentur. Præterea trepidationem vrbis & luctum, & res in Hispania meliore euenta gestas continet. Opimia & Floronia Vestales virgines incestu damnatæ sunt. Propter paucitatem verò militum, seruorum octo M. armata sunt. Captiui, cum potestas esset redimendi, redempti non sunt. Varroni obuiam itum est. & gratiæ actæ, quod de Repub. non desperasset.

Campani ad Annibalem deficiunt. Mago legatus anulorum modium effundit. Pacem Pœni respiciunt: Marcellus ad Nolam prosperè pugnat: Capua luxuriatus Annibalis exercitus enervatur. Casilini fames summa. Senatus suppletur exequitibus. Galli vincunt L. Posthumium. Cn. & P. Scipionum in Hispania victoria. Reliquia Cannenses in Sicilia. Societas Annibalis & Philippi Macedonia regis: Campani cæsi à Sempronio Graccho. T. Manlij Prætoris in Sardinia victoria. Cl. Marcelli ad Nolam de Annibale victoria: primus Romanorum spem belli meliorem dedit.

Campani ad Annibalem defecere. Nuntius Cannensis victoriae Mago Carthaginē missus annulos aureos à digitis occisorum Romanorum detractos in vestibulo curiæ fudit. Quos excessisse modij mensuram traditur. post quem quidem nuntium Hanno ex Pœnis vir nobilissimus suadebat senatui Carthaginiensium, ut pacem à P. R. peterent: nec tenuit, obstrepente Barchina factione. Cl. Marcellus prætor ad Nolam eruptione aduersus Annibalem ex oppido facta, prosperè pugnavit. Exercitus Annibalis per hyberna Capux ita luxuriatus est, ut corporum viribus atq; animorum enervaretur. Casilinum à Pœnis obsessum ita fame vexatum est, ut lora, & pelles scutis detractas, item mures essent, & nucibus per Vulturnum amnem à Romanis missis vixerint. Senatus ex equestri ordine hominibus CCV. suppletus est. L. Posthumius prætor à Gallis cum exercitu cæsus est. Cn. & P. Scipiones in Hispania Asdrubalem vicerunt, & Hispaniam suam fecerunt.

erunt. Reliquiæ Cannensis exercitus in Siciliam relegatæ sunt, ne recederent inde, nisi finito bello. Inter Philippum Macedonũ regem & Annibalem societas iuncta est. Sempronius Gracchus COS. Campanos cæcidit. Præterea in Sardinia feliciter à T. Manlio prætore aduersus Pœnos Sardosq; res gestas continet, à quo Asdrubal dux, & Mago, & Hanno capti. Claudius Marcellus prætor Annibalis exercitum ad Nolam prælio fudit, & vicit, primusq; omnium tot cladibus fessis Romanis meliorem spem belli dedit.

LIBER XXIII.

Hieronymi Syracusij ad Pœnos defectio, sauitia, mors: Victoria T. Sempronij de Pœnis ad Beneuentum; eaq;, opera seruorum quos liberos esse iussit. Cl. Marcellus Syracusas obsidet. Philippo Macedonia regi bellum indictum. vincitur Philippus ad Apolloniam: mittitur in eum Valerius Prætor. Scipionum res gesta in Hispania. Syphax. Masaniſſa: Celtiberi in amiciciam recepti: primi Romanorum in castris mercenarij.

Hieronymus Syracusanorũ rex, cuius auus Hiero amicus P. R. fuerat, ad Carthaginienses defecit: & propter crudelitatem superbiamq; à suis interfectus est. T. Sempronius Proconsul prosperè aduersus Pœnos & Hannonem ducem ad Beneuentum pugnavit, seruorum maximè opera: quos liberos esse iussit. Cl. Marcellus COS. in Sicilia, quæ propè tota ad Pœnos defecerat, Syracusas obsedit. Philippo Macedonum regi bellum indictum est: qui ad Apolloniam nocturno prælio oppressus, fugatusq;, in Macedonia cum propè inermi exercitu profugit, ad id bellũ gerendũ Valerius prætor missus

Epiromæcc Linij

est. Res præterea in Hispania à P. & Cn. Scipionibus aduersus Carthaginienses gestas cōtinet. Syphax rex Numidarum in amicitiam ascitus contra Masanissam regem Masæfulorum pro Carthaginiensibus pugnans, victus, in Hispaniam ad Scipionē cum maxima manu transit contra Gades: vbi angusto freto Africa & Hispania dirimuntur. Celtiberi quoq; in amicitia recepti sunt: quorum auxiliis accitis, tunc primum mercenarium militem Romana castra habuerunt.

LIBER XXV.

P. Cornelius Scipio ædilis ante annos legitimos. Annibal Tarentum capit: Ludi Apollinares instituti. Vincitur Hanno à Q. Fulvio & App. Claudio: T. Sempronius à Magone: Centenius Penula & Cn. Fulvius Prator ab Annibale. Capua obsessa: Syracusa capta à Marcello anno 3. Scipiones in Hispania profligati: sed contractu reliquii exercitus, L. Martij equitu virtute bina hostium castra expugnata.

P Cornelius Scipio, postea Africanus, ante legitimos annos ædilis factus est Annibal urbem Tarentum præter arcem per Tarentinos iuuenes, qui se noctu venatum ire simulauerāt, cepit. Ludi Apollinares ex Marcij carminibus, quibus Caunensis clades prædicta fuerat, instituti sunt. A Q. Fulvio & Ap. Claudio COS S. aduersus Hannonem Pœnorum ducē prosperè pugnatum est. T. Sempronius Gracchus proconsul ab hospite suo Lucano in insidias ductus, à Magone interemptus est. Centenius Penula, qui centurio militauerat: cū petisset à senatu ut sibi exercitus daretur, pollicitusque esset si hoc impetrasset, de Annibale victoriā: octo M. acceptis

acceptis militum dux factus, confligit acie cum Annibale: qui cum exercitu eum cecidit. Cn. Fulvius prætor malè aduersus Annibalem pugnavit: in quo prælio hominum sexdecim M. ceciderunt: ipse cum equitibus C C. effugit. Capua obsessa est à Q. Fulvio, & ab Ap. Claudio C O S S. Cl. Marcellus Syracusas expugnauit anno tertio: & ingentem se virum gessit. in eo tumultu urbis capte Archimedes intentus formis quas in puluere descripserat: interfectus est. P. & Cn. Scipiones in Hispania tot tantarumq; rerum feliciter gestarum tristem exitum tulerunt, propè cum totis exercitibus cæsi anno octauo quàm in Hispaniam iuerāt. amissaq; eius prouinciæ possessio foret, nisi L. Martij equitis Rom. virtute & industria contractis exercituum reliquiis, eiusdem hortatu bina castra hostium expugnata essent. ad X X X V I I. millia cæsa: ex mille octingentis præda ingens capta. dux Martius appellatus est.

LIBER XXVI.

Annibal ad portas, Capua capta à Q. Fulvio & Appio Claudio. Senatus Campanorum securi percussus. T. Scipio P. filius in Hispania nouam Carthaginem uno die capit anno at. xii. 24. De rebus Siculis. Amicitia cum Ætolis: Bellum aduersus Acarnanas & Philippum Macedonia.

Annibal ad tertium ab vrbe Roma lapidem super Anienem castra posuit. ipse vero cū duobus M. equitum vsq; ad portam Capenam, vt urbis situm exploraret, obequitauit, & cū per triduum in aciem vtrinq; exercitus omnis descendisset: certamen tempestas diremit. nam cū in castra rediissent, statim serenitas erat.

Epitomatōr Livij

Capua capta est à Q. Fulvio & App. Claudio COSS. principes Campani veneno sibi consciuerūt mortem. Cū senatus Campanorum deligatus esset ad palos, vt securi feriretur: literas à senatu missas Q. Fulvius COS. quibus iubebatur parcere: antequam legeret, in sinu posuit, & lege agi iussit: & supplicium peregit. Cū in comitiis apud populum quaereretur cui mandaretur Hispaniarum imperium: nullo id volente suscipere, P. Scipio P. filius, qui in Hispania ceciderat, professus est se iturum & suffragio populi, consensuq; omnium missus. No- uam Carthaginem vno die expugnauit, cū ageret vigesimum quartum annum: videreturque diuina stirpe creatus: quoniam & ipse posteaquam togam acceperat, quotidie in Capitolio erat: & in cubiculo matris eius anguis saepenumero visus est. Res præterea in Sicilia gestas continet, & amicitiam cum Ætolis iunctam, bellumq; gestum aduersus Acarnanas & Philipum Macedonum regem.

LIBER XXVII.

*Victoria Annibalis de En. Fulvio prætor. Cl. Marcello de Annibale ad Numistronem. Annibal fugit, vincit, vincitur. Tarētini capti à Fabio Maximo. Victoria Scipionis de Asdrubale ad Berulā in Hispania. Victoria Annibalis de Cl. Marcello & T. Quintio Crispino Coss. De rebus gestis aduersus Achaos ac Philip-
pum P. Sulpitio Prætor. Lustrum triste, victoria M. Liuij & Cl. Neroni de Asdrubale.*

C N. Fulvius prætor cum exercitu ab Annibale cæsus est. Meliore euentu à Cl. Marcello COS. aduersus eundem ad Numistronē pugnatū est, inde Annibal noctu recessit. Mar-
cellus

cellus infecutus est: & subinde cedentē pressit, donec effugeret. Priore pugna Annibal superior fuit: Marcellus in sequenti. Fabius Maximus pater cōsulis Tarentinos per deditionem accepit. In Hispania ad Betulam Scipio cum Asdrubale Amilcaris conflixit, & vicit. inter alia captum puerum regalem eximia formæ ad auunculum Masanissam cum donis misit. Cl. Marcellus, T. Quintius Crispinus C O S S. speculandi causa egressi è castris, insidiis ab Annibale circumnenti sunt. Marcellus occisus fuit: Crispinus fugit. Res præterea à P. Sulpitio prætorè aduersus Philippum & Achæos gestas continet. Lustrum à censoribus conditum est. censa sunt ciuium capita centum triginta septem millia, cētum & octo. ex quo numero apparuit quātum hominum tot præliorum aduersa fortuna pop. Rom. abstulisset. Asdrubal, qui cum exercitu nouo transcenderat Alpes, vt se Annibali coniungeret: cum militibus hominum LV I. cæsus est M. Liuij consulis ductu, non minore opera Claudij Neronis consulis: qui cum Annibali oppositus esset, relictis castris, ita vt inimicum falleret: electa manu profectus Asdrubalem circumuenit.

LIBER XXVIII.

De rebus in Hispania gestis. De rebus ab Attalo rege Asia in Philippū gestis. Triumphus Liuij & Neronis varij Vestalis damnata ob ignem extinctum. P. Scipio Hispania recipit: in Africam transuectus fœdus init cum Syphace. Asdrubal cum Scipione in eodem loca: Munus gladiatorum regium Scipioni noua Carthagini. Astapanorum voluntaria mors: Scipio exercitus & Hispanicos motus sedat. Amicitiam

Epitomator Liuij

*init cum Masaniſſa rege Numidarum & Gaditanis.
Siciliam ſortitur, cum Africa optaret. Mago in Italia.*

REs in Hiſpania proſperè geſtæ à Scyllano Scipionis legato, & L. Scipione fratre aduerſus Pœnos, à Sulpitio Procos. & ab Attalo rege Aſiæ aduerſus Philipppum regem Macedonum pro Ætolis referuntur. Cum M. Liuius, & Claudio Neroni COS S. triumphus decretus eſſet: Liuius qui in prouincia ſua rem geſſerat, quadrigis inuectus eſt: Nero, qui in collegæ prouinciam, vt victoriam eius adiuuaret, venerat, equo eſt ſecutus: & in hoc habitu plus gloriæ reuerentiæq; habuit. nam & plus in bello quàm collega fecerat. Ignis in æde Veſtæ negligentia virginis, quæ non cuſtodierat, extinctus eſt virgo caſa eſt ſtagro. P. Scipio in Hiſpania cum Pœnis debellauit X I I I. anno eius belli, anno quinto poſteaquam ierat: excluſiſque in totum poſſeſſione eius hoſtibus, Hiſpaniam recepit: & à Tarracone in Africam ad Syphacem regem Numidarū duobus nauigiis tranſuectus, ſœdus iunxit. Aſdrubal Giſgonis ibi cū eo in eodē lecto accubuit Munus gladiatorii in honorem patris patruiq; Carthagini Nouæ dedit, non ex gladiatoribus, ſed ex iis qui aut in honorem ducis, aut ex prouocatione in certamen deſcendebant: in quo reguli fratres de regno ferro contenderunt. Cū Alſapa vrbs ab Romanis oppugnaretur, oppidani liberos & coniuges rogo extructo occiderunt: ſe inſuper præcipitauerunt. Ipſe Scipio dum graui morbo implicitus eſſet: ſeditionem in parte exercitus motam confirmatus diſcuſſit: rebellantesque Hiſpaniæ populos coegit in deditionē venire.

Et

Et amicitia facta est cum Masaniffa rege Numidarum: qui illi quidem auxilium, si in Africam traiecisset, pollicebatur. cum Gaditanis quoque post discessum inde Magonis, cui ex Carthagine scriptum erat ut in Italiam traiceret, Romam reuersus, consulque creatus. Africam prouinciā petenti, contradicente Q. Fabio Maximo. Sicilia data est: permissumque, ut in Africam traiceret: si ex Repub. esse censeret. Mago Amilcaris filius à minore Baleari insula, ubi hyemarat, in Italiam traiecit.

LIBER XXIX.

Præda Africa à C. Laelio reportata. De Masaniffa quædam. Bellum in Hispania Indibilis & Mandonij finitum. Mago cum exercitu in Liguria. Scipio Lacros recipit. Pax cum Philippo facta. Idea mater Romanam deportata, (tradita Romanis per Attalum Asiæ regem) carmine Sibyllino inuento, pelli Italia alienigenam hostem ita posse. Locrenses conqueruntur Ronæ de impotentia Q. Plemini legari: & de eo iudicium. Scipio calumnia liberatus in Africam traiecit. Syphax summa Asdrubalus Gisgonis filia, amicitia Scipionis renuntiat. Regnum Masaniffa occupat. Ad Vricam res gesta Scipionis. Victoria Sempronij de Annibale in agro Crotoniensi. Lustrum: Censura M. Liuij et Cl. Neronis mutua, & in omnes tribus.

EX Sicilia C. Laelius in Africam à Scipione missus, ingentem prædam reportauit: & mandata Masaniffæ Scipioni exposuit, conquerentis, quod non exercitum in Africam traiecisset. Bellum in Hispania finitum, victore Romano: quod Indibilis excitauerat, ipse in acie occisus: Mandonius exposcentibus Romanis, à suis deditus est. Magoni, qui in Galliam & Li-

guriam ierat, ex Africa & militum ampla manus missa, & pecuniæ, quibus auxilia conduceret: præceptūq; , vt se Annibali iungeret. Scipio à Syraculis in Brutios traiecit : & Locros , pulso Punico præsidio fugatoq; Annibale, recepit. Pax cum Philippo facta est. Idæa mater deportata est Romam à Pesinunte oppido Phrygiæ, carmine in libris Sibyllinis inuento, pelli Italia alienigenam hostem posse , si mater Idæa deportata Romam esset. tradita autem est Romanis per Attalum regem Asiæ. lapis erat, quem matrem deum intolæ dicebant. excepit P. Scipio Nasica, Cn. filius, eius qui in Hispania perierat: vir optimus à senatu iudicatus, adolescens nondum quæstorius: quoniam ita respōsum habebatur, vt numen id ab optimo viro reciperetur, consecrareturque. Locrenses legatos Romam miserunt, qui de impotentia Q. Pleminij legati quererentur, quod pecuniam Proserpinæ abstulerat, & liberos eorum & coniuges stuprauerat. Pleminius in catenis Romanam perductus, in carcere mortuus est. Cū falsus rumor de P. Scipione proconsule, qui in Sicilia erat, in urbem perlatus esset, tanquam luxuriaretur: missis ob hoc legatis à senatu qui explorarēt an ea vera essent: purgatus infamia Scipio in Africam traiecit senatus permissu. Syphax accepta in matrimonium Asdrubalis Gisgonis filia, amicitia quam cum Scipione ipse iunxerat, renuntiavit. Masaniſſa rex Maſſiſſulorum, dum pro Carthagine in Hispania militat, amisso patre Gala, de regno exciderat. quo per bellum sæpe repetito, aliquot præliis à Syphace rege Numidarum victus, in totum priua-

tus est: & cum ducentis equitibus exul Scipioni se iunxit: & cum eo primo statim bello Hannonem Amilcaris filium cum ampla manu interemit. Scipio aduentu Asdrubalis & Syphacis, qui propè cum centum millibus armatorum venerant, ab obsidione Vricę depulsus, hyberna communiuit. Sempronius COS. in agro Crotoniensi prosperè aduersus Annibalem pugnauit. Lustrum à censoribus cōditum est. censa sunt ciuium capita CCXV. millia. Inter censores M. Liuium & Claudium Neronem notabilis discordia fuit. nam & Claudius Liuium collegę equum ademit, quod à pop. Rom. damnatus, actusq; in exilium fuerat: & Liuius Claudio quod falsum in se testimonium dixisset & quod minimè bona fide secum in gratiam reddisset. idem omnes tribus, extra vnam, ararias reliquit: quod & innocentem se damnassent, & postea consulem censoremq; fecissent.

LIBER XXX.

Victoria Scipionis in Africa, de Pæni, Syphace & Asdrubale. De Masanissa & Sophonisba nonnulla scitu digna. Annibal ex Italia reuocatus, cum annis XVI. in Italia fuisset. Annibal in Africa de pace cum Scipione frustra colloquitur, venit ab eodem Pax Carthaginensibus data. Mago ex agro Insubrum reuocatus in Africam, moritur. Triumphus Scipionis Romæ; Africanus dicitur ac primus Imperator victis à se nomine gentis nobis tractus est.

IN Africa Scipio Carthaginenses, & eundem Syphacem Numidarum regem, Asdrubalemque pluribus præliis vicit adiuuante Masanissa: binæque hostium castra expugnauit. in

quibus XL. millia hominum ferro igniq; consumpta sunt. Syphacem per C. Lælium cepit. Masaniſſa Sophonisbam vxorē Syphacis, filiā Afdrubalis, captam statim adamauit: & nuptiis factis vxorem habuit: caſtigatusq; à Scipione. venenū ei tranſmiſit: quo quidem hauſto illa deceſſit. Eſſecūmq; eſt multis Scipionis victoriis vt Carthaginienses in deſperationem acti, in auxilium publicæ ſalutis Annibalem ex Italia reuocarent. isq; anno decimoſexto Italia diſcedens, in Africā traiecit: tentauitq; per colloquium pacem cum Scipione componere: & cum de cōditionibus pacis non conueniſſet, acie victus eſt. Pax Carthaginiensibus data eſt petentibus. Annibal Giſgonem pacem diſſuadentem, manu ſua detraxit: excuſata deinde temeritate facti ipſe pacē ſuaſit. Mago bello quo, in agro Inſubrium cum Romanis conſlixerat, vulneratus, dum in Africam per legatos reuocatus reuerteretur: ex vulnere mortuus eſt. Reuerſus in urbē Scipio, ampliffimū nobiliſſimumq; egit triumphum: quem Q. Terentius Culleo ſenator pileatus ſecutus eſt. Scipio Africanus incertum militari prius fauore, an populari aura ita cognominatus ſit, primus certē hic imperator victæ à ſe nomine gentis nobilitatus eſt.

LIBER XXXI.

Belli Macedonici cauſa: P. Sulpicius Conſul in Macedoniam miſſus proſperè pugnat. Abydenorum à Philippo obſeſſorum per Saguntinū exitus. Victoria L. Furij Prætoris de Gallis & Amilcare in Inſubria. De bello Macedonico nonnulla. Triumphus L. Furij de Gallia.

Belli

Belli aduersus Philippum Macedonia regē, quod intermissum erat, repetiti causā feruntur hæ. Tempore initiorum duo iuuenes Acarnānes, qui non initiati erant, Athenas venerunt, & in sacrarium Cereris cum aliis pluribus suis intrauerunt. ob hoc, tanquam nefas summum commisissent, ab Atheniēsis casī sunt. Acarnānes mortibus suorum commoti, ad vindicandum illos auxilium à Philippo petierūt. Paucis mensibus post pacem Carthaginienſibus datam, quingentesimo quadragesimo anno ab Vrbe condita, cum Athenienſium qui obsidebantur à Philippo, legati auxilium à senatu petissent, & senatus id censuisset ferendū, plebe, quòd tot bellorum continuus labor grauis erat, dissentiente, tenuit autoritas patrum, vt sociæ ciuitati ferri opem populus quoq; iuberet. Bellum id P. Sulpitio consuli mandatum est: qui exercitu in Macedoniam ducto, equestribus præliis cum Philippo prosperè pugnavit. Abydeni à Philippo obsessi, ad exemplum Saguntinorum suos seq; occiderunt. L. Furius prætor Gallos Insubres rebellantes, & Amilcarem Poenum bellum in ea parte molientem, acie vicit. Amilcar eo in bello occisus est, & millia hominum XXXV. Præterea expeditiones Philippi regis, & Sulpitij cōsulis, expugnationesq; vrbium ab vtroq; factas continet. Sulpitius C O S. adiuvantibus rege Attalo & Rhodiis bellum gerebat. Triumphauit de Gallis L. Furius prætor.

LIBER XXXII.

Prodigia nonnulla. T. Quintij Flaminini victoria: de Philippo in amicitiam Achæ recepto. Seruorum Epitomator Liviij

coniuatio de soluendis Carthaginienſibus obſidibus. Prætores ſex creati. Victoria Cornely de Inſubribus. Amicitia iuncta cum Spartanis & Nabide. Victoria Macedonica.

Complura prodigia ex diuerſis regionibus nuntiata referuntur: inter quæ in Macedonia in puppi longæ nauis lauream eſſe natam. T. Quintius Flamininus C O S. aduerſus Philip-
pum feliciter pugnavit in faucibus Epixi fuga-
tumque coegit in regnum reuerti Ipſe Theſſa-
liam, quæ eſt vicina Macedonia, ſociis Ætolis
& Athamanibus vexauit. L. Quintius Flamin-
ius conſulis frater nauali prælio, Attalo rege
& Rhodiis adiuantibus, Eubœam, & mariti-
mam oram cepit. Achæi in amicitiam recepti
ſunt. Coniuatio ſeruorum facta de ſoluendis
Carthaginienſibus obſidibus, oppreſſa eſt. In re-
torum numerus ampliatus eſt, ut ſeni crearentur.
Cornelius C O S. Gallos Inſubres prælio fudit.
Cum Lacedæmoniis, & tyranno eorum Nabi-
de amicitia iuncta eſt. Præterea expugnationes
urbium in Macedonia referuntur.

LIBER XXXIII.

*Victoria T. Quintij Flaminij de Philippo. Cle-
des Sempronij Tuditanus in Celtiberia. Mors Attali.
Pax Philippo: Libertas Græciæ data. Victoria L.
Furij & Cl. Marcelli de Boijs & Inſubribus. Trium-
phus Marcelli. Annibal profugit ad Antiochum
Syria.*

Titus Quintius Flamininus præconſul cum
Philippo ad Cynofcephalaſ in Theſſalia
acie victo debellauit. L. Quintius Flamininus
frater proconſulis, Acarnanæ, Leucade urbe,
quæ caput eſt Acarnaniæ, expugnata, in dedi-
tionem

tionem accepit. C. Sēpronius Tuditanus prætor à Celtiberis cum exercitu casus est. Attalus à Thebis ob subitam valetudinem translatus decessit. Pax petenti Philippo. Græciæ libertas data est. L. Furius & Claudius Marcellus consules Boios & Insubres Gallos subegerūt. Marcellus triumphauit. Annibal frustra in Africa bellum molitus, & ob hoc Romanis per epistolas aduersæ factionis principum delatus, propter metum Romanorum, qui legatos ad Carthaginienſium senatum de eo miserant, profugus ad Antiochum regem Syriæ se cōtulit, bellum contra Romanos parantem.

LIBER XXXIII.

Lex Oppia de stringendo cultu matronarum abrogata, Porcio Catone admodum dissuadente: Idem Cato citeriorem Hispaniam pacat. Spartanis & Nabide victis, pax data à T. Quintio Flaminio. Ludos tunc primum senatus à populo secretus spectauit. Censorum interuentu. Colonia deducta. Triumphus Porcij Catonis de Hispania. De rebus gestis aduersus Boios & Insubres. Triumphus Flaminii triduanus. Annibalem moliri bellum aduersus Romanos legati Carthaginienſium Romanos admonent.

LEx Oppia, quam C. Oppius tribunus plebis bello Punico de stringendis cultibus matronarum tulerat, cum maxima cōtentione abrogata est: cū Porcius Cato autor fuisset ne ea lex aboleretur. Is in Hispaniā profectus bello quod Emporij orsus est, citeriorem Hispaniam pacauit. T. Quintius Flaminius bellum aduersus Lacedæmonios, & tyrannum eorum Nabidem prosperè gestum, data iis pace, qualē ipse voluit: liberatisq; Argis, qui sub ditione

tyranni erant, finiuit. Senatus tunc primùm secretus à populo ludos spectauit. vt id fieret, Sex. Ælius Patus, & L. Cornelius Cethegus censores interuenerūt cum indignatione plebis. Colonia plerq; deducta sunt. M. Porcius Cato de Hispania triumphauit. Res præterea aduersus Boios & Insubres Gallos feliciter gestæ referūtur. T. Quintius Flamininus, qui Philippum Macedonum regem, & Nabidem Lacedæmoniorum tyrannum vicerat, Græciamque omnem liberauerat: ob hanc rerum gestarum multitudinem triduo triumphauit. Legati Carthaginensium nuntiauerunt. Annibalem, qui ad Antiochum cōfugerat, bellum cum eo moliri. tentauerat autem per Aristonem Tyrium sine literis Carthaginem missum ad rebellandum Pœnos concitare.

LIBER XXXV.

Colloquium P. Scipionis Africani cum Annibale. Prodigia Apparatus belli in Antiochum. Nabis defecit à Romanis. pugnans aduersus Philopæmenem interficitur ab Ætoli. Ætoli à Romanis deficiunt & cum Antiocho Syria Græciam inuadunt. De rebus in Liguria gestis & apparatu in Antiochum.

P^o Scipio Africanus legatus missus ad Antiochum, Ephesi cum Annibale, qui se Antiocho iunxerat, collocutus est: vt, si fieri posset, metum vitæ, quæ ex pop. Rom. conceperat, eximeret. Inter alia cū quæreret ab Annibale, quem fuisse maximum imperatorem Annibal crederet. respondit, Alexandrum Macedonum regem, quod parua manu innumerabiles exercitus fudisset: quodq; vltimas oras, quas visere
Supra

supra fidem humanam esset, peragrasset. quærenti deinde quem secundum poneret: inquit Pyrrhum: eò quòd castra metari docuisset: ad hæc neminem elegantius loca cepisse, præsidia disposuisse, exequenti quem tertium diceret: semet dixit. ridens Scipio, quidnam tu diceres, si me, inquit, vicisses? tunc verò, inquit, me & ante Alexàdram, & ante Pyrrhum, & ante alios posuisses. Inter ea prodigia, quæ plurima fuisse traduntur: bouem, Cn. Domitio consule, locutum, Roma canet tibi, refertur. Apparant in Antiochū bellum Romani. Nabis Lacedæmoniorum tyrannus incitatus ab Ætolis, qui & Philippum & Antiochū ad inferendum bellū pop. Rom. sollicitabant, à pop. Rom. desciiuit, & bello aduersus Philopœmenem Achæorum prætorē gesto, ab Ætolis interfectus est. Ætoli quoq; ab amicitia pop. Rom. defecerunt. cum quibus societate iuncta Antiochus Syriæ rex cum bellum Græciæ intulisset, complures vrbes occupauit: inter quas Chalcidem, & rotam Eubœam. Res præterea in Liguribus gestas, & apparatus belli ab Antiocho continet.

LIBER XXXVI.

M. Acilius Glabrio Antiochum Græcia expulit. Ætolos subegit. Scipio Nasica ædem matris Deūm dedicat. De Boiis & Gallis triumphat. De his quæ marè gesto aduersus Antiochum.

MARCUS ACILIUS GLABRIO COS. Antiochū apud Thermopylas, Philippo rege adiunante, victum Græcia expulit: idemq; Ætolos subegit. P. Cornelius Scipio Nasica COS. ædem matris deūm, quam ipse in Palatium intulerat, vir optimus à senatu iudicatus, dedicauit:

idemq; Boios & Gallos victos in deditionem accepit, & de iis triumphauit. Præterea naualia certamina prospera aduersus præfectos Antiochi regis referuntur.

LIBER XXXVII.

L. Cornelius Scipio P. Scipione Africano legato & C. Lelio comite primus Romanorum ducum in Asiam traiecit. Victoria Amylij Regilli de Antiocho ad Myonesum. Captus filius Africani ab Antiocho remissus. Triumphus Glabriorum de Antiocho. Pax Antiocho data, victo à L. Cornelio Scipione, ut omnibus provincijs citra Taurum montem cederet. Superiorum Eumenis & Rhodiorum possessiones ampliatæ. Triumphus Regilli nauali. P. Scipio Asiaticus appellatur.

L Cornelius Scipio C O S. legato P. Scipione Africano, qui se fratris legatum futurum dixerat, si ei Græcia, & Asia provincia decerneretur, cum C. Lelio, qui multum in senatu poterat, ea provincia dari videretur: profectus ad bellum aduersus Antiochum gerendum, in Asiam primus omnium Romanorum ducum traiecit. Amylius Regillus aduersus regiam classem Antiochi feliciter pugnavit ad Myonesum, Rhodiis adiuuantibus. Filius Africani ab Antiocho captus patri remissus est. M. Acilius Glabrio de Antiocho, quem Græcia expulerat & de Ætolis triumphauit. Victo deinde Antiocho à L. Cornelio Scipione, adiuuante Eumene rege Attali Pergameni filio, pax data ea conditione, ut omnibus provinciis citra Taurum montem cederet. Eumeni, quo iuuante Antiochus victus erat, regnū ampliatum: Rhodius

diis quoq; qui & ipsi iuuerant, quoddā ciuitates concessit. Colonia deducta est bononia. Amylius Regillus, qui praefectus Antiochi nauali certamine vicerat, naualem triumphum duxit. L. Cornelius Scipio, qui cum Antiocho bellauerat, cognomine fratri corquatus, Asiaticus appellatus est.

LIBER XXXVIII.

De rebus in Epiro & Aetolia gestis à M. Fulvio : in Gallogracia à Cn. Manlio, & de Gallogræcorū origine : Lustrum. Amicitia iuncta cum Ariarathæ Cappadocia Triumphus Manlij. Dies dicta Scipioni Africano quasi praeda Antiochi ararium fraudasset. Iudicium euitat, in exilium voluntarium concedit. Idem penè L. Asiatico fratri eius accidit.

M Arcus Fuluius COS. in Epiro Ambracienses obsessos per deditiōem accepit : Cephaleniam subegit : Aetolis perdomitis pacem dedit. Cn. Manlius COS. collega eius Gallogræcos, Tolistobogios Tectosagos, & Trocmos, qui Brenno duce in Asiam transierant, cum soli citra Taurum montem minimè parent, vicit. Eorum origo, & cum eo loca quæ tenent, occupauerantque, referuntur. Exemplum quoq; virtutis & pudicitiae in foemina traditur: quæ cum regis Gallogræcorum vxor fuisset, capta centurionem qui ei vim intulerat, occidit. Lustrum à censoribus conditum est, censa sunt ciuiū capita CCLVIII. millia & CCCXXVIII. Cum Ariarathæ rege Cappadociae amicitia iuncta est. Cn. Manlius, contradicentibus decem legatis, ex quorum consilio fœdus

Epiromæcor Liugj

cum Antiocho conscripserat: de Gallogræcis, acta per se causa in senatu, triumphauit. Scipio Africanus, die ei dicta, ut quidam aiunt, à Petilio Acteo tribuno plebis, ut quidam, à Næuio, quod præda cum Antiocho, capta ærarium fraudasset: posteaquam is dies venit, euocatus in rostra, hac die, inquit, Quirites Carthaginem vici. & prosequente populo, Capitolium ascendit: inde, ne amplius tribunitiis iniuriis vexaretur, in voluntarium exilium Liternum concessit, incertum ibi, an Romæ defunctus. nam eius monumentum utrobique fuit. L. Scipio Asiaticus, frater Africani, eodem peculatus crimine accusatus, damnatusq; cum in vincula & carcerem duceretur: Tib. Sempronius Gracchus tribunus plebis, qui antea Scipionibus inimicus erat, intercessit: & ob id beneficium Africani filiam duxit. Cum populus quaestores in bona eius publicè possidenda misisset: non modò in iis nullum vestigium pecuniæ regis apparuit: sed nequaquam tantum in ærarium redactum, quantæ summæ erat damnatus. collatam à cognatis & amicis innumerabilem pecuniam accipere noluit: quæ necessitati ei erat ad cultum, retenta.

LIBER XXXIX.

De Liguribus subactis. De via Flaminia: De iniuriis luxuria ab exercitu Asiatico introductis: Bacchanalia sublata. Quintius Flamininus senatu mortuus, & eius. Scipionis Africani mors. Item Annibalis. Item Philopæmenis. Colonia deducta. De rebus in Celtiberia gestis & initio belli Macedonici secundi.

Emilius COS. Liguribus subactis, viam à Placentia vsq; Ariminum perductam Flaminiam

minia iunxit. Initia luxurię introducta ab exercitu Asiatico referuntur. Ligures, quicunq; circa Apenninum erant, subacti sunt.

Bacchanalia sacrum Græcum, & quidem noturnum scelerum omnium maximum seminarium, cū ad ingentis turbæ conurationem peruenisset: à consule inuestigatum: & multorum poena sublatum est. A censoribus L. Valerio Flacco, & M. Porcio Catone, vir & belli & pacis artib. maximus motus est senatu. Quia tūc Flamininus T. Quintij frater, eò quòd cū Galliam prouinciam C O S. obtinuerat, rogatus à Philippo Pœno, quem amabat, scortq; nobili, Gallum quendam sua manu occiderat: siue, vt quidam tradiderunt, vnum, damnatorum securi percussērat, rogatus à meretrice Placentina, cuius amore deperibat. Extat in eum M. Catonis oratio. Scipio Literni decessit. Et tanquam iungente fortuna circa id tempus duo funera maximorum virorum, Annibal à Prusia Bithyniæ rege, ad quem victo Antiocho confugerat, cū dederetur Romanis, qui ad exposcendum illum T. Quintium Flamininum miserant: veneno sibi mortem consciiuit. Philopoemen quoque dux Achæorum, vir maximus est à Messeniis interemptus veneno, cū ab iis bello captus esset. Colonia, Pollentia & Pisaurum & Mutina, & Parma deductæ sunt. Præterea aduersum Celtiberos prosperè gestas, & initia causasq; belli Macedonici continet, cuius origo inde venit, quòd Philippus agrè ferebat regnum suum minui à Romanis, eò quòd cogeretur à Thracibus alijsq; locis præsidia deducere.

Epitome L. iij

De Philippo Macedonia nonnulla quadam, & certamine inter eius liberos Perseum & Demetrium. De rebus in Liguria & Hispania gestis. Libri Numæ inuenti. Colonia deducta. Mortuo Philippo Perseus succedit.

Cum Philippus liberos eorum quos in vinculis nobilissimorum quidem hominum habebat, conqueri ad mortem iussisset: Theoxena pro liberis suis & sororis admodum pueris regis verita libidinem, prolatis in medium gladiis, & poculo in quo erat venenum, suavitatis ut imminens ludibrium morte effugerent: & cum persuasisset, ipsa etiam se interemit. Certamina inter Philippi Macedoniae regis liberos Perseum & Demetrium referuntur, & ut fraude fratris sui Demetrius confectis criminibus, interque accusatione patricidij, & affectati regni primum petitus, ad ultimum, quoniam populi Romani amicus erat, veneno necatus est: regnumque Macedoniae mortuo Philippo ad Perseum devenit. Item res in Liguriis & Hispania contra Celtiberos à compluribus feliciter gestas continet. Libri Numæ Pompilij in agro L. Petilij scribæ sub Ianiculo à cultoribus agri, in arca lapidea clausi, & Græci & Latini, inuenti sunt: in quibus plura, quæ dissolvendarum religionum erant, prætor ad quem delati erant, cum legisset, iuravit senatui contra rempublicam esse ut legerentur, servarenturque: & ex S. C. in comitio exusti sunt. Colonia Aquileia deducta est. Philippus ægritudine animi confectus, quod Demetrium filium falsis alterius filij, in eundem delationibus impulsus veneno sustulisset,

Instulisset, & de poena Persei cogitauit: voluitq;
Anrigonum potius amicum suum successorem
regni sui relinquere: sed in hac cogitatione
morte raptus est regnum Perseus accepit.

LIBER XLI.

*Ignis Vestæ extinctus. In deditionem accepti Celti-
beri à Tiberio Sempronio Graccho. Vaccei & Lusitani
ab A. Posthumio Albino victi: Triumphus eiusdem:
Antiochus pro patre obses mortuo fratre Seleuco in
regnum dimittitur: Lustrum. Lex, ne quis heredem
mulierem instituat. De rebus contra Ligures, Istros,
Sardos, & Celtiberos, & initium belli Macedonici ad-
uersus Perseum.*

Ignis in æde Vestæ extinctus est. Tib. Sem-
pronius Gracchus proconsul Celtiberos vi-
ctos in deditionem accepit: monumentumque
operum suorum Gracchurim oppidum in Hi-
spania constituit. A Posthumio Albino pro-
consule Vaccei ac Lusitani subacti sunt. dev-
trisque triumphauit. Antiochus Antiochi filius
obses Romanis à patre datus, mortuo fratre
Seleuco, qui patri defuncto successerat, in re-
gnum Syriæ ab vrbe dimissus. Lustrum à censo-
ribus conditum est. Censa sunt ciuium capita
CCLXXXIII. millia. CCXLIIII. Q. Volum-
nius Saxa trib. pleb. legē tulit, ne quis heredem
mulierē institueret, suasil legem M. Cato. extat
oratio eius. Præterea res contra Ligures, Istros,
Sardos, & Celtiberos à compluribus ducibus
gestas cōtinet, & initia belli Macedonici quod
Perseus Philippi filius moliebatur. miserat
enim ad Carthaginenses legationem, & ab iis
nocte audita erat. sed & alias Græciæ ciuitates

solicitabat. qui præter religionem, quòd quàm multa templa magnifica multis locis crexit, Athenis Iouis Olympij & Antiochiæ, vilissimum regem egit.

LIBER XLII.

De Fulvio Flacco nonnulla. De Eumene Asiæ, & bello indicto Perseo Macedonia regi. De felici euentu P. Licinij Crassi aduersus Perseum. Arbitr finium inter Masanissam & Carthaginienses à Senatu missus. Legati ad socios in fide continendos. Lustrum. Victoria aduersus Corsos & Ligures.

Fulvius Flaccus censor templum Iunoniae Laciniae tegulis marmoreis spoliauit, ut eadem quam dedicauerat, tegeret. tegulae ex S. C. reportatae Eumenes Asiae rex in senatu de Perseo Macedoniae rege questus est, cuius iniuriæ in populum Romanum referuntur. ob quas bello ei indicto, P. Licinius Crassus C O S. cui Macedonia decreta erat, in Macedoniam transiit: leuibusq; expeditionibus equestribus præliis in Thessalia cum Perseo felici euentu pugnavit.

Inter Masanissam & Carthaginienses de agro fuit dies ad disceptandum à senatu datus. Legati missi ad ciuitates socios, & reges rogandos. ut in fide permanerent. dubitantibus Rhodiis. Lustrum à censoribus conditum est. Censa sunt ciuium capita CCLVII. millia. CCXXXI. Res præterea aduersus Corsos, & Ligures prospere gestas continet.

LIBER XLIII.

Iudicia in prætores. Prauinciarum spoliatores. Victoria P. Licinij Crassi in Græcia. Impotentia praefectorum naualium in sociis. De rebus in Thracia. Dardania, Illyrico & Hispania gestis. De M. Amylio Lepido principe Senatus. PRÆTO-

PRatores nonnulli eò quòd auarè & crudeliter prouincias administrassent, damnati sunt. P. Licinius Crassius proconsul complures in Græcia vrbes expugnauit, & crudeliter diripuit. ob id captiui qui ab eo venierant, ex S. C. postea restituti sunt. A præfectis classium Romanarum multa impotenter in socios facta. Res præterea à Perseo rege in Thracia prosperè gestas continet: & victis Dardanis, & Illyrico, cuius rex erat Gentius, motus qui in Hispania ab Olonico factus erat, ipso interempto confedit. M. Æmylius Lepidus à censoribus princeps in senatu lectus.

LIBER XLIIII.

Victoria Q. Marci Philippi & L. Æmylij Pauli in Macedonia & de Perseo rege. Victoria Annij prætoris de Gentio rege Illyriorum. De legatis Cleopatra & Ptolemæi aduersus Antiochum, & de Perseo.

QV. Martius Philippus per saltus penetrauit in Macedoniam: compluresque vrbes occupauit. Rhodij misere legatos Romam, minantes vt Perseo essent auxilio. nisi populus Romanus cum eo pacem atq; amicitiam coniungeret. indignè id latum. Cùm id bellum L. Æmylio Paulo sequētis anni consuli iterum mandatum esset; Paulus in concione precatus est vt quicquid diri populo Rom. immineret, supra domum suam cōuerteretur: & in Macedoniam profectus Perseum vicit: vniuersamq; Macedoniam in potestatem redegit. antequam confligeret, dixit exercitui, ne miraretur quòd iuna nocte proxima defectura esset. Gentius quoq; rex Illyriorum cùm rebellasset, ab Aninio præ-

Epirotator Liuji.

rore victus venit in deditiōem: & cum uxore, & liberis, & propinquis Romam missus. Ab Alexandria legati à Cleopatra & Ptolemaeo regibus venerunt, querentes de Antiochio rege Syriae, quòd is bellum inferret. Perseus sollicitatis in auxilium Eumene rege Pergami & Gētio rege Illyriorū, quia is pecuniam quam promiserat, minime dābat, ab eis relictus est.

LIBER XLV.

De Perseo capto ab Amylio Paulo. De Popilij legatione ad Antiochum. De legationibus variorum & Rhodiorum apud Romanos. De Macedonia in provincia formam redacta. De triumpho Pauli Amylij. Lustrum. De Prusia. Bythinia rege & Nicomede eius filio: eundem. Prusiam plenum adulationis liberum, se Pop. Rom. dixisse.

PERSEUS ab Amylio Paulo in Samothracia captus est. Cum Antiochus Syriae rex Ptolemaeum & Cleopatrae Aegypti reges obsideret: & missis ad eum à senatu legatis, qui iuberent ab obsidione socij regis absterereditisq; mandatis, consideraturum se ille quid facendum esset, respondisset: vnus legatorum Popilius virga regem circumscripsit: iussitque, antequam circulo excederet, responsum daret, quā asperitate effecit vt Antiochus bellum omitteret. Legationes, gratularium, populorum ac regum in senatum admisit. Rhodiorum, quia eo bellū contra populum Romanum fuerant, exclusa, postero die cum de eo quaereretur, vt iis bellū indiceretur, causam in senatu patris suae legati egerunt: nec tanquam hostes, nec tanquam socij, dimissi. Macedonia in provinciam formam

formā redacta est. Æmylius Paulus repugnantibus militibus suis propter minorem prædam & contradicente Seruio Sulpitio Galba, triumphauit, & Perseum cum tribus filiis ante currum duxit. cuius triumphi lætitia, ne solida ei contingeret, duorum filiorum funeribus insignita est: quorum alterius mors, patris triumphum præcessit: alterius secuta est. Lustrum conditum est à censoribus. Censa sunt ciuium capita CCCXII. millia, DCCCV. Prusias Bithyniæ rex Romam, vt senatui gratularetur ob victoriam ex Macedonia partam, venit, & Nicomedem filium suum senatui commendauit. rex plenus adulationis libertum se populi Romani esse dicebat.

LIBER XLVI.

Eumenes Romam venit. Lex, ne cuiquam regi Romam venire liceat. Victoria de Alpinis Gallis & Liguribus. Legati Prusia aduersus Eumenum & Antiochum. Societas cū Rhodijs. Lustrum. Princeps Senatus M. Æmylius Lepidus. Ptolemeus Ægypti rex restitutus. Amicitia renouata cum Ariarathe iuniore. De rebus aduersus Ligures, Corsos, Lusitanos. De morte Antiochi. De occiso eius filio. De Demetrio ei succedente in regnum. De morte L. Æmylij Pauli Macedonici, eius abstinencia. De Pomptinus paludibus à Cornelia Cerhego succatis.

Eumenes rex Romam venit: qui quia Macedonico bello se medium egerat, ne aut iniunctus iudicatus videretur, si exclusus esset, aut liberatus crimine, si admitteretur, in comitio lex lata est, ne cuiquam regi Romam venire liceret. Claudius Marcellus COS. Alpines.

Gallos, C. Sulpitius Gallus. Ligures subegit. Legati Prusiae regis conquesti sunt de Eumene, quod fines suos popularetur: dixeruntq; eum conspirasse cum Antiocho contra populum Romanum. Societas cum deprecantibus Rhodiis iuncta est. Lustrum a censoribus conditum est. Censa eo sunt civium capita. CCCXXVII. millia, XXI. Princeps senatus lectus M. Aemilius Lepidus. Ptolemæus Aegyptiorum rex à minore fratre è regno pulsus, missis ad eum legatis in regnum restitutus est. Ariarathes Cappadociae rege mortuo, filius eius Ariarathes accepit regnum, & amicitiam per legatos cum populo Romano renouavit. Res præterea aduersus Ligures, Corsos. & Lusitanos vario euentu gestas, & motus Syriae, mortuo Antiocho. qui filium Antiochum puerum admodum reliquerat. continet. Hunc Antiochum puerum cum Lysia tutore Demetrius Seleuci filius, qui Romani obses missus fuerat: clam, quia minimè dimittebatur à Romanis, interemit: & ipse in regnum recepsit. L. Aemilius Paulus, qui Perseum vicerat, mortuus: cuius tanta abstinentia fuit, vt cum ex Hispania & Macedonia maximas opes retulisset: vix ex autione bonorum eius redactum sit, vnde dos uxori eius redderetur. Pomptinae paludes à Cornelio Cethego consule, cui ea provincia euenerat, siccatae, agerq; ex ijs factus.

LIBER XLVII.

De multis in Cn. Tremellium Tribunū plebis. Lex de ambitu. Lustrum. Princeps Senatus Aemilius Lepidus. De Ptolemaeorum federe. De Ariarathes restituto. De Masanissa & Carthaginiensibus. De rebus

in Dalmatia Liguria, & Hispania gestis. De comitijs mutatis. De legatis ad Masanissam & Carthaginienses. De prætoribus damnatis auaritia nomine.

C N. Tremellio trib. pleb. multa dicta est, quòd cum M. Aemylio Lepido pontifice maximo iniuriosè contenderat. sacrorum quoque magistratuum ius potentius fuit. Lex de ambitu lata. Lustrum à censoribus conditum est. censa sunt ciuium capita. CCCXXVIII. millia, CCCXIIII. Et princeps senatus lectus Aemylus Lepidus. Inter Ptolemæos fratres, qui dissidebant, fœdus ictum, ut alter in Aegypto, alter Cyrenis regnaret. Ariarathes Cappadociæ rex consilio Demetrii regis Syriæ & viribus pulsus regno, à senatu restitutus est. Missi à senatu legati, qui inter Masanissam & Carthaginienses de agro iudicaret. C. Martius C O S. aduersum Dalmatas parùm prosperè primum, postea feliciter pugnavit. cum quibus bello confligendi causa fuit, quòd Illyricos populi Romani socios vastauerant. eandemque gentem Cornelius Nasica C O S. domuit. Q. Optimus C O S. transalpinos Ligures, qui Massiliensium oppida Antipolim & Nicæam vastabant, subegit. Præterea in Hispania à compluribus parum prosperè res gestas continet. Consules anno quingentesimo nonagesimo octauo ab urbe cōdita, magistratum peractis comitijs, insequentisq; anni consulibus creatis, inire cœperunt. Mutandi comitia causa fuit, quòd Hispani rebellabant. Legati ad disceptandum inter Masanissam & Carthaginienses missi nuntiauerunt vim navalis materiæ se Carthagine deprehendisse. Quidam prætores à prouinciis

avaritiz nomine accusati & damnati sunt.

LIBER XLVIII.

Lustrum. Bellum Punicum tertium. De M. Porcij Catonis paupertate. De Andrisco Macedonia Romam misso De M. Amytij Lepidi funere humiliti: Veneficij iudicia aduersus quasdam. De iniurijs belli Punici & consilij super eo Romanorum. Consules & tribuni plebis in carcerem deiectione ob delectum nimis feuerum. T. Cornelius Amylianus in Hispaniam mittitur. Victoria L. Luculli de Vacceis, Cantabris & alijs. De fortitudine Scipionis Amytiani. Clades Seruij Sulpicij Galba in Lusitanis. De belli Punici rumoribus. Theatrum à censoribus extrui locatum, auctore Publio Cornelio Nasica destructum. Fœdus ruptum à Carthaginensibus. Victi ijdem à Masanissâ nonagenario.

Lustrum à censoribus conditum est. Censæ sunt ciuium capita CCCXXXIII. millia. Semina tertijs belli Punici referuntur. Cùm in finibus Carthaginensium maximus Numidarum exercitus, Archobarzane duce Syphacis nepote, diceretur esse: M. Porcius Cato suasisit, vt Carthaginensibus, qui exercitum specie cõera Masanissam regem, sed re vera contra Romanos accitum in finibus haberent, bellum indiceretur: contradicente P. Cornelio Nasica, placuit legatos mitti Carthaginem, qui specularentur quid ageretur. Castigato senatu Carthaginensium, quod contra fœdus exercitum & nauales materias haberent: pacem inter Masanissam & eos facere voluerunt: Masanissâ agro de quo lis erat, cedente. sed Gisgo, Amilcaris filius, homo seditiosus, qui tunc in magistratu erat: eum senatus pariturum se iudicio legato-

tum dixisset, ita bellum aduersus Romanos suadendo concitauit, vt legatis, quo minus vid-
erentur, fugam explicuerit.

Id nuntiantes, infestum iam senatum Car-
thaginienfibus, infestiorē fecerunt. M. Por-
cius Cato funus mortui filij in prætura, tenuis-
simo, vt valuit (nam pauper erat) sumptu fecit.

Andriscus, qui se Persei filium, regis quon-
dam Macedoniæ, ingenti asseueratione menti-
retur: Romam missus. M. Æmilius Lepidus,
qui princeps senatus sextilis iam censoribus erat
lectus, antequam expiraret, præcepit filijs, lecto
se strato sine linteis, sine purpura efferrent: in
reliquum funus ne plus quàm æris denos con-
sumerent. imaginū specie, nō sumptibus nobi-
litari maximorum virorum funera sôlere. De
veneficijs quæsitum. Publia & Licinia nobiles
fœminæ, quæ viros suos necasse insimulabâtur,
cognita causa, cū prætori prædes vadesq; de-
dissent, cognatorum decreto necatæ sunt. Gu-
lussa Masanissæ filius denuntiavit Carthaginē
delectus agi, classē comparati, & haud du-
bium bellum strui. Cū Cato suaderet vt ijs
bellum indiceretur: P. Cornelio Nasica dicente
nihil temere faciendū, placuit decem mitti
legatos exploratū. L. Licinius Lucullus, A.
Posthumius Albinus C O S S. cū delectūm
seuere agerent, nec quenquam gratia dimitte-
rent: à Trib. pl. qui pto amicis suis vacationem
impetrare non potuerunt, in carcerem coniecti
sunt. Hispaniense bellum cū parum prosperē
aliquoties gestum ita confudisset ciuitatem
Romanam, vt ne ij quidem inuenirētur, qui aut
tribunatum exciperent, aut legati ire vellent.

P. Cornelius Æmylianus processit, & excepturum militiæ genus, quodcunque imperatum esset, professus est. quo exemplo ad militandi studium omnes incitauit. L. Lucullus C. O. S. cui Claudius Marcellus successerat, pacasse omnes Celtiberiæ populos cum videretur: Vacceos, Cantabros & alias regiones, & iterum alias incognitas nationes in Hispania subegit. ibi P. Cornelius Africanus Scipio Æmylianus, L. Pauli filius, Africanus nepos sed adoptiuus, prouocatorem barbarum Trib. mil. occidit: & in expugnatione capta urbis maius multo etiam periculum adiit. nam murum primus omnium transcendit. Seruius Sulpitius Galba prætor male aduersus Lusitanos pugnavit. Cum legati ex Africa cum Carthaginiensium oratoribus, & Gullussa Masanissæ filio redissent, dicerentq; & exercitum & classem Carthagine deprehendisse, prorogari sententiam placuit, Carone & aliis principibus senatus suadetibus ut in Africam confestim transportaretur exercitus. quia verò Cornelius Nasica dicebat nondum sibi iustam causam belli videri placuit ut bello desisteretur, si Carthaginienses classem exussissent, & exercitum dimisissent: si minus proximi cōsules de bello Punico referrent. Cum locatum à censoribus theatrum extrueretur, P. Cornelio Nasica autore, tanquam inutile & nociturum publicis moribus, ex S. C. destructum est, populusque aliquandiu stans ludos spectauit. Carthaginienses tum aduersum fœdus bellum Masanissæ intulerunt. Victi ab eo nonagesimum secundum annum habente, & sine pulpamine mandere, & gustare cibum tantummodo soli-

to, insuper Romanum bellum meruerunt.

LIBER XLIX.

Bellum tertium Punicum autore M. Porcio Catone ceptum. Uticensium voluntaria deditio. De Ludis Tarenti factis Ioui dari. Deditio Carthaginensium non admissa: Pacis conditiones iniqua iisdem proposita, belli initium fuere. Carthago oppugnatur. Lex de Lusitania in libertatem restituenda. De bello Macedonico tertio. Andrisco seu Pseudophilippo.

TERTIJ PUNICI belli initium altero & sexcentesimo anno ab vrbe condita, intra quintum annū quam erat ceptum, consummatum omnino est. Inter M. Porcium Catonem, & Scipionem Nasicam, quorum alterum sapientissimum virum in ciuitate habebant, alter vir optimus à senatu iudicatus erat, diuersis certatum est sententiis. Catone suadente bellum, & vt omnino deleretur Carthago, Nascica dissuadente: placuit nihilominus, eò quòd contra fœdus naues haberent, & extra fines exercitum duxissent, quodq; socio P. R. & amico Masanissæ arma intulissent, & quòd filium eius Gulusam, qui cum legatis Romanis erat, in oppidū minimè recepissent, bellum ijs indici. Prius quàm vllæ copiæ in naues imponerētur: Uticēses legati Romam venerūt, se, suaq; omnia dedentes. Ea legatio, veluti maximū belli omen, grata patribus, acerba Carthaginensibus fuit. Diti patri ludi ad Tarentum ex præcepto librorum Sibyllinorum facti: qui anno primo primi PUNICI belli quingentesimo & altero anno ab Vrbe condita facti erant. Legati triginta Romam venerunt, per quos Carthaginenses se dedebant. Catonis sententiā peruicit, vt de-

creto peritaretur: & vt consules quamprimum proficiscerentur ad bellum. Qui ubi in Africam transierunt, acceptis, quos impetrauerant, trecentis obsidibus, & armis omnibusq; instru-
mentis belli, siqua Carthagine erant: tunc cum ex autoritate patrum iuberent, vt in alio loco procul à mari X. millia passuum, nec minus remoto, oppidum facerent: indignitate rei ad bellandum Carthaginienses cōpulerunt. Obsideri, oppugnariq; cœpta est Carthago à L. Marcio, M. Manlio consulibus. In qua oppugnatione, cum neglectos ab vna parte muros duo tribuni temere cum cohortibus irrupissent, & ab oppidanis grauiter caderētur: à Scipione Africano expliciti sunt: per quem & castellum Romanorum, quod nocte oppugnabant, paucis equitibus iuuantibus liberatū est: castrisq; quę Carthaginienses omnibus copijs pariter ab vrbe egressi oppugnabant, liberatis, is præcipuam gloriam tulit. Præterea cum ab irrita oppugnatione Carthaginis COS. (alter enim Romam ad comitia ierat) exercitum ducere aduersus Asdrubalem vellet, qui cum altera manu iniquum saltum infederat: suasit primò consuli, ne tam iniquo loco confingeret. victus deinde complurium, qui prudentiæ eius & virtuti inuidebāt, sententiis, & ipse saltum ingressus est. cumq; sicut prædixerat, fusus fugatusq; esset Romanus exercitus, & dux cohortes ab hoste obsiderentur: cum exiguis equitum turmis in saltum reuersus liberauit eas, & incolumes reduxit. Quam virtutem eius & Cato vir promprioris multo ad vituperandum linguæ, in senatu sic profecutus est, vt diceret, reliquos qui

In Africa militarent, umbris militare, Scipionem vigore. & populus Rom. eo favore illum complexus est, ut comitijs complurimæ cum tribus consulem scriberet. cum hoc per ætatem minimè liceret. Cum L. Scribonius Trib. pl. rogationem promulgasset, ut Lusitani qui ex fœdere populo Rom. dediti à Sergio Galba in Galliam venissent, in libertatem restituerentur: M. Cato acerrimè suavit. extat oratio in annalibus eius inclusa. Q. Fulvius Nobilior etiam ab eo in senatu laceratus respondit pro Galba. ipse quoque Galba, cum se damnari videret: complexus duos filios prætextatos, & filium Caij Sulpitij, cuius tutor erat, ita miserabiliter pro se locutus est, ut rogatio antiquaretur. extant tres orationes eius, duæ adversum Libonem tribunum plebis, rogationesq; eius habitas de Lusitanis: una cōtra L. Cornelium Cethegum, in qua Lusitanos propter sese castra habentes cæsos fatetur: quod compertum habuerit, equo atq; homine suo immolatis per speciem pacis adoriri exercitum suum in animo habuisse. Andriſcus quidā vltimæ sortis homo, Perſei regis se filium ferens, & mutato nomine Philippus vocatus, cum ab vrbe Roma, quò illum Demetrius Syriæ rex ob hoc ipsum inēdaciū miserat, clam profugisset: multis ad falsam eius famam velut ad veram euntibus, contracto exercitu, totā Macedoniam aut voluntate incolentium, aut armis occupavit. Fabulam autem huiusmodi finxerat. Ex pellice se Perſeo rege ortum, traditum educandum Cyrthææ cuidā esse, ut in belli casus quod ille cum Romanis ageret, ali-quod velut semen stirpis regis extaret. Perſeo

demortuo, Adramiti se educatum vsque ad duodecimum annum ætatis. patrem esse credentem, à quo educaretur: ignarum generis fuisse sui, affecto deinde eo, cum prope vitæ finem vltimum esset, detectam tãdem originem suam: falsæq; matri libellum datum signo Persei regis signatum, quem sibi traderet. cum ad puberem ætatem venisset: obtestationesq; vltimas adiectas, vt res in occulto ad id tempus seruaretur. pubescenti libellum tradidit, in quo relictæ sibi duo thesauri à patre dicerentur. tum scientem mulierem subdititium se esse, veram stirpem ignorantem edidisse genus: atque obtestatam, ut prius quàm ad Eumenem manaret res, Perseo inimicum, excederet ijs locis, ne interficeretur. eo se exterritum, simul sperantem aliquod auxilium à Demetrio, in Syriam se contulisse: atque ibi primum quis ipse omaino esset, palam expromere ausum.

LIBER L.

De rebus in Thessalia, Bythinia & Syria gestis. De morte Masanissæ, eiusq; liberis. Nonnulla de Charthaginiensibus. De Publio Scipione Æmyliano consule aduersus leges. Victoria Marci Æmylij in Africa. Pseudophilippus casus ac tandem caprus.

Thessalia, cum & illam inuadere armis, atq; occupare Pseudophilippus vellet: per Romanorum legatos auxilijs Achæorum defensa est. Prusias rex Bythiniæ omnium humillimorum fautor, atque victorum, à Nicomede filio, adiuuante Attalo rege Pergami, occisus est. Habebat alium filium, qui pro superiore ordine dentium enatum habuisse vnum os continens dicitur. Cum legatos ad pacem inter Nicomedem

comedem & Prusiam faciendam Romani mississent & vnus ex ijs caput multis cicatricibus sparsum haberet, alter pedibus æger esset, tertius ingenio socors haberetur. dixit Caro eam legationem nec caput nec pedes nec cor habere. In Syria quæ eo tempore ex stirpe generis Persei regis Macedonum inertia socordiaq; similem Prusæ regem habebat: iacente eo in ga-neo & lustris, Ammonius regnabat: per quem & amici omnes regis & Laodice regina, & Antigonus Demetrii filius, occisi. Masanissa Numidia rex maior nonaginta annis vir insignis decessit. Inter cætera opera iuuenilia, quæ ad vltimum edidit, adeo etiam versus in senectam viguit, vt post sextum & octogesium annum genuerit vnum filium. Inter tres liberos, maximum natu Mycipsam, Gulussam, & Manastabalem, qui etiam Græcis literis erat eruditus: P. Scipio Æmylianus, cum commune eis pater regnum reliquisset, & diuidere eos arbitrio Scipionis iussisset, administrationem regni diuisit. Item Phaniæ Himilconis præfecto equitum Carthaginensium, viro forti, & cuius opera præcipua Pœni utebantur, suaserit cum equitatu suo ad Romanos transire. Trium legatorum qui ad Masanissam missi fuerant, Claudius Marcellus coorta tempestate fluctibus obrutus est. Carthaginenses Asdrubalem Masanissæ nepotem, quem prætorem habebant, prodicionis suspectum in curia interemerunt: quæ suspicio inde emanauit, quod propinquus esset Gulussæ, auxilia Romanorum iuuantis. P. Scipio Æmylianus cum adilitatem peteret, consul à populo dictus, quoniam per X. annos

consulem fieri minimè licebat, cum maximo certamine suffragantibus plebeis, & repugnātibz aliquantulum patribz, legibus solutus, & COS. creatus est. M. Æmylius nonnullas vrbes circumpositas Carthagini expugnauit. Pseudophilippus in Macedonia cesso cum exercitu M. Iuuentio prxtore, à Q. Cæcilio victus, captusque relictæ Macedonia.

LIBER LI.

Capitur Carthago à Scipione. Scipio Ludos facit: Trāsugas & fugitiuos bestijs obiecit. De bello Achajico seu Corinthiaco ob violatos legatos.

Carthago XXXIII. millia quidem passuū in circuitu labore maximo obsessā, & per partes capta est, primū à Mancino legato, deinde à Scipione consule, cui extra sortem provincia Africæ data est. Carthaginienses portu nouo, quia vetus à Scipione erat obstructus, facto, & contracta exiguo tempore ampla classe, nauali prælio infelicitè pugnaverunt. Asdrubalis quoque eorum ducis castra ad Nesentum oppidum loco difficillima cum exercitu delata sunt à Scipione: qui tandem urbem expugnauit septingentesimo anno quā erat condita. spoliū maiore pars Siculis, quibus ablata erant, reddita. Vltimo vrbs excidio cum se Asdrubal Scipioni dedisset. vxor eius quæ paucis antè diebus de marito minimè impetrare potuerat vt ad victorē transfugeret, se flagrantis in medium vrbs incendium duobus cum liberis ex arce præcipit. Scipio exemplo patris sui Æmylii Pauli, qui Macedoniam vicerat, ludos facit, trāsugas atque fugitiuos bestijs obiecit. Belli

Achajici

Achaici semina referuntur hæc, quòd legati P. R. ab Achaicis pulsati sunt. Corinthum missi erant, ut eas ciuitates quæ sub ditione Philippi fuerant, ab Achaico concilio secernerent.

LIBER LIX.

Victoria Q. Cæcilij Metelli de Achaia ad Thermopylas. L. Mummius Corinthum, Thebas & Chalcidem diruit. Triumphat de Andrisco Metellus: De Carthagine Scipio: Victoria Viriati in Lusitania aduersus Romanos. De motibus Syria & Aegypti. Triumphat Mummius de Achaia.

Cum Achæis qui in auxillum Bæotios & Chalcidenses habebant, Q. Cæcilius Metellus ad Thermopylas bello confligit: quibus victis, dux eorum Critolaus veneno sibi mortem consciiuit. in cuius locum Dracus Achaici motus primus autor, ab Achæis dux creatus, ad Isthmon à L. Mummiò consule victus est: qui, omni Achaia in deditionem accepta, Corinthum ex S. C. diruit, quia ibi legati Romanorum violati erant. Thebæ quoque & Chalcis quæ auxilio fuerant, dirutæ. Ipse L. Mummius se abstinentissimum virum egit: nec quicquam ex ijs opibus ornamentisque quæ prædices Corinthus habuit, in domum eius peruenit. Q. Cæcilius Metellus de Andrisco triumphauit, P. Cornelius Africanus, Scipio Æmylianus de Carthagine & Asdrubale. Viriatus primum in Hispania ex pastore venator, & ex venatore pater, mox iusti quoque exercitus dux factus, uniuersam Lusitaniam occupauit. M. Vetilius prætorum

Epitomæ Livij

suso eius exercitu cepit. post quem C. Plautius prætor nihilo felicius rem gessit. tantumq; terrorem is hostis intulit, ut aduersus eum consulari opus esset & duce & exercitu. Præterea motus Syriæ & bella inter reges gesta referuntur. Alexander homo ignotus, & incertæ stirpis, occiso (sicut antè dictum est) Demetrio rege, in Syria regnabat. hunc Demetrius, Demetrii filius, qui à patre quodam ob incertos belli casus ablegatus in Gnidon fuerat, contempta socordia inertiaque eius, adiuuante Ptolemæo Aegypti rege, cuius filiam Cleopatram acceperat in matrimoniū, bello interemit. Ptolemæus in caput grauius vulneratus, inter curationem, dum ossa medici terebrare contendunt, expirauit: atq; in locū eius frater minor Ptolemæus qui Cyrenis regnabat, successit. Demetrius ob crudelitatem quam per tormenta in suos exercebat, à Diodoro quodam vno ex subiectis, qui Alexandri filio bimulo admodum regnum assererat, bello superatus, Seleuciam fugit. L. Mummius de Achaïs triumphauit. signa ærea marinoresque, & tabulas pictas in triumpho tulit.

LIBER LIII.

Victoria de Salassis, de altero Pseudophilippo: De Celtiberis & Lusitanis. Historia Romana à C. Iulio Senatore Gracè scripta.

Appius Claudius C. O. S. Salassos, gentem alpinam, domuit. Alter Pseudophilippus in Macedonia à L. Tremeilio quæstore cum exercitu cæsus est. Q. Cæcilius Metellus præcōsul Celtiberos cæcidit. A Q. Fabio proconsule pars maxima Lusitanix, expugnatis multis urbibus

bibus, recepta est. C. Iulius senator Græcè res Romanas scripsit.

LIBER LIIII.

Victoria Q. Pompeij in Hispania. Lustrum. Macedonum querela de Syllano suo pratore: iudicio patris Syllanus damnatus. Pax cum Viriato. Mors eiusdem.

Q. Pompeius COS. in Hispania Termetinos subegit. cum eisdem quidem, & Numantinis pacem ob infirmitatem fecit. Lustrum à censoribus conditum est. Censa sunt ciuium capita CCCCXXVIII. millia. CCCXLII. Cùm Macedonum legati conquestum venissent de Iunio Syllano pratore, quòd acceptis pecunijs prouinciam spoliasset, & senatus de querelis eorum vellet cognoscere: T. Manlius Torquatus, Syllani pater, petijt, impetrauitq; vt sibi huiusmodi cognitio mandaretur. & domi causa cognita, filium condemnauit, abdicauitque: ac ne funeri quidem eius, cùm suspensio vitam finisset, interfuit, sedensque domi potestatem consultantibus ex instituto fecit. Q. Fabius proconsul, rebus in Hispania prospere gestis, labem imposuit, pace cum Viriato. æquis conditionibus facta. Viriatus à proditoribus consilio. Seruiliij Cepionis interemptus est, & ab exercitu eius multum imploratus, ac nobilissimè tumulatus, vir duxque maximus. per quatuordecim annos, quibus cum Romanis bellum gessit, frequentius superior.

LIBER LV.

Iudicium insigne defensoris. Consules in carcerem coniecti à tribunis. De rebus à L. Bruto in Hispania gestis, cum reliquis exercitus Viriati. Pax cum.

Epitomator Liuij.

P.

*Numantinu saltam senatus ratam non habet. Ab
ijsdem funditur fugaturq; M. Popilius : C. Hostilius
Mancinus victus ab ijsdem pacem cum eis facit igno-
miniosam , quam ratam esse senatus vetuit. Iunius
Brutus Lusitaniam domat. De rebus in Syria ge-
ssis, & de Triphone.*

P. Cornelio Nasica, cui cognomen Seraphion
fuit, ab irridente Curiatio tribuno plebis
impositum : & D. Iunio Bruto COS S. dele-
ctum habentibus, in conspectu tyrorum res sa-
luberrimi exempli facta est. nam C. Matienus
accusatus est apud tribunos plebis, quod exer-
citum in Hispania deseruisset : damnatusque
sub furca diu virgis cæsus est, & sestertio num-
mo venit. Tribuni plebis, qui non impetra-
runt ut sibi denos quos vellent milites exime-
re liceret, consules in carcerem mitti iusserunt.
Iunius Brutus COS in Hispania ijs qui sub Vi-
riato militauerant, agros oppidumque dedit,
quod Valentia vocatum est. M. Popilius à Nu-
mantinis, cum quibus pacem factam senatus
irritam censuerat, cum exercitu fusus fuga-
tusque. C. Hostilio Mancino consule sacrifican-
te, pulli ex cauea euolauerunt. conscendenti
deinde in nauim, ut in Hispaniam proficiscere-
tur, accidit audiri, Mane mane Mancine. Man-
cino auspicia tristia fuisse probatum est. victus
enim à Numantinis. & castris exutus, cum spes
nulla seruandi exercitus esset : pacem cum eis
fecit ignominiosam, quam ratam esse sena-
tus vetuit. Triginta millia Romanorum à Nu-
mantinorum millibus quatuor victa erant.
D. Iunius Lusitaniam vrbiuin expugnationi-
bus vsque ad oceanum perdomuit : & cum
fluvium

Auuium Obluionem transire nollem, rap-
tum signifero signum ipse transtulit, & sic
ut transgredierentur, persuasit. Alex. filius rex
Syriz, decem annos admodum habens, à
Diodoro qui Triphon cognominabatur, tuto-
re suo per fraudem occisus est: corruptis qui-
dem medicis, qui eum calculi dolore consu-
mi ad populum mentiti, dum secant illum,
occiderunt.

LIBER LVI.

*Victoria Bruti de Gallecijs: M. Æmylij Lepidi
de Vacceis. Victoria Numantinorum de eodem. Man-
cinus deditur Numantinijs. Lustrum. Victoria in
Illyrico de Vardau, in Thracia de Scordiscis. Bellum
Numantinum unà cum consulatu decernitur Scipio-
ni Africano. Bellum seruile in Sicilia ortum, & à
quibus.*

D. Iunius Brutus in vltiore Hispania feli-
citer aduersus Gallecios pugnavit. dissimili
euentu M. Æmylius Lepidus proconsul
aduersus Vacceos rem gessit, clademque simi-
lem Numantinæ passus est. Ad exoluendum
Numantini foederis religione populum Man-
cinus cum huius rei autor fuisset, deditus Nu-
mantinijs, minimè est receptus. Lustrum à
censoribus conditum est. Censa sunt ciuium
capita CCCXXIII. millia. Fuluius Flaccus
COS, Vardæos in Illyrico subegit. M. Cæ-
sonius prætor in Thracia cum Scordiscis pro-
spere pugnavit. Cum vitio ducum bellum
Numantinum non sine publico pudore du-
raret, delatus est vltro Scipioni Africano
Epitomaror Ling. P 2

à senatu populoq; Romano consulatus : quem cum sine capere ob legem , quæ vetabat quæquam intra decem annos iterum consulem fieri licere , minimè vellet : sicut priori consulatu , legibus solutus est. Bellum Seruile in Sicilia ortum , cum opprimi à prætoribus minimè valuisset : C Fulvio consuli mandatum est : cuius belli initium fuit Eunus seruus , natione Syrus , qui contracta agrestium seruorum manu & solutis ergastulis , iusti exercitus numerum impleuit. Cleon quoque alter seruus ad LXX. millia seruorum contraxit. & copijs iunctis contra pop. Rom. exercitumque eius bellum sæpenumero gesserunt.

LIBER LVII.

Scipio Africanus Numantiam obsidet , disciplinam exercitui restituit , Vacceis potitur , munera ab Antiocho sibi missa in tabulas publicas referri iubet. Numantiam nrctissime obsidet.

Scipio Africanus Numantiam obsedit : & corruptum licentia luxuriaque exercitum ad generosissimam militiæ disciplinam reuocauit. omnia enim deliciarum instrumēta recidit , duo millia scortorum à castis reiecit , militem omni die in opere habuit , & triginta dierum frumentum ad septenos vallos ferre cogebat. ægrè propter onus incedenti dicebat : Cum gladio rectè vallare scieris , vallum ferre desinito. Alij nimirum parum habiliter scutum ferenti , scutum amplius iusto ferre iussit : neque id se reprehendere , quoniam melius scuto quàm gladio vteretur. Quem militem extra ordinem deprehendit : si Romanus esset , vitibus : si extraneus , virgis cecidit. lumēta quidem omnia ,

ne

ne exoneraret milites, vendidit. multoties contra hostium eruptiones feliciter pugnauit. Vaccei obfessi liberis & coniugibus trucidatis, ipsi se interemerunt. Scipio amplissima munera sibi ab Antiocho rege Syriæ missa, cum celare alijs imperatoribus regum munera mos esset, pro tribunali accepturum se esse dixit. eaque omnia referre quæstorem in publicas tabulas iussit. ex ijs viris fortibus munera se daturum. Cum vndique Numantiam obsidione clauisset, & oppressos fame videret vrgeri: hostes qui pabulatum exierant, vetuit interimi: quod diceret velocius eos absumpturos frumentum quod haberent, si plures quidem fuissent.

LIBER LVIII.

Lex agraria à Tiberio Sempronio Graccho lata, ut ne quis ex publico agro plus quàm decem iugera possideret. Lex agraria altera eiusdem. Attalus Rex Pergami heredem Pop. Romanum reliquit. Idem interficitur, auctore P. Cornelio Nasica. De bello servili in Sicilia.

Tlb. Sempronius Gracchus tribunus plebis cum agrariam legem ferret aduersus voluntatem senatus, & equestris ordinis, ne quis ex publico agro plus quàm decem iugera possideret, in eum furorem exarsit, ut M. Octauio collegæ causam diuersæ partis defendenti, potestatem lege lata abrogaret: seque & fratrem Gracchum, & Ap. Claudium socerum triumuiros ad diuidendum agrum crearet. Promulgauit & aliam legem agrariam: qua si quis latius agrum patefaceret, ut iidem omninò triumviri iudicaret, quæ publicus ager, quæ priuatus

esset. Deinde cū mimus agri esset, quā
quod diuidi posset: sine offensa etiam ple-
bis, quoniam eos ad cupiditatem ampla mo-
dō sperandi incitauerat, legem se promulga-
turum ostendit ob id, vt ijs qui Sempronia le-
ge agrum accipere deberent, pecunia quæ re-
gis Attali fuisset, diuideretur. Hæredem autem
popul. Rom. reliquerat Attalus rex Pergami,
Eumenis filius. Tot indignitatibus commotus
grauiter senatus, ante omnes C. Antonius
COS. qui cū in senatu in Gracchum per-
orasset: raptus ab eo ad populum, delatusque
plebi, rursus in eum pro rostris conciona-
tus est. Cū iterum tribunus plebis creari
vellet Gracchus, autore P. Cornelio Nasica in
Capitolio à primatibus occisus est, ictus pri-
mū fragmentis subselliorum: & inter alios
qui in eadem seditione occisi erant, insepul-
tus est in flumen proiectus. Res præterea in
Sicilia vario euentu aduersum fugitiuos gestas
continet.

LIBER LIX.

Scipio Numantiam capit, delet & de ea triumphat. Fugitiui in Sicilia debellati. P. Licinius Crassus, idemq. Pontifex Maximus, quod nunquam antea, extra Italiam profectus, ab Aristonico uictus & interemptus: Aristonicus à Perpenna in deditiōem acceptus. Censores primi ex plebe Lustrum. Lex Censoria, vt omnes cogerentur uxorem ducere, liberorum creandorum causa. De C. Arrinio Labrone, & Carbone tribunis plebis nonnulla. De bellis Antiochi Syria, & Phraatis Parthorum regni. De Ptolemaeo Energete, & Cleopatra. De seditionibus

bus triumvирorum Flacci, Gracchi, & Carbonis: de agro diuidendo: de morte Scipionis Africani. De rebus contra Iapidas malè ac feliciter gestu.

N Vmantini fame maximè coacti, ipsi se per vires trucidauerunt. Captam urbem Scipio Africanus deleuit, & de ea triumphauit quartodecimo anno post Carthaginem deletam. P. Atilius COS. in Sicilia cum fugitiuis debellauit. Aristonicus regis Eumenis filius Asiam occupauit, cum testamento Attali regis legata populo Romano, libera esse deberet. Aduersus eum P. Licinius Crassus COS. cum idem pontifex maximus esset, quod nunquam antea factum erat, extra Italiam profectus, praelio victus, & interemptus est. M. Perpenna COS. victum Aristonicum in deditionem accepit. Q. Pompeius & Q. Metellus tunc primum vterque ex plebe censores facti. Lustrum à censoribus est conditum. Censa sunt capita C C C X I I I. millia. D C C C X X I I I. præter pupillos & viudas. Q. Metellus censor censuit, vt ducere uxores omnes omnino cogerentur liberorum creandorum causa. extat oratio eius, quam Augustus Cæsar cum de maximandis ordinibus ageret, velut eo tempore scriptam in senatu recitauit. C. Atinius Labeo tribunus plebis. Q. Metellum censorem, à quo in senatu legendo præteritus erat, de saxo deijci iussit: quod ne fieret, cæteri tribuni plebis auxilio, quàm maximè fuerunt. Cum Carbo tribunus plebis rogationem tulisset, vt eundem tribunum plebis, quoties quidem vellet, creari liceret: rogationem eius P. Africanus

grauissima oratione dissuasit, in qua dixit Tib. Gracchum iure cæsum videri. Gracchus contrà suavitè rogationem, sed Scipio renuit. Bella inter Antiochum regem Syriæ, & Phraatem Parthorum regem gesta, nec magis quietæ res Ægypti referuntur. Ptolemaeus Evergetes cognominatus, ob nimiam suam crudelitatem suis inuisus, incensa à populo regia, clàm Cyprum profugit. & cùm sorori eius Cleopatraz, quam (eius virgine filia per vim cōpressâ, & in matrimonium ducta) repudiauerat, regnum à populo datum esset: infensus, filium quem ex illa habebat, in Cypro occidit, caputque eius & manus & pedes matri misit. Seditiones à triumiris, Fuluius Flacco, C. Graccho, & C. Carbone de agro diuidendo creatis excitatz. quibus cùm P. Scipio Africanus aduersaretur, fortisq; ac validus pridie domum se recepisset, mortuus in cubiculo inuentus est. Suspecta fuit, tãquam venenum ei dedisset Sempronia vxor: hinc maximè, quòd soror esset Gracchorum cùm quibus similtas Africano fuerat. de morte tamen eius nulla quæstio acta quo defuncto, seditiones triumvirales acriùs exarserunt. C. Sempronius COS. contra lapidas primò rem malè gessit, mox victoria cladè acceptam emendauit, virtute D. Iunij Bruti, eius qui Lusitaniam subegerat.

LIBER LX.

Victoria de Sardinia, & transalpinis Liguribus. De Pregellanis. De pestilentia Africa à multitudine incussarum. Lustrum. Lex C. Gracchi agraria, ut semisse & triente frumentum plebi daretur, ut equester
ordo

ordo bis tantum virium in senatu haberet: Colonia ab eo deducta: & quidem vna in solo diruta Carthaginis. De rebus gestis Q. Metelli aduersus Baleares. De moribus Syria, & Demetrio à Cleopatra interempto.

AVrelius CO S. Sardos subegit. Fulvius Flaccus iprimus omnium Transalpinos Ligures bello domuit, missus in auxilium Massiliensibus aduersus Falanios Gallos, qui populabantur fines Massiliensium. L. Opimius prætor Fregellanos qui defecerant, in deditionem accepit, Fregellas diruit. Pestilentia in Africa à maxima multitudine locustarum, & deinde necatarum strage fuisse traditur. Lustrum à censoribus conditum est. Censæ sunt ciuium capita C C C X C. millia, D C C X X X V I. C. Gracchus, Tyberij frater, tribunus plebis eloquentior quàm frater, perniciosas aliquas leges tulit: inter quas frumentariam, vt semisse & triente frumentum plebi daretur: alteram legem agrariam, quam frater eius tulerat: tertiam, qua equestrem ordinem cum senatu consentientem corruerat (trecenti senatores erant, sexcenti equites) vt trecentis senatoribus admiscerentur: id est, vt equester ordo bis tantum virium in senatu haberet, & continuato in alterum annum tribunatu, legibus agrarijs latis effecit, vt complures coloniarum in Italia deducerentur, & vna in solo dirutæ Carthaginis, quò ipse triumuir creatus coloniam deduxit. Præterea res à Q. Metello consule aduersus Baleares gestas continet, quos Græci Gymnesias appellant, quia ætatem audi exigant. Baleares à teli missu appel-

lati, vel à Baleo Herculis comite ibi relicto tunc, cum Hercules ad Geryonem nauigaret. Motus quoque Syriæ referuntur, in quibus Cleopatra Demetrium virum suum, & Seleucum filium, multum indignata quòd occiso patre eius à se, iniussu suo diadema sumpsisset, interemit.

LIBER LXI.

Viſta Saluiorum gens : Colonia Aqua Sextia condita ; pugna aduerſus Allobroges. Hedui ſocij populi Romani. Mors C. Gracchi. Viſtoria aduerſus Allobroges & Biturum Aruernorum regem : De eo, & Congentiate filio nonnulla. Allobroges in deditiorem accepti. Accuſatio L. Opimij quòd indemnatos ciues in carcerem conieciffet.

CAIVS Sextius proconſul viſta Saluiorum gente, coloniam Aquas Sextias condidit, ob aquarum copiam & calidis & frigidis fontibus, atque à nomine ſuo ita appellatas. Cn. Domitius proconſul contra Allobroges ad oppidum Vindalium multum feliciter pugnavit. Quibus bellum inferendi cauſa fuit, quòd Teutomalium Saluiorum regem fugientem recepiſſent, & omni ope iuuiſſent : quodque Hedui agros, ſociorum populi Romani vaſtauiſſent. C. Gracchus ſeditioſo tribunatu acto, cum Auentinum armata quoque multitudine occupaviſſet, à L. Opimio conſule, ex S. C. vocato ad arma populo, pulſus interemptus eſt, & cum eo Fulvius Flaccus ſocius eiufdem. Q. Fabius Maximus C O S. Pauli nepos, aduerſus Allobroges, & Biturum Aruernorum regem feliciter

liciter pugnavit. Ex Bituiti exercitu caesa milia hominum centum viginti. & cum ipse ad satisfaciendum senatui Romam profectus esset, Albæ custodiendus datus est, quia contra pacem videbatur ut in Galliam remitteretur. decretum quoque est, ut Congentiatius filius eius comprehensus Romam mitteretur. Allobroges in deditionem accepti. L. Opimius accusatus apud populum à Q. Decio tribuno plebis, quod indemnatos ciues in carcerem coniecisset, liberatus est.

LIBER LXII.

Victoria de Sarnijs gente Alpina. Mors Micipsæ, & de Iugurtha ab eo adoptato. Dalmaræ obsessi. Iugurthæ motus aduersus fratres. Senatu mori duo & triginta. Morus Syria.

C. N. Martius C. S. Sarnios gentem alpinam expugnauit. Micipsa Numidarum rex mortuus, regnum tribus filijs reliquit, Adherbali, Hyempsali, & Iugurthæ fratris filio, quem in filium adoptauerat. L. Cæcilius Metellus Dalmaras obsedit. Iugurtha Hyempsalem fratrem bello perijt, quem victum interemit: Adherbalem regno expulit, qui à senatu restitutus est. L. Cæcilius Metellus, Cn. Domitius Oenobarbus censores, duos & triginta senatu amouerunt. Præterea motus Syriæ regum continet.

LIBER LXIII.

Caronis pugna infelix in Thracia aduersus Scordiscos. Lustrum. Vestales duæ incesti damnatæ. A Cimbris Illyricum populatibus Papyrius Carbo fusus. Victoria Linij Drusi de Scordiscis gente Gallia in Thracia.

Eplomatæ Linij

Cato Porcius COS. in Thracia malè aduersus Scordiscos pugnavit. Lustrum à censoribus conditum est. Censa sunt ciuium capita CCCXCIIII. millia, CCCXXXVI. Æmylia, Licinia, & Martia virgines Vestales incesti damnatæ sunt. idque incestum quemadmodum commissum, deprehensum, & iudicatum sit, refertur. Cimbri gens vaga populabundi in Illyricum venerunt. ab ijs Papyrius Carbo COS. cum exercitu fusus est. Liuius Drusus COS. aduersus Scordiscos gentē à Gal-
lis oriundam in Thracia feliciter pugnavit, magnumque honorem tulit.

LIBER LXIIII.

De rebus Iugurthæ aduersus Adherbalem fratrem. Pax cum eodem iniussu populi & senatus facta à Calpurnio Bestia: Fide publica euocatus, Romam venit; postea clam profugit. Vincitur ab eo Paulus Posthumius. Pax à Posthumio cum eodem facta, à senatu minimè seruata.

Adherbal bello petitus à Iugurthæ, & in oppido Cirta obsessus, contra denuntiationem senatus ab eo occisus est. Ob hoc ipsi Iugurthæ bellum indictum. idque etiam Calpurnius Bestia COS. gerere iussus, pacem cum Iugurthæ iniussu populi & senatus fecit. Iugurthæ fide publica euocatus ad indicandum consiliorum autores, quod multos pecunia in senatu corrupisse dicebatur, Romam venit: & propter eandem admissam in regulum quendam nomine Massiuam, qui regnum eius populo Romano inuisi appetebat, interfectum, Romæ cum periclitaretur, causam capitis dicere

cere iussus, clam profugit, & discedens vrbe fertur dixisse: O urbem venalem, & citò perituram, si emptorem inuenerit. A. Posthumius legatus infelicitè prælio aduersus Iugurtham gesto conflixit: pacemque etiam multum ignominiosam adiecit, quam quidem minimè esse seruandam senatus censuit.

LIBER LXV.

Victoria de Iugurtha Q. Cæcilij Metelli. Pugna aduersus Cimbros M. Iunij Syllani: aduersus Thracas M. Minutij. Victoria Tigurinorum de L. Cassio.

Q. Cæcilius Metellus C.O.S. duobus prælijs Iugurtham fudit, & vniuersam Numidiam vastauit. M. Iunius Syllanus C.O.S. aduersum Cimbros infelicitè pugnavit, legatis Cimbrorum sedem & agros, in quibus considerent, postulanti bus senatus negauit. M. Minutius proconsul contra Thracas feliciter quidem pugnavit. L. Cassius C.O.S. à Tigurinjs Gallis pago Heluetiorum qui à ciuitate secesserant, in finibus Allobrogum cum exercitu cæsus est. milites qui ex ea clade superauerant, obsidibus datis, & dimidia rerum omnium parte, vt incolumes dimitterentur, cum hostibus pacti sunt.

LIBER LXVI.

Iugurtha victus à C. Mario, eidem traditus à Boccho Maurorum rege.

Iugurtha pulsus à C. Mario ex Numidia, auxilio Bocchi Maurorum regis adiutus est. & cælis prælio Bocchi quoque copijs, nolente Epiremater Liui.

Boccho, bellum infelicitè susceptum diutius sustinere, vinctus ab eo & traditus Mario est: in qua re præcipua opera L. Cornelij Syllæ quæstoris Marij fuit.

LIBER LXVII.

Victoria Cimbrorum de Aurelio Scauro, de C. Manlio & Q. Servilio Cepione: damnati Cepionis bona, publicata, eidem imperium abrogatum, quod eius temeritate clades ea accepta. Triumphus Marij de Iugurtha eiusq. filijs. Iugurtha in carcere necatus. Consulatus plures Marij. Pontificatus Cn. Domitij. Cimbri vastati circa Rhodanum agri & Pyrenaum in Hispaniam transgressi, à Celtiberis fugati: reuersi in Galliam Teutonis se coniungunt.

Aurelius Scaurus legatus consulis à Cimbris fuso exercitu captus est. & cùm in consilium ab ijs euocatus deterreret eos ne Alpes transirent Italiam petaturi, eò quòd diceret Romanos vinci minimè posse, à Bolo rege feroce iuvene occisus est. Ab iisdem hostibus C. Manlius & Q. Servilius Cepia proconsules victi prælio, castrisque binis exorti sunt. octoginta millia militum occisa, calorum ac lixarum quadraginta millia. Secundùm populi Romani iussionem, Cepionis, cuius temeritate clades accepta erat, damnati bona publicata sunt, primoque post regem Tarquinium imperium ei abrogatum. In triumpho C. Marii ductus ante currum eius Iugurtha cum duobus filijs, & in carcere necatus. Marius triumphali veste in senatum venit, quod nemo ante eum fecerat, eique propter Cimbrici belli metum continuatus per complures

plures annos magistratus est. consulatu secundo & tertio absens COS. creatus, quartum consulatum dissimulanter captans consecutus est. Cn. Domitius pontifex maximus populi suffragio creatus est. Cimbri, vastatis omnibus quæ circa Rhodanum & Pyrenæum sunt, per saltum in Hispaniam transgressi, ibique multa loca populati, à Celtiberis fugati sunt: reuersique in Galliam, bellicosus quidem se Teutonis coniunxerunt.

LIBER LXVIII

Victoria de prædonibus in Sicilia Antonij. De Teutonis & Ambronibus C. Marij. Cimbri in Italia: vincuntur à C. Mario: caesi 140. millibus, capti 60. Triumphus Marij de Cimbris. Parricidium T. Malleoli punitum, nouo supplicij genere. De Ancilij cum strepitu motu ostentum, prodigium. De Syria moribus.

Antonius prætor in Sicilia maritimos prædones persecutus est. C. Marius COS. summa vi oppugnata à Teutonis & Ambronibus castra defendit. duobus deinde præliis circa Aquas Sextias eos hostes delet: in quibus caesa traduntur hostium ducenta millia, capta nonaginta. Marius absens quintum COS. creatus est. triumphum oblatum, donec Cimbroz vinceret, distulit. Cimbri repulso ab Alpibus fugatoque Q. Catulo proconsole, qui fauces Alpium obsederat, & ad flumen Arthesim castellum editum infederat, reliqueratque: vbi virtute sua explicata fugientem proconsulem exercitumq;

Epitomator Livij.

prosecuti, in Italiam traiecissent, iunctis eiusdem Catuli & C. Marij exercitibus, praelio victi sunt ab eis, in quo caesa traduntur hominum centum quadraginta millia, capta sexaginta. Marius totius ciuitatis consensu receptus, pro duobus triumphis qui offerebantur, vno contentus fuit. Primores ciuitatis, qui aliquantulum vt nouo homini ad tantos honores euecto, inuiderant, conseruatam ab eo Rempublicam fatebantur. P. Malleolus, matre interempta, primus omnium insutus culleo in mare praecipitatus est. Ancilia cum strepitu mora esse, antequam Cimbricum bellum consummaretur, referuntur. Bella praeterea inter Syriae reges continet.

LIBER LXIX.

Cn. Apuleij Saturnini turbulētus tribunatus: Lex agraria ab eodem lata. Exilium voluntarium Rhodā Metelli Numidici. De Maria nonnulla. Saturninus. C. Memmii consulatus candidatum interimis. Idem mox interficitur cum Glaucia praetore. Metellus ab exilio reductus. Seruile bellum in Sicilia confectum à M. Aquilia.

C N. Apuleius Saturninus, adiuuante C. Mario, & per milites occiso A. Numio competitore, tribunus plebis per vim creatus, non minùs violenter tribunatum, quàm petierat, gessit. & cum legem agrariam per vim tulisset, Metello Numidico, eò quòd in eam minimè iurasset, diem dixit. qui cum à bonis ciuibus defenderetur, ne causa malorum certaminum esset, in voluntarium exilium Rhodum profectus est. ibiq; legēdo, & audiēdis magnis
vixit.

vixis vacabat. Profecto C. Marius seditionis autor, qui sextum quidem consulatum per tribus sparsa pecunia emerat, aqua & igni interdixit. Idem Apuleius Saturninus tribunus plebis C. Memmii candidatum cōsulatus petitozem, quem maxime aduersarium actionibus suis timebat, interemit. quibus reb. concitato quamplurimum senatu, in eius causam & C. Marius homo mutabilis, & varij consilij ingeniiq; qui semper secundam fortunā transierat, cum eum tueri minimè posset, oppressus armis cum Glaucia prætor, & alijs eiusdem furoris socijs, bello quodam interfectus est. Q. Cæcilius Metellus ab exilio ingenti totius fauore ciuitatis reductus est. M. Aquilius C O S. in Sicilia bellum Seruile concitatum confecit.

LIBER LXX.

Repetundarum absolutus M. Aquilius, M. Antonio pro eo perorante. De rebus in Celtiberia feliciter gestis à Didio. Ptolemæus Appion Rex Cyrenarum haredem Populum Romanum relinquit. Ariobarzanes Cappadocia restitutus à Sylla. Parthorum legati à rege Arsace missi amicitiam Pop. Romani petunt. Exilium iniustum P. Rutilij equitibus iudicibus inuisti, quod à publicanorum iniurijs Asiam defendisset. De rebus aduersus Thracas infeliciter gestis à C. Gemini. De iudicijs ab equitibus ad senatum transferendis: de moribus Syriæ.

Cum M. Aquilius de pecunijs repetundis causam diceret, ipse rogare iudices noluit. M. Antonius qui pro eo perorabat, tunicam à pectore eius discidit, vt honestas cicatrices ostenderet: quibus conspectis indubitanter absolutus est. Cicero eius rei solus autor. Didius

proconsul aduersum Celtiberos feliciter pugnavit. Ptolemæus Cyrenarum rex, cui cognomen Apionis fuit, mortuus hæredem populum Romanū reliquit. & eius regni ciuitates senatus liberas esse iussit. Ariobarzanes in regnum Cappadociæ à L. Cornelio Sylla redactus est. Parthorum legati à rege Arsace missi ad Syllam venerūt, vt amicitiam à populo Romano peterent. P. Rutilius vir summæ innocentiz, qui legatus C. Marij proconsulis à publicanorum iniuriis Asiam defenderat, inuisus equestri ordini, penes quem iudicia erant, repetundarum damnatus in exilium missus est. C. Geminius prætor contra Thracas infeliciter pugnavit. Senatus cum impotentiam equestris ordinis in iudiciis exercēdis ferre nolleret, omni vi niti cœpit vt ad se iudicia transferrentur, sustinente causam eius M. Liuius Druso tribuno plebis, qui vt vires sibi acquireret, perniciose spe largitionis plebem concitauit. Præterea motus Syriæ regum continet.

LIBER LXXI.

Drusus socios & Italicos populos spe ciuitatis Romana sollicitat. Leges agrarias & frumentarias fert: Item legem iudicialem vt æqua parte iudicia penes magistratum & equestrem ordinem essent. Cuius spei nō prastatur: inde bellū sociale. Drusum occiditur.

M Arcus Liuius Drusus tribunus plebis vt maioribus viribus senatus causam susceptam tueretur, socios & Italicos populos spe quibatæ Romanæ sollicitauit: iisq; adiuvantibus per vim legibus agrariis, frumentariisque alijs, legem quoque iudicialem tulit, vt æqua

parte iudicia penes senatum & equestrem ordinem essent. Cum deinde promissa sociis ciuitas præstari non posset: irati Italici defectionē coeperunt agitare. eorum coitus, cōiurationes, orationesque in conciliis principum referuntur. propter quæ Liuius Drusus etiam senatus inuisus factus, velut socialis belli autor, in certum à quo; domi occisus est.

LIBER LX XII.

Italici deficiunt. Q. Seruilius proconsulem in oppido Asculo cum omnibus ibi ciuibus occidunt. Saga populus sumit. Seruius Galba eorum furores euacuat. Idem vrbes obsident. Auxilia ab externis missa.

Italici populi defecerunt, Picentes, Vestini, Marfi, Peligni, Marrucini, Lucani, Samnites: initio belli à Picetibus moto. Q. Seruilius proconsul in oppido Asculo cum omnibus ciuib. Romanis qui in eo oppido erant, occisus est. Saga populus sumpsit. Seruius Galba à Lucanis comprehensus, vnius foeminae opera, ad quam diuertebatur, captiuitate exemptus est. Esernia & Alba coloniae ab Italicis obsessae sunt. Auxilia demum Latini nominis, externarumq; gentium missa populo Romano, & expeditiones inuicem, urbiumq; expugnationes referuntur.

LIBER LX XIII.

De rebus gestis aduersus Samnites, Marsas, Pelignos, Marrucinos, Saluos, ut infeliciter, ita prosperè. Saga ob victoriam posita.

Caesar C. O. S. male aduersus Samnites perignauit. Nola colonia in potestatem Samnitium cum L. Posthumio praetore venit, qui interemptus est. Complures populi ad hostes defecerunt. Cum P. Rutilius C. O. S. parum prosperè

contra Marfos pugnasset, & in prælio cecidisset: C. Marius legatus eius meliore quidem euentu cum hostibus conflixit. Ser. Sulpitius Pelignos fugit. Q. Cepio legatus Rutilij cum obsessus prospere in hostes erupisset, & ob eum successum æquatum ei cum C. Mario esset imperium: temerarius factus, & circumuentus insidiis, fuso exercitu cecidit. L. Cæsar C O S. feliciter contra Samnites pugnauit. ob eam victoriam Romæ saga posita sunt & vt varia belli fortuna esset, Efernina colonia cum M. Marcello in potestatem Samnitium venit. Sed & C. Marius prælio Marfos fudit, Hirnio Asinio prætore Marrucinorum occiso. C. Cæcilius in Gallia transalpina Saluios rebellantes vicit.

LIBER LXXIIII.

Picentes fusi à Cn. Pompeio ; ob id prætexta aliæq; magistratuum ornamenta insignia sumpta. Pugna dubia aduersus Marfos C. Marij. Libertini tum primum militant. Victoria de Vmbrijs & Marfis. Nicomedes & Ariobarzanes in regna reducti. Marfi uicti à Pompeio. De ciuitate ære alieno oppressa, & inde motibus. De Thracibus in Macedonia.

C N. Pompeius Picentes prælio fudit, & obsedit. propter quam victoriam Romæ prætextæ aliæq; magistratuum ornamenta insignia sumpta sunt. C. Marius cū Marfis dubio euentu pugnauit. Libertini tum primum militare cœperunt. Aurelius Plotius legatus Vmbros, L. Porcius prætor Marfos, cū vterq; populus defecisset, prælio vicerunt. Nicomedes in Bithynia, Ariobarzanes in Cappadocia, regna reducti sunt. Cn. Pompeius C O S. Marfos acie vicit. Cum ære alieno oppressa esset ciuitas: A. Sempronius

pronius Afellus prætor, quoniam secundum debitores ius dicebat: ab iis qui fœnerabatur, in foro occisus est. Præterea ineursiones Thracum in Macedoniam, populationesq; cōtinet.

LIBER LXXV.

De rebus gestis aduersus Marfos, Samnites & Hirpinos, à Posthumio Albino, Sulpitio, L. Cornelio Sylla, Cn. Pompeio, L. Porcio, Cosconio & Luceio.

A Posthumius Albinus legatus in obsidione castrorum hostilium cecidit. Sulpitius legatus cum classi præesset, infamis crimine prodicionis ab exercitu suo interfectus. L. Cornelius Sylla legatus Samnites prælio vicit, & bina castra eorum expugnauit. Cn. Pompeius Vestinos in deditionem accepit. L. Porcius C. S. rebus prosperè gestis, fusisq; aliquoties Marfis, dum castra eorum expugnat, cecidit. Ea res hostibus victoriam eius prælij dedit. Cosconius & Luceius Samnites acie vicerunt, Marium Egnatium nobilissimū hostium ducem occiderunt, compluraq; eorum oppida in deditionem acceperunt. L. Sylla Hirpinos domuit, Samnites multis præliis fudit, aliquot populos recepit: quantisq; rarò quisquam ante consulatum rebus gestis, ad petitionem consulatus Romam est profectus.

LIBER LXXVI.

De rebus gestis aduersus Lucanos, Marrucinos, Vestinos, Pelignos, Asculanos, Italicos: ab A. Gabinio, Sulpitio, Cn. Pompeio, L. Murana & Cæcilio Pinna. Ariobarcanes & Nicomedes regni pulsī à Mithridate Ponti. De Thracibus in Macedonia.

A Gabinius legatus, rebus aduersum Lucanos prosperè gestis, multis oppidis expu-

Epitomator Linij

gnatis, in obsidione castrorū hostilium cecidit.

Sulpitius legatus Marrucinos cecidit, vniuersamq; eam regionem recepit. Cn. Pompeius proconsul Vestinos & Pelignos in deditiōem accepit. Marsi quoque à L. Murana & Cæcilio Pinna legatis aliquot præliis fracti pacem petierunt. Asculum à Cn. Pompeio captum est, cæsis à Mamerco Æmylio legato Italicis. Silo Popedius dux Marforum autor huius rei in prælio cecidit. Ariobarzanes Cappadociæ, Nicomedes Bithyniæ regnō à Mithridate Ponti rege pulsi sunt. Præterea incursiones Thracum in Macedoniam continet.

LIBER LXXVII.

Sylla, C. Marij & P. Sulpitij perniciosas leges promulgantis factionem urbe expellit, statum ciuitatis ordinat, colonias deducit. Mithridates Bithyniam & Cappadociam occupat, Phrygiam intrat pulso Aquilio legato.

Cum P. Sulpitius tribunus plebis autore C. Mario perniciosas leges promulgasset, ut exales reuocarentur, & noui ciues libertiniquæ distribuerentur in tribus, & ut Marius aduersus Mithridatem Ponti regem dux crearetur & aduersantibus COS S. Q. Pompeio & L. Syllæ vim intulisset, occisoq; Pompei consulis filio, genero Syllæ: L. Sylla COS. cum exercitu in urbem venit, & aduersus factionem Sulpitij & Marij in ipsa urbe pugnavit, eamq; expulit. ex quo duodecim à senatu hostes, inter quos C. Marius pater & filius. iudicati sunt. P. Sulpitius eum in quadam villa lateret, indicio serui sui retractus & occisus est. seruus, ut præmium promissi indicij haberet, manumissus est, & ob sce-

lus domini prodiri de saxo deiectus est. C. Marius filius in Africam traiecit. C. Marius pater cum in paludibus Minturnensium lateret, extractus est ab oppidanis. & cum ad occidendū eum missus seruus natione Gallus maiestate tanti viri perterritus recessisset, impositus publicè in nauim delatus est in Africam. L. Sylla ciuitatis statum ordinauit, exinde colonias deduxit. Q. Pompeius C O S. ad capiendum à Cn. Pompeio proconsule exercitum profectus, consilio eius occisus est. Mithridates Ponti rex Bithynia & Cappadocia occupatis, & pulso Aquilio legato, Phrygiam prouinciā populi Romani cum ingenti exercitu intrauit.

LIBER LXXVIII.

Mithridates Asiam occupat. Duces Romanos in vincula coniicit. Ciues Romani in Asia eius iussu trucidari: Rhodum frustra obsidet: Athenas & alias ciuitates occupat.

Mithridates Asiam occupauit, Q. Oppium proconsulem, item Aquilum legatum in vincula coniecit: iussuq; eius quicquid ciuium Romanorum in Asia fuit, vno die trucidatum est. urbem Rhodum, quæ sola in fide permanerat, oppugnauit: & aliquot præliis naualibus victus recessit. Archelaus præfectus regis in Græciam cum exercitu venit, Athenas occupauit. Præterea trepidationē urbium, insularumq; aliis ad Mithridatem, aliis ad populum Romanum ciuitates suas trahentibus, continet.

LIBER LXXIX.

Cinna ob perniciosas leges pulsus vrbe, coniunctis cū C. Mario copiis urbem obsidet, in pugna fratres duo per ignorantiam concurrunt, cum victor mortuus

spoliaret, agnito fratre, rogo ei extructo supra rogam se transfodit, & eodem igni cōsumtus. Sertorius & Carbo urbē circumfidunt. Marius Ostiā expugnat & diripit.

Cornelius Cinna cū perniciosas leges per vim ferret, pulsus urbe à Cn. Octavio collega cum Sextio tribuno plebis, imperioque ei abrogato, corruptum Ap. Claudij exercitum in potestatem suam redegit, & bellum urbi intulit, accersito C. Mario cum aliis exulibus ex Africa. in quo bello duo fratres, alter ex Pompeij exercitu, alter ex Cinna, ignorantes concurrunt. & cū victor mortuum spoliaret, agnito fratre ingenti lamentatione edita, rogo ei extructo ipse supra rogam se transfodit, & eodem igni consumptus est. Et cū opprimi inter initia potuisset: Cn. Pompeij fraude, qui utranque partem fovēdo, vires Cinna dedit, nec nisi profligatis optimatum rebus auxilium tulit, & consulis segnitie confirmati Cinna & Marius, quatuor exercitibus, quorum duo Q. Sertorio & Carboni dati sunt, urbem circumfoderunt. Ostiam coloniam Marius expugnauit, & crudeliter diripuit.

LIBER LXXX.

Civitas Italicis data. Samnites Cinna & Mario se coniungunt, ab his Plancius cum exercitu caditur. Cinna & Marius in urbem recepti, captam cadibus & rapinis vastant, nobilibus adversa partis trucidati, in iu M. Antonio & C. Cesare. Crassus filius interficitur: Pater gladio se transfigit. Citra comitia Cinna & Marius consules. Marius senatorem de saxo deiici iubet: moritur.

Italicis populis à senatu civitas data est. Samnites, qui soli arma recipiebant: Cinna & Mario

Mario se coniunxerunt. ab iis Plancius cum exercitu cæsus est. Cinna & Marius cum Carbone & Sertorio Ianiculum occupauerunt, & fugari ab Octauio consule recesserunt. Marius Antium quidem, & Ariciam, & Lauinium colonias deuastauit. Cùm nulla omnino spes esset optimatibus resistendi propter segnitiam & perfidiam & ducum & militum, qui corrupti aut pugnare nolebant, aut ad diuersas partes transibant: Cinna & Marius in urbem recepti sunt: qui velut captam eam cædibus & rapinis vastarunt, Cn. Octauio consule occiso, & omnibus aduersæ partis nobilibus trucidatis, inter quos M. Antonio eloquentissimo viro, & C. Cæsare, quorum capita in rostris posita. Crassus filius ab equitibus Fimbriæ interemptus. pater Crassus, ne quid indignum virtute sua pateretur, gladio se transfixit. Et citra vlla comitia consules insequentem annum seipsos renuntiauerunt. eodem die quo magistratum inierant, Marius Sex. Licinium senatorem de saxo deiici iussit. editisq; multis sceleribus, Idibus Ianuariis decessit: vir, cuius si examinentur cum virtutibus vitia, haud facile sit dictu, vtrum bello melior, an pace perniciosior fuerit. adeò quam Rempubl. armatus seruauit, eam primò togatº omni genere fraudis, postremò armis euertit.

LIBER LXXXI.

Sylla Athenis expugnatis libertatem reddit. Magnesia defensa. Thraces in Macedonia.

Lucius Sylla Athenas, quas Archelaus præfectus Mithridatis occuparat, circumsegit, & cum maximo labore expugnauit: vrbi libertatem, & ciuibus quæ habuerant, reddidit. Ma-

gnesia, quæ sola in Asia ciuitas in fide manserat summa virtute aduersus Mithridatem defensa est. Præterea à Thracibus in Macedonia gesta continet.

LIBER LXX XII.

Sylla ingentes victoria aduersus Mithridatem terra marig. C. Fimbria L. Valerium Flaccum successorē sibi missum interfecit & imperium in se transfert. Mithridatis victoria in Asia. Thracum incursiones in Macedonia.

Sylla copias regis, quæ Macedonia occupata in Thessaliam venerant, prælio vicit, cæsis hostium C. millibus. castris quoq; expugnatis. reuocato deinde bello, iterum exercitum eius fudit, ac deleuit. Archelaus cum classe regia Syllæ se tradidit. L. Valerius Flaccus C O S. collega Cinna missus vt Syllæ succederet, propter auaritiam inuisus exercitui suo à C. Fimbria legato ipsius, vltimæ audaciæ homine, occisus est. & imperium ad Fimbriam translatus. Præterea expugnata in Asia vrbes à Mithridate, & crudeliter direpta prouincia, incursionesque Thracum in Macedonia referuntur.

LIBER LXX XIII.

C. Fimbria Pergamum capit, Ilium delet, Asia partem recipit. Sylla Thraces cadit. Pacis cum Sylla mentio. Cinna mors. Carbo consulatum solus gerit. Pax Sylla cum Mithridate. Fimbria interficitur.

C. Fimbria in Asia fuis aliquot copiis Mithridatis, urbem Pergamum cepit, obsesumq; regem nō abfuit multum quin caperet. urbem Ilium, quæ se potestati Syllæ reservabat, expugnauit, ac deleuit, & magnam partem Asiæ recepit. Sylla multis præliis Thraces cecidit.

Cum

Cùm L. Cinna, & Cn. Papyrius Carbo à se ipsis consules per biennium creati, bellum contra Syllam pararent : effectum quidē est per L. Valerium Flaccum principem senatus, qui orationem in senatu habuit, & per eos qui concordiz studebant, vt legati ad Syllam de pace mitterentur. Cinna ab exercitu suo, quem inuitum co-gebat naues conscendere, & aduersus Syllam proficisci, interemptus est. consulatum Carbo solus gessit. Sylla cùm in Asiam traiecisset, pacem cum Mithridate fecit ita, vt his cederet prouinciis, Asia, Bithynia, Cappadocia. Fimbria desertus ab exercitu qui ad Syllam transierat, ipse se percussit, impetrauitq; à seruo præbens ceruicem, vt eum omnino interficeret.

LIBER LXXXIIII.

Sylla ciues à Cinna pulsos restitui petit, quod Cinna non admittit, obsides ab oppidis Italiz contra Syllam frustra exigit : ciuibz nouis suffragium datum. Senatusconsultum vt omnes ubiq; exercitus dimittantur. Libertini in quinque & 30. tribus distributi. Belli apparatus contra Syllam.

Sylla legatis qui à senatu missi erant, futurū se in potestate senatus respōdit, si ciues qui à Cinna pulsī ad se confugerant, restituerentur. quæ conditio cū iusta senatui videretur, per Carbonem, factionemq; eius, cui bellum videbatur utilius, ne conueniret, effectum est. Idem Carbo, cū ab omnibus oppidis Italiz obsides exigere vellet, vt fidem illorum contra Syllam obligaret, consensu senatus prohibitus. Nouis ciuibz S. C. suffragium datum est.

Q. Metellus Pius, qui partes optimatium sequutus erat, cū in Africa bellum moliretur,

Epitomaor Linj

à C. Fabio prætore pulsus est, senatusq; consultum per factionem Carbonis & Marianarum partium factum est, ut omnes ubique exercitus dimitterentur. Libertini in quinque & triginta tribus distributi sunt. Præterea belli apparatus contra Syllam, quod plurimum excitabatur, continet.

LIBER LXXXV.

Sylla victoria in Italia.

Sylla in Italiam cum exercitu traiecit, missisq; legatis qui de pace agerent, & à consule Cn. Carbone, & C. Norbano violatis. eundem Norbanum prælio vicit. Et cum L. Scipionis alterius consulis, cum quo per omnia id egerat, ut pacem iungeret, nec potuerat, castra oppugnaturus esset, uniuersus exercitus consulis sollicitatus per emissos à Sylla milites, signa ad Syllam transtulit: Scipio, cum interimi posset, dimissus est. Cn. Pōpeius, Cn. F. eius qui Asculum ceperat, cōscripto quidem voluntariorum exercitu, cum tribus legionibus ad Syllam venerat, ad quem se nobilitas omnis conferebat, ita ut deserta vrbe ad castra veniretur.

Præterea expeditiones per uniuersam Italiam vtriusq; partis ducum referuntur.

LIBER LXXXVI.

C. Marius in Africa propter crudelitatem & auaritiam in prætorio viuis exustus. Sylla per legatū Sardiniam occupat: Italicos populos sibi adiungit. L. Damasius prætor voluntate Marij Senatum & omnem nobilitatem in vrbe trucidat, ac inter ceteros Q. Mutium Scauolam Pontificem Maximum. Bellum aduersus Mithridatem renouatum à L. Murana.

Cum

CVM C. Marius, C. Marij filius COS. ante annos XX. per vim creatus esset, C. Fabius in Africa propter crudelitatem & auaritiam in prætorio suo viuis exustus est. L. Philippus legatus Syllæ Sardiniam, Q. Antonio prætor pulso & occiso, occupauit. Sylla cum Italicis populis, ne timeretur ab iis velut erepturus ciuitatem, & suffragij ius nuper datum, foedus percussit. itemq; ex fiducia iam certæ victoriæ litigatores, à quibus adhibebantur vadimonia, Romam deferre iussit. Cùm à parte diuersa vrbs adhuc teneretur, L. Damasipus prætor ex voluntate C. Marij cōsulis, cū senatum contraxisset, omnem quæ in vrbe erat, nobilitatem trucidauit: ex cuius quidem numero Q. Mutius Scæuola pontifex maximus fugiens in vestibulo ædis Vestæ occisus est. Præterea bellum à L. Muræna aduersus Mithridatem in Asia renouatum continet.

LIBER LXXXVII.

Victoria Syllæ & legatorum eius. Sylla Romam capit.

Sylla C. Marium exercitu eius fuso deletōq; ad Sacripotum, in oppido Prænestē obsedit, urbem Romam ex inimicorum manibus recepit, Marium erumpere tentantem repulit. Præterea res à legatis eius eadem ubiq; fortuna partium gestas continet.

LIBER LXXXVIII.

Sylla Carbonem Italia expellit, Samnites debellat, Romam & uniuersam Italiam crudelitate, quanta in nullo hominum fuit, inquinat.

Sylla Carbonem, exercitu eius ad Clusium, ad Fauentiam, Fidentiamq; cæso, Italia ex-

Epitomator Linij

pulit : cum Samnitibus, qui soli Italicorum populorum nondum arma deposuerant, iuxta urbem Romam ante portam Collinam debellavit : recuperataq; Rep. pulcherrimam victoriâ, crudelitate, quanta in nullo homine unquam fuit, inquinavit. Octo M. deditorum in via publica trucidavit : tabulâ proscriptionis posuit : urbem, & uniuersam Italiam cædibus repleuit : inter quos omnes Prænestinos inermes interimmi iussit. Marium senatorij ordinis virum cruribus brachiisque fractis, auribus præsectis, & effossis oculis necavit. C. Marius Prænestem obsessus à Lucretio Asella, Syllanarum partium viro, cum per cuniculum captaret euadere, septus ab exercitu mortem sibi constiuit. in ipso cuniculo, cum sentiret se euadere minimè posse, cum Pontio Telesino fugæ comite stricto utrinque gladio concurrat. quem cum occidisset, saucius à seruo impetravit, ut se occideret.

LIBER LXXXIX.

L. Bruti & Cn. Carbonis mors. Sylla dictator. Triumviri Romanorum cum facibus 24. procedit. Status Reipubl. mutat. Cn. Pompeij victoria in Africa, eques natus annos 24. quod nemini unquam ex Africa triumphat. Cn. Norbanus seipsum interimit. ut & Metellus, à Bastia uxore non admissus, quod proscripius esset. De rebus Sylla in Italia gestis, & 47. eius legionibus. De Mitylenis in Asia capto.

L. Brutus à Cn. Papyrio Carbone, qui Corcyram appulerat, missus naue piscatoria Eilybaum, ut exploraret an ibi Pompeius esset, & circumuentus à nauibus quas Pompeius miserat in semuere verso ad transstrum navis obnixus corporis pondere occubuit. Cn. Pom-

peius.

peius in Siciliam cum imperio à senatu missus, Cn. Carbonem, qui flens mullebriter mortem tulit, captū occidit. Sylla dictator factus, quod nemo quidem vnquam fecerat, cum fascibus XXXIII. processit, rebusq; nouis Reip. statum confirmauit: tribunorū plebis potestatem minuit: & omne ius legum ferendarum ademit: Pontificum augurumq; collegium ampliauit, vt essent quindecim: senatum ex equestri ordine suppleuit: proscriptorum liberis ius petendorum honorum eripuit, & bona eorum vendidit, ex quibus primò multa rapuit, redactum est sestertiū ter milies quingentiesq; Lucretium Asellam consulatum contra voluntatem suam petere ausum iussit interimi in foro: & cum indignè ferret pop. Rom. concione vocata se iussisse dixit.

Cn. Pompeius in Africa Cn. Domitium proscriptum, & Hieram regem Numidarum bellū molientes victos interemit: & 1111. & XX. annos natus adhuc eques Romanus, quod quidem nemini cōtigerat, ex Africa triumphauit. Cn. Norbanus consularis proscriptus in vrbe Rhodo, cum comprehenderetur, se ipse interemit. Metellus ex proscriptis vnus clam capite adoperto ad posticum ædis Bastiæ vxoris cum accessisset, admissus minimè est, quia illū proscriptum diceret, itaq; se transfodit, & sanguine suo fores resperfit. Sylla Nolam in Samnio recepit XLVII. legiones in agros captos deduxit, & eos iis diuisit. Volaterras, quod oppidum adhuc in armis erat, obsessum in deditiōnem accepit. Mitylenæ quoq; in Asia, quæ sola vrbs post victum Mithridatem arma retinebat, expugnata, dirutaq; fuit.

Sylla in campo Martio sepelitur. M. Lepidus acta Sylla rescindere conatus moritur. M. Bruti mors. Bellū Q. Sertorij in Hispania. De rebus gestis in Cilicia.

Sylla decessit, honosq; ei à senatu habitus est, ut in campo Martio sepeliretur. M. Lepidus cum acta Syllæ tentaret rescindere, bellū excitauit: & à Q. Catulo collega Italia pulsus est, & in Sardinia frustra bellum molitus periiit: M. Brutus, qui Cisalpinam Galliam tenebat, à Cn. Pompeio occisus est. Q. Sertorius proscriptus in vltiore Hispania ingens bellū excitauit, L. Manlius proconsul, & M. Antonius legatus ab Hirtuleio quæstore prælio victi sunt. Præterea à P. Seruilio proconsule aduersus Cilicas res gestas continet.

LIBER XCI.

De bello Sertoriano & Thracico.

CN. Pompeius cum adhuc quæstor esset, cum imperio consulari aduersus Sertoriū missus est. Sertorius aliquot vrbes expugnauit, plurimasq; ciuitates in potestatem suam redegit. Ap. Claudius proconsul Thracas pluribus præliis vicit. Q. Metellus proconsul L. Hirtuleium quæstorem Sertorij omni cum exercitu cecidit.

LIBER XCII.

De bello Sertoriano & in Thracia aduersus Dardanos.

CN. Pompeius adhuc dubio euentu cum Sertorio pugnavit, ita ut singula ex vtraq; parte cornua vicerint. Q. Sertorius Metellum & Perpennam cum duobus exercitibus prælio fudit, cuius victoriæ partem cupiens auferre

Pom-

Pompeius; parum prosperè pugnauit. obsessus deinde Calagurij Sertorius assiduis eruptionibus non leuiora damna obsidentibus tulit. Præterea à Curione proconsule in Thracia res gestas aduersus Dardanos, & Q. Sertorij multa crudelia in suos facta continet, qui plurimos amicorum & secum proscriptorum crimine prodicionis infimulatos interemit.

LIBER XCIII.

Isauri & pirata in Cilicia uicti. Nicomedes Bithyniam testamento Romanis reliquit. Bithynia in formam prouinciæ redacta. Mithridates fœdere cum Sertorio icto bellū Romanis infert. De bello Sertoriano.

P Seruilius proconsul in Cilicia Isauros domuit, & aliquot vrbes piratarum expugnauit. Nicomedes Bithyniæ rex moriens pop. Rom. fecit hæredem, regnumq; eius in prouinciæ formam redactum est. Mithridates fœdere cum Sertorio icto, bellum populo Rom. intulit. Apparatus deinde regiarum copiarum pedestrium naualiumque, & occupata Bithynia. M. Aurelius Cotta C O S. ad Chalcedonē prælio à rege victus est, rexque à Pompeio & Metello victus. & ut contra Sertorium egerunt, qui omnibus belli militiæq; artibus par fuit: quos etiā ab obsidione Calagurij oppidi depulsos coegit diuersas regiones petere, Metellum vltiorem Hispaniam, Pompeium Galliam:

LIBER XCIII.

Victoria aduersus Mithridatem L. Luculli & Deterari: aduersus Sertorium Pompey.

L Lucullus C O S. aduersus Mithridatem equestribus præliis feliciter pugnauit: &

Epistola L. iung

expeditiones aliquot prosperas fecit, poscentesq; pugnam milites à seditione inhibuit. Deiotarus Gallogræciæ tetrarches præfectos Mithridatis bellum in Phrygia mouentes cecidit. Præterea res à Pompeio in Hispania contra Sertorium prosperè gestas continet.

LIBER XCV.

Victoria de Dardaniis in Thracia C. Curionis. Bellum Spartaci & seruorum in Italia Victoria de Mithridate L. Luculli.

Curio proconsul Dardanos in Thracia domuit. Quatuor & septuaginta gladiatores Capuæ ex ludo Lentuli profugerunt. & congregata seruorum & ergastulorum multitudine, Chryso & Spartaco ducibus, bello excitato, Claudium Pulchrum legatum, & P. Vorennum prætorem prælio vicerunt. L. Lucullus proconsul ad Cyzicum urbem exercitum Mithridatis fame ferroq; deleuit, pulsumq; à Bithynia regem variis belli ac naufragiorum casibus fractum coegit in Pontum profugere.

LIBER XCVI.

Pugna varia aduersus Spartacum. Sertorius in conuiuio interficitur anno ducatus sui octauo. Imperium ad Marium translatum, quem Cn. Pompeius captum intermit, & Hispaniam recipit. Victoria Spartaci.

Qarius prætor Chrysum fugitiuorum ducem cum viginti millib. hominum cecidit. C. Lentulus C O S. malè aduersus Spartacum pugnavit. Ab eodẽ L. Gellius. & Q. Arius prætor acie victi sunt. Sertorius à M. Antonio & M. Perpenna, & aliis coniuratis in conuiuio interfectus est, octauo ducatus sui anno, magnus dux, & aduersus duos imperatores Pompeium

peium & Metellum saepe par, ut frequentius victor, ad ultimum desertus & proditus. Imperium partium ad Marium trāslatum est: quem Cn. Pompeius victum captumq; interemit, ac recepit Hispanias decimo ferè anno quàm cœptum erat bellum. C. Cassius proconsul, Cn. Manlius prætor malè aduersus Spartacum pugnauerunt, idq; bellum M. Crasso prætori mandatum est.

LIBER XCVII.

Victoria de fugitiuis & Spartaco. Clades M. Antonij in Creta: Victoria M. Luculli de Thracibus, L. Luculli de Mithridate. Tribunitia potestas restituta. Iudicia ad equites translata. Mithridatis fuga ad Tigranem.

M. Crassus prætor primùm cum parte fugitiuorum, quæ ex Gallis Germanisque constabat, feliciter pugnauit, cæsis inimicorum XXXV. millibus, & duce eorū Granico. Cum Spartaco dein debellauit, cæsis cum ipso millibus quadraginta M. Antonius prætor bellum aduersus Cretenses parum prosperè gestum morte sua finiuit M. Lucullus proconsul Thracas subegit. L. Lucullus in Ponto aduersus Mithridatem feliciter pugnauit, cæsis hostium amplius quàm LX. millibus. M. Crassus & Cn. Pompeius COS S. facti sunt. sicut Pompeius, antequam quæsturam gereret, ex equite Romano. Tribunitiam potestatem restituerunt. Iudicia quoq; per M. Aurelium Cottam prætorem ad equites Romanos translata sunt. Mithridates desperatione rerum suarum coactus ad Tigranem Armeniæ regem confugit.

Mithridatis filius à L. Lucullo in amicitiam receptus. Censura aspera Lentuli & Gellij. Lustrum. Victoria Metelli aduersus piratas. Templum Capitulinum à Catulo refectum & dedicatum. De rebus in Armenia aduersus Mithridatem & Tigranem: & Metello aduersus Cretenses.

L Achares filius Mithridatis, Bosphori rex à L. Lucullo in amicitiam receptus est. C. Lentulus & L. Gellius censores asperam censuram egerunt, IIII. & LX. senatu motis. à quibus lustrum conditum est. Censa sunt ciuium capita CCCC L. millia. L. Metellus prætor in Cilicia aduersum piratas prosperè rem gessit.

Templum Iouis in Capitolio, quod incedio consumptum erat, refectum à Q. Catulo dedicatum est. L. Lucullus in Armenia Mithridatē, & Tigranem, & immensas vtriusq; regis copias multis certaminibus fudit. Q. Metellus proconsul bello sibi aduersum Cretenses mandato, Cydoniam urbem obsedit. C. Triarius legatus Luculli aduersus Mithridatem parum prosperè pugnavit. Lucillum, ne persequeretur Mithridatem ac Tigranem, summamq; victorix imponeret, seditio militū tenuit, qui sequi volebant: quia legiones Valerianæ, impleta à se stipendia dicentes, Lucillum reliquerunt.

LIBER XCIX.

Victoria Q. Metelli in Creta insula. Lex Roscij vt equitibus Romanis in Theatro 1. gradus proximi assignarentur. Piraticum bellū Pompeij quadragesima die censuit. De rebus gestis Q. Metelli aduersus Cretenses, & maritimi & Pompeij querelis.

Q. Metel-

Q. Metellus proconsul Gnoson, & Lyctum & Cydoniam, & alias plurimas ciuitates expugnauit. L. Roscius Trib. pleb. legem tulit, vt equitibus Romanis in theatro quatuordecim gradus proximi assignarentur. Cn. Pompeius lege ad populum lata persequi piratas iussus, qui commercium annonæ intercluserāt, intra quadragesimum diem toto mari eos expulit, belloq; cum iis in Cilicia confecto, acceptis in deditionem piratis, agros & vrbes dedit. Præterea res à Q. Metello aduersus Cretenfes continet: & epistolas Metelli & Cn. Pompeij inuicem missas. queritur Metellus gloriam rerum à se gestarum à Pompeio sublatam præteriri, qui in Cretam miserit legatum suum ad accipiendas vrbiū deditiones. Pompeius Romæ rationem reddit hoc se facere debuisse.

LIBER C.

Mithridaticum bellum Pompeio mandatum: Cretenfisibus domitis leges fert Q. Metellus. Amicitiam cum Phraate Parthorum Pompeius renouat: Mithridatem vincit. De bello inter Phraatem & Tigranem, item inter Tigranem patrem & filium.

C. Manlius tribunus plebis indignatione maxima nobilitatis legem tulit, vt Pompeio bellum Mithridaticum mandaretur. Concio eius bona. Q. Metellus domitis Cretenfisibus liberæ in id tempus insule leges tulit. Cn. Pompeius ad gerendum bellum aduersus Mithridatem profectus, cum rege Parthorum Phraate amicitiam renouauit: equestri prælio Mithridatem vicit. Præterea bellum inter Phraatem regem Parthorum, & Tigranem Armeniorum

regem, ac demum inter filium Tigranem patremq; gestum continet.

LIBER CI.

Pompeius noctu Mithridatem vincit, Tigranem in deditionem accipit, Syriam, Phœniciam & Ciliciam ei adimit, Armeniam concedit. Coniuratio in Consulibus à nonnullis de ambitu damnatus. Victoria Pompeij insignes. Mithridatis fuga.

C N. Pompeius Mithridatem nocturno prælio victū coëgit Bosphoron profugere: Tigranem in deditionem accepit, eiq; ademptis Syria, Phœnicia, & Cilicia, regnum Armeniæ restituit. Coniuratio eorum qui in petitione consulatus ambitus damnati erant, facta de interficiendis COS S. oppressa est. Cn. Pompeius cum Mithridatem persequeretur, in ultimas ignotasq; gentes penetrauit: Iberos, Albanos, qui transitum minimè dabant, prælio vicit. Præterea fugam Mithridatis per Colchos, Heniochosq;, & res ab eo in Bosphoro gestas cōtinet.

LIBER CII.

Pompeius Pontum in provincia formam redigit. Mithridates à Pharnace filio obsessus. Mors Mithridatis. Iudæa subacta à Pompeio, Hierosolyma capta. Coniuratio Carilina detecta.

C N. Pompeius in provinciæ formam Pontum redegit. Pharnaces filius Mithridatis bellum patri intulit. ab eo Mithridates obsessus in regia. cum veneno sumpto parum profecisset ad mortem: à milite Gallo, nomine Bibulus, à quo ut iuuaretur petierat, interfectus est. Cn. Pompeius Iudæos subegit. sanum eorū Hierosolyma inuolato autē id tempus, cepit.

L. Catili-

L. Catilina bis repulsam in petitione consularis passus, cum Lentulo prætor & Cethego & pluribus coniuravit de eade consulum & senatus, incendiis urbis, opprimenda Republ. exercitu quoq; in Hetruria comparato. Ea coniuratio industria M. Tullij Ciceronis eruta est. Catilina vrbe puiso, de reliquis coniuratis omnino sumptum supplicium est.

LIBER CIII.

Catilina à C. Antonio cum exercitu casus. P. Clodij absolutio indigna. Allobroges domiti. Claudius ad plebem transiit. Lusitani subacti à C. Casare. Conspiratio Pompeij, Crassi, Casaris in Rempub. Leges agraria à Casare lata. Clades C. Antonij in Thracia. Exilium Ciceronis. Heluerij domiti à Casare. De situ Gallia. Triumphus Pompeij. Idē Magnus cōsalutatur.

Catilina à C. Antonio proconsole cum exercitu cæsus. P. Clodius accusatus, quod in mulieris habitu sacrarium in quod virum intrare nefas est, intrasset: cumq; uxorem Metelli Pontificis stuprauisset, absolutus. Cn. Pontius prætor Allobroges qui rebellauerant, ad Solonem domuit. P. Clodius ad plebem transiit. C. Cæsar Lusitanos subegit: eoq; consularis candidato, & captante Rempubl. inuadere, conspiratio inter tres principes ciuitatis facta est, Cn. Pompeium, M. Crassum, & C. Cæsarem. Leges agrariæ à Cæsare consule cum maxima contentione, inuito senatu & altero consule M. Bibulo latæ sunt. C. Antonius proconsul in Thracia parum prosperè rem gessit. M. Cicero lege à P. Clodio tribuno plebis lata, quia indemnatos ciues necauisset, in exilium missus est. Cæsar in provinciam Galliam profectus,

Heluetios, gentem vagam, domuit, quæ sedem quærens per prouinciā Cæsaris Narbonem iterfacere volebat. Præterea situm Galliarum continet. Pompeius de liberis Mithridatis, Tigrane & Tigranis filio triumphauit. Magnusq; à tota concione consalutatus est.

LIBER CIIII.

De situ & moribus Germania. Germanos Gallia Cæsar expellit. Cicero ab exilio reductus. Annonæ cura Pompeio mandata per quinquennium. Victoriæ Cæsaris in Belgio. Cyprus in prouinciā formam redacta: Regia eius pecunia publicata: M. Cæroni eius rei administratio data. Ptolemæus Egypti à suis pulsus Romam venit. Victoriæ Cæsaris de Venetiis in Gallia. Victoriæ legatorum eius.

Prima pars libri situm Germaniæ moresq; continet. C. Cæsar contra Germanos, qui Ariouisto duce in Galliam descenderant, cum exercitum duceret, rogatus ab Heduis & Sequanis, quorum ager possidebatur: trepidationem militum propter metum nouorum hostiū ortam, allocutione exercitus inhibuit, & victos prælio Germanos Gallia expulit. M. Cicero, Pompeio inter alios orante, & T. Annio Milone tribuno pl. ingenti gaudio senatus ac vniuersæ Italiæ ab exilio reductus est. Cn. Pompeio per quinquennium annonæ cura mandata est. Cæsar Ambianos, Sueffiones, Viromandos, Atrebates, Belgarum populos, quorum quidē maxima multitudo erat, prælio victos in deditionem accepit: ac deinde cōtra Neruios vnā harum ciuitatum cum maximo discrimine pugnavit, eamq; gentem deleuit, quæ bellum gessit, donec ex sexaginta millibus armatorū trecenti

centi superessent, ex nonaginta quinque senatoribus tres tantummodò euaderent. Lege lata de redigenda in prouinciæ formam Cypri, & publicanda pecunia regia, M. Catoni administratio eiusdem rei mandata est. Ptolemæus Ægypti rex ob iniurias quas patiebantur, à suis regno pulsus Romam venit. C. Cæsar gentem oceano iunctam, Venetos nauali prælio vicit. Præterea a legatis eius eadem fortuna res gestas continet.

LIBER CV.

De M. Catone tria notatu digna. Ptolemæus à Gabinio reductus. Cæsar victis in Gallia Germanis Rhenum transcendit, proximam partem Germaniæ domat, in Britanniâ traiecit: Insula partem in potestatem redigit.

Cum M. Catonis tribuni plebis intercessio- nibus comitia tollerentur, senatus vestem mutauit. M. Cato in petitione præturæ prælato Vatinius repulsam tulit. idem cum legem impeditet qua prouinciæ consulares in quinquennium, Pompeio Hispaniæ, Crasso Syria & Parthicum bellum, Cæsari Gallia & Germania dabantur, à C. Trebonio tribuno plebis legis auctore in vincula ductus est. A. Gabinius proconsul Ptolemæum in regnum reduxit Ægypti, reiecto Archelao, quem sibi regem ascuerant. Cæsar, victis Germanis, & in Gallia cæsis, Rhenum transcendit, proximam partem Germaniæ domuit, ac deinde oceano in Britanniâ parum prosperè tempestatibus aduersis traiecit: iterumque parum felicius, maximaque hominum multitudine cæsa, reliquam partem insule in potestatem redegit.

LIBER CVI.

*Julia Cæsaris filia uxor Pompeij, in campo Martio
Epitomator Liuij*

sepultra Gallorum & Ambiorigis ducis Eburonum victoria de Romanis, & circa Treuiros. M. Crassi mors in Parthia

Iulia Cæsaris filia, Pompeij vxor, decessit. hosq; maximus ei à populo habitus est, vt in campo Martio sepeliretur. Gallorum multi populi, Ambiorige duce Eburonum, defecerunt: à quibus Cotta & T. Aurunculeius legati Cæsaris insidiis circumuerti, cum exercitu cui præerant, cæsi sunt: & cum aliarum quoq; regionum castra oppugnata maximo labore defensa essent, interque eos, qui in Treuiris præerat, Q. Cicero: ab ipso Cæsare hostes prælio fusi sunt. M. Crassus bellum Parthis illaturus Euphratē fluium transiit: victusq; prælio in quo & filius eius cecidit, cum reliquias exercitus in collem recepisset, euocatus in colloquium ab hostibus vt de pace acturus, quorum dux erat Surenas, comprehensus, & nequid viuus pateretur, repugnans interemptus est, & ita periit.

LIBER CVII.

Victoria Cæsaris in Treuiris, Eburonibus & de rege Ambiorige. Claudius à Milone interfectus. Pompeius Consul factus absens & solus, quod nemini unquam contigit. Milo in exiliū actus. Cæsaris absentis ratio in petitione consulatus habetur, contradicente M. Catone. Victoria Cæsaris de Vercingentorige Aruerni: De Auarico Biturigū Gergonia Aruernorū captis.

Cæsar Treuitis in Gallia victis, iterum in Germaniam transit, nulloq; ibi inuento hoste, reuersus in Galliam, Eburones, & alias ciuitates quæ conspirauerant, vicit, & regem Ambiorigem in fuga persecutus. P. Clodij à T. Annio Milone, candidato consulatus, Appia via ad

via ad Bouillas occisi corpus plebs in curia cremavit. Cum seditiones inter candidatos consulatus, Hypseum, Scipionem, & Milonem essent, qui armis ac vi contendebant: ad comprimendas eas Cn. Pompeius legatus à senatu confectus tertium factus est, absens, & solus, quod nemini vnquam contigit. Quæstione decreta de morte P. Clodij, Milo iudicio damnatus in exilium actus est. Lex dicta est, vt ratio absentis Cæsaris in petitione consulatus haberetur, inuito & contradicente M. Catone. Præterea res gestas à C. Cæsare aduersum Gallos, qui propè vniuersi Vercingetorige Aruerno duce defeecerunt, & laboriosas obsidiones vrbiū continet: inter quas Auarici Biturigum, Gergouix Aruernorum.

LIBER CVIII.

Victoria Cæsaris de Gallis ad Alexiam. C. Cassij de Parthis. Secunda Catonis repulsa in Consulatu Victoria Cæsaris de Bellouacis & alijs Gallia populis. Cōsentiones de successore Cæsari mittendo. De rebus gestis in Syria à M. Bibulo.

C Cæsar Gallos ad Alexiam vicit, omnesq; Galliarum ciuitates quæ in armis fuerant, in ditionem accepit. C. Cassius quæstor M. Crassi, Parthos qui in Syriam transcenderant, cecidit. In petitione consulatus M. Cato repulsam tulit, creatis C O S S. Ser. Sulpitio, & M. Marcello. C. Cæsar Bellouacos cum alijs Gallorum populis domuit. Præterea cōsentiones inter C O S S. de successore C. Cæsari mittendo, agente in senatu M. Marcello consule vt Cæsar ad petitionem consulatus veniret, cum is, lege lata in id tempus consulatus, prouincias obtinere deberet: resq; à M. Bibulo gestas in Syria continet.

DE CONSULIBVS EX

*Messalæ Coruini libro de progenie Augusti
ad Augustum.*

DEpulsis regibus, sub *Cōsulibus* annuo imperio iura Romana fuere. Senatus, vt solidum corpus, immutabile erat; Consules, velut membra: Senatus, consilium, & rerum deliberatio; Consules, ad consulta peragenda parati. *Dictatoris* imperium, quod ceteros magistratus excedebat, ad terrorem cunctorum, tum quum res Romana in extremis periculis nutare cerneretur, creabatur, summæ potentix vnicum robur. Inde ob truculentissimas inter patricios ac plebeios seditiones, plebs armata, maximo cum terrore nobilium, in Auentinum, & vt aliis placet, in Sacrum collem secesserat: nec inde abduci potuit, donec ad fauorem sui, *Tribuni plebei* primùm crearentur. Mox ad *Decemuiros* res venit. nam Decemuiros creari placuit, qui sine alio magistratu, annuo imperio reipublicæ præessent. Anno ab vrbe condita vno & trecentesimo, hoc imperiũ in Appio Claudio, atrocissimi ingenij viro, destinare voluit eiusdem obstinata perfidia: ob cuius scelestæ libidinis nefas violandæ Virginix virginis pudicissimæ, se abdicare magistratu Decemuiros coacti sunt. Tum ad consules res redierat. Verum paulo pòst, *Tribunis plebis* auctoribus, seditione vt aliàs orta, inter cetera obtinuere plebei, vt & *Tribunos militares* haberent, sicut & Plebeios. Sed hi promiscuè vel pa-
tricij

tricij: vel plebeiij esse poterant; qui aliquando consulare gessere imperium. Sed demum Consules regnum obtinuere; quorum fasces adusque Iulij Cæsaris patris patruiq; tui. principatum defluxere, expletis ab vrbe condita annis septingentis decem. Sub quorum magistratuū, consulum, dictatorum, & tribunorum militarium ductu, per quadringentos quadraginta & septem annos, omnis Italia viribus armorum subacta est, simul & alpes Cottiz, Pœninæ, & Graiz atq; Romanæ, cum Alpiniis populis, ipsis in rupibus duratis, in ditionē conuenere. Africa ter victa, primo & secundo & tertio bello Punico, inastimabili vulnere vtrinq; accepto, Romano imperio tandem parata: Sicilia, Sardinia, Baleares, Creta, insulæ obtentæ. Numidia victo Iugurtha in potestatem redacta. Hispaniā, genus armorum ferox, nostrorum, nec sine Romano cruore, subiugauere arma. Celtiberi, Cantabri, Astures, Lusitani, Numantia, omnisque Gallæcia, flexere ceruicem. Gallia atq; Britannia nouem annorum Iulij Cæsaris labor fuere; tributariæ demum factæ. Post hæc Illyria, Istria, Liburni, & Dalmatæ obsecundauere perdomiti. Proinde in Græciam transitus fuit. qua perdomita, Epirus, Thessalia, & Achaia, paruere mandatis. Ter Macedonia cum regibus suis debellata, & in prouinciæ formam demum redacta. Thraces, seuissimos omnium; Propon-tidem & Thracium Bosphorum cum ipso Byzatio, virtus Romana superatos reddidit. Hinc ad Danubium Rhenumq; tuis auspiciis victoriosissime Principum, penetratum, & vtriusq; fluminis vtramq; ripam tuæ industriæ subiuga

uere vires. Dux Germaniæ, inferior ac superior, tibi vnico cessere. Norici, Pannonij, Sueui, Marcomanni, Daci, Mœsi, ceterq; nationes ad Arcton, superati. Europa in extremis finium suorum per te vndiq; exterrita, & armis concussa. In Asiam iam antè peruentum fuerat; & victo Antiocho potentissimo Syriæ rege, victo Mithridate, Syria, Phoenix, Ctesiphon, Babylonia, Iudæa, Palæstina, Arabia, Cilicia, & omne Ponti regnum, cum ipsa minore Asia, in qua Phrygia, Lydia, Bithynia, Paphlagonia, Isauria, & Cappadocia regiones continentur, mandatis obtemperauere. Cessit & vtraque Armenia armis attrita. Mesopotamia inter Tigridem & Euphratem sanguine Parthorum ac Persarum crebro cruenta multiplici bello, demum Romano paruit. Diuersis temporibus cum Persis & Parthis assidue pugnatum; & vtrimque cladibus acceptis, Romanus superior fuit, & obstantibus imperauit. Ad Arcton Colchi, Hiberi, Albani, Scythæ, Assyrij, Caspij, cum Amazonibus suis, ductu nostrorum ducum subiugati sunt. Ægyptiorum reges vltro in amicitia & fœdere steterunt. Cyrene ac tota Libya & Mauritania, extincto Iuba, obsequentes fuere. Indi ex ipso extremo Oriente postremò ad te gloriosissime Principum, in extremo Occidente tum bella gerentem, legationem misere, ad obsequia se paratos profitentes, vt nonnihil te imperante haud superesset indomitum. Æternum
vale tui seculi perenne ac im-
mortale decus, Cæsar
Auguste.

DE CONSVLIBVS EX

L. Flori libris Historiarum.

De mutatione Reipubl. CAP. IX.

Ducitur Bruto Collatinoq; ducibus & auctoribus, quibus ultionē sui moriens matrona mādauerat, populus Romanus ad vindicādum libertatis ac pudicitiae decus quodam quasi instinctu deorum concitus, regem repente destituit, bona diripit, agrum Marti suo consecrat; imperium in eosdem libertatis suae vindices transfert; mutato tamen & iudice, & nomine quippe ex perpetuo annum placuit; ex singulari, duplex; ne potestas solitudine vel mora corrumperetur. *Consulesq;* appellauit pro regibus; vt consulere se ciuibus suis debere meminissent. Tantumque libertatis nouę gaudium inceserat, vt vix mutati status fidem caperent; alterumq; ex consulibus, tantum ob nomen & genus regiū, fascibus abrogatis, vrbe dimitterent. Itaq; substitutus Valerius Poplicola, ex summo studio annixus est ad augendā liberi populi maiestatem. Nam & fasces ei pro libera concione submisit, & iūs prouocationis aduersus ipsos dedit. Et ne specie arcis offenderet, eminentes eedes suas in plana submisit. Brutus verō fauori ciuium etiam domus suae clade & parricidio velificatus est. quippe cū studere reuocandis in urbē regibus liberos suos comperisset, protraxit in forum, & concione media virgis cecidit, & securi percussit: vt plane publicus parens in locū liberorū adoptasse sibi pop. Rom. videretur. Liber iam hinc Po. Ro. prima

L. Florus lib. i.

aduersus externos arma pro libertate corripuit ;
 mox pro finibus ; deinde pro sociis ; tum pro
 gloria, & imperio ; laceffentibus assidue vsque-
 quaq; finitimis : quippe cum patrij soli gleba
 nulla esset, sed statim hostile pomœrium ; me-
 diusq; inter Latium & Tuscos quasi in quodâ
 biuio collocatus, omnibus portis in hostem
 incurreret ; donec quasi contagione quadam
 per singulos itum est, & proximis quibusque
 correptis totam Italiam sub se redigeret.

Bellum Etruscum & cum rege Porsena.

C A P. X.

PVLsis ex vrbe regibus, prima pro libertate
 arma corripuit. Nam Porsena rex Etrusco-
 rum, ingentibus copiis aderat, & Tarquinius
 manu reducebat. Hunc tamen, quamuis & ar-
 mis & fame vrgeret, occupatoq; Ianiculo ipsis
 vrbis faucibus incubaret, sustinuit, repulit: no-
 uissimè etiam tanta admiratione perculit, vt
 superior vltro cum panè victis amicitia fœde-
 ra feriret. Tunc illa Romana pericula atq; mi-
 racula, Horatius, Mucius, Clœlia: quæ nisi in
 annalibus forent, hodie fabulæ viderentur.
 Quippe Horatius Cocles, postquam hostes vn-
 dique instantes solus submouere non poterat,
 ponte reciso transnatat Tiberium, nec arma di-
 mittit. Mucius Sezuula, regem per insidias in
 castris eius aggreditur: sed vbi frustratum circa,
 purpuratum eius ictum tuetur, ardentibus fo-
 cis iniicit manum, terroremq; geminat dolo.
Ve scias, inquit, quem virum effugeris, idem trecenti
iuramus: cum interim (immane dictu) hic in-
 teritus, ille trepidaret, tamquam manus regis
 arderet. Sic quidem viri. Sed ne qui sexus à
 laude

laude cessaret, ecce & virginum virtus. Vna ex obsidibus regi data, elapsa custodiam, Clœlia, per patrium flumen equirabat. Et rex quidem, tot tantisque virtutum territus monitis, valere liberosque esse iussit: Tarquinij tamdiu dimicauerunt, donec Aruntem filium regis, manu sua Brutus occidit, superque ipso mutuo vulnere expirauit; plane quasi adulterum ad inferos vsque sequeretur.

Bellum Latinum. CAP. XI.

LAtini quoque Tarquinius asserebant emulatione & inuidia; vt populus qui foris dominabatur, saltem domi seruiret. Igitur omne Latium, Mamilio Tusculano duce, quasi in regis ultionem tollit animos. Apud Regilli lacum dimicatur, diu Marte vario: donec Postumius ipse dictator signum in hostes iaculatus est, (nouum & insigne commentum) vt peteretur cursu. Cossus equitum magister, exuere frenos imperauit; & hoc nouum; quò acius incurrerent. Ea demum atrocitas fuit prælij, vt interfuisse spectaculo deos fama tradiderit, duos in candidis equis Castorem atque Pollucem nemo dubitarit. Itaque & Imperator veneratus est; pactusque victoriam, templa promisit, & reddidit planè quasi commilitonibus deis stipendium. Hactenus pro libertate. Mox de finibus cum eisdem Latinis assiduè & sine intermissione pugnatū est. Sora (quis credat?) & Algidum terrori fuerunt; Satricum atque Corniculum provinciarum. De Veis & Bouillis, pudet; sed triumphauimus. Tibur, nunc suburbanum, & æstius Præneste deliciae, nuncupatis in Capitolio votis petebantur. Idem tunc

Fazulæ, quod Taphræ nuper: idem nemus Aræcinum, quod Hercynius saltus; Fregellæ, quod Geforiacum; Tiberis, quod Euphrates. Coriolos quoq; prò pudor victos adeo gloriæ fuisse, ut captum oppidum C. Marcius *Coriolanus* quasi Numantiam aut Africam nomini indueret. Exstant & parta de Antio spolia, quæ C. Mænius in suggestu fori, capta hostium classe sufficit: si tamen illa classis: nam sex fuere rostratæ. Sed hic numerus illis initiis nauale bellum fuit. Peruicacissimi tamen Latinorum Æqui & Volsci fuere. & quotidiani, ut sic dixerim, hostes. Sed hos præcipue L. Quinctius domuit, ille dictator ab aratro; qui obfessa ac penè iam capta L. Minutij consulis castra, egregia virtute seruauit. Medium erat forè tempus sementis, quum patricium virum innixum aratro suo lictor in ipso opere deprehendit. Inde in aciem profectus, ne quid à rustici operis imitatione cessaret, victos more pecudum sub iugum misit. Sic expeditione finita, redijt ad boues rursus triumphalis agricola. Fides numinum, quæ velocitate! intra xvi dies coeptum peractumq; prorsus est bellum: ut festinasse dictator ad relictum opus videretur.

Bellum cum Etruscis, Faliscis, & Fidenatibus.

CAP. XII.

Asidiui verò & anniuersarij hostes ab Etruria fuere Veientes; adeo ut extraordinariam manum aduersus eos promiserit, priuatumque gesserit bellum gens vna Fabiorum, suis superque idonea clade, Cæsi apud Cremonam

ram trecenti & sex, patricius exercitus: & *sele-*
rato signatur nomine quæ proficiscentes in
 prælium porta dimisit: sed ea clades ingenti-
 bus expiata-victorijs, postquam per alios atque
 alios duces robustissima capta sunt oppida;
 vario quidem euentu. Falisci se sponte dedide-
 runt: cremati suo igne Fidenates: rapti fun-
 ditus deletique Veientes. Faliscis, quum obsi-
 derentur, mira visa est fides Imperatoris; nec
 immeritò; quod ludimagistrum vrbs prodit-
 torem; cum his quos adduxerat pueris, vin-
 ctum sibi ultro remisisset. Eam namque Fu-
 rius Camillus, vir sanctus & sapiens, sciebat
veram esse victoriam, quæ salua fide & integra
 dignitate pararetur. Fidenæ, quia pares non
 erant ferro, ad terrorem mouendum facibus
 armatæ, & discoloribus serpeotum in modum
 vittis, furiæ more processerant: sed habitus
 ille feralis, euersionis omen fuit. Veientium
 quanta res fuerit, indicat decennis obsidio.
 Tunc primum hiematum sub pellibus, taxata
 stipendio hiberna; adactus miles sua spontè
 iureiurando, nisi capta vrbe non remeare.
 Spolia de Larte Tolumnio rege ad Færetrium
 reportata. Denique non scalis, nec irruptione,
 sed cuniculo & subterraneis dolis peractum
 vrbs excidium. Ea denique visa est prædæ
 magnitudo, vt eius decimæ Apollini Pythio
 mitterentur: vniuersusque populus Romanus
 ad direptionem vrbs vocaretur. Hoc tunc
 Veientes fuere; nunc fuisse quis meminit?
 quæ reliquæ? quodque vestigium? Laborat an-
 naliū fides vt Veios fuisse
 credamus.

Hinc siue inuidia deum, siue fato, rapidissimus procurrentis imperij cursus, parumper Gallorum Senonum incursione suppressitur. quod tempus populo Romano nescio vtrū clade funestius fuerit, an virtutis experimentis speciosius. Ea certè fuit vis calamitatis, vt in experimentum illatam putem diuinitus; scire volentibus immortalibus diis, an Romana virtus imperium orbis mereretur. Galli Senones, gens natura ferox, moribus incondita, ad hoc ipsa corporum mole perinde ac armis ingentibus, adeo omni genere terribilis fuit, vt planè nata ad hominum interitum, vrbium stragem, videretur. Hi quondam ab vltimis terrarum oris, cum cingerentur omnia Oceano, ingenti agmine profecti, cum iam media vastassent, positos inter Alpes & Padum sedibus, ne his quidem contenti, per Italiam vagabantur. Tum Clusium oppidum obsidebant. Pro sociis ac foederatis popul. Romanus interuenit. Missi ex more legati. Sed quod ius apud barbaros? Ferocius agunt: mouent exinde certamen. Conuersis igitur à Clusio, Romamque venientibus, ad Aliam flumen cum exercitu Fabius consul occurrit. Non Cremeræ foedior clades. Itaq; hunc diem fastis Roma mandauit. Fusso exercitu, iam moenibus vrbis appropinquabant. Erant nulla praesidia. Tum igitur, aut numquam aliàs, apparuit vera illa Romana virtus. Quamprimum maiores natu amplissimis vti honoribus, in forum coeunt. ibi deuouente pontifice, dijs se Manibus consecrant: statimque in suas quisque ades regressi, sicut in trabeis erant, & amplissimo

plissimo cultu, in curulibus sellis sese posuerunt; ut, cum venisset hostis, in sua dignitate morerentur. Pontifices & Flamines, quidquid religiosissimi in templis erat, partim in dolijs defossa terra recondunt, partim imposita plaustris secum auferunt. Virgines simul ex sacerdotio Vestæ, nudo pede fugientia sacra comitatur, tum excepisse fugientes vnus è plebe fertur L. Albinus, qui depositis vxore & filijs, virgines in plaustrum recepit. Adeo tum quoque in vltimis, *religio publica*, priuatis affectibus antecellebat. Iuuentus verò, quam satis constat vix mille hominum fuisse, duce Manlio arcem Capitolini montis insedit; obtestata ipsum quasi præsentem Iouem, ut quemadmodum ipsi ad defendendum templum eius concurrissent, ita ille virtutem eorum numine suo tueretur. Aderant interim Galli; apertamque urbem primò trepidi, ne qui subesset dolus: mox vbi solitudinem vident, pari clamore & impetu inuadunt. Patentes passim domos adeunt: vbi sedentes in curulibus sellis prætextatos senes velut Deos Geniosque venerati; mox eosdem postquam esse homines liquebat, alioqui nihil respondere dignantes, pari vecordia mactant; facesque testis iniiciunt; & totam urbem igne, ferro, manibus, solo exæquant. Septem mensibus barbari (quis crederet?) circa montem vnū pependerunt; nec diebus modò, sed noctibus quoque omnia experti. quos tandem Manlius nocte subeuntes, clangore anseris excitatus, à summa rupe deiecit: & ut spem hostibus dimeret, quamquam in summa fama, tamen ad spem fiduciam panes ab arce iaculatus est. & statò

quodam die per medias hostium custodias Fabium Pontificem ab arce demisit, qui solemne sacrum in Quirinali monte conficeret. atq; ille per media hostium tela incolumis *religionis auxilio* redijt, propitiosque deos renunciauit. Nouissimè, cum iam obsidio sua barbaros fatigasset, mille pondo auri recessum suum venditantes; idq; ipsum per insolentiam, cum ad iniqua pondera addito adhuc gladio, superbè, *va uictis*, increparent, subito aggressus à tergo Camillus adeo cecidit, ut omnia incendiorum vestigia, Gallici sanguinis inundatione deleteret. Agere gratias dijs immortalibus ipso tantę cladis nomine libet. Pastorum casus ignis ille; & flama, paupertatē Romuli abscondit. Incēdium illud quid egit aliud, nisi ut destinata hominum ac deorū domicilio ciuitas, non deleretur obruta, sed expiata potius & illustrata videatur? Igitur post assertam à Manlio, restitutam à Camillo urbem, acrius etiam vehementiusque in finitimos resurrexit. Ac primum omnium illam ipsam Gallicā gentem non cōtentus mœnibus expulisse, cum per Italiam naufragia sua latius traheret, sic persecutus est duce Camillo, ut hodie nulla Senonum vestigia supersint. Semel apud Anienem trucidati, cū singulari certamine Mālius aureum torquē barbaro inter spolia detraxit, inde *Torquati*. Iterum in Pontino agro, eū in simili pugna M. Valerius insequēte Gallo, sacra alite adiutus, retulit spolia; & inde *Coruini*. Necnō tamen post aliquot annos, omnes reliquias eorum in Etruria ad lacum Vadimonis Dolabella deleuit; ne quis exstaret in ea gente, qui incensam à se Romam urbem gloriaretur.

Bellum Latinum. CAP. XIII.

Conuersus à Gallis in Latinos, Mâlio Torquato, Decio Mure cōsulibus, semper quidem æmulatione imperij & magistratuum infestos, tum verò contemptu vrbis incesæ, cū ius ciuitatis, partem imperij ac magistratuum posceret pari imperio, atq; iam amplius quàm congregi auderent. quo tempore quis cessisse hostem mirabitur? cū alter consulum filium suum, quia cōtra imperium pugnauerat, quāuis victorem, occiderit; quasi plus in imperio esset, quàm in victoria: alter, quasi monitu deorum capite velato, primam ante aciem dijs Manibus se deuouerit; vt in cōfertissima se hostium tela iaculatus, nouum ad-victoriam iter sanguinis sui semita aperiret.

Bellum Sabinum. CAP. XV.

A Latinis aggressus est gentem Sabinorum; qui immemores factæ sub Tito Tatio affinitatis, quodam contagio belli se Latinis adiunxerant. Sed Curio Dentato consule, omnem eum tractum qua Narambit fontesque Velini, Adriatico tenus mari, igne ferroque vastauit. qua victoria tantum hominum, tantum agrorum redactum in potestatem, vt in vtro plus esset, nec ipse posset ælimare qui vicerat.

Bellum Samniticum. CAP. XVI.

Precibus deinde Cāpaniæ motus, nō pro se, sed quod est speciosius, pro socijs Samnitas inuadit. Erat fœdus cum vtrisque percussum: sed hoc Campani sanctius & prius, omnium suorum deditioe fecerant. Sic ergo Romanus bellum Samniticum, tãquam sibi gessit.

Omnium non modo Italia, sed toto orbe terrarum pulcherrima Campaniæ plaga est. nil mollius cælo. deniq; bis floribus vernat. nihil vberius solo: ideo Liberi Cererisq; certamen dicitur. nihil hospitalius mari. hic illi nobiles portus, Caieta, Misenus, & tepentes fontibus Baiæ, Lucrinus & Auernus, quædam maris oria. hic amicti vitibus montes, Gaurus, Falernus, Massicus; & pulcherrimus omnium Vesuvius, Ætnæ ignis imitator. Vrbes ad mare, Formiæ, Cumæ, Puteoli, Neapolis, Herculaneum, Pompeij; & ipsa caput urbium Capua, quondam inter tres maximas, Romam, Carthaginemq; numerata. Pro hac vrbe, ijs regionibus, populus Romanus Samnitas inuasit; gētem, si opulentiam quæras, aureis & argenteis armis discolori veste vsque ad ambitum armatam: si insidiarum fallaciam, saltibus ferè & montium fraude grassantem: si rabiem ac furorem, sacratissimis legibus, humanisq; hostijs in exitium urbis agitatam: si pertinaciam, sexies rupto fœdere, cladibusq; ipsis animosiores. Hos tamen quinquaginta annis per Fabios & Papiros patres, eorumq; liberos, ita subegit ac domuit, ita ruinas ipsas urbium diruit, ut hodie Samnium in ipso Samnio requiratur, nec facile appareat materia quatuor & viginti triumphorum. Maximè tamē nota & illustris ex hac gente clades apud Caudinas furcas, Veturio Postumioque consulibus, accepta est. Clauso enim per insidias intra eum saltum exercitu, vnda non posset euadere, stupens occasione tanta dux hostium Pontius, Herēnium patrem consuluit: & ille mitteret omnes, vel occide-
 ret,

ret, sapienter vt senior suaserat. Hic armis exutos mittere sub iugum maluit; vt nec amici forent beneficio, & post flagitium hostes magis. Itaque & consules statim magnificè voluntaria deditione turpitudinem fœderis dirimunt; & ultionem flagitans miles Papirio duce (horribile dictu) subiectis ensibus per ipsam viam ante pugnam furit; & in congressu arsisse omnium oculos, hostis auctor fuit: nec prius finis cœdibus datus, quàm iugum & hostibus & duci capto reposuerunt.

Bellum Etruscum & Samniticum.

CAP. XVII.

HActenus populus Romanus bellum cum singulis gentium: mox aceruatim: tamen sic quoque par omnibus. Etruscorum XII. populi in id tempus incitati, antiquissimus Italiæ populus Samnitium, & reliqui in excidium Romani nominis repentè coniurant. Erat terror ingens tot simul tantorumq; populorum. A latere Etruria infesta, quatuor agminū signa volitabant. Ciminus interim saltus in medio, ante inuius planè, quasi Caledonijs vel Hercynijs, adeo tunc terrori erat, vt senatus consuli denuntiaret, ne tantum periculi ingredi auderet. Sed nihil horum terruit ducem, quin fratre præmisso exploraret accessus. Ille per noctem pastorio habitu speculatus omnia, refert. Tum sic Fabius Maximus periculosissimum bellum, periculo explicauit. Nam subito inconditos atque palantes aggressus est; capitisque superioribus iugis, in subiectos suo more detonauit. Ea namque species fuit illius belli, quasi in Terrigenas è cœlo ac nubibus tela

mitterentur, nec incruenta tamen illa victoria, nam oppressus in sinu vallis alter consulum Decius, more patrio deuotum dijs Manibus obtulit caput; solemnemque familiæ suæ consecrationem in victoriæ pretium redegit.

Bellum Tarentinum, & cum Pyrrho rege.

CAP. XVIII.

S Equitur bellum Tarētinum; vnum quidem titulo & nomine, sed victoria multiplex. Hoc enim Campanos, Apulos, atque Lucanos, & caput belli Tarētinus; idem totam Italiam, & cum istis omnibus Pyrrhum clarissimū Græciæ regem, vna veluti ruina pariter inuoluit; vt eodem tempore & Italiam consummaret, & transmarinos triumphos auspicaretur. Tarentus etiam, Lacedæmoniorum opus Calabriæ quondam & Apuliæ totiusque Lucaniæ caput, tum magnitudine & muris, portuque nobili, tum mirabili situ. quippe in ipsis Adriatici maris faucibus posita, in oras nostras, Ithriam, Ulyricum, Epirum, Achaiam, Africam, Siciliam, vela dimittit. Imminet portui ad prospectum maris possum vrbis theatrum; quod quidem causa misere ciuitati fuit omnium suarum calamitatum. Ludos fortè celebrabant, quum remigantes litori Romanas classes inde vident: atque hostem rati, emicant, sine discrimine insultant: qui autem, aut vnde Romani, nec satis norant. Aderat sine mora querelam ferens legatio: hanc quoque foedius per obscenam turpemque dictu contumeliam violât. Exhinc bellum: sed apparatus horribilis; cum tot simul populi pro Tarentinis consurgeret: omnibusque vehementior Pyrrhus; qui semigræcam ex Lacedæmonijs

cedamoniis conditoribus ciuitatem vindicaturus, cum totius viribus Epiri, Thessaliæ, Macedoniæ, incognitis que in id tempus elephantis, mari, terra, viris, equis, armis. addito insuper ferarum terrore, veniebat. Apud Heracleam, & Campaniæ fluuium Sirim, Lauino consule, prima pugna: quæ tam atrox fuit vt Ferentanæ turmæ præfectus Obsidius, inuectus in regem, turbauerit, coegeritque proiectis insignibus prælio excedere. Actum erat nisi elephanti cõuersi in spectaculum belli procurrissent: quorum tum magnitudine, tum deformitate & nouo colore simul ac stridore consternati equi; cum incognitas sibi belluas amplius quam erant suspicarentur, fugam stragemque latè dederunt. In Apulia deinde apud Asculum melius dimicarum est, Fabricio Æmilioque Coss. iam quippe belluarum terror exoleuerat, & C. Minucius quartæ legionis hastatus, vnus proboscide abscissa, mori posse belluas ostenderat. Itaque & in ipsas pila congesta sunt: & in turres vibratæ faces, tota hostium agmina ardentibus ruinis operuerunt: nec alius cladi finis fuit, quàm nox dirimeret, postremusque fugientium ipse rex à satellitibus humero saucius in armis suis referretur. In Lucania suprema pugna sub Aurufinis. quos vocant, campis, ducibus iisdem qui superius. Et tunc toti victoriæ exitum, quem datura virtus fuit, casus dedit. Nam productis in primam aciem rursus elephantis, vnum ex his pullum adacti in caput teli grauis ictus auertit: qui cum per stragem suorum percurrrens stridore quereretur, mater agnouit, & quasi vindicatura exsiluit:

tum omnia circa quasi hostilia graui timore permiscuit. ac sic eadem ferz, quæ primam victoriam abstulerant, secundam parem fecerāt, tertiam sine controuersia tradidere. Nec verò tantum armis, & in campis, sed consilijs quæque & domi intra urbem cum rege Pyrrho dimicatum est. Quippe post primam victoriam rex callidus, intellecta virtute Romana, statim desperauit armis, seq; ad dolos contulit. Nam interemtis cremauit, captiuosque indulgenter habuit, & sine pretio restituit. Missisq; deinde legatis in urbem, omni modo adnixus est vt in amicitiam reciperetur. Sed bello & pace, foris & domi, omnem in partem Romana virtus tum se probauit: nec alia magis quàm Tarentina victoria ostendit populi Romani fortitudinem, senatus sapientiam, ducum magnanimitatem. Quinam illi fuerunt viri, quos ab elephantis primo prælio obrutos accipimus? omnium vulnera in pectore, quidam hostibus suis immortui; omnium in manibus enses, & relictæ in vultibus minæ: & in ipsa morte ira viuebat. Quod adeo Pyrrhus miratus est, vt diceret; *O quam facile erat, orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me rege Romanis!* Quæ autem eorum qui superfuerunt, in reparando exercitu festinatio? cùm Pyrrhus, *Vide me, inquit, plane Hercules fidere procrearum; cui quasi ab angue Lerna tot caesa hostium capita de sanguine suo renascuntur.* Qui autem ille senatus fuit? cùm perorante Appio Caco, pulsi cum muneribus suis ab urbe legati, interroganti regi suo quid de hostium sede sentirent, *Urbem templum sibi visum; senatū, regum esse confessum confiterentur.*

Quales

Quales porrò ipsi duces vel in castris? cùm medicum venale regis Pyrrhi caput afferentem Curius remisit, Fabricius oblatam sibi à rege imperij partem repudiauit. vel in pace? cùm Curius sictilia sua Samnitico præferret auro: Fabricius decem pondo argenti facti circa Rufinum consularem virum, quasi luxuriam, censoria grauitate damnaret. Quis ergo miretur his moribus, virtute, militia, victorem populum Romanum fuisse? vnoque bello Tarentino intra quadrienniũ maximam partem Italix fortissimas gentes, opulentissimas vrbes, vberri-
 masque regiones in deditiõem rede-
 gisse? Aut quid adeo fidem superet, quàm si principia belli cum exitu conferantur? Victor primo prælio Pyrrhus, totam trementem Italiam, Cãpaniam, Lirim, Fregellasque populatus prope captam urbem à Prænestina arce prospexit, & à vigesimo lapide oculos trepidæ ciuitatis fumo ac puluere impleuit. Eodem postea bis exuto castris, bis saucio, & in Græciam suam trãs mare ac terras fugato, pax & quies, & tanta adeo de opulentissimis tot gentibus spolia, vt victoriam suam Roma non caperet. Nec enim remere vllus pulchrior in urbem aut speciosior triumphus intrauit; cùm ante hunc diem nihil nisi pecora Volscorum, greges Sabinorum, carpenta Gallorum, fracta Samnitium arma vidisset. Tum si captiuos aspiceres, Molossi, Thessali, Macedones; Bruttius, Apulus, atque Lucanus: si pompas; aurum, purpura, signa, tabulæ. Tarentinæque deliciae. Sed nihil libentius populus Romanus aspexit, quàm illas quas timuerat cum turribus suis belluas; quæ, nõ sine

270 HIST. ANTIO. LIB. III.
sensu captiuitatis, summissis cecruicibus victo-
res equos sequebantur.

Bellum Picenum. CAP. XIX.

OMnis mox Italia pacem habuit. Qui enim post Tarentum auderent? nisi quod ultro persequi socios hostium placuit. Domiti hinc Picentes, & caput gentis Asculum P. Sempromio duce; qui tremante inter prælium campo, Tellurem deam promissa æde placuit.

Bellum Sallentinum. CAP. XX.

SAllentini Picentibus additi. caputq; regionis Brundisium cum inclyto portu, M. Attilio duce. Et in hoc certamine, victoriæ pretium, templam sibi pastoria Pales ultro poposcit.

Bellum Vulturnense. CAP. XXI.

Postremi Italicorum in fide mansere Vulturni, opulentissimi Etruscorum; implorantes opem aduersus seruos quondam suos; qui libertatem à dominis datam, in ipsos erexerant, translataque in se Republ. dominabantur. Sed hi quoque duce Fabio Gurgite pœnas dederunt.

De seditionibus. CAP. XXII.

HÆc est secunda ætas populi Romani, & quasi adolescentia; qua maximè viruit, & quodam flore virtutis exarsit, ac ferbuit. Ita, quæ inerat, quædam adhuc ex pastoribus feritas, quiddam spirabat indomitum. Inde est quod exercitus Postumium Imperatorem, infiantem quas promiserat prædas, facta in castris seditione lapidauit: Quod sub Appio Claudio noluit vincere hostem, cum posset. Quod duce Volerone detrectantibus plerisque militibus, fracti consulis fasces. Inde quod clarissimos

zissimos principes. quod aduersarentur voluntati suæ exsultatione multauit; vt Coriolanum colere agros iubentem; nec minus ille ferociter iniuriam armis vindicasset; nisi quod iam inferentem signa filium mater Veturia lacrymis suis exarmauit. vt ipsum Camillum, quod iniquè inter plebem & exercitū diuissse Veietem prædam videretur. Sed hic melior obsessis in capta vrbe cōsuluit: & mox supplices de hoste Gallo vindicauit. Cū senatu quoq; de equo bonoq; certatum est: adeo vt relictis sedibus, solitudinem & interitū patriæ suæ minarētur.

Prima Urbis discordia. CAP. XXIII.

Prima discordia. ob impotentiam foeneratorum; quibus in terga quoque seruiliter seruientibus, in Sacrum montem plebs armata secessit; ægreque nec nisi Tribunos plebis impetrasset, Menenij Agrippæ facundi & sapientis viri auctoritate reuocata est. Exstat orationis antiquæ satis efficax ad concordiam fabula; qua dissensisse inter se quondam humanos artus dicitur. quod omnibus opere fungentibus, solus venter immunis ageret: deinde moribundos à seiunctione redisse in gratiam, quando sensissent quod eius opera reductis in sanguinem cibus irrigarentur.

Secunda Urbis discordia. CAP. XXIIII.

Secundam in vrbe media decēuiratus libido conflauit. Allatas à Græcia leges, decem principes lecti, iubente populo conscripserant; ordinataq; erat in duodecim tabulis tota iustitia: cum tamē traditos fasces regio quodā furore retinebāt. Ante ceteros Appius Claudius eō insolentiæ elatus est, vt ingenuā virginē stupro

destinaret; oblitus & Lucretiæ, & regum, & iuris quod ipse composuerat. Itaque cum oppressam iudicio filiam, trahi in seruitutem videret Virginius pater, nihil cunctatus, in medio foro manu sua interfecit; admotisque signis commilitonum, totam eam dominationem obsessam armis, in carcerem & catenas ab Auentino monte detraxit.

Tertia Urbis discordia. CAP. XXV.

Tertiam seditionem excitauit matrimonio-
rum dignitas, ut plebei cum patricijs iungerentur. qui tumultus in monte Ianiculo, duce Canuleio Tribuno plebis, exarsit.

Quarta Urbis discordia. CAP. XXVI.

Quartam honorum cupido; ut plebei quoque magistratus crearentur. Fabius Ambustus duarum pater, alteram Suspicio patricij sanguinis dederat, alteram plebeio Stoloni. qui, quod vxor eius ad lictoriæ virgæ sonum ignotum penatibus suis expauerat, & à sorore satis insolenter irrita esset, iniuriam non tulit. Itaque nactus tribunatum, honorum & magistratuum consortium quamuis inuito senatui extorsit. Verum in his ipsis seditionibus principem populum non immerito suspexeris: siquidem nunc libertatem, nunc pudicitiam; tum natalium dignitatem, honorum decora & insignia vindicauit. Interque omnia hæc nullius acrior custos quam libertatis fuit: nullaque in pretium eius potuit largitione corrumpi; cum, ut in magno, & indies maiore populo, interam perniciosi ciues existerent, Sp. Cassium Agraria lege, Mælium largitione suspectum regiæ dominationis, præsentis morte multauit. Ac de

Spurio

Spurio quidem supplicium pater ipsius sum-
psit : hunc *Quinctij* Dictatoris imperio in
medio foro Magister equitum *Seruilius Ahala*
confodit. *Manlium* verò, *Capitolij* vindicem,
quia plerosque debitorum liberauerat, altiùs
se & inciuius efferentem, ab illa quam defen-
derat arce deiecit. Talis domi ac foris, talis pa-
ce belloque populus Romanus, fretum illud
adoleſcentiæ, id est, secundam imperij ætatem,
habuit; in qua totam inter *Alpes* fretumque
Italiam armis subegit.

L.FLORI HISTORIARVM.

LIBER II.

CAPVT I.

Domita subactaque *Italia*, populus
Romanus propè quingētesimum
annum agēs; cū bona fide ado-
leuisset; si quod est robur, si qua
iuuentas; tum ille verè robustus
& iuue nis, & par orbi terrarū esse cœpit. Itaque,
(mirum, & incredibile dictu) qui propè quin-
gentis annis domi luctatus est, (adeo difficile
fuerat dare *Italiæ* caput) his C C. annis qui se-
quuntur, *Africam*, *Europam*, *Asiā*, totum deniq;
orbem terrarum, bellis victorijsque peragrauit.

Primum bellum Punicum. (CAP. II.)

Igitur victor *Italiæ* populus, cū à terra fre-
tum vsque venisset, mote ignis, qui obuias
popularis incendio flamas, interueniente flu-
mine abruptitur, paulisper substitit. Mox cū
videret opulentissimam in proximo prædam,

quodammodo Italiae suae abscissam, & quasi re-
 nulsam; adeo cupiditate eius exarsit, ut quate-
 nus nec mole iungi nec pontibus posset, armis
 belloque iungenda. & ad continentem suam
 reuocanda bello videretur. Sed ecce, ultro ipsis
 viam pandentibus fati, nec occasio defuit, cum
 de Pœnorum impotentia, foederata Siciliae ci-
 uitas Messana quereretur. Affectabat enim ut
 Romanus, ita Pœnus Siciliam: & eodem tem-
 pore paribus uterque; votis ac viribus, imperium
 orbis agitabat. Igitur specie quidem socios iu-
 nandi; re ac autem sollicitante præda, (quam-
 quam territaret nouitas rei; tanta tamen in vir-
 tute fiducia est) ille rudis, ille pastorius popu-
 lus, uterque terrestris, ostendit *nihil interesse vir-
 tutis, equis an nauibus, terra an mari dimicaretur.*
 Appio Claudio cōsule primū fretum ingres-
 sus est fabulosis infame monstris, æstuque vio-
 lentum. sed adeo non est exterritus quin ipsam
 illam ruentis æstus violētiam pro munere am-
 plecteretur: statimque ac sine mora Hiero-
 nem Syracusanum regem tanta celeritate vicit,
 ut ipse ille se prius victum quàm hostem vide-
 ret, fateretur. Duilio Cornelioque consulibus,
 etiam mari congredi ausus est. Tum quidem
 ipsa velocitas classis comparata, victoriæ auspi-
 cium fuit. intra enim sexagesimū diem quàm
 exarsa silua fuerat, C. L. X. nauium classis in anco-
 ris stetit: ut non arte facta, sed quedam munere
 deorum conuersa in naues atque mutatæ arbo-
 res viderentur. Prælii, verò fama mirabilis, cum
 illas celeres volucresque hostium naues, hæ
 graues tardæque comprehenderent. Longè illis
 plus nauticæ artis, detorquere remos, & ludifi-
 cari

eari fuga rostra Iniectæ enim ferreæ manus, machinæque aliæ, ante certamen multum ab hoste derisæ: coactique hostes quasi in solido decemere. Victor ergo ad Liparas,mersa & fugata hostium classe,primum illum maximum egit triumphum. Cuius quod gaudium fuit? cum Duilius Imperator, non contentus vnus diei triumpho, per vitam omnem, vbi à cœna rediret, præluce funalia, & præcinere sibi tibias iussit; quasi quotidie triumpharet. Pro tanta victoriâ leue huius prælij damnum fuit. Alter cōsulum interceptus, Cn. Cornelius Asina; qui simulato colloquio euocatus atque ita oppressus fuit, perfidiæ Punicæ documentum. Calatino dictatore, fere omnia præsidia Pœnorum Agrigento, Drepano, Panormo, Eryce, Lilybæo detraxit. Trepidatum est semel circa Camarinensium saltum: sed eximia virtute Calpurnij Flaminæ tribuni militum, euasimus; qui lecta CCC. manu, infestum & infestum ab hostibus tumultū occupauit. adeoq; moratus hostes, dum exercitus omnis euaderet: ac sic pulcherrimo exitu, Therinopolitarum & Leonidæ tamam adæquauit. hoc illustrior uoster, quod expeditionis tantæ superfuit & superuixit; licet nihil scripserit sanguine. L. Cornelio Scipione, cum iam Sicilia suburbana esset populi Romani prouincia, serpente latius bello in Sardiniam, annexamque ei Corsicam transt; vbi & sic Caralæ urbis excidio incolos terruit. adeoq; omneis terra mariq; Pœnos expugnauit, vt iam victoriæ nihil nisi Africa ipsa rettaret. M. Atulio Regulo duce iam ut Africâ nauigabat bellū, nec deerāt qui ipso runci maris

nomine ac terrore deficerent, augente insuper
 Tribuno Mannio metū: in quem nisi paruisset,
 securi districta Imperator, metu mortis nauigā-
 di fecit audaciam: mox ventis remisque pro-
 peratum est: tantusque terror hostici aduentus.
 Pœnis fuit, ut apertis pœnè portis Carthago ca-
 peretur. Belli prima præmiū fuit ciuitas Cly-
 peæ, prima enim à Punico litore quasi arx &
 specula procurrit: & hæc, & C C C. amplius
 castella vastata sunt. Nec cum hominibus mo-
 dō, sed cum monstris quoque dimicatum est;
 cū quasi in vindictam Africæ nata miræ ma-
 gnitudinis serpens, posita apud Bagradam ca-
 stra vexaret, Sed omnium victor Regulus, cū
 terrorem nominis sui late circūtulisset, cumq;
 magnam vim iuuentutis, ducesque ipsos aut
 cæcidisset, aut haberet in vinculis, classemque
 ingenti præda onustam, & triumpho grauem,
 in urbem præmisisset, etiam ipsam caput belli
 Carthaginem vrgebat obsidione, ipsisque por-
 tis inhærebat. Hic paulum circumacta fortuna
 est; tantū, ut plura essent Romanę virtutis in-
 signia, cuius ferè magnitudo calamitatibus ap-
 probatur. Nam conuersis ad externa auxilia
 hostibus, cū Xanthippum illis ducem Lacedæ-
 mon misisset, à viro militiæ peritissimo vin-
 cimur; cum fœda clade, Romanisque usu inco-
 gnita, viuus in manus hostium venit fortissi-
 mus Imperator. Sed ille quidem par tantæ ca-
 lamitati fuit. Nam nec Punico carcere fractus
 est, nec legatione suscepta. Quippe diuersa
 quàm hostes mandauerant, censuit, ne pax fie-
 ret, nec commutatio captiuorum reciperetur.
 Sed nec illo voluntario ad hostes suos reditu,

nec ultimo siue carceris seu crucis supplicio, deformata maiestas: immò his omnibus admirabilior. Quid aliud quàm victus de victoribus; atque etiam *quia Carthago non cessat, de fortuna triumphauit?* Populus autem Romanus multò acrior infestiorque pro ultione Regulì, quàm pro victoria fuit. Metelko igitur consule, spirantibus altius Pœnis & reuerso in Siciliam bello, apud Panormum sic hostes cecidit, vt nè amplius ea in insula concitaretur Argumentum ingentis victorię, centum circiter elephantorum captiuitas; sic quoque magna praeda, si gregem illum non bello, sed venatione cepisset. P. Claudio consule, non ab hostibus, sed à dijs ipsis superatus est, quorum auspiciã contemserat; ibi statim classe demersa, vbi ille precipitari pullos iusserat, quòd pugnare ab his vetaretur. M. Fabio Buteone consule, classem hostium, in Africo mari apud Ægimurum iam in Italiam vtrò nauigantem, cecidit. quantus ò tum triumphus tempestate intercidit! cùm opulenta praeda classis aduersis acta ventis, naufragio suo Africam & Syrtis, omnium imperia gentium, insularum litora impleuit. Magna clades; sed non sine aliqua principis populi dignitate; intercepta tempestate victoria, & triumphum periisse naufragio. Et tamen cùm Punicę prædę omnibus promōtorijs insulisq; allisæ fluitarēt, populus Romanus triumphauit. Lutatius Catulo consule, tandem bello finis impositus apud insulas quibus nomen *Ægates*: nec maior alia in mari pugna. quippe com meatibus, exercitu, propugnaculis, armis grauis hostium classis; & in eis quasi tota Car-

thago. quod ipsum exitio fuit. Romana classis prompta, levis, expedita, & quodam genere castrensis, ad similitudinē pugnae equestris, sic remis quali habenis agebatur; & in hos vel in illos ictus mobilia rostra, specie viuentium preferabant. Itaque momento temporis laceratę hostium rates, totum inter Siciliam Sardiniamque; pelagus naufragio suo operuerunt. Tanta denique fuit illa victoria, ut de excidendis hostium caenibus non quereretur. Superuacuum visum est in arcem murosque; scire, cum iam in mari esset deleta Carthago.

Bellum Ligustinum. CAP. III.

Peracto Punico bello, secuta est brevis sanctorum & quasi ad recipiendum spiritum requies: argumentumque pacis, & bona fide cessantium armorum, tunc primum post Numam clausa fuit porta Ianica sed statim ac sine mora patuit. Quippe iam Ligures, iam Insubres Galli, necnon & Illyrici lacerabant. sic de sub Alpibus, id est de sub ipsis Italiae faucibus, gentes deo quidam assidue incitate, ac rubiginem ac situm scilicet arma sentirent: denique ita quotidiani & quasi domestici hostes tirocinia militum imbuebant, nec aliter utraq; gente, quam quasi cote quadam, populus Romanus ferrum suae virtutis acuebat. **LIGURES** imis Alpium iugis adhaerentes, inter Varum & Macram flumen, implicitos dumis siluestribus, maior aliquanto labor erat inuenire, quam vincere. Tutum locis & fuga, durum atque velox genus ex occasione magis latrocinia, quam bella faciebat. Itaque cum diu multumque eluderent, saltu, viis, latebris, Deceates, Oxybij, Euburiates, Ingauni; tandem Fulvius latebras eorum ignibus sepsit, **Bzibus** in plana deduxit: Postumius ita exarma-

uit, vt vix reliquerit ferrū quo terra coleretur.

Bellum Gallicum. CAP. IIII.

GAllis Insubribus, & his accolis Alpiū; animi ferarum, corpora plus quā humana erāt. Sed experimēto deprehensum est, quōd sicut primus impetus eis maior quā virorū est, ita sequēs minor quā fœminarū. Alpina corpora humēti cēlo educata, habēt quiddā simile cū niuib; suis; quę mox vt caluere pugna, statim in sudorē eunt, & leui motu, quasi sole laxātur. Hi sæpe & aliās sed Britomaro duce, non prius soluturos se balteo, quā Capitoliū ascēdissent, iurauerant. Factū est. Victos enim Æmylius in Capitolio discinxit. Mox Astrionico duce uocare de nostrorum militum præda Marti suo torquem Intercepit Iupitervotum. nam de torquibus eorū aureum tropæū Ioui Flaminius erexit. Virдумaro rege Romana arma Vulcano promiserant: aliorū vota ceciderunt. Occiso enim rege Marcellus tertia post Romulum patrem Feretrio Ioui opima suspendit.

Bellum Illyricum. CAP. V.

Illyrici seu Libarni sub extremis Alpiū radicibus agunt, inter Arsiā Titiumq; flumē, lōgissimē per totum Adriatici maris litus effusi. Hi regnante Teuta muliere, populationibus nō contenti, licētix scelus addiderunt. Legatos quippe nostros, ob ea quę deliquerāt, iure agētes; nec gladio quidem, sed vt victimas, securi percutiūt; præfectos nauīū igne cōburūt; idq;, quōd indignius foret, mulier imperabat. Itaque Cn. Fuluiο Cēturnatō duce latē dominantur. Strictæ in principium colla secures, legatorum Manibus litauere.

Florus lib. 2.

Post primum Punicum bellū vix quadrien-
 nis requies. Ecce alterum bellū, minus qui-
 dem spatio: (nec enim amplius quàm octo &
 decem annos habet) sed adeo cladum atroci-
 tate terribilius, vt si quis cōferat damna vtriuf-
 que populi, similior victo sit populus qui vice-
 rat. Pudebat nobilem populum, ablato mari,
 raptis insulis, dare tributa, quæ iubere consue-
 uerat. Hinc ultionem puer Annibal ad aram
 patri iurauerat: nec remorabatur. Igitur in caus-
 sam belli Saguntus deleta est; vetus Hispaniæ
 ciuitas & opulenta, fideique erga Romanos
 magnum quidem, sed triste monumentum:
 quam in libertate communi fœdere exceptam
 Annibal causas nouorum motuum quærens,
 & suis, & ipsorum manibus euertit, vt Italiā si-
 bi rupto fœdere aperiret. Sūma fœderum Ro-
 manis religio est. Itaque ad auditum sociæ ci-
 uitatis obsidium, memores icti cū Pœnis quo-
 que fœderis, non statim ad arma procurrunt,
 dum prius more legitimo queri malunt. In-
 terim iam nouem mensibus fessi fame, machi-
 nis, ferro, & igne, versa denique in rabiem fide,
 immanem in foro excitāt rogam; tum desuper
 se suosque cum omnibus opibus suis, ferro &
 igni corrumpunt. Huius tātæ cladis auctor An-
 nibal poscitur. Tergiuersantibus Pœnis, dux
 legationis Romanorum *Qua, inquit, mora est?*
Fabius In hoc ego sinu bellum affero, & pacem: utrum
eligitis, utrum placet, sumite. Cumq; succlamatum
 esset, utrum vellet daret, *Bellum igitur, inquit,*
accipite. & excusso in media curia togæ gremio,
 non sine horrore, quasi planè sinu bellum fer-
 ret;

ret; effudit Similis exitus belli initio fuit. Nam quasi has inferias sibi Saguntinorum vltimæ diræ in illo publico parricidio incendioque mandassent, ita Manibus eorum, vastatione Italiæ, captiuitate Africæ, ducum & regû qui id gessere bellum, exitio, parentatum est. Igitur vbi semel se in Hispania mouit illa grauis & luctuosa Punici belli vis atque tempestas, destinatumq; Romanis iam diu fulmē, Saguntino igne conflauit, statim quodā impetu rapta, medias perfrexit Alpes, & in Italiam ab illis fabulosa altitudinis niuibus, velut cælo missa descendit. Ac primi quidem impetus turbo inter Padum & Ticinū valido statim fragore detonuit. Tunc Scipione duce fusus exercitus: saucius & ipse venisset in hostium manus Imperator, nisi protectum patrem prætextatus admodum filius ab ipsa morte rapuisset. Et hic erit Scipio, qui in exitium Africæ crescit, cognomen ex malis eius habitutus. Ticino Trebia succedit. Hic secunda belli Punici procella desequit Sempronio consule. Tunc callidissimi hostes, frigidum & niualē nacti diem, cum se ignibus prius oleoq; fouissent, horribile dictu, homines à meridie & sole venientes, nostra nos hieme vicerunt. Trasimenus lacus tertium fulmen Annibalis, Imperatore Flaminio. ibi quoque ars noua Punicæ fraudis. Quippe nebula lacus, palustribusque virgultis tectus eques, terga subito pugnantium inuasit. Nec de dijs possumus queri. Imminentem quippe temerario duci cladem prædixerant insidentia signis examina, & aquilæ prodire nolentes, & commissam aciem secutus ingens terræ tremor: nisi illum horrorem

soli, equitum virorumque discursus, & mota
 vehementius arma fecerunt. Quartum, id est
 penè vltimum, vulnus imperij, Cannæ, ignobi-
 lis Apuliæ vicus sed magnitudine cladis emer-
 sit, & XL. millium eade parta nobilitas. Ibi in
 exitum infelicis exercitus, dux, terra, cælum,
 dies, tota denique rerum natura consensit. Si-
 quidem non contentus simulatis transfugis
 Annibal, qui mox terga pugnantium cecide-
 runt, insuper callidissimus Imperator, patienti-
 bus in campis, obseruato loci ingenio, quòd &
 sol ibi acerrimus, & plurimus puluis, & Eurus
 ab Oriente semper quasi ad constitutum flaret;
 ita instruxit aciem, vt Romanis aduersus hæc
 omnia obuensis secundum cælum tenens, ven-
 to, puluere, sole pugnaret. Itaque duo maximi
 exercitus cæsi ad hostium satietatem, donec
 Annibal diceret militi suo, *Parce ferro*. Ducum
 effugit alter, alter occisus est: dubium vter ma-
 iore animo. Paullum puduit; Varro non despe-
 rauit. Documenta cladis, eruentus aliquamdiu
 Aufidus: pōs de cadaueribus iussu ducis factus
 in torrente Cello: modij duo annulorum Car-
 thaginem missi, dignitasque equestris taxata
 mensura. Dubium deinde non erat, quin vlti-
 mum illum diem habitura fuerit Roma, quin-
 tumque intra diem epulari Annibal in Capi-
 tolio potuerit, si (quod Pœnum illum dixisse
 Maharbalē Bomilcaris ferunt) Annibal, quem-
 admodum sciret vincere, sic vti victoria scisset.
 Tum quidem illum (vt dici vulgo solet) aut fa-
 tum vrbs imperaturæ, aut ipsius mens mala, &
 auersi à Carthagine dii, in diuersum abstulerūt:
 cum victoria posset vti, frui maluit; relictaque
 Roma,

Roma. Campāniam Tarentumque peragrarē; ubi mox & ipse & exercitus ardor elanguit; adeo ut verum dictum sit, Capuam Annibalē Cannas fuisse: siquidem inuictum Alpibus, indomitum armis, Campaniæ (quis crederet?) soles, & repentes fontibus Baia, subegerunt. Interim respirare Romanus. & quasi ab inferis emergere. Arma non erant; detracta sunt templis. deerat iuuentus; in sacramentum militiæ liberata seruitia. egebant arario; opes suas libens senatus in medium protulit; nec, præter quod in bullis, cingulis, atque annulis erat, quidquam sibi auri reliquere. Eques secutus exemplum; imitatiæque equitem tribus: denique vix sufficere tabulæ, vix scribarum manus, Læuino Marcelloque consulibus, cum priuatæ opes in publicum deferrentur. Quid autem in eligendis magistratibus? quæ centuriarum sapientia? cum iuniores à senioribus consilium de creandis consulibus petiuere. Quippe aduersus hostem toties victorem, tam callidum, non virtute tantum, sed suis etiam pugnare consilijs oportebat. Prima redeuntis & (ut sic dixerim) reuiuiscētis imperij spes Fabius fuit; qui nouam de Annibale victoriam commentus est, non velle pugnare. Hinc illi cognomen novum, & Reipubl. salutare, *Cunctator*. Hinc illud ex populo, ut *imperij scutum* vocaretur. Itaque per Samnium totum, per Falernos Gauranosque saltus, sic maceravit Annibalem, ut qui frangi virtute non poterat, mora comminuere-
tur. Inde Claudio Marcello duce etiam congregi ausus est: cominus venit, & pepulit à Campania sua, & ab obsidione Nolæ urbis excussit.

Aufus & Sempronio Graccho duce per Lucaniam sequi & premere terga cedentis quamvis tunc (ô pudor) manu seruili pugnaret: nam hucusque tot mala compulerant, sed libertate donati, fecerant de seruitute Romanos. O horribilem in tot aduersis fiduciam! ô singularem animam ac spiritum populi Romani! tam arctis afflictisque rebus, cum de Italia sua dubitaret, ausus est tamen in diuersa respicere: cumque hostes in iugulo per Campaniam Apuliamque volitarent, mediamque iam de Italia Africam facerent, eodem tempore & hunc sustinebat, & in Siciliam, Sardiniam, Hispaniam, diuersa per terrarum orbem arma mittebat. *Sicilia*, mandata Marcello; nec diu restitit. Tota enim insula in vna vrbe superata est. Grande illud, & ante id tempus inuictum caput *Syracusæ*, quamvis Archimedis ingenio defendebantur, aliquando cesserunt. Longè illi triplex murus, totidemque arces, portus ille marmoreus, & fons celebratus *Arethusæ*, quid hactenus profuere, nisi ut pulchritudini victæ urbis parceretur. *Sardiniam* Gracchus arripuit. nihil illi gentium feritas, *Insanorumque* (nam sic vocantur) immanitas montium profuere. Scæuitum in vrbes, urbemque urbium *Caralim*; ut gens contumax, vilisque mortis, saltem desiderio patrij soli domaretur. In *Hispaniam* missi Cnæus & Publius Scipiones, pænè totam Poënis eripuerant; sed insidijs Punicæ fraudis oppressi, rursus amiserunt: magnis quidem illi prælijs, cum Punicas opes cæcidissent; sed Punicæ insidiæ alterum ferro, castra metantem; alterum, cum euasisset in turrim, cinctum facibus oppresserunt.

Igitur

Egitur in ultionem patris ac patrui missus cum exercitu Scipio, cui tam grande de Africa cognomen fata decreuerant, bellatricem illam, viris armisque nobilem Hispaniam, illam seminatiam hostilis exercitus, illam Annibalis eruditricem, (incredibile dictu) totam à Pyrenæis montibus in Herculis columnas & Oceanum recuperavit; nescias citius, an facilius: quàm velociter, quatuor anni fatentur: quàm facile, vel vna ciuitas probat. eodem quippe quo obsessa est die, capta est; omenque Africanæ victoriæ fuit, quod tam facile victa est Hispana Carthago. Certum est tamen, ad profligandam prouinciam maximè profecisse singularem ducis sanctitatem: quippe qui captiuos pueros puellasque præcipuè pulchritudinis barbaris restituerit; ne in conspectum quidem suum passus adduci; ne quid de virginitatis integritate delibasse saltem vel oculis videretur. Hec inter diuersa terrarum populus Romanus: nec ideo tamen Italiæ visceribus inharentem summouere poterat Annibalem. Fleraque ad hostem defegerant; & dux acerrimus contra Romanos Italicis quoque viribus utebatur. Iam tamen eum plerisque oppidis & regionibus excusseramus. Iam Tarentus ad nos redierat: iam & Capua, sedes & domus & patria altera Annibalis, tenebatur: cuius amissio tantum Pœno duci dolorem dedit, vt inde totis viribus in Romam conuerteretur. O populum dignum orbis imperio dignum omnium fauore, & admiratione hominum ac deorum. Compulsus ad ultimos metus ab incepto non detuit; & de sua vrbe sollicitus, Capuam tamē non

omisit ; sed parte exercitus sub Appio consule relicta, parte Flaccum in urbem secuta, absens simul præsensque pugnabat. Quid ergo miramur, mouenti castra à tertio lapide Annibali, iterum ipsos deos, deos inquam (nec fateri pudebit) restitisse ? tanta enim ad singulos illius motus vis inbrium effusa est, tanta ventorum violentia coorta, vt diuinitus hostem summo-ueri, non à cælo, sed ab urbis ipsius mœnibus & Capitolio videretur. Itaque fugit & cessit, & in vltimum se Italiæ recepit sinum, cùm urbem tantum non adortam reliquisset. Parua res dictu, sed ad magnanimitatem populi Romani probandam satis efficax, quòd illis ipsis quibus obsidebatur diebus, ager quem Annibal castris infederat, venalis Romæ fuit, hastæq; subiectus inuenit emtorem. Voluit Annibal contrà fiduciam imitari ; subiecitque argentarias urbis tabernas ; nec sector inuentus est : vt scias etiam prælagia fatis fuisse. Nihil actum erat tanta virtute, tanto fauore etiam deorum. siquidem ab Hispania Asdrubal frater Annibalis, cùm exercitu nouo, nouis viribus, noua belli mole veniebat. Actum erat proculdubio, si vir ille se cum fratre iūxisset. sed hunc quoq; castra metantem Claudius Nero cum Liui Salinatore debellat. Nero in vltimos Italiæ angulos summouerat Annibalē : Liuius in diuersissimam partem, id est, in ipsas nascentis Italiæ fauces, signa conuerterat ; tanto, id est, omni, quâ longissima Italia, solo interiacente. Quo consilio qua celeritate consules castra coniunxerint, inopinantemque hostem col'atis signis compresserint, neque id fieri Annibal senserit,

difficile

difficile dictu est. certè Annibal, re cognita, cum proiectum fratris caput ad sua castra vidisset, *Agnosco, inquit, infelicitatem Carthaginis.* Hæc fuit illius viri, non sine præfagio quodam fati imminentis, prima confessio. Iam certum erat, Annibalem etiam ipsius confessione posse vinci. Sed tot rerum prosperarum fiducia plenus pop. Rom. magni æstimabat asperrimum hostem in sua Africa debellare. Duce igitur Scipione in ipsam Africam tota mole conuersus, imitari cœpit Annibalem, & Italiæ suæ clades in Africa vindicare. Quas ille (di, boni) Asdrubalis copias, quos Syphacis exercitus fudit? Quæ quantaque vtriusque castra facibus illatis vna nocte deleuit? Dunique iam non à tertio lapide, sed ipsas Carthaginis portas obsidione quatiebat. Sic factum est vt inhærentem atque incubantem Italiæ extorqueret Annibalem. Non fuit maior sub imperio Romano dies, quàm ille, cum duo omnium & antea & postea ducum maximi, ille Italiæ, hic Hispaniæ victor, collatis cominus signis direxere aciem. Sed & colloquium fuit inter ipsos de legibus pacis. Steterunt diu mutua admiratione defixi: vbi de pace nõ cõuenit, signa cecinere. Cõstat vtriusq; cõfessione, nec melius instrui aciem, nec acrius potuisse pugnari, hoc Scipio de Annibalis, Annibal de Scipionis exercitu prædicauerunt. Sed tamè Annibal cessit, præmiumq; victoriæ Africa fuit, & secutus Africam statim terrarum orbis.

Bellum Macedonicum primum, siue Philippicum.

C A P. VII.

Post Carthaginem vinci neminẽ puduit. Secuta sunt statim Africæ gentes, Macedonia,

Florus lib. 2.

Græcia, Syria, cæteraque omnia, quodam quasi æstu & torrente fortunæ Sed primi omnium Macedones; affectator quondam imperij populus. Itaque quamvis tunc Philippus regno præsideret, Romani tamen dimicare sibi cum rege Alexandro videbantur. *Macedonicum bellum* nomine amplius quàm expectatione gentis fuit. Causa cœpit à fœdere Philippi, quo rex iam pridem dominantem in Italia Annibalem sibi sociauerat: postea crevit, implorantibus Athenis auxilium contra regis iniurias. cum ille ultra ius victoriæ, in templa, aras & sepulcra ipsa sæuaret. Placuit senatui opem tantis ferre supplicibus. quippe iam gentium reges, duces, populi, nationes, præsidia sibi ab hac vrbe petebant. Primò igitur, Læuino consule, populus Romanus Ionium mare ingressus, tota Græciæ litora veluti triumphanti classe peragrauit. Spolia quippe Siciliæ, Hispaniæ, Sardinia, Africæ præferebat. Et manifestâ victoriâ, nata in prætoris puppe laurus pollicebatur. Aderat spontè in auxilium Attalus rex Pergamenorum. aderat Rhodij. nauticus populus; quibus à mari, consul à terris omnia equis virisque quætiebat. Bis victus rex, bis fugatus, bis exutus castris; cum tamen nihil terribilius Macedonibus fuit ipso vulnerum aspectu, quæ non spiculis, neque sagittis, nec ullo Græculo ferro; sed ingentibus pilis, nec minoribus adacta gladijs, ultra morem parebant. Enimuero Flaminio duce inuios antea Chaonum montes, Pindumque amnem per abrupta vadentem, & ipsa Macedonia claustra penetrauimus. Introisse, victoria fuit. Nam postea numquam ausus congredi

rex, ad tumulos quos *Cynoscephalas* vocant, vno, ac ne hoc quidem iusto prælio opprimitur. & illi quidem consul pacem dedit, fegnumque concessit. Mox, ne quid esset hostile, Thebas, & Eubœam, & grassantem sub Nabide suo Lacedæmona compescuit. Græciæ verò veterem statum reddidit, vt legibus viueret suis, & auita libertate frueretur. Quæ gaudia, quæ vociferationes fuerunt? cùm hoc forte Nemex in theatro Quinquennialibus ludis à præcone caneretur, quo certauere plausu? quid florum in consulem profuderunt? Et iterum iterumque præconem repetere illam vocem iubebant, qua libertas Achaię pronuntiabatur: nec aliter illa consulari sententia, quàm modulatissimo aliquo tiliarum aut fidium cantu, fruebantur.

Bellum Syriacum regis Antiochi.

CAP. VIII.

MAcedoniam statim & regem Philippum Antiochus excepit, quodam casu; quasi industria sic adgubernante fortuna; vt, quemadmodum ab Africa in Europam, sic ab Europa in Asiam, vtrò se suggerentibus causis, imperium procederet, & cùm terrarum orbis situ, ipse ordo victoriarum nauigaret. Non aliud formidolosius fama, bellum fuit: quippe cùm Persas & Orientem, in, Xerxem atque Darium cogitarent. quando per fossi inuij montes, quando velis operum mare nuntiaretur. Ad hoc cœlestes minæ territabant, cū humore continuo Cumarus Apollo sudaret. Sed hic fauentis Asiæ suæ numinis timor erat. Nec sanè viris, opibus, armisque quidquam copiosius Syria: sed in manus tam ignaui regis inciderat: vt nihil fuerit

in Antiocho speciosius, quàm quod à Romanis victus est. Impulere regem in id bellum, illinc, Thoas Aetolia princeps, inhonoratam apud Romanos querens aduersus Macedones militiae suae societatem: hinc, Annibal, qui in Africa victus, profugus, & pacis impatiens, hostem pop. Rom. toto orbe quaerebat. Et quod illud fuisset periculum, si se consiliis eius rex tradidisset? id est, si Asia viribus vsus fuisset miser Annibal? Sed rex, suis opibus & nomine regio fretus, satis habuit bellum mouere. Europa iam dubio procul, iure ad Romanos pertinebat. Hic *Lyfimachiam*, urbem in litore Thraciae positam à maioribus suis, Antiochus vt hereditario iure reposcebat. Hoc velut sidere *Asiaticae belli* mota tempestas, & maximus regum conuentus, fortiter indicto bello, quum ingenti strepitu ac tumultu mouisset ex Asia, occupatis statim insulis, Graeciaeque littoribus, otia & luxus tanquam victor agnabat. *Eubaeam* insulam, continenti adhaerentem, tenui freto, reciprocantibus aquis Euripus abscidit. Hic ille positis aureis sicrisque, ventoriis, sub ipso freto murmure, cum inter fluctuantia tibiis fidibusque concineret, collatis undique, quauis per hyemem, rosis, ne non aliquo ducem genere agere videretur, virginum puerorumque delectus habebat. Talem ergo regem, iam sua luxuria debellatum, populus Rom. M. Acilio Glabrione consule in insula aggressus, ipso statim aduentus sui, nuntio coegit ab insula fugere. Tam praecipitem apud Thermopylas assecutus locum, C. C. C. Latronum speciosa cade memorandum, ne ibi quidem fiducia loci resistentem, mari ac terra cedere.

cedere coëgit. Statim & è vestigio itur in *Asia*.
 Classis regia Polyxenidi Annibaliq; commissa:
 nam rex praelium nec spectare poterat. Igitur
 duce Æmilio Regillo, à remigantibus Rhodis
 tora laceratur. Ne sibi placeant Athenæ; in An-
 tiocho vicinus Xerxem, in Æmilio Themisto-
 clem æquauimus, Ephesiis Salamina pensau-
 mus. Tum consule Scipione, cui frater ille mo-
 do victor Carthaginis Africanus, voluntaria
 legatione aderat, debellari regem placet: & iam
 toto cesserat mari: sed nos imus ulterius. Ma-
 andrum ad anem, montemq; Sipylum, castra
 ponuntur. Hic rex incredibile dictu quibus au-
 xiliis, quibus copiis confederat. Trecenta mil-
 lia peditum; equitum falcatorumq; curruum
 nō minor numerus. Elephantis ad hoc immen-
 sa magnitudinis, auro, purpura, argento, & suo
 ebore fulgentibus, acie vtrinq; vallauerat. Sed
 hæc omnia præpedita magnitudine sua; ad hoc
 umbre, qui subito superfusus, mira felicitate
 Persicos arcus corruerat. Primum trepidatio,
 mox fuga, dehinc triumphus fuerunt. Victo &
 supplici pacem atq; partem regni dari placuit;
 cō libentius, quod tam facile cecidisset.

Bellum Ætolicum, CAP. I X.

SYriaco bello successit vt debebat, Ætolicū.
 Victo quippe Antiocho, Romanus faces A-
 siatici belli persequabatur. Ergo Fulvio Nobi-
 liori mandata ultio est. Hic protinus caput gen-
 tis Ambraciam, regiam Pyrrhi, machinis qua-
 rit, secuta deditio est. Aderant Ætolorum pre-
 cibus Attici, Rhodij: & menia eramus auxi-
 lij: sic placuit ignoscere. Serpsit tamen latius
 in proximos bellum, omnemq; late Ce-

phalleniam, Xacynthon; & quidquid insularū in eo mari inter Ceraunios montes, iugumque Maleum, Ætolici belli accessio fuerunt.

Bellum Istricum. CAP. X.

Istri sequuntur Ætolos. quippe bellātes eos inuper adiuvierant: & initia pugnae prospera hosti fuerunt; eademque exitij causa. Nam cum A. Manlij castra cepissent, opimaeque praedae incubarent, epulantes ac ludibundos plerosque, ac ubi essent, praepoculis nescientes, C. Claudius Pulcher inuadit. sic cum sanguine & spiritu malè partam remouere victoriam. Ipse rex Æpulo equo impositus, cum subinde crapula & capitis errore lapsaret, captum sese vix & agere postquam experrectus est, didicit.

Bellum Gallogracum. CAP. XI.

Gallograciam quoque Syriaci belli ruina conuoluit. fuerant inter auxilia regis Antiochi. An fuissent, cupidus triumphi Manlius an eos visos simulauerit, dubium est: certè negatus est victori triumphus, quia causam belli non approbavit senatus. Cæterum gens Gallogracorum, sicut ipsum nomen indicio est, mixta & adulterata est: reliquiae Gallorum, quibus Brenno duce vastauerāt Graciam; mox Orientem sequuti, in media Asia parte etiam sedere. Itaque ut frugum semina mutato solo degenerant, sic illa genuina feritas eorum, Asiatica amœnitate mollita est. Duobus itaque praeliis fusi fugatique sunt: quamuis sub aduētu hostis, relictis sedibus, in altissimos se montes receperissent quos Tolistobogij Testesagaeque iam insederant. Vtrique fundis sagittisque ac, in perpetuam se pacem dediderunt. Sed alligati miraculo

eulo quodam fuere, cùm catenas moribus & ore tentassent, cùm offocandas inuicem fauces præbuisſent. Nam Ortiagontis regis vxor à centurione stuprum passa, memorabili exemplo custodiam euasit, reuulsumq; militis caput ad maritum suum retulit.

Bellum Macedonicum secundum, siue Persicum CAP. XII.

DVm aliax aliaxque gentes Syriaci belli sequuntur ruinam, *Macedonia* se rursus erexit. Fortissimum populum memoria & recordatio suæ nobilitatis agitabat : & successerat Philippo filius *Perses* ; qui semel in perpetuum victam esse Macedoniam, non putabat ex gentis dignitate. multò vehementiùs sub hoc Macedones quàm sub patre consurgunt : quippe Thracas in vires suas traxerant. atque ita industria Macedonum, viribus Thracum, disciplinã Macedonicam temperauere. Accessit his consiliū ducis, qui situm regionū suarum de summo specularus *Æmo*, positus per abrupta castris, ita Macedoniam suam armis ferroq; vallauerat, vt non reliquisse aditum nisi à cælo venturis hostibus videretur. Nam Q. Marcio Philippo consule eam prouinciam ingressus populus Romanus, exploratis diligenter accessibus, per Astrudem paludem, per acerbos dubiosq; tumulos & illa quæ volucibus quoq; videbantur inuia, accessit : regemque securum, & nihil tale metuētem, subita belli irruptione terruit : cuius tanta trepidatio fuit, vt pecuniam omnē in mare iusserit mergi, ne periret ; classem cremari, ne incenderetur. Paulo consule cùm maiora & crebra essent imposita præsidia, per alias

vias Macedonia depressa est: summa quidem
 arte & industria ducis, cum aliâ minatus, aliâ
 irrepsisset: cuius aduentus ipse eò terribilis re-
 gi fuit, vt interesse non auderet, sed gerenda du-
 cibus bella mandauerit. Absens ergo victus, fu-
 git in maria, insulamq; Samothracen; fretus
 celebri religione; quasi templa & aræ possent
 defendere, quem nec montes sui nec arma po-
 tuissent. Nemo regum diutius amissæ fortunæ
 conscientiam retinuit. supplex cum scriberet
 ad Imperatorem ab illo quò confugerat tem-
 plo, nomenq; epistolæ notaret suum, regem ad-
 didit. Sed nec reuerentior captæ maiestatis a-
 lius Paulo fuit. cum in conspectum venisset
 hostis, in templum recepit, & in conuiujs ad-
 hibuit; liberosq; admonuit suos, vt fortunam,
 cui tantum liceret, reuererentur. Inter pulcher-
 rimos hunc quoque populus Romanus de Ma-
 cedonia duxit atq; vidit triumphum: quippe
 cuius spectaculo triduum impleuerit. Primus
 dies, signa tabulasq; sequēs, arma pecuniasq;
 transuexit; tertius, captiuos; ipsumque regem
 attonitum adhuc, tamquam subito malo stu-
 pentem. Sed multò prius gaudium victoriæ
 populus Romanus quam epistolis victoris per-
 ceperat. Quippe eodem die quò victus est Per-
 ses in Macedonia. Romæ cognitum est: duo iu-
 uenes candidis equis apud Iuturnæ lacum pul-
 uerem & cruorem abluebant. hi nuntiauerunt.
 Castorem & Pollucem fuisse creditum vulgo,
 quòd gemini fuissent: interfuisse bello, quòd
 sanguine maderent: à Macedonia venire,
 quòd adhuc anhela-
 rent.

Macedonici belli contagio traxit *Illyrios*.
 Ipsi quidem. ut Romanum à tergo distin-
 gerent. à Perse rege conducti pecunia militaue-
 re. Sine mora ab Anicio prætoris subigua-
 tur. Scodram caput gentis delesse suffecit. Sta-
 tim sequuta deditionis est. Denique hoc bellum
 antè finitum est, quam geri Romæ nuntiaretur.

*Bellum Macedonicum tertium cum An-
 drisco. CAP. XIII.*

Quodam fato, quasi ita conuenisset inter
 Pœnos & Macedonas, ut tertio quoque
 vincerentur, eodem tempore utriq; arma mo-
 uere. Sed prior iugum excutit Macedo, aliquan-
 to quàm ante grauior. dum contemnitur. Cau-
 sa belli propè erubescenda: quippe regnum
 pariter & bellum vir vltimæ sortis Andriscus
 inuaserat; dubium liber an seruus, mercena-
 rius certè: sed quia vulgo Philippus, ex simili-
 tudine oris, *Pseudophilippus* vocabatur; regiam
 formâ, regium nomen, animo quoq; regio im-
 pleuit. Igitur dum hæc ipsa contemnit populus
 Romanus, Iuuentio prætoris contentus, virum
 non Macedonicis modò, sed Thraciæ quoque
 auxiliis ingentibus validum, temere tentauit:
 inuictusq; non à veris regibus, sed ab illo ima-
 ginario & scenico rege superatur: sed prætor
 Metello, amissum cum légione prætoris ple-
 nissimè vltus est. Nam & Macedoniam seruitu-
 te multauit, & ducem belli deditum ab eo ad
 quem confugerat, Thraciæ regulo, in urbem in-
 catensis reduxit; hoc quoque illi in malis suis

indulgente fortuna, vt de eo populus Romanus quasi de vero rege triumpharet.

Bellum Punicum tertium. CAP. XV.

Tertium cum Africa bellum, & tempore exiguum fuit (nam quadriennio patratum est) & in comparatione priorum, minimum labore. Non enim tam cum viris, quàm cum ipsa vrbe pugnatum est: sed planè maximo euentu: quippe eo tandem Carthago finita est. Atq; si quis trium temporum momenta consideret, primo commissum est bellum, profligatum secundo, tertio verò cōfectum est. Sed huius causa belli, quòd contra fœderis legem aduersus Numidas quidem semel parasset classem & exercitum, frequens autem Massinix fines terretaret. sed huic bono socioq; regi fauebarur. Cùm bellum federet, de belli fine tractatū est. Cato, inexprabili odio, delendam esse Carthaginem; & cùm de alio consuleretur, pronuntiabat Scipio Nasica seruandam, ne metu ablato æmulæ vrbis, luxuriari felicitas vrbis inciperet. Medium senatus elegit, vt vrbs tantum loco moueretur. Nihil enim speciosius videbatur, quàm esse Carthaginem quæ non timeretur. Igitur Manilio Censorinoque consulibus, populus Romanus aggressus Carthaginem, spe pacis iniecta, traditam à volētibus classem sub ipso ore vrbis incendit. Tum euocatis principibus, si salui esse vellent, vt migrarent finibus, imperatum. Quod pro rei atrocitate adeo mouit iras, vt extrema mallent. Comploratum igitur publicè statim, & pari voce clamatum est *Ad arma*: seditq; sententia, quoquo modo rebellandum: non quia spes vlla iam superesset,

sed

sed quia patriam suam mallent hostium quàm suis manibus euertere. Qui rebellantum fuerit furor, vel hinc intelligi potest, quòd in vsum nouæ classis testæ domusque resciderunt & in armorum officinis aurum & argentum pro ære ferroq; conflatum est; in tormentorum vincula matronæ crines suos contulerunt. Mancino deinde consule, terra mariq; feruebat obsidio. Operis portus nudatus, & primus, & sequens iam murus; cum tantum Byrsa, quod nomen arcis fuit, quasi altera ciuitas resistebat. Quamuis profligato vrbis excidio, tamen fatale Africæ nomen Scipionum videbatur. Igitur in aliū Scipionem conuersa respub. finem belli reposcebat. Hunc Paullo Macedonico procreatum, Africani illius magni filius in decus gentis assumserat; hoc scilicet sato, vt quā urbem concusserat auus, nepos eius euerteret. Sed quammaximè mortiferi esse morsus solent morientium bestiarum, sic plus negotij fuit cum semirutæ Carthagine, quàm integræ. Compulsis in vnā arcem hostibus, portum quoque maris Romanus obsederat. Illi alterum ibi portum ab alia vrbis parte foderunt; nec vt fugerent; sed quā nemo illos nec euadere posse credebat, inde quasi enata subito classis erupit. Tum interim tam diebus, iam noctibus, noua aliqua moles, noua machina, noua perditorum hominum manus, quasi ex obruto incendio subita de cineribus flamma prodibat. Deploratis nouissimè rebus, quadraginta se millia virorum dediderūt, quod minus credas duce Asdrubale. Quantò fortius scæmina & vxor ducis? quæ comprehensis duobus liberis, à culmine se de-

mus in medium misit incendium; imitata reginam quæ Carthaginem condidit. Quanta urbs deleta sit, ut de cæteris taceam, vel ignium mora probari potest: quippe per continuos decem & septem dies vix potuit incendium extinguere, quod domibus ac templis suis sponte hostes immiserant, ut quatenus urbs eripi Romanis non poterat triumphis arderet.

Bellum Achaicum. CAP. XVI.

Quasi sæculum illud euerfionibus urbium curreret, ita Carthaginis ruinam statim *Corinthus* excepit, *Achaia* caput, *Græcia* decus, inter duo maria Ionium & *Ægæum* quasi spectaculo exposita. Hæc (facinus indignum) ante oppressa est quàm in numerum certorum hostium referretur. Critolaus causâ belli; qui libertate à Romanis data aduersus ipsos usus est; Legatosq; Romanos dubium an & manu, certè oratione violauit. Igitur Metello ordinatum maxime Macedoniam, mandata est ultio; & hinc *Achaicum bellum*. ac primam Critolai manum Metellus consul per patentes Elidis campos toto cæcidit *Alpheo*. Et vno prælio peractum erat bellum. iam & urbem ipsam terrebatur obsidio: sed fato rerum, cùm Metellus dimicasset, ad victoriam Mummius venit. Hic alterius ducis dignitate exercitum sub ipsis *Isthmi* faucibus fudit, geminosq; portus sanguine infecit. Tandem ab incolis deserta ciuitas, direpta primum, deinde tuba præcinente deleta est. Quid signorum, quid vestium, quidve tabularum raptum, incensum atq; proiectum est? Quantas opes & abstulerit & cremauerit, hinc scias, quod quidquid *Corinthij* aris toto orbe laudatur.

laudatur, incendio superfuisse comperimus. Nam & aris notam pretiosiore ipsa opulentissima urbis fecit iniuria; quia incendio permistis plurimis statuis atque simulacris, aris, auri, argentiq; venæ in commune fluxere.

Res in Hispania gesta, CAP. XVII.

VT Carthaginem Corinthus, ita Corinthum Numantia sequuta est. nec deinde toto orbe quidquam intactum armis fuit. Post illa duo clarissima urbium incendia, latè atque passim, nec per vices, sed simul pariter quasi vnum vndique bellum fuit; proffus ut illæ urbes quasi agitantibus ventis diffudisse quædam belli incendia toto orbe viderentur. *Hispania* numquā animus fuit aduersus nos vniuersæ consurgere; numquam conferre vires suas libuit, neque aut imperium experiri, aut libertatē tueri suam publice. Alioquin ita vndiq; mari Pyrenæoque vallata est, ut ingenio situs ne adiri quidem potuerit. Sed antea Romanis obsessā est, quā seipsa cognosceret: & sola omnium prouinciarum vires suas, postquam victa est, intellexit. In hac propè ducentos per annos dimicatum est, à primis Scipionibus in Cæsarem Augustū: non continuè nec coherenter, sed prout causæ lacefferant. Nec cum Hispanis initio, sed cum Pœnis in Hispania. Inde contagio & series causarumque bellorum. Prima per Pyrenæum iugum signa Romana P. & Cn. Scipiones intulerunt, præliisque ingentibus Annonem & Asdrubalem fratrem Annibalis ceciderunt: raptaque erat impetu Hispania, nisi fortissimi viri in ipsa sua victoria oppressi Punica fraude cecidissent, terra mariq; victores. Igitur quasi nouam

integramq; prouinciam vltor patris & patrui Scipio ille mox Africanus inualit. Isq; statim capta Carthagine, & aliis vrbibus non contentus Pœnos expulisse, stipendiariam nobis prouinciam fecit, omnemq; citra vltraq; Iberum subiecit imperio: primusq; Romanorum ducum, victor ad Gades & Oceani oram peruenit. *Plus est prouinciam retinere, quàm facere.* Itaq; per partes iam huc, iam illuc missi duces; qui ferocissimas, & ad id temporis liberas gentes, ideo impatientes iugi, multo labore, nec incruentis certaminibus, seruire docuerunt. Cato ille Censorius *Celtiberos*, id est, robur Hispaniæ, aliquot præliis fregit. Gracchus, pater ille Gracchorum, eosdem C & L vrbium euersione multauit. Metellus ille, cui ex Macedonia cognomē, meruerat *Celtibericus* fieri, cum & Contrebiā memorabili cepisset exemplo, & Nertobrigis, maiore gloria pepercit. Lucullus Turdulos atque Vaccæos; de quibus Scipio ille posterior, singulari certamine cum à rege fuisset puocatus, opima retulerat. Decimus Brutus aliquanto latius Gallæcos, atq; omnes Gallæciæ populos, formidatumq; militibus flumen Obliuionis: peragratoq; victor Oceani litore, non prius signa conuertit, quàm cadentem in maria solem, obrutumq; aquis ignem, non sine quodam sacrilegij metu & horrore apprehendit. Sed tota certaminum moles cum Lusitanis fuit & Numantinis; nec immerito: quippe solis gētium Hispaniæ duces contigerunt. Fuisset & cum omnibus Celtiberis; nisi dux illius motus, initio belli oppressus esset, summus vir astutia & audacia, si res cessasset, Solondicus; qui hastam argen.

argenteam quatiens, velut cælo missam, vaticinanti similis, omnium in se mētes cōuerterat. Sed cū pari temeritate sub nocte castra consulis adisset, iuxta tentorium ipsum pilo vigilis exceptus est. Cæterū Lusitanos *Viriathus* erexit, vir calliditatis acerrimæ; qui ex venatore latro, ex latrone subitò dux atq; imperator, & si fortuna cessisset, Hispaniæ Romulus, nō contentus libertatem suorum defendere, per quatuordecim annos omnia citra vltraq; Iberum & Tagum igni ferroq; populatus, castra etiam prætorum & præsidum aggressus, Claudium Vnimanum pænè ad internecionem exercitus cecidisset, insignia trabeis & fascibus nostris, quæ ceperat, in montibus suis tropæa fixisset: tandem eum Fabius Maximus consul oppreserat. Sed à successore Seruilio Cæpione violata victoria est: quippe qui conficiendæ rei cupidus, fractum ducem, & extrema deditiois agitantem, per fraudem & insidias & domesticos percussores aggressus, hanc hosti gloriam dedit, vt videretur aliter vinci non potuisse.

Bellum Numantinum. CAP. XVIII.

Numantia, quantum Carthaginis, Capuæ, Corinthi opibus inferior, ita virtutis nomine & honore par omnibus, summumq; si viros æstimes, Hispaniæ decus: quippe quæ sine muro, sine turribus, modicè edito in tumulo apud flumen Durium sita, quatuor millibus Celtiberorum, XL. millium exercitum, per annos XLIII. sola sustinuit: nec sustinuit modò, sed sauius aliquanto perculit; pudendisq; fœderibus affecit. Nouissimè cū inuictam esse constaret, opus quoq; eo fuit qui Carthaginem

euerterat. Non temere, si fateri licet, vilius causa belli iniustior. Segidenfes socios & consanguineos, Romanorum manibus elapsos, exceperant; habita pro eis deprecatio nihil valuit; cum se ab omni bellorum contagione remouerent, in legitimi fœderis pretium iussi arma deponere. Hoc sic à barbaris acceptum, quasi manus abscinderentur. Itaq; statim, Megara viro fortissimo duce, ad arma conuersi, Pompeiũ prælio aggressi, fœdus tamen maluerunt, cum debellare potuissent. Hostilium deinde Mancinum aggressi sunt, hunc quoq; assiduis cœdibus ita subegerunt, vt ne oculos quidem aut vocem Numantini viri quisquam sustineret: tamen cum hoc quoq; fœdus maluere, cōtenti armorum manubiis, cum ad internecionem sœuire potuissent. Sed non minus Numantini quàm Gaudini illius fœderis flagrans ignominia ac pudore populus Romanus, dedecus quidem præsentis flagitij, deditioe Mancini expiauit: cæterum duce Scipione, Carthaginis incendiis ad excidia vrbiũ imbuto, tandem etiam in vltionem excanduit. Sed tunc acrius in castris, quàm in campo nostro cum milite, quàm cum Numantino præliandum fuit. Quippe assiduis & iniustis, & seruilibus maximè operibus attriti, ferre plenius vallum, qui arma nescirent; luto inquinari qui sanguine nollent, iuebantur. Ad hoc scorta, calones, sarcinæ, nisi ad vsum necessariæ, amputantur, *Tauri esse exercitum, quanti Imperatorem*, verè proditum est. Sic redacto in disciplinam milite, commissa acies: quodque nemo visurum se vinqum sperauerat, factum est, vt fugientes Numantinos quisque videret.

Dedere

Dedere etiam sese volebant: si toleranda viris imperarentur. Sed cum Scipio veram vellet, & sine exceptione victoriam, eo necessitatum compulsi, primum, ut destinata morte in prælium ruerent, cum sese prius epulis, quasi infensis impleuissent, carnis semicrudæ & celix: sic vocant indigenæ ex frumento potionem. Intellectum ab imperatore consilium. itaque non est permixta pugna morituris; cum fossæ, atque lorica, quatuorque castris circumdatos, fame premeret, ab duce orantes prælium, ut tamquam viros occideret. Sed ubi non impetrabant, placuit eruptio. sic conferta manu pluri occisi; & cum vrgeret fames, aliquantisper inde vixere. Nouissimè consilium fugæ sedidit: sed hoc quoque ruptis equorum cingulis vxores ademere, summo scelere per amorem. Itaque etiam exitu deplorato, in ultimam rabiem furoremque conuersi, postremo mori hoc genere destinarunt: Duces suos, seque patriamque, ferro, & veneno, subiectoque; vndique igne, peremerunt. *Maeste esse fortissimam & meo iudicio beatissimam* in ipsis malis ciuitatem asseruit, cum fide socios; populum orbis terrarum viribus fultum, sua manu ætate tam longa sustinuit. Nouissimè maximo duce oppressa ciuitas, nullum de se gaudium hosti reliquit. *Vnus enim vir Numantinus non fuit qui in catenis duceretur: præda, ut de pauperibus, nulla: arma ipsi cremauerant. Triumphus fuit tantum de nomine.*

Anacephalaosis. CAP. XIX.

HAstenus populus Rom. pulcher, egregius, pius sanctus atque magnificus. Reliqua
Esquæ lib. 2.

sæcula, ut grandia æquè, ita vel magis turbida &
 fœda, crescentibus cum ipsa magnitudine im-
 perij vitiiis : adeo ut si quis hanc tertiam eius æ-
 tatem transmarinam, quam ducentorum an-
 norum fecimus, diuidat, centum hos priores,
 quibus Africam, Macedoniam, Siciliam, Hispa-
 niam domuit, aureos (sicut poëtæ canunt) iure
 meritoq; fateatur : centum sequentes, ferreos
 plane & cruentos, & si quid immanius : quippe
 qui Iugurthinis, Cimbricis, Mithridaticis, Par-
 thicis bellis, Gallicis atq; Germanicis, quibus
 cælum ipsum gloria ascendit; Gracchanas, Dru-
 sianasque cædes ; adhæc, seruilia bella miscue-
 runt ; & ne quid turpitudini desit, gladiatoria.
 deniq; in se ipse conuersus, Marianis atq; Syl-
 lanis, nouissimè Pompeij & Cæsaris manibus,
 quasi per rabiem, & furorem, & nefas, semet
 ipse lacerauit. Quæ etsi inuoluta inter se sunt
 omnia atque confusa, tamen quò melius appa-
 reant ; simul & ne scelera virtutibus obstrepāt,
 separatim proferentur. Iusq; ut cœpimus, ius-
 ta illa memorabimus & pia cum exteris gen-
 tibus bella ; ut magnitudo crescentis in dies
 imperij appareat. tum ad illa ciuium scelera,
 turpesq; & impias pugnas reuertemur.

Bellum Asiaticum cum Aristonico.

C A P. X X.

V Ictâ ad occasum Hispania, populus Roma-
 nus ad oriëntem pacem agebat ; nec pacem
 modò ; sed inusitata & incognita quadam feli-
 citate, relictæ regis hæreditatibus opes, & tota
 in simul regna veniebāt. Attalus rex Pergame-
 norum, regis Eumenis filius, socij quondam
 commilitonisq; nostri, testamentum reliquit ;

Populus

Populus Romanus bonorum meorum heres esto. In bonis regis hac fuerunt. Addita igitur hæreditate, prouinciam populus Romanus non quidem bello, nec armis, sed (quod est æquius) testamenti iure retinebat. Sed hanc difficile dictu est vtrum facilius amiserit populus Romanus, an recuperauerit. Aristonicus, regij sanguinis ferox iuuenis, vrbes regibus parere consuetas, partim facile sollicitat; paucas resistētes, Myn- dum, Samon, Colophonem, vi recepit. Crassi quoq; proconsulis cecidit exercitum, ipsumq; cepit. Sed ille, memor & familiz & Romani nominis, custodem sui barbarum virgula excruciat; in exitium sui, quod volebat, ita concitat. Mox à Perperna domitus, & captus, & per deditionem in vinculis habitus. M. Aquillius Asiatici belli reliquias confecit, mixtis (nefas) veneno fontibus ad deditionem quarundam urbium, quæ res vt maturam, ita infamem fecit victoriam: quippe cum contra fas deum, moresq; maiorum, medicaminibus impuris in illud tempus sacrosancta Romana arma violasset.

L. FLORIHISTORIA

RVM. LIBER. III.

Bellum Iugurthinum. CAP. I.

Nec ad Orientem. Sed non ad Meridionalem plagam eadem quies. Quis speraret post Carthaginem aliquod in Africa bellum? Atqui non leuiter se Numidia cōcussit; & fuit in Iugurtha, quod post Annibalem timeretur. Quippe rex callidissimus populum

Romanum armis inclytum, & inuictū opibus, aggressus est, & citra spem omnium fortuna cessit, ut rex fraude præcipuus, fraude caperetur. Hic auo Massinisa, & Micipsa patre per adoptionem, cum interficere fratres statuisset, agitata regni cupiditate; nec illos magis quam senatum populumque Romanum, quorum in fide & cliētela regnum erat, metueret: primum scelus mandat insidiis: potitusque Hiempsalis capite, cum se in Adherbalem conuertisset, isque Romam profugisset, missa per legatos pecunia traxit in sententiam suam senatum. Et hæc fuit de nobis eius prima victoria. Missos deinde qui regnum inter illum Adherbalemque divideret, similiter aggressus, cum in Scauro ipsos Romani imperij mores expugnasset, inchoatum nefas perfecit audacius. Sed *diu non latens scelera*, corruptæ nefas legationis erupit; placuitque bello persequi parricidam. Primus in Numidiam Calpurnius Bestia consul immittitur. sed rex præmonitus, fortius aduersus Romanos aurum esse, quam ferrum, pacem emit. Cuius flagitij reus cum interueniente publica fide à senatu accerferetur, pari audacia & venit, & competitorem imperij Massinise nepotem Massiuam, immisso percussore confecit. Hæc altera contra regem fuit causa bellandi. Igitur sequens ultio mandatur Albino. Sed huius quoque (pro dedecus) ita corrumpit exercitum, ut voluntaria nostrorum fuga vinceret Numida, castrisque potiretur: addito etiam turpi fœdere in pretium salutis; quem, quod prius emerat, dimisit exercitum. Eodem tempore in ultionem non tam imperij Romani, quam pudoris.

Metellus

Metellus assurgit ; qui callidissimè hostem nunc precibus , nunc minis , iam simulata , iam quasi vera fuga eludentem , artibus suis aggressus est . Agrorum atq ; vicorum populatione nō contentus , in ipsa Numidiæ capita impetum fecit : & Zamam quidem frustra diu voluit ; ceterum Thalam , grauem armis thesauroq ; regis diripuit . Tūc vrbibus exutum regem , & iam finium suorum regniq ; fugitiuum per Mauros atque Getuliam sequebatur . Postremò Marius , auctis admodum copiis , cū pro obscuritate generis sui capite censos sacramento adegisset , iam fuscum & saucium regem adortus non facilius tamen vicit , quā si integram & recentem . Hic & urbem Herculi conditam Capsam , in media Africa sitam , anguib ; arenisq ; vallatam , mira quadam felicitate superauit ; & saxeo inditam monti Mulucham urbem , per Ligurem aditu arduo inaccessoque penetrauit . mox non ipsum modò , sed Bocchum quoque Mauritaniae regem , iure sanguinis Numidam vindicantem , apud oppidum Cirtam grauitè cecidit . Qui vbi diffusus rebus suis , alienę cladis accessio ne fieret , timet , pretium fœderis atque amicitiae regem facit . Sic fraudulentissimus regum , fraude soceri sui in insidias deductus est , & Sullæ in manum traditus . Tandemq ; operum catenis Iugurtham in triumpho populus Romanus aspexit : sed ille quoq ; , quamuis victus & victus , vidit urbem , quam venalem , & quandoque perituram , si habuisset emtorem , frustra cecinerat . Tamen vt venalis fuisset , habuit emtorem , & cū ille non euaserit , certum erit eam non esse perituram .

Bellum Allobrogicum. CAP. II.

Sic ad Meridiem populus Romanus. Multo atrocius & multipliciter magis & à Septentrione sequitur: nihil hac plaga infestius. atrox exilium, pernicipi ingenio. Omni igitur tractu violentus hostis à dextris atq; laevis, & medio Septentrionis erupit. Prima trans Alpes arma nostra sensere *Salyi*, cum de incursionibus eorum fidissima atq; amicissima ciuitas *Masilis* quereretur: *Allobroges* deinde, & *Aruerni*; cum aduersus eos, similes *Æduorum* querela, opem & auxilium nostrum flagitarent. Varus victoriæ testis, *Isaraq;*, & *Vindelicus* amnis, & impiger fluminum *Rhodanus*. Maximus barbaris terror elephanti fuere, immanitati gentium pares. Nil tam conspicuum in triumpho, quam rex ipse Bituitus discoloribus in armis, argenteoq; carpento; qualis pugnaverant. Vtriusque victoriæ quod quantumq; gaudium fuerit, vel hinc existimari potest, quod & *Domitius Ænobarbus*, & *Fabius Maximus*, ipsis quibus dimicauerant in locis, saxeas erexere turres, & desuper exornata armis hostilibus trophaa fixere: cum hic mos inusitatus fuerit nostris. Numquam enim populus Romanus hostibus deditis suam victoriam exprobrauit,

Bellum Cimbricum, Teutonicum, ac Tigurinum. CAP. III.

Cimbri; *Teutones* atq; *Tigurini*, ab extremis Gallie profugi, cum terras eorum inundasset Oceanus, nouas sedes toto orbe quærebant, exclusiq; Gallia & Hispania, cum in Italiam remigrarent, miserunt legatos in castra *Silani*; inde ad senatum; petentes vt *Martius* populus
aliquid

aliquid sibi terræ daret quasi stipendium: cæterum, ut vellent, manibus atque armis suis vteretur. Sed quas daret terras populus Romanus, agrariis legibus inter se dimicaturus? Repulsi igitur, quod nequiverant precibus, armis petere constituunt. Sed nec primum impetum barbarorum Silanus, nec secundum Manilius, nec tertium Cæpio sustinere potuerunt. omnes fugati, exuti castris. Actum erat; nisi Marius illi sæculo contigisset. Ille quoque non ausus congregari statim, militem tenuit in castris: donec inuicta illa rabies, & impetus, quem pro virtute barbari habent, consenesceret. Recessere igitur increpantes, & (tanta erat capiendæ urbis fiducia) cōsulentes si quid ad uxores suas manderent. Nec segnius quàm minati fuerant, tripartito agmine per Alpes, id est claustra Italiæ, ferebantur. Marius, mira statim velocitate occupatis compendiis, præuenit hostem; prioresque Teutonas sub ipsius Alpium radicibus assequutus, in loco quem *Aguas Sextias* vocant, quo (fides numinum) prælio oppressit! Vallem fluuiumque medium hostes tenebant; nostris aquarum nulla copia. consultōne id egerit Imperator, an errorem in consilium verterit, dubium certè necessitate aucta virtus, causa victoriæ fuit. Nam flagitante aquam exercitu, *Viri*, inquit, *estis: en illic habetis*. Itaque tanto ardore pugnatum est, eaq; cedes hostium fuit, ut victor Romanus de cruento flumine non plus aquæ biberit, quàm sanguinis barbarorum. certè rex ipse Teutobocchus, quaternos senosque equos transilire solitus, vix vnum, cùm fugeret, ascendit; proximoque in saltu comprehensus, insignie

spectaculum triumphi fuit: quippe vir proce-
 ritatis eximie, super tropæa ipsa eminebat. Sub-
 latis igitur funditus Teutonibus, in C I M B R O S
 conuertitur. Hi iam (quis crederet?) per hye-
 mem, quæ altius Alpes leuat, Tridentinis in-
 gis in Italiam prouoluti ruina descendèrant,
 Atesim flumen non ponte, nec nauibus, sed
 quadam stoliditate barbaricæ, primum corpo-
 ribus aggressi; postquam retinere amnem ma-
 nibus & clypeis frustra tentauerant, ingesta
 obrutum sylua transiluere: & si statim infesto
 agmine urbem petissent, grande discrimen es-
 set: sed in *Venetia*, quo ferè tractu Italia mollis-
 sima est, ipsa soli cæliq; clementia robur elan-
 guit. Ad hoc panis vsu, carnisq; coctæ, & dulce-
 dine vini mitigatos Marius in tempore aggres-
 sus est. Iam diem pugnæ à Mario Imperatore
 petierunt; & sic proximum dedit. In patentis-
 simo, quem *Caudium* vocant, campo concurreret
 millia inde C X L. ceciderunt; hinc, tertio mi-
 nus. per totum diem conciditur barbarus. Isti
 quoq; imperator addiderat virtuti dolum; se-
 cutus Annibalem, artemq; Cannarū. Primum
 nebulosum nactus diem, ut hosti inopinatus
 occurreret: tum ventosum quoq; ut puluis in
 oculos & ora ferretur: tum acie conuersa in
 Orientem, ut quod ex captiuis mox cognitum
 est, ex splendore galearum, ac percussu, quasi
 ardere cælum videretur. Nec minor cum vxo-
 ribus eorum pugna, quàm cum ipsis fuit; cum
 obiectis vndiq; plaustris atque carpentis, altæ
 desuper, quasi e turribus, lanceis, contisq; pu-
 gnarent. Perinde speciosa mors earum fuit, quàm
 pugna. Nam cum missa ad Marium legatione,
 libertatem ac sacerdotium non impetrassent,

(nec fas erat) suffocatis elisisq; passim infantibus suis, aut mutuis concidere vulneribus, aut vinculo è crinibus suis facto, ab arboribus iugisq; plaustrorum pependerunt. Beleus rex, in acie dimicans, impigrè, nec inultus occubuit. Tertia TIGVRINORVM manus, quæ quasi in subsidio Noricos infederat Alpium tumultus, in diuersa lapsi, fuga ignobili & latrocinii euanuit. Hunc tam latum, tamq; felicem liberatæ Italiæ, assertiq; imperij nuntium, non per homines, vt solebat, populus Rom. accepit; sed per ipsos (si credere fas est) deos. Quippe eodè die quo gesta res est, visi p̄ æde Castoris & Pol- lucis iuuenes laureati prætori litteras dare; frequensq; in spectaculo rumor victoriæ Cimbricæ feliciter dixit. Quo quid admirabilius, quidque insignius fieri potest? Quippe, velut elata montibus suis Roma, spectaculo belli interesset, quod in gladiatorio munere fieri solet, vno eodemque momento cum in acie Cimbri occumberent, populus in vrbe plaudebat.

Bellum Thracium. CAP. IIII.

Post Macedonas (si diis placet) *Thracæ* rebellabant, ipsi quondam tributarij Macèdonū: nec in proximas modò prouincias contenti incurrere, Thessaliam atq; Dalmatiam, in Adriaticum mare vsque venerunt: eoq; sine contenti, quasi interueniente natura, contorta in ipsas aquas tela miserunt. Nihil interim per id omne tempus residuum crudelitatis fuit in captiuos sœuientibus. Litare diis sanguinem humanum, bibere in ossibus capitū, & huiuscemodi ludibrio fœdare mortem tam igni quàm fumo: partus quoque grauidarū extorquere tormētis.

Sæuissimi omnium Thracum *Scordisci* fuere: sed calliditas quoq; ad robur accesserat. Sylvarum & montium situs cum ingenio consentiebat. Itaq; non fusus modò ab his, aut fugatus, sed (simile prodigio) omnino totus interceptus exercitus quem duxerat Cato. Didius vagos, & libera populatione diffusos, intra suam repulit Thraciam. Drusus vltterius egit; & vetuit transire Danubium. Minucius toto vastauit Hebro; multis quidem amissis, dum per perfidum glacie flumen equitatur. Piso Rhodopen Caucasumq; penetrauit. Curio Daciâ tenuis venit; sed tenebras saltuum expauit. Appius in Sarmatas vsque peruenit. Lucullus ad terminum gentium Tanaim, lacumq; Mæotim. Nec aliter cruentissimi hostium quàm suis moribus domiti: quippe in captiuos igne ferroq; sæuitum est. Sed nihil barbaris atrocius visum est, quàm quod abscessis manibus relictis, viuere superstites pœnæ suæ videbantur.

Bellum Mithridaticum. CAP. V.

Ponticæ gentes ad Septentrionem in mare sinistrum iacent; à Pontico cognominatæ mari. Harum gentium atque regionum rex antiquissimus Atheas, post Artabazes, à septem Persis oriündus. Inde Mithridates, omnium longè maximus. quippe cū quatuor Pyrrho, X V I I. anni Annibali suffecerint, ille per quadraginta annos restitit; donec tribus ingentibus bellis subactus, felicitate Sullæ, virtute Luculli, magnitudine Pompeij cōsumeretur. Causam quidem illius belli prætenderat apud Cassium legatum, attrectari terminos suos à Nicomede Bithynico. Cæterum elatus animis ingentibus,

Asiæ totius, & si posset, Europæ cupiditate flagrabat. Spem ac fiduciam dabant nostra vitia, Quippe cùm ciuilibus bellis disiungeremur, inuitabat occasio; nudumque imperij latus ostendebant procul Marius, Sulla, Sertorius. Inter hæc Reipubl. vulnera, & hos tumultus, repente quasi captato tempore, in lassos simul atque districtos subitus turbo Pontici belli ab vltima veluti specula Septentrionis erupit. Primus statim impetus belli, Bithyniam rapuit. Asia deinde pari terrore correpta est. Nec cunctanter ad regem ab vrbibus nostris populisq; descitum est. Aderat, instabat; sæuitia quasi virtute utebatur. Nam quid atrocius vno eius edicto, cùm omnes qui in Asia forent Romanæ ciuitatis homines, interfici iussit? Tum quidē domus, templa, & aræ, humana omnia atq; diuina iura violata sunt. Sed hic terror Asiæ, Europam quoque regi aperiebat. Itaq; missis Archelao Neoptolemoq; præfectis, excepta Rhodo, quæ pro nobis firmitus stetit cæteris, Cyclades, Delos, Eubœa & ipsum Græciæ decus Athenæ, tenebantur. Italiam iam ipsamque urbem Romam regius terror afflabat. Itaq; L. Sulla festinat, vir armis optimus: pariq; violētia ruentem vltius hostē, manu quadam quasi ipsius, repulit. Primumq; Athenas, urbem (quis crederet?) frugum parentem, obsidione ac fame ad humanos cibos compulit: mox subruto Piræi portu, sex quoq; & amplius muris, postquā domuerat ingratissimos, vt ipse dixit, hominū, in honorem tamen mortuorum, sacris suis famæq; donauit. Mox, cùm Eubœa atq; Bœotia præsidia regis dispulisset, omneis copias, vno

apud Chæroneam, apud Orchomenon altero bello dissipauit: statimq; in Asiam trāsgressus, ipsum opprimit: & debellatum etiā foret, nisi de Mithridate triumphare citò quàm verè maluisset. Actum quidem hunc Asiæ statum Sulla dederat. Ictum cum Ponticis fœdus: recepit Bithyniam à Rege Nicomede; ab Ariobarzane Cappadociam: ac sic erat Asia rursus nostra, vt cœperat: Mithridates tantum repulsus. Itaque non fregit ea res Ponticos, sed incendit. Quippe rex Asia & Europa quodammodo inescatus, non iam quasi alienā, sed, quia amiserat, quasi raptam, belli iure repetebat. Igitur vt extincta parum fideliter incēdia, maiore flamma reuiuiscunt: ita ille de integro auctis maiorem in modum copiis, tota deniq; regni sui mole, in Asiam rursus mari, terra, fluminibusq; veniebat. Cyzicum nobilis ciuitas, arce, mœnibus, portu, turribusque marmoreis, Asiaticæ plagæ littora illustrat. Hanc ille, quasi alteram Romā, toto inuaserat bello. Sed fiduciam oppidanis resistendi nuntius fecit, docens aduentare Lucullum; qui, horribile dictu, per medias hostiū naues, vt re suspensus, & pedibus iter adgubernans, videntibus procul, quasi marina pistrix euaserat. Mox clade conuersa, cū ex mora obfidentem regem, & ex fame pestilentia vrgeret, recedentē Lucullus assequitur; adeoq; cecidit, vt Granicus & Æsopus amnes cruenti redderentur. Rex callidus, Romanæq; auaritiæ peritus, spargi à fugiētibus sarcinas & pecuniam iussit, qua sequentes moraretur. Nec felicius in mari quàm in terra fuga. Quippe centum amplius nauium classem, apparatusq; belli grauem, in Pontico

Pontico mari aggressa tempestas, tam foeda strage laceravit, ut navalis belli instar efficeret; planè quasi Lucullus quodam eum fluctibus procellisq; commercio, debellandum tradidisse regem ventis videretur. Attrita iam omnes validissimi regni vires erant: sed animus malis augebatur. Itaque conuersus ad proximas gentes, totum penè Orientem ac Septentrionem ruina sua inuoluit. Iberi, Caspij, Albani, & vtręque sollicitabantur Armenia; perque omnia & decus & nomen & titulos Pompeio sua fortuna querebat. Qui vbi nouis motibus ardere Asiam videt, aliosq; ex aliis prodire reges, nihil cunctandum ratus, priusquam inter se gentium robora coirent, statim ponte nauibus facto omnium ante se primus transit Euphratem; regemq; fugientē media nactus Armenia (quantum felicitas viri!) vno praelio confecit. Nocturna ea dimicatio fuit, & luna in partibus: quippe quasi commilitans, cum à tergo hostibus, à facie Romanis se praeuisset, Pontici per errorem longius cadentes umbras suas quasi hostium corpora petebant. Et Mithridates quidem nocte illa debellat^{us} est. Nihil enim postea valuit; quamquam omnia expertus, more anguium, qui obtrito capite, postremum cauda minatur. Quippe cum effugisset hostem, Colchos, Cilicię quoq; littora, & Campaniam nostram, subito aduentu terrere voluit. mox subruto Pyrei portu, Colchis tenus iungere Bosphoron: inde per Thraciam, Macedoniam & Græciam transilire; sic Italiam nec opinato inuadere tantum cogitauit. Nam per defectionem ciuium Pharnacisq; filij scelere praeuentus, malè tentatum.

veneno spiritum ferro expulit. Cn. interim Magnus, rebelles Asiæ reliquias sequens, per diuersa gentium terrarumq; volitabat. Nam sub Orientem sequutus Armenios, captis ipso capite gentis Artaxatis, supplicem iussit regnare Tigranem. At in Septentrionem Scythicum iter tamquam in mari stellis sequutus, Colchos cecidit; ignouit Iberiæ; pepercit Albanis; regem Colchorum Orodem, positis etiam sub ipso Canaso castris, iussit in plana descendere; Artocen, qui Iberis imperabat, & obsides liberos dare. Orodem etiam remuneratus est, vltro ab Albania sua lectulum aureum & alia dona mittentem. Necnon & in Meridiem verso agmine, Libanum Syriæ, Damascumq; transgressus, per nemora illa odorata, per thuris & balsami syluas, Romana signa circumtulit. Arabes, si quid imperaret, præsto fuere. Hierosolyma defendere tentauere Iudæi: verum hæc quoq; & intrauit, & vidit illud grande impiæ gentis arcanum patens sub aureo vti cælo. Dissidentibusque de regno fratribus, arbiter factus, regnare iussit Hyrcanum: Aristobulo, quia renuebat eam rem, catenas dedit. Sic Pópeio duce populus Rom. totam, quæ latissima est, Asiam peruagatus, quæ extremam imperij habebat prouinciam, mediam fecit. Exceptis quippe Parthis, qui foedus maluerunt; & Indis, qui adhuc nos non nouerant; omnis Asia inter rubrum mare & Caspium & Oceanum, ompeianis domita vel oppressa signis tenebatur.

Bellum Tiraticum. CAP. VI.

INterim dum populus Rom. per diuersa terrarum distractus est, Cilices inuasérant maria;

ria; sublatisq; commerciis, rupto foedere generis humani, sic maria bello, quasi tempestate præcluserant. Audaciam perditis furiosisq; latronibus dabat inquieta Mithridaticis præliis Asia; dum sub alieni belli tumultu, exterique regis inuidia, impunè grassantur: ac primum duce Isidoro, contenti proximo mari, Cretam inter atq; Cyrenas, Piræum & Achaiam, sinumque Maleum; quem à spoliis *aureum* ipsi vocauere, latrocinabantur. Missusq; in eos P. Seruilius, quamuis leues & fugaces Myoparonas, graui & Martia classe turbaret; non incruenta victoria superat. Sed nec mari submouisse contentus, validissimas vrbes eorum & diutina præda abundantes, Phaselim & Olympon, euerit; Isauronq; ipsam arcem Ciliciæ: vnde conscius sibi magni laboris, *Isaurici* cognomen adamauit. Non ideo tamen tot cladibus domiti, terra se continere potuerunt: sed, vt quædam animalia, quibus aquam terramque incolendi gemina natura est, sub ipso hostis recessu, impatientes soli, in aquas suas resiluerunt; & aliquanto latius quam prius. Sic ille quoque antè felix, dignus nunc victoria Pompeius visus est, & Mithridaticæ prouinciæ facta accessio. Ille, dispersam toto mari pestem semel & in perpetuum volens extinguere, diuino quodam apparatu aggressus est. Quippe cum classibus suis & socialib. Rhodiorum abundaret, plurib. legatis atq; præfectis, vtraq; Ponti & Oceani ora cõplexus est. Gellius, Tusco mari impositus; Plotius, Siculo: Gratillius Ligustinum sinum, M. Pomponius Gallicum obsedit; Torquatus Balearicum; Tiberius Nero Gaditanum, fretum.

qua primum maris nostri limen aperitur: Lem-
 ulus Libycum, Marcellinus Ægyptium, Pom-
 peij iuvenes Adriaticum, Varro Terentius Æ-
 gæum & Ponticum, & Pamphylium Metellus,
 Asiaticum Cæpio; ipsas Propontidis fauces
 Porcius Cato sic obdiris nauibus, quasi portam
 obseruauit. Sic per omnes equoris portus, sinus,
 latebras, recessus, promontoria, freta, peninsu-
 las, quidquid piratarum fuit, quadam indagine
 inclusum & oppressum est. Ipse Pompeius in
 originem fontemq; belli Ciliciam versus est.
 Nec hostes detrectauere certamen, non ex fidu-
 cia; sed, quia oppressi erant, ausi videbantur:
 sed nihil tamen amplius, quam ut ad primum
 ictum concurrerent. Mox ubi circumfusa vndi-
 que rostra viderunt, abiectis statim telis remis-
 que, plausu vndique pari (quod supplicantium
 signum fuit) vitam petiuerunt. Non alia tam
 incruenta victoria vli vmquam sumus; sed nec
 fidelior in posterum reperta gens vlla est. Idq;
 prospectum singulari consilio ducis; qui mari-
 tumum genus à cōspectu longè remouit maris,
 & mediterraneis agris quasi obligauit: eodem-
 que tempore & vsum maris nauibus recupera-
 uit & terræ homines suos reddidit. Quid prius
 in hac mirere victoria? velocitatem, quod X L.
 die parta est? an felicitatem, quod ne vna qui-
 dem naus amissa est? an verò perpetuitatem,
 quod amplius pirata non fuerunt?

Bellum Creticum CAP. VII.

Creticum bellum, si vera volumus noscere,
 nos fecimus, sola vincendi nobilem insu-
 lam cupiditate. Fauisse Mithridati videbatur:
 hoc placuit armis vindicare. Primus inuasit in-
 sulam

fulam M. Antonius, cum ingenti quidem victo-
riæ spe atq; fiducia; adeo ut plureis catenas in
nauib; quàm arma portaret. Dedit itaq; præ-
nas vecordia. nam plerasque naues intercepe-
re hostes, captiuasque corpora religata velis ac
funibus pependere; ac sic velificantes trium-
phantium in modum Cretes portibus suis ad-
remigauerunt. Metellus deinde totam insulam
igni ferroq; populatus, intra castella & vrbes
redegit, & Gnoson, & Erythræam, & (ut Græci
dicere solent) vrbiū matrem Cydonam: ad-
eoque sæuè in captiuos consulebatur, ut vene-
no se pleriq; conficerent, alij deditiōem suam
ad Pompeium absentem mitterent. Et cū ille
res in Asia gerens, eò quoq; præfectum misisset
Octauium, in aliena prouincia irrisus fuit, eoq;
infestius Metellus in hostes ius victoris exer-
cuit, victisq; Lathene & Panare Cydonæ du-
cibus, victor rediit: nec quidquam amplius ta-
men de tam famosa victoriā, quàm cognomen
Creticum reportauit.

Bellum Balearicum. CAP. VIII.

QVatenus Metelli Macedonici domus bel-
licis nominibus assueuerat, altero ex libe-
ris eius Cretico factō, mora non fuit quin alter
quoque *Balearicus* vocaretur. *Baleares* per idem
tempus insulæ, piratica rabie corruperāt maria,
Homines feros atque syluestres mireris ausos
à scopulis suis saltē maria prospicere. Ascēdere
etiam inconditas rates, & prænaugantes sub-
inde inopinato impetu terruere. Sed cū ve-
nientem ab alto Romanam classem prospexis-
sent, prædam putantes, ausi etiam occurrere.
& primo impetu, ingenti lapidum saxorumq;

nimbo classem operuere. tribus quisque fundis præliatur. Certos esse quis miretur ictus; cum hæc sola genti arma sint, id vnum ab infantia studium? cibum puer à matre non accipit, nisi quem ipsa monstrante percussit. Sed non diu lapidatione Romanos terruere. Postquam comminus ventum est, expertiq; rostra, & pila venientia, pecudum in morem clamore sublato perierunt fuga littora; delapsiq; in proximos tumulos, quærendi fuerunt ut vincerentur.

Expediitio in Cyprum. CAP. IX.

A Derat fatum insularum. Igitur & *Cypros* recepta sine bello. Insulam veteribus diuitiis abundantem, & ob hoc *Veneri* sacram, *Ptolemæus* regebat: & diuitiarum tanta erat fama, (nec falso) ut victor gentium populus, & donare regna consuetus, *P. Clodio* Tribuno plebis duce, socij viuiq; regis confiscationem mandauerit. Et ille quidem ad rei famam veneno fata præcepit: cæterum *Porcius Cato* *Cyprias* opes *Liburnis* per *Tiberinum* ostium inuexit: quæ res latius ærarium populi *Romani* quàm vllus triumphus impleuit.

Bellum Gallicum. CAP. X.

A Sia *Pompeij* manibus subacta, reliqua quæ restabant, in *Europa*, fortuna in *Cæsarem* transtulit. Restabant autem immanissimi gentium *Galli*, atque *Germani*: & quamuis in toto orbe diuisa, tamē qui vinceret, habuit *Britannia*. Primus *Galliæ* motus, ab *Heluetiis* cœpit; qui *Rhodanum* inter & *Rhenum* siti, non sufficientibus terris, venere sedes petiturum, incensis moribus suis, hoc sacramentū fuit, ne redirēt. Sed petito tēpore ad deliberandū, cum inter moras,

Cæsar

Cæsar Rhodani pōte rescisso abstulisset fugam, statim bellicosissimam gentem sic in sedes suas quasi greges in stabula pastor deduxit. Sequens longe cruentior pugna *Belgarum*; quippe pro libertate pugnantium. Hic cum multa Romanorum militum insignia; tum illud egregium ipsius ducis, quod nutante in fugam exercitu, rapto fugientis è manu scuto, in primam volitans aciem, manu prælium restituit. Inde cum *Veneris* etiam nauale bellum: sed maior cum Oceano quàm cum ipsis nauibus rixa. Quippe illæ, rudes & informes, & statim naufragæ, rostra sensissent: sed hærebat in vadis pugna, cum æstibus solitis cum ipso certamine subductus Oceanus intercedere bello videretur. Illæ quoque accessere diuersitates pro gentium locorumque natura. *Aquitani*, callidum genus, in speluncas se recipiebant: iussit includi. *Morini* dilabebantur in siluas: iussit incendi. Nemo tantum feroces dixerit Gallos; fraudibus agūt. Induciomarus *Treueros*, Ambiorix conuocauit *Eburones*: vtrique absente Cæsare coniuratione facta inuenere legatos. Sed ille fortiter à T. Labieno summotus est, relatumque regis caput: hic, insidijs in valle dispositis dolo percussit. itaque & castra direpta sunt, & aurum ablatum Cottæ cū Titurio Sabino legato ibi amissimus. Nec vlla de rege mox ultio: quippe perpetua trans Rhenum fuga latuit. Nec Rhenus ergo immunis: nec enim fas erat vt liber esset receptator hostium atque defensor: sed prima cōtra *Germanos* illius pugna, iustissimis quidem ex causis. Sequani enim de incursionibus eorum querebātur. Quæ Ariouisti regis superbia?

Cum legati dicerent, *Veni ad Casarem: Quis autem est Caesar?* &, *Si vult, veniat*, inquit. &, *Quid ad illum quid agat nostra Germania? num ego me interpono Romanis?* Itaque tantus gentis nouæ terror in castris, ut testamēta passim & in principijs scriberentur. Sed ista immania corpora quod erant maiora, eò magis gladijs ferroque patuerunt. Qui calor in præliando militum fuerit, nullo magis exprimi potest, quam quod elatis super caput scutis cum se veluti testudine barbarus tegeret, super ipsa Romani scuta salierunt, & inde in iugulos gladijs descendebāt. Iterum vbi de Germanis *Menapij* querebantur, hic verò iam Caesar ultra Mosam nauali ponte transgreditur, ipsumque Rhenum; & Hercynijs hostē quærit in syluis. Sed in saltus & paludes genus omne diffugerat. tantum pauoris incussit intra ripā subitò Romana vis. Nec semel Rhenus, sed iterum quoque, & quidem pōte facto, penetratus est. Sed maior aliquanto trepidatio: quippe cum Rhenum suum sic ponte quasi iugo captum viderent, fuga rursus in syluas ac paludes: & quod acerbissimum Casari fuit, non fuere qui vincerentur. Omnibus terra marique captis, respexit Oceanum; & quasi hic Romanis orbis non sufficeret, alterū cogitauit. Classe igitur comparata, *Britanniam* petit. In Britanniam transit mira celeritate: quippe cum tertia vigilla Mórino soluisset à portu, minus quàm medio die insulam ingressus est. Plena erant tumultu hostico litora, & trepidantium ad conspectum rei nouæ carpenta volitabant, itaque trepidatio pro victoria fuit: arma & obsides accepit à trepidis: & ulterius isse, nisi improbam-

classem

clāssē naufragio castigasset Oceanus. Reuer-
sus igitur in Galliam, classe maiore, auctisq̃
copijs, in eundem rursus Oceanum; eosdemq̃;
rursus Britānos Calidonas sequutus in sylvas,
vnum quoque è regibus Canelianum in vincu-
la dedit. Contentus his, (non enim prouinciis,
sed nomini studebatur) cū maiore quā prius
præda reuectus est, ipso quoque Oceano tran-
quillo magis & propitio; quasi imparem se
fateretur. Sed maxima omnium eademq̃ no-
uissima coniuratio fuit Galliarum; cū omnes
pariter *Aruernos* atque *Biturigas*, *Carnutes* simul,
Sequanosq̃ cōtraxit ille corpore, armis, spirituq̃;
terribilis, & nomine etiam quasi terrori com-
posito, Vercingetorix: ille festis diebus & co-
mitialibus, cū frequentissimos in lucis habe-
ret, ferocibus dictis ad ius pristinum libertatis
erexit. Aberat tunc Cæsar, Rauennæ delectum
agens; & hyeme creuerant Alpes. sic interclu-
sum putabant iter. Sed ille qualis erat ad nun-
tium rei felicissimæ temeritatis? Per inuios
ad id tempus montium tumulos, per intactas
vias & niues, expedita manu emensus, occupat
Galliam: ex distantibus hibernis castra contra-
xit; & antè in media Gallia fuit, quā ab vlti-
ma timeretur. Tum ipsa capita belli aggressus,
vrbes, *Auaricum* cū quadraginta millibus pro-
pugnantium sustulit; *Alesiam*, ducentorū quin-
quaginta millium iuuentute subnixam, flam-
mis adæquauit. Circa *Gergouiam* Aruernorum
tota belli moles fuit: quippe quā cū LXXX.
millia muro, & arce & abruptis defenderent,
maximam ciuitatem vallo, sudibus, & fossa, in-
ductoque fossæ flumine, ad hoc decem & octo

castellis, ingentiq̃ue quasi lorica circumdata, primùm fame domuit: mox audètem eruptiones, in vallo gladijs sudibusq̃ue concidit: nouissimè in deditiōem redegit. Ipse ille rex, maximum victoriæ decus, supplex cùm in castra venisset, tum & phaleras, & sua arma ante Cæsaris genua proiecit. *Habes; inquit: Fortem virum vir fortissime viciisti.*

Bellum Parthicum. CAP. XI.

DVM Gallos per Cæsarem in Septentrione debellat, interim ad Orientem graue vulnus à Parthis populus Romanus accipit. Nec de fortuna queri possumus. caret solatio clades. Aduersa & dijs & hominibus cupiditas consulis Crassi, dum Parthico inhiat auro, vndecim strage legionum, & ipsius capite multata est; quòd tribunus plebis Metellus exeuntem ducem hostilibus diris deuouerat: & cùm Zeugma transisset exercitus, rapta subitis signa turbinibus hausit Euphrates: & cùm apud Nicephorum castra posuisset, missi ab Orode rege legati denuntiauerunt, percussorum cum Pompeio foederum, cum Syllaq̃ue, meminisset. Regijs inhians ille thesauris, nihil ne imaginario quidem iure, sed Seleuciæ se responsurum esse respondit. Itaque dij foederum ultores, nec insidijs nec virtuti hostiùm defuerunt. Iam primum qui solus & subuehere com meatus, & munire poterat, à tergo relictus Euphrates. tum simulato transfugæ cuidam Mazaræ Syro creditur, cùm in mediam camporum vastitatem eodem dace ductus exercitus, vndiq̃ue hosti exponeretur. Itaque vixdum venerat Carras, cùm vndiq̃ue præfecti regis Sillaces & Surena ostendere

ostendēre signa auro sericeisq; vexillis vibrantia. Tum sine mora circumfusi vndique equitatus, in modum grandinis atque nimborum densa tela pariter fuderunt. Sic miserabili strage deletus exercitus: ipse in colloquium sollicitatus, signo dato viuis in hostium manus incidisset, nisi tribunis reluctantibus, fugam ducis barbari ferro occupassent. Sic quoque relatum caput ludibrio hosti fuit. Filium ducis penē in conspectu patris eisdem telis operuere. Reliquia infelicitis exercitus, quō quemque rapuit fuga, in Armeniam, Ciliciam, Syriamque distracta, vix nuntium cladis retulerunt. Caput eius recisum cum dextra manu, ad regem reportatum, ludibrio fuit; neque indigno. Aurū enim liquidum in rictum oris infusum est; vt cuius animus arserat auri cupiditate, eius etiā mortuum & exsangue corpus auro vteretur.

Anacephalaosis. CAP. XII.

HÆc est illa tertia ætas populi Romani transformata; qua Italia progredi ausus, orbe, toto arma circumtulit. Cuius ætatis superiores centum anni, sancti, pii, & (vt diximus) aurei; sine flagitio, sine scelere, dum sincera adhuc & innoxia pastora illius sectæ integritas, dumq; Poenorum hostium imminens metus, disciplinam veterem continebat. Postremi centum, quos à Carthaginis, Corinthi, Numantiaque excidijs. & Attali regis Asiatica hereditate deduximus in Cæsarem & Pompeium, secutumq; hos, de quo dicemus, Augustum, vt claritate rerum bellicarum magnifici, ita domesticis claudibus miseri & erubescendi. Quippe sicut Galatiam, Thraciam, Ciliciam, Cappadociam vber-

rimas validissimasque prouincias; Armenios etiam, & Britannos, vt non in vsum, ita ad imperij speciem magna nomina acquisisse, pulchrum atque decorum: ita eodem tempore dimicasse domi cum ciuibus, socijs, mancipijs, gladiatoribus, totoque inter se senatu, turpe atque miserandum. Ac nescio an satius fuerit populo Romano, Sicilia & Africa contentum fuisse, aut his etiam ipsis carere dominanti in Italia sua, quàm eò magnitudinis crescere, vt viribus suis conficeretur. Quæ enim res alia furores ciuiles peperit, quàm *nimia felicitas*? Syria prima nos victa corrumpit; mox Asiatica Pergameni regis hereditas. Illæ *opes atque diuitiæ* afflixere seculi mores,mersamque vitijs suis quasi sentina rempublicam, pessumdedere. Vnde enim populus Romanus à tribunis agros & cibaria flagitaret; nisi per famem quam luxus fecerat? Hinc ergo Gracchana & prima & secunda, & illa tertia Appuleiana seditio. Vnde, vt regnaret de iudiciarijs legibus, diuisus à senatu eques; nisi ex *auaritia*, vt vestigalia reipublicæ atque ipsa iudicia in quæstu haberentur? Hinc rursus & promissa ciuitas Latio, & per hoc arma sociorum. Quid autem bella seruilia? vnde nobis, nisi ex abundantia familiarum? Vnde gladiatorij aduersus dominos suos exercitus; nisi ad conciliandum plebis fauorem effusa largitio, cum spectaculis indulget, supplicia quondam hostium artem facit? iam vt speciosa vitia tangamus, nonne *ambitus honorum* ab iisdem diuitijs incitatus? Atqui inde Mariana, inde Syllana tempestas, aut *magnificus apparatus* *minorum*, & *sumptuosa largitio*, nonne ab opulentia,

lētia, paritura mox egestatem? Hæc Catilinam hostem patriæ suæ impegit. Denique illa ipsa *principatus & dominandi cupido*, vnde, nisi ex nimijs opibus venit? Atqui hæc Cæsarem atque Pōpeium furialibus in exitium reipublicæ facibus armavit. Hos igitur populi Romani omnes domesticos motus, separatos ab externis iustisque bellis, ex ordine prosequemur.

De legibus Gracchanis. CAP. XIII.

S Editionum omnium causas *Tribunicia potestas* excitavit; quæ specie quidem plebis tuendæ, cuius in auxilium comparata est; re autem dominationem sibi acquirens, studium populi ac fauorem agrarijs, frumentarijs, iudiciarijs legibus aucupabatur. Inerat omnibus species æquitatis. Quid enim tam iustum, quàm recipere plebem ius suum à Patribus? ne populus gentium victor, orbisque possessor, extorris aris ac focus ageret? Quid tam æquum, quàm inopem populum viuere ex æratio suo? Quid ad ius libertatis æquandæ magis efficax, quàm vt senatu regente prouincias, ordinis equestris auctoritas saltem iudiciorum regno niteretur? Sed hæc ipsa in perniciem redibant, & misera respublica in exitium suum merces erat. nam & à senatu in equitem translata iudiciorum potestas, vectigalia, id est, imperij patrimonium supprimebat: & emptio frumenti, ipsos reipublicæ nervos exhauriebat, ærarium. Reduci plebs in agros vnde poterat sine possidentium euersione, qui ipsa pars populi erant? & tamen relictas sibi à maioribus sedes ætate quasi iure hereditario possidebant.

Seditio Tiberij Gracchi. CAP. XIII.

PRimam certaminū facem Tiberius Gracchus accendit. genere, forma, eloquentia facile princeps. Sed hic, siue Mancinianę deditio- nis, quia, sponsor fœderis fuerat, contagium ti- mens, & inde popularis; siue æquo & bono du- ctus, quia depulsam agris suis plebem misera- tus est; ne populus Romanus gentium victor, orbisq̃ue possessor, laribus ac focis suis exula- ret: aut quacumque mente rem ausus ingen- tem. postquam rogationis dies aderat, ingenti stipatus agmine, Rostra conscendit: nec deerat obuia manu. tota inde nobilitas, & tribuni in partibus. Sed ubi intercedentem legibus suis M. Octaviū videt Gracchus, contra fas colle- gi, ius potestatis, iniecta manu depulit Rostris; adeoque præsenti metu mortis exterruit, vt ab- dicare se magistratu cogereretur. Sic triumvir creatus diuidendis agris, cū ad perpetranda cœpta die comitiorum prorogari sibi vellent imperiū, obuia nobilium manu, eorumq̃ue quos agris mouerat, cades à foro cœpit. Inde cū in Capitolium profugisset plebemq̃ue ad defensionem salutis suæ, manu caput tangens, hortaretur; præbuit speciem regniū sibi & diadema poscentis: atque ita, duce Scipione Nasica, concitato in arma populo, quasi iure oppressus est.

Seditio C. Gracchi. CAP. XV.

STatim & mortis & legum fratris sui vin- dex non minore impetu incaluit C. Grac- chus. qui cū pari tumultu atque terrore ple- bem in auitos agros arcesseret, & recentem Attali hereditatem in alimenta populo polli- ceretur,

ceretur; iamque nimius, & potens altero tribunatu, secunda plebe volitaret; obrogare a se legibus suis Minucio tribuno, fretus comitum manu, fatale familiæ suæ Capitolium inuasit. Inde proximorum cæde pulsus, cum se in Auētinum recepisset, inde quoque obuia senatus manu, ab Opinio consule oppressus est. Insultatum quoque mortis reliquijs; & illud sacrosanctum caput Tribuni plebis, percussoribus auro pensatum est.

Seditio Appuleiana. CAP. XVI.

Nihilominus Appuleius Saturninus Gracchanas asserere leges non destitit. Tātum animorum viro Marius dabat; qui nobilitati semper inimicus, consulatu suo præterea confusus, occiso palam in comitijs A. Nonio competitore Tribunatus, subrogare conatus est in eius locum C. Gracchum, hominem sine tribu, sine nomine: sed subdito titulo, in familiam ipse se adoptat. Cum tot tantisque ludibrijs exsultaret impune, rogandis Gracchorum legibus ita vehementer incubuit, vt senatum quoque cogeret in verba sua iurare, cum abnuentibus aqua & igni interdicturum se minaretur. Vnus tamen exstitit qui mallet exsilium. Igitur post Metelli fugam omni nobilitate percussa, cum iam tertium dominaretur, eò vesaniæ progressus est, vt Consularia quoque comitia noua cæde turbaret. Quippe vt satellitem furoris sui Glauciam, consulem faceret; C. Memmium competitorem interfici iussit: & in eo tumultu regem ex satellitibus suis se appellatum lætus accepit. Tum verò iam conspiratione senatus, ipso quoque iam Mario consule, quia tueri non

poterat, aduerso, directæ in foro acies : repulsus inde in Capitolium inuasit. Sed cum abruptis fistulis obsideretur, senatuique per legatos pœnitentiæ fidem faceret, ab arce degressus cum ducibus factionis receptus in curiam est. Ibi eum, facta irruptione, populus fustibus saxisq; coopertum in ipsa quoque morte lacerauit.

Drusiana seditio. CAP. XVII.

Postremò Liuius Drusus nō tribunatus modò viribus, sed ipsius etiam senatus auctoritate, totiusque Italiæ consensu, easdem leges asserere conatus, dum aliud caprat ex alio, tantum conflauit incendium, vt nec prima illius flamma posset sustineri; & subita morte correptus, hereditarium in posteros suos bellum propagaret. Iudiciaria lege C. Gracchus diuiserat Populum Romanum, & bicipitem ex vna fecerat ciuitatem. Equites Romani, tanta potestate subnixi, vt qui fata fortunasq; Patrum, vitasque principum haberent in manu, interceptis vectigalibus, peculabatur suo iure Rempublicam. Senatus exsilio Metelli, damaatione Rutilij debilitatus, omne decus maiestatis amiserat. In hoc statu rerum pares opibus, animis, dignitate: (vnde & nata Liuiο Druso æmulatio accesserat) equitem Seruilius Cæpio, senatum Liuius Drusus asserere: signa & aquilæ & vexilla aderant. Ceterum sic vrbe in vna, quasi in binis castris dissidebatur. prior Cæpio in senatum impetu facto, reos ambitus Scaurū & Philippum principes nobilitatis elegit. His vt motibus resisteret Drusus, plebē ad se Gracchanis legitus; eisdem socios ad plebem spe ciuitatis crexit. Exstat vox ipsius, *nihil se ad lar-*

gitionem

gitionem ulli reliquisse, nisi si quis aut cœnũ diuidere
 vellet, aut calum. Aderat promulgandi dies, cùm
 subito tanta vis hominum vndiq; apparuit, vt
 hostium aduentu obsessa ciuitas videretur. Au-
 sus tamen obrogare de legibus consul Philip-
 pus. Sed apprehensum faucibus viator non an-
 tè dimisit quàm sanguis & in ora & in oculos
 redundaret. Sic per vim latæ iussèque leges. Sed
 pretiũ rogationis statim socij flagitauere; cùm
 interim imparẽ Drusum, ægrumq; rerũ temere
 morarum, matura, vt in tali discrimine, mors
 abstulit: nec ideo minus socij promissa Drusi à
 populo Romano reposcere armis desierunt.

Bellum Sociale. CAP. XVIII.

Bellum quod aduersus socios gestum est, *So-*
ciale bellum vocetur licet; vt extenuemus in-
 iuriam: si verum tamẽ volumus, illud *ciuile bel-*
lum fuit. quippe cùm populus Romanus Etru-
 scos, Latinos, Sabinosque miscuerit, & vnum
 ex omnibus sanguinem ducat, corpus fecit ex
 membris, & ex omnibus vnus est. Nec minore
 flagitio socij intra Italiã, quàm intra urbem
 ciues rebellabant. Itaque cum ius ciuitatis,
 quam viribus auxerant, socij iustissimè postu-
 larèt, ad quam spem eos cupidine dominatio-
 nis Drusus crexerat: postquam ille domestico
 scelere oppressus est, eadem fax quæ illum cre-
 mauit, socios in arma & in expugnationem vr-
 bis accedit. Quid hac clade tristius? quid cala-
 mitosius? cùm omne Latium, atque Picenum,
 Etruria omnis atq; Campania, postremò Italia
 contra matrem ac parentem suam Urbem con-
 surgerèt? cùm omne robur fortissimorum fide-
 lissimorumq; sociorum, sub suis quisque signis

haberent municipalia illa prodigia? Popedius Marlos & Latinos. Afranius Umbros, totus senatus & consules Samnium, Lucaniam Telesinus; cum regum & gentium arbiter populus, ipsum se regere non posset, ut victrix Asia Europæque, à Corfinio, Roma peteretur. Primum fuit belli in Albano monte consilium, ut festo die Latinarum, Sext. Iulius Cæsar, & L. Marcius Philippus consules, inter sacras & aras immolarentur. Postquam id nefas proditione discussum est, Asculo furor omnis erupit, in ipsa quidem ludorum frequentia trucidatis, qui tum aderant ab urbe, legatis. Hoc fuit impij belli sacramentum. Inde iam passim ab omni parte Italiæ, duce & auctore belli discursante Popedio, diuersa per populos & vrbes signa cecinere. Nec Annibalis nec Pyrrhi fuit tanta vastatio. Ecce Oriculum, ecce Grumentum, ecce Fæsulæ, ecce Carseoli; reseatq; Nuceriæ, & Picentes, cædibus, ferro & igne vastantur. Fusæ Rutilij copiæ, fusæ Cæpionis. Nam ipse Iulius Cæsar exercitu amisso, cum in urbem cruentus referretur, miserabili funere mediâ etiam urbem peruiam fecit. Sed *magna populi Romani fortuna*, & semper in malis maior, totis denuo viribus insurrexit: aggressiq; singuli populos, Cato discutit Etruscos, Gabinus Marlos, Carbo Lucanos, Sylla Samnites: Strabo verò Põpeius omnia flammis ferroq; populatus, nõ prius finem cædiû fecit, quàm Asculi euersione, Manibus tot exercituû cõsularium, direptarumq; vrbiû dijs litaretur.

Bellum Seruile. (AP. XIX.)

V Tumque, etsi cum sociis, (nefas) cum liberis tamen & ingenuis dimicatum est.

Quæ

Quis æquo animo ferat in principe gētium populo bella seruatorum? Primum *seruite bellum* inter initia vrbis. Herdonio Sabino duce, in ipsa vrbe tentatum est; cū occupata Tribunicij seditionibus ciuitate, Capitolium obsessum est, & à consule captum. Sed hic tumultus magis fuit quàm bellum. Mox imperio per diuersa terrarū occupato, quis crederet Siciliam multò cruentius seruili, quàm Punico bello, esse vastatam? Terra frugū ferax, & quodāmodo suburbana prouincia, latifundijs ciuium Latinorum tenebatur. Hic ad cultum agri frequentia ergastula, catenatique cultores materiam bello præbuere. Syrus quidam, nomine Eunus (magnitudo cladum facit vt meminerimus) fanatico furore simulato, dum Syriæ deæ cæremōnias iactat, ad libertatem & arma seruos quasi numinum imperio concitauit. idque vt diuinitus fieri probaret, in ore abdita nuce, quam sulphure & igne stipauerat leuiter inspirans, flammam inter verba fundebat. Hoc miraculo primum duo millia ex obuijs, mox iure belli refractis ergastulis, quadraginta amplius millia fecit exercitum. regijsq; ne quid malis deesset, decoratus insignibus, castella, oppida, vicos, miserabili direptione vastauit. Quin illud quoque in vltimum belli dedecus; capta sunt castra pratorum; nec nominare ipsos pudet, castra Manilij, Lætuli, Pisonis, Hypsæi. Itaque qui per fugitiuarios retrahi debuissent, pratorios duces profugos prælio, ipsi sequebantur. Tandem P. Rupilio Imperatore supplicium de eis sumptum est. Hic enim victos, & apud Ennam nouissimè obsessos, cū fame quasi pestilētia

consumsisset, reliquias latronum compedibus catenisq; religauit, crucibusq; puniuit. Fuitq; de seruis ouatione contentus, ne dignitatem triumphi seruili inscriptione violaret. Vix dum respirauerat insula, cum statim à seruis & à Syro reditur ad Cilicem. *Athenio* pastor, interfecto domino, familiam ergastulo liberatam sub signis ordinat. Ipse veste purpurea, argenteoq; baculo, & regium in morem fronte redimita, non minorem quàm ille fanaticus prior cõstat exercitum: acriusque multò, quasi & illum vindicaret, vicos, castella, oppida diripiens, in dominos, in suos infestius, quasi in transfugas, sauebat. Ab hoc quoque pratorij exercitus cæsi, capta Seruilij castra, capta Luculli. Sed *Aquillius P. Rupili* vsus exemplo, interclusum hostem com meatibus ad extrema compulit, comminatasque copias armis, fame facile deleuit: dedidissentq; se, nisi suppliciorum metu voluntariam mortem prætulissent. Ac ne de duce quidem supplicium exigi potuit, quãuis in manus venerit quippe, dum circa ad deprehendendum eum multitudo contendit, interrixantium manus præda lacerata est.

Bellum Spartacium. CAP. XX.

E Nimuero seruilium armorum dedecus feras. nam & ipsi per fortunam in omnia obnoxij, tamen quasi secundum hominum genus sunt, & in bona libertatis nostræ adoptantur. *Bellum Spartaco* duce concitatum, quo nomine appellem nescio: quippe cum serui militauerint, gladiatores imperauerint: illi infimæ fortis homines; hi, pessimam auxere ludibrio calamitatem. *Spartacus, Crixus, & Oenomaus,*

effractions

effracto Lentuli ludo, cum septuaginta aut amplius eiusdem fortunæ viri s'eruperunt Capua; seruisque ad vexillum & ad auxilium vocatis, cum statim decem amplius millia coissent hominum, non modò effugisse contenti, iam vindicari etiam volebāt. Prima velut ara viris mōs. Vesuvius placuit. ibi cū etiam obsiderentur à Clodio Glabro, per fauces caui montis vitigineis delapsi vinculis, ad imas eius descēdere radices; & exitu inuio nihil tale opinantis durcis subito imperu castra rapuere. Inde alia castra. deinceps Thoram totamq; perusgātur Cāpaniam. Nec villarum atq; vicorum vastatione contēti, Nolam, atque Nuceriam, Thurios atq; Metapontum terribill strage populantur. Affluentibus in diem copijs, cū iam esset iustus exercitus, è viminibus pecudumque tegumentis inconditos sibi clypeos; & ferro ergastulorū recocto, gladios ac tela fecerūt. ac, ne quod decus iusto deesset exercitui, domiris obuijs gregibus paratur equitatus; captaq; de prætoribus insignia & fasces ad dūcem detulere. Nec abnuī ille de stipendiario Thirace miles, de milite desertor; inde latro, deinde in honore virium gladiator, qui defūctorum quoque prælio dūcum funera Imperatoris celebrauit exsequijs, captiuosq; circa rogam iussit armis depugnare; quasi planè expiaturus omne præteritum dedecus, si de gladiatore munerator fuisset. Inde iam consulares quoque aggressus, in Apennino Lentuli exercitum cecidit, apud Mutinam. C. Cassij castra deleuit. Quibus elatus victorijs, de inuadenda vrbe Romana, quod satis est turpitudini nostræ, dē liberauit. Tādē etiā totius

imperij viribus contra myrmillonem confurgitur, pudoremq; Romanum Licinius Crassus asseruit. à quo pulsi fugatiq; (pudei dicere hostes, in extrema Italiae confugerunt. Ibi circa Bruttium angulum inclusi, cum fugam in Siciliam pararent, neque nauigia suppeterent: ratesque ex cratibus, & dolia connexa virgultis in rapidissimo freto frustra experirentur, tandem eruptione facta, dignam viris obiere mortem; & quod sub gladiatore duce oportuit, sine missione pugnatum est. Spartacus ipse in primo agmine fortissimè dimicās quasi Imperator occisus est.

Bellum ciuile Marianum. CAP. XXI.

Hoc decrat vnū populi Romani malis, iam vt ipse intra se parricidiale bellum domi stringeret, & in vrbe media ac foro quasi arena ciues cum ciuibus suis gladiatorio more concurrerent. Æquiore animo vtcumque ferrem, si plebeij duces, aut si nobiles, mali saltem, ducatum sceleri præbuisent. Cum verò (prò facinus! qui viri? qui imperatores?) decora & ornamenta sæculi sui Marius & Sylla, pessimo facinori suam etiam dignitatem præbuerunt, tribus, vt sic dixerim, sideribus agitatum est: primo, & leui & modico, tumultu maiore quam bello, intra ipsos armorum duces subsistente sæuitia: mox atrocius & cruentius, per totius viscera senatus grassante victoria. Vltimum, nō ciuicam modò, sed hostilem quoque rabiem supergressum est, cum armorum furor totius Italiae viribus niteretur, eoque odijs sænientibus, donec deessent qui occiderentur. Inisurium & causa belli, inexp!ebilis *honorum Marij, famēs,*
dum

dum decretam Sullæ prouinciam Sulpicia lege sollicitat. Sed impatiens iniuriæ statim Sulla legiones circumegit ; dilatoque Mithridate, Esquilina Collinaque porta, geminum agmen vrbi infudit. Vnde cùm subito Sulpitius & Albinouanus obiecissent catenas, iudesque & saxa vndique à mœnibus ac tela iacerentur ; ipse quoque iaculatus, incendio viam fecit, arcemque Capitolij, quæ Pœnos quoque, Gallos etiam Senonas euaserat, quasi captiuam victor insedit. Tum ex senatusconsulto, aduersarijs hostibus iudicatis, in præsentē tribunum aliosque diuersæ factionis iure scuitum est. Marium, seruilis fuga exemit, imò fortuna alteri bello reseruauit. Cornelio Cinna, Cn Octauio cōsulibus, malè obrutum resurrexit incēdium ; & quidem ab ipsorum discordia, cùm de reuocandis quos senatus hostes iudicauerat, ad populum referretur. Cincti quidem gladijs concione, sed vincentibus quibus pax & quies potior, profugus patria sua Cinna cōfugit ad partes : redit ab Africa Marius clade maior : siquidem carcer, catenæ, fuga, exilium, horrificauerant dignitatem. Itaque ad nomen tanti viri latè concurrirur : seruitia (prò nefas) & ergastula armantur ; & facile inuenit exercitum miser Imperator. Itaque vi patriam reposcens, vnde vi fuerat expulsus, poterat videri iure agere nisi causam suam seruitia corrumpere. Sed cū dijs hominibusque infestus rediret, statim primo impetu cliens & alumna Urbis Ostia nefanda strage diripitur : mox in urbē quadruplici agmine intratur diuisere copias Cinna, Marius, Carbo, Sertorius. Hic postquam manus cœnis,

Octaviij depulsa Ianiculo est, statim in principū eadem signo dato, aliquantò sauius quàm aut in Punica aut in Cimbrica vrbe scuitur. Octaviij consulis caput pro Rostris exponitur; Antonij cōsularis, in Marij ipsius mensis. Cæsar & Fimbria in penatibus domorum suarū trucidātur; Crassi, pater & filius, in muruo alter alterius aspectu. Bæbium atq; Numitorium per mediū forum vinci traxere carnificum. Catulus se ignis haustu ludibrio hostium exemit. Merula flamē Dialis, in Capitolio, Iouis ipsius oculos, venarū cruore respergit. Ancharius ipso vidente Mario confossus est; quia fatalem illam scilicet manum non porrexerat salutanti. Hæc tot senatus funera intra Calendas & Idus Ianuarij mensis septima illa Marij purpura dedit. Quid futurum fuit, si annum cōsularis impleset? Scipione Norbanoque cōsulibus, tertius ille turbo ciuilis insanix toto furore detonuit, quippe cū hinc VII. legiones, inde quingentæ cohortes starent in armis, inde ab Asia cum victore exercitu Sulla properaret. Et sanè cū tam ferus in Sullanos Marius fuisset, quāta scuitia opus erat vt Sulla de Mario vindicaretur? Primum apud Capuam sub amne Vulturno signa concurrunt: & ibi statim Norbani fusus exercitus; statim omnes Scipionis copix, ostentata spe pacis, oppressæ. Tum Marius iuuenis & Carbo consules, quasi desperata victoria, ne inulti perirent, sanguine senatus sibi parentabant: obsessaque curia, sic de senatu quasi de carcere, qui iugularentur, educti. Quid funerum in foro, in circo, in patentibus templis? Namque Q. Mucius Scauola pontifex,

Vestales

Vestales amplexus aras, tantum non eodem igne sepelitur. Lamponius atque Telesinus, Samnitium duces, atrocius Pyrrho & Annibale Campaniam Etruriamque populantur, & sub specie partium se vindicant. Apud Sacriportum Collinamque portam debellata omnes hostium copiarum Marius, hic Telesinus oppressi. Nec idem tamen cadium, qui belli finis fuit. Stricti enim & in pace gladij, animadversumque in eos qui se sponte dediderant. Non minus est quod apud Sacriportum & apud Collinam portam septuaginta amplius millia Sulla concidit. bellum erat quattuor millia deditorum inermium civium, in villa publica interfici iussit. isti tot in pace non plures sunt: quis autem illos potest computare, quos in urbe passim quisquis voluit occidit? donec admonente Furfidio, vivere aliquos debere, ut essent quibus imperarent; proposita est ingens illa tabula, & ex ipso equestris ordinis flore ac senatus duo millia electi qui mori iuberentur. Noui generis edictum. Piget post hæc referre ludibrio habita fata Carbonis, fata Sorani prætoris, atque Venuleij; Babium sine ferro ritu ferarum inter manus laceratum; Marium ducis ipsius fratrem, apud Catuli sepulcrum, oculis, manibus, cruribusque defossis, servatum aliquandiu, ut per singula membra moreretur. Positis singulorum hominum ferè potius municipia Italiæ splendidissima sub hasta venient. Spoletium, Interamnum, Fræneste, Luëtia. namque Samonem, vetus oppidum, socium atque amicum, (facinus indignum) nondum expugnatum, ut obli-des iure belli, & modo morte damnum duci iubentur, sic damnatam civitatem iussit Sulla deleri.

Bellum Sertorianum quid aliud quàm Sul-
lanæ proscriptionis hereditas fuit? hostile
potius, an ciuile dixerim, nescio: quippe quod
Lusitani Celtiberique Romano gesserint dace.
Exsul & profugus feralis illius tabulæ, vir sum-
mæ quidem, sed calamitosæ virtutis, malis suis
maria terrasque permiscuit; & in Africa iam
& Balearibus insulis fortunam expertus, mis-
susque in Oceanum, Fortunatas insulas pene-
trauit: tandem Hispaniam armauit; vbi viro
cum viris facile conuenit: nec aliàs magis ap-
paruit Hispani militis vigor, quàm Romano
duce. Quamquam ille non cõtentus Hispania,
ad Mithridatem quoque Ponticosque respexit,
regemque classe iuuit. Et quid futurum fuit sa-
tis tanto hosti? Vno imperatore resistere res
Romana nõ potuit; additus Metello Cn. Pom-
peius. hi copias viri diu & ancipiti semper acie
attriuere: nec tamen prius bello quàm suorum
scelere & infidijs, extinctus est. Copias eius
propè tota Hispania persequuti, diu & ancipiti
semper acie dimicauerunt. Prima per legatos
certamina habita, cum hinc Domitius & Tho-
rius inde Herculeij præluderent: mox his apud
Segouiam, illis apud Anam fluuen oppressis,
ipsi duces cominus inuicem experti, apud Lau-
ronem atque Sucronem æquauere clades. Tum
illis ad populationem agrorum, his ad urbium
excidia conuersis, misera inter Romanos duces.
Hispania discordiæ pœnas dabat; donec op-
presso, domestica fraude Sertorio, victo dedi-
toque Perperna, ipsa quoque in Romanam fi-
deli conuenerat: vrbes, Osca, Terme, Tutia, Valètia,
Auxima.

Auxima, & in fame nihil non experta Calagurris. Sic recepta in pacem Hispania victores duces externum id magis quàm ciuile bellum videri voluerunt; vt triumpharent.

Bellum ciuile sub Lepido. CAP. XXIII.

Marco Lepido, Quinto Catulo cōsulibus, ciuile bellum pænè citiùs oppressum est quàm inciperet. Sed quātum lateque fax illius motus ab ipso Sullę rogo exarsit! Cupidus nāq; rerum nouarum per insolentiam Lepidus, acta tanti viri rescindere parabat; nec immeritò; si tamen posset sine magna clade Reip. Nam cū iure belli Sulla dictator proscripsisset inimicos; qui supererāt, reuocāte Lepido; quid aliud quàm ad bellum vocabantur? cumque damnatorum ciuū bona addicente Sulla, quamuis malè capta, iure tamē, repetitio eorum proculdubio labefactabat compositam ciuitatem. Expediebat ergo quasi ægræ sauciæque Reipublicæ, requiescere quomodocumque, ne vulnera curatione ipsa rescinderentur. Ergo cū turbidis concionibus velut classico ciuitatem reruisset, profectus in Etruriā arma inde & exercitum vrbi admouerat. Sed iam Mīsiūm pontem, collemque Ianiculum, Lutatius Catulus, Cn Pompeius, Sullanę dominationis duces atque signiferi, alio exercitu infederant. A quibus primo statim impetu retrò pulsus, hostisq; à senatu iudicatus, incruenta fuga in Etruriam, inde Sardiniam recessit: ibique morbo & poenitentia interiit. Victores, quod non temere alias in ciuilibus bellis, pace contenti

fuerunt.

342 HIST. ANTIQ. LIB. III.
L.FLORI HISTORIARVM
LIBER IIIL.

De sum Catilinarium. CAP. I.

ATILINAM luxuria primùm,
tum hinc conflata egestas rei fami-
liaris ; simul occasio, quòd in extre-
mis finibus mundi arma Romana
peregrinabantur , in nefaria cõsilia
opprimendæ patriæ suæ compulere , senatum
confodere, consules trucidare, distringere incē-
dijs urbem , diripere ærarium , totam denique
republicam funditus tollere, & quidquid nec
Annibal videretur optasse. Quibus id nefas so-
cijs aggressus est ? Ipse patricius ; sed hoc mi-
nus est. Curiij, Porcij, Sullæ, Cethegi, Autro-
nij, Vargunteij, atque Longini, quæ familiæ ?
quæ senatus insignia ? Lentulus quoque tunc
maximè prætor. hos omnes immanissimi faci-
noris satellites habuit. Additum est pignus cõ-
iurationis , sanguis humanus , quem circum-
latum pateris bibère : summum nefas, nisi am-
plius esset propter quod biberunt. Actum erat
de pulcherrimo imperio, nisi illa coniuratio in
Ciceronem & Antonium consules incidisset ;
quorum alter industria rem patefecit, alter ma-
nu oppressit. Tanti sceleris indicium per Ful-
niam emerfit, vilissimū scortum , sed parricidij
innocens. Tum cõsul habito senatu, in præsen-
tem parricidā, in præsentem reū Cicero perora-
uit, sed non amplius profectum, quàm vt hostis
euaderet, seq̃ palàm professio incendium suum
restiturum ruina minaretur. Et ille quidem
ad præparatum à Manlio in Etruria exercitum
proficiscitur.

proficiscitur, signa illaturus vrbi: Lentulus, destinatum familiæ suæ Sibyllinis versibus regnū sibi vaticinans, ad præstitutum à Catilina diem vrbe tota viros, faces, tela disponit: nec ciuili conspiratione contentus, legatis Allobrogum, qui tum fortè aderant, in arma sollicitatis. Et issset vltra Alpes furor, nisi altera proditione Vulturcij, prætoris literæ tenerentur. Statim Ciceronis imperio iniecta est barbaris manus: palàm prætor in senatu conuincitur. De supplicio agentibus, Cæsar parcendum dignitati, Cato animaduertendum pro scelere censebat. Quam sententiam sequutis omnibus, in carcere parricidæ strangulantur. Quamuis parte coniurationis oppressa, tamen ab incepto Catilina non destitit: sed infestis ab Etruria signis patriam petens, obuio Antonij exercitu opprimitur. Quàm atrociter dimicatum sit, exitus docuit. Nemo hostium bello superfuit: quem quisque in pugnâdo ceperat locum, cum amissa anima corpore tegebat. Catilina longè à suis inter hostium cadauera repertus est; pulcherri-
ma morte, si pro patria sic concidisset.

DE CONSVLIBVS

ROMANIS EX SEXTO RVFO
viro consulari ad Valen-
tinianum.

onsules deinde fuerunt à Bruto & Publicola in Pāsam & Hirtium numero DCCCLXVII. præter eos qui in eundem annum sorte aliqui sunt subrogati, per annos

Sextus Rufus.

CCCCLXVII. Quadraginta nouem annis Romæ consules defuerunt: sub Decemuiris, annis duobus; sub Tribunis militum, annis XLIII. Sine Magistratibus Roma fuit annis III. IMPERATORE Sab Octauiano Cæsare Augusto vsque ad Iouianum fuerunt numero XLIII, per annos CCCCVII. Sub his igitur tribus imperandi generibus, hoc est, Regio, Consulari, & Imperatorio, quātum Roma profecerit, breuiter intimabo. SVB CONSVLIBVS, inter quos nonnumquam & Dictatores fuerunt, per annos simul CCCCLXVII. vsque trans Padum Italia occupata est. Africa subacta, Hispaniæ accesserunt; Galliæ & Britanniæ tributariæ factæ sunt. Inde Illyrici, Istrij, Liburni, Dalmatæ, domiti sunt. Ad Achaiam transitum est. Macedones subacti. Cum Dardanis, Mœsis & Thracibus bellatum est: etiam ad Danubium vsque peruētum. In Asia, expulso Antiocho, primum pedem posuere Romani. Mithridate victo, Pōti regnum occupatum; & Armenia minor, quam idem tenuerat, armis obtenta est. In Mesopotamiam Rom. peruenit exercitus. Cum Parthis fœdus initum est. Contra Corduenos ac Sarcenos & Arabas bellatum est. Iudæa omnis victa est. Cilicia & Syria, in potestatem populi Romani venerunt. Ægypti reges fœderati erāt. SVB IMPERATORIBVS verò per annos quadringentos septē, quū diuersa Reipub. fortuna multi Principes imperarint, accesserunt tamen Romano orbi Alpes maritimæ, Alpes Cotticæ, Rhætiæ. Noricæ, Pannoniæ, Mœsiæ; & omnis ora Danubij in prouinciam est redacta. Pontus omnis, Armenia minor, Oriens totus

cum Mesopotamia, ac Syrijs, Arabia & Aegypto, sub imperij Romani iura transiit. Quo autem ordine singulas prouincias Romana, Respublica assicura sit, ita ostenditur infrà. Prima prouinciarum *Sicilia* facta est. Eam victo Hierone Siculorum rege, Marcellus cōsul obtinuit. Deinde à pratoribus recta est; postea commissa est præsidiibus: nunc à consularibus administratur. *Sardiniam & Corsicam* Metellus vicit: qui & triumphauit de Sardis, qui rebellauere saepe. Iuncta administratio harum insularum fuerat: post quolibet suos Prætores habuit: nunc singulæ à suis præsidiibus reguntur. In *Aphricam* pro defensione Siculorum Romana trāsmissa sunt signa. Ter Aphrica rebellauit: ad extremum deleta per P. Scipionem Carthagine, prouincia facta est: nunc sub Proconsulibus agit. *Numidia* ab amicis regibus tenebatur: sed Iugurthæ, ob necatos Adherbalem & Hiempsalem Micipsæ regis filios, bellum indictum est: & eo per Metellum consulem attrito, per Marium capto, in populi Romani potestatem Numidia peruenit. *Mauritania* à Boccho rege obtenta sunt. Sed subacta omni Africa, Mauros Iuba rex tenebat; qui in causa belli ciuilis, à Iulio Cæsare victus, mortem sibi propria manu consciiuit. Ita Mauritaniæ nostræ esse cœperunt: ac per omnem Africam sex prouinciæ factæ sunt. ipsa ubi Carthago est proconsularis; Numidia, consularis; Byzacium, consularis; Tripolis, & Mauritaniæ dux, hoc est, Sitifensis & Cæsariensis, sunt Præsidiales. *Hispani* primum auxilium aduersus Afros per Scipiones tulimus. Rebellantes Lusitanos in Hispania per D. Brutum obti-

nuimus. & vsq; Gades ad Oceanum mare peruenimus. Postea ad Hispanos tumultuantes D. Iunius Silanus cum exercitu missus, eos vicit. Celtiberi in Hispania sæpe rebellauere: sed missio minore Africano, cum excidio Numantia subacti sunt. Omnes penè Hispania occasione belli Sertoriani, per Metellum & Pompeium in deditionem acceptæ sunt: postea prorogato in quinquennium imperio, à Pompeio perdomitæ sunt. Ad extremum quoque ab Octauiano Cæsare Augusto, Cantabri & Astures, qui freti montibus resistebant, deleti sunt. Ac per omnes Hispanias sex sunt nunc prouinciæ; Tarraconensis, Carthaginiensis, Lusitania, Gallæcia, Bætica. Trans fretum etiam in solo terræ Africæ, prouincia Hispaniarum est, quæ Tingitania Mauritania cognominatur. Ex his Bætica & Lusitania, Consulares; cæteræ, Præsidales sunt. Cum *Gallis* grauissima bella populus Romanus habuit. Galli enim etiam illam partem Italiae in qua nunc Mediolanum est, vsque ad Rubiconem fluuium tenebant; in tantum viribus freti, vt Romam ipsam bello peterent; & cæsis exercitibus Romanis apud Alliam fluuium, mœnia urbis intrarent, Capitoliumque obsiderent. ad cuius arcem sexcenti nobilissimi Senatores cõfugerant; qui mille auri pondo se ab obsidione redemerunt. Postea Gallos victores remeantes, Camillus, qui in exilio erat, collecta de agris multitudine, oppressit; aurum & signa quæ Galli ceperant, reportauit. Cum Gallis multi Consules, Prætores ac Dictatores, euentu vario conflixerunt. Marius Gallos de Italia expulit: & transiens Alpibus, feliciter aduersus eos pugnauit.

pugnauit. Ceterum C. Cæsar cum decem legionibus, quæ quaterna millia militum Italorum habuerunt, per annos octo, ab Alpibus ad Rhenum vsque Gallias subegit: cum barbaris ultra Rhenum positis conflixit: in Britanniam transiuit; decimo anno Gallias & Britannias tributarias fecit. Sunt in Gallia cum Aquitania & Britannijs prouinciæ octodecim: Alpes maritimæ, prouincia Narbonensis, Viennensis, Nouempopulana, Aquitanix duæ, Lugdunenses duæ, Alpes Graiæ, Maxima Sequanorum, Germaniæ duæ, Belgicæ duæ: in Britannia, Maxima Cæsariensis, Flauia, Britannia prima, Britannia secunda.

Illyricum ab ora maritima paulatim aggressi sumus. Læuinus consul Hadriaricum atque Ionium mare primus ingressus, maritimas obtinuit ciuitates. *Creta* per Metellum procōsulem, qui *Creticus* dictus est, prouincia facta est. *Græcis* in fidem nostram confugientibus, ad Achaïam accessimus. Athenienses, aduersus Philippum Macedonum regem auxilium nostrum petierunt. Libera diu sub amicitijs nostris Achaia fuit: ad extremum legatis Romanorum apud Corinthum violatis, per L. Mummiū proconsulem capta Corintho, Achaia omnis obtenta est. *Epīrota*, qui aliquando cum rege Pyrrho, etiam ad Italiam transire præsumperant, victi, atque *Thessali* simul cum Achiuorum & Macedonum regionibus nobis accesserunt. *Macedonia* ter rebellauit; sub Philippo, sub Perseo, sub Pseudophilippo. Philippum Flamininus, Perseum Paulus, Pseudophilippum Metellus oppressit: quorum triumphis Macedonia quoque

Sextus Rufus.

populo Romano adiuncta est *Illyricos*, quia Macedonibus auxilium tulerant, ex eadem occasione per L. Anicium Prætorem vicimus, & eos cum rege Gëtio in deditiōem accepimus. *Dardanos* & *Mæssos* Curio proconsul subegit; & primus Romanorum ducum ad Danubium vsque peruenit. Sub Iulio & Octauiano Cæsari- bus per Alpes Iulias iter factum est: *Alpinis* omnibus victis, *Noricorum* prouinciæ acce- runt. Bathone Pannoniorum rege subacto, in ditionem nostram *Pannonia* venerunt. Aman- tinis inter Sauum & Drauum prostratis, regio Sauensis ac secundorum Pannoniorum loca obtenta sunt. *Marcomanni* & *Quadi*, de locis Valeriæ, quæ sunt inter Danubium & Drauum, pulsi sunt, & limes inter Romanos ac barbaros ab Augusta Vindelicum per Noricum, Panno- nias ac Mœsias, est constitutus. Traianus *Dacos* sub rege Decibalo vicit; & Daciam trans Danu- bium in solo barbarico prouinciā fecit; quæ in circuitu decies xentena millia passuum ha- buit, sed sub Gallieno Imperatore amissa est; & per Aurelianum, translatis exinde Romanis, duæ Daciæ in regionibus Mœsiæ ac Dardaniæ factæ sunt. Prouincias habet *Illyricus* septem & decem: *Noricorum* duas, *Pannoniarum* duas, *Valeriam*, *Sauiam*, *Dalmatiam*, *Mœsiam* *Dacia- rum* duas. Et in diœcesi *Macedonia* sunt septem; *Macedonia*, *Thessalia*, *Achaia*, *Epiri* duæ, *Præua- lis* & *Ozera*. In *Thracias* Macedonici belli occa- sione transcursus est. Sauiissimi omnium gen- tium *Thraces* fuerunt. In *Thraciæ* regionibus *Scordisci* habitauerunt, pariter crudeles & cal- lidi, de quorum sequitia multa fabulosè memo- rantur.

antur. quòd hostijs captiuorum dijs suis ali-
quãdo sitaucrunt. atque sanguinem humanum
in ossibus capitum potare sunt soliti. Sæpe per
eos Romanus est cæsus exercitus. M. Didius va-
gantes Thracas repressit: M. Drusus intra fines
proprijs continuit: M. Minucius in Hebrum
fluminis glacie vastauit. Per Appium Claudium
proconsulem, hi qui Rhodopen incolebant, vi-
cti sunt. Europæ maritimas vrbes antea Roma-
na classis obtinuit. M. Lucullus per Thracias
cum Bessis, primus conflixit; ipsamque caput
gêtis Thraciam vicit. Hemimontanos subegit:
Eumolpiadam, quæ nunc Philippopolis dicitur;
Vscudamam, quæ modò Adrianopolis nomi-
natur, in ditionem nostram redegit; Calyben
cepit. Supra Pontum positas ciuitates occupa-
uit, Apolloniam, Callatim, Phthinopolim, To-
mos, Istrum: ad Danubium vsque perueniens,
Romana Scythijs arma monstrauit. In ditionem
Reipub. sex Thraciarum prouinciæ sunt acqui-
sitæ; Thracia, Hæmimons, Mœsia inferior, Scy-
thia, Rhodope, Europa; in qua nunc secundæ
arces Romani orbis sunt cõstitutæ. Constanti-
nopolis. Nunc Eoas partes totumque orientem, ac
politæ sub vicino sole prouincias, qui auctores
scepbris tuis parauerint, explicabo; quò stu-
dium clementiæ tuæ, quod in ijsdem propagân-
dis habes, amplius excitetur. *Asia* societate
Attali regis nota Romanis est; eamque Attali
testamento relictam hereditario iure posside-
mus. Ne quid tamen populi Rom. non viribus,
partum haberet, armis per nos ab Antiocho
Syriarum rege maximo est vindicata. Eadem
occasione etiam *Lydia*, sedes antiqua regnorum,

Sextus Rufus.

Caria, Hellespontus, ac Phrygia, in potestatem populi Romani, iuncta deditioe peruenerunt. *Rhodijs & Insularum populis*, primum infestissimis, post fidelissimis auxiliatoribus vsi sumus. Ita Rhodus, & Insulae primum liberae agebant: postea in consuetudinem parendi, Romanis clementer prouocantibus, peruenerunt: & sub Vespasiano principe *Insularum* provincia facta est. *Pamphylia, Lycia, Phrygia, Pisidia, Caria, Isauria* Seruilius proconsul ad bellum piratarum missus, obtinuit. *Bithyniam* defuncti regis Nicomedis testamento sumus assequuti. *Gallograciam*, id est *Gallatiam*, (sunt enim, ut & nomen sonat, à Gallis Galatae) quod Antiocho contra Romanos auxilium praeuissent, inuasimus. Manlius proconsul Galatas persequutus est; & confugientes partim in Olympum, partim in Magabam montem, qui nunc Modiacus dicitur, de arduis eos in plana detrussit: victosque in perpetuam pacem redegit. Postea Galatiam Deiotarus Tetrarches nobis permittentibus tenuit. Ad extremum sub Octauiano Caesare Augusto Galatia in formam provinciae redacta est. Eam primus Lollius propraetor administravit. *Cappadoces* primò societatem nostram sub Ariarathe rege per legatos petiuerunt: posteaque Ariobarzanes rex Cappadocum à Mithridate expulsus, Romanorum armis restitutus est; semperque in auxilia nostra fuere Cappadoces; & ita maiestatem coluere Romanam, ut in honorem Augusti Caesaris Mazaca ciuitas Cappadociae maxima, Caesarica nuncuparetur. Postremò quum sub Imperatore Claudio Caesare Archelaus rex Cappadocum

docum Romam venisset, ibique diu detentus occubisset, in prouinciæ speciem Cappadocia migravit. *Tontus*, per Pompeium victo Mithridate rege Pontico, formam prouinciæ accepit. *Paphlagoniam* Pylæmenes rex amicus pop. Rom. tenuit. Sæpe ex ea pulsus, regno à nobis est restitutus: quo mortuo, prouincia Paphlagonibus imposita est. Ultra iuga *Tauri* montis, quemadmodum Romana perrexerit possessio, consequenti locorum magis quàm temporum seruata digestione, monstrabitur. Antiochus Syriæ rex potentissimus, bellum formidabile populo Romano intulit. Trecenta millia armatorum habuit: falcatis etiã curribus ac elephantis aciem instruxit. à Scipione cōsule, fratre Scipionis Africani, in Asia apud Magneliã victus, pace accepta, intra *Taurū* montē regnare permissus est. Eius filij sub clientela populi Romani regnum Syriæ retinuerunt; quibus defunctis, Syriarum prouincijs potiti sumus. *Cilices* & *Isauros*, qui se piratis & prædonibus maritimis iunxerant, Seruilius proconsul ad prædonum bellum missus, subegit, & viã per *Taurum* montem primus instituit; isque de Cilicibus & *Isauris* triumphauit, atque *Isauricus* est cognominatus. *Cyprus* famosa diuitijs, paupertatem populi Romani, vt occuparetur, sollicitauit. Eam rex foederatus Ptolemæus regebat: sed tanta fuit penuria ærarij Romani, & tam ingens fama opum Cypriarum, vt lege lata per P. Claudium trib. pl. Cyprus confiscari iuberetur. Quo accepto nuntio, rex Cyprius venenum sumpsit; quò vitam prius quàm diuitias amitteret. Cato Cyprias opes Romam nauibus

Sextus Rufus.

aduexit: ita ut ius eius insulæ auariùs magis
quàm iustiùs simus assecuti. *Cyrenas* cum cæte-
ris ciuitatibus *Libya Pentapoli*, Ptolemæi anti-
quioris liberalitate accepimus. *Libyam* supre-
mi Apionis regis arbitrio sumus assequuti.
Aegyptus omnis, sub amicis regibus fuerat: sed
victa cū Antonio Cleopatra, prouinciæ formā
Octauiani Cæsaris, Augusti temporibus accep-
pit: & primū apud Alexandrinos Cornelius
Gallus Romanus iudex administravit. Per cō-
finia *Armeniarum* primū sub L. Lucullo Ro-
mana trans Taurum signa trāsmissa sunt: Phy-
larchi *Saracenorum* in Osroena superati cessere.
In *Mesopotamia* ab eodem Lucullo Nisibis cap-
ta est. Postea per Pompeium eadem loca ar-
mis obtenta sunt. *Syria Phœnices* bello à Ti-
grane Armeniorum rege recepta est *Arabes* &
Iudæi, in Palaestina victi sunt. Ad extremum sub
Traiano principe, regi maioris Armeniæ diade-
ma sublatum est: & per Traianum *Armenia*,
Mesopotamia, *Assyria* & *Arabia*, prouinciæ factæ
sunt; ac limes orientalis supra ripam fluminis
Trigidis constitutus est. Sed *Hadrianus*, qui suc-
cessit Traiano, inuidens gloriæ Traiani, sponte
sua Armeniam, Mesopotamiam & Assyriam
reddidit: ac medium inter Persas & Romanos
Eufratem esse voluit. Sed postea sub *Antoninus*
duobus, *Marco* & *Vero*, & *Seuero Pertinace*, cæte-
risque principibus Romanis, qui aduersus Par-
thos, cūetu vario dimicauerunt, quater amissa,
quater recepta Mesopotamia est. Ac *Diocleriani*
temporibus, victis prima congressione Roma-
nis, secundo autem cōflictu superato rege *Nar-*
ses, uxor eius ac filii abus captis, & cum summa
pudicitiz

pudicitie custodia reſeruatis, pace facta, Meſo-
 potamia eſt reſtituta: & ſupra ripam Tigridis
 limes eſt reſfirmatus; ita vt quinq̃ue gentium
 trans Tigridem conſtitutarum ditionem aſſe-
 queremur: quæ conditio fœderis in tempus
 Diui Conſtantij conſeruata durauit. Scio nunc,
 inclyte princeps, quò tua pergat intentio. Re-
 quiris profeſſo, quoties *Babylonia* & Romano-
 rum arma collata ſint, & quibus vicibus ſagit-
 tis pila contenderint. breuiter euentus enume-
 rabo bellorum. Furto hoſtes in paucis inuenies
 eſſe lætatos; vera autem virtute ſemper Roma-
 nos probabis exſtitiffe victores. Primum à L.
 Sylla proconſule Arſaces rex *Parthorum* miſſa
 legatione amicitiam Pop. Rom. rogauit, ac me-
 ruit. L. Lucullus Mithridatem regno Ponti exu-
 tum ad Armeniam perſequutus eſt. Tigranem
 Armeniorū regē cum VII. millibus CCCC.
 elibanariis, & centum viginti millibus ſagitta-
 riorum, ipſe cum XVII. millibus Romanorū
 vicit. Tigranocertam maximam Armenię ciui-
 tatem expugnauit. Madenam optimam Arme-
 niorum regionem obtinuit: per Melitenam ad
 Meſopotamiam deſcendit: Niſibim cum fratre
 regis cœpit. Tendere in Perſas paratus, ſucceſ-
 ſorem accepit. Cn. Pompeius experte felicitatis
 ad Mithridaticum bellum miſſus, Mithridatē
 in Armenia minore nocte aggreſſus, prælio ſu-
 perauit: cæſis duobus & quadraginta millibus
 hoſtium, caſtra eius inuaſit. Mithridates enim
 cum vxore & duobus comitibus in Boſphoros
 fugit: ibi deſperatione rerum, ſuarum, venenū
 hauſit. & quum parum ageret vis veneni, a mi-
 lite ſuo vt ſacro percuteretur impetravit. Pom-

peius auxiliatorem Mithridatis Tigranem Armeniorum regem persequutus est; ille se ei oblato diademate apud Artaxata dedit. Receptæ sunt ab eo Mesopotamia, Syria, & aliquanta pars Phœnices; atq; intra Armeniam maiorem regnare permissus est. Idē Pompeius Bosphorani & Colchis Aristarchum regem imposuit: cum Albanis conflixit. Oroesi Albanorum regi ter victo pacem dedit. Iberiam cum Arthoce rege in deditionem accepit. Saracenos & Arabas vicit. Iudæa capta Hierosolymam obtinuit. Cum Persis fœdus fecit. Rediens, apud Antiochiam, Daphnensem lucum, delectatus loci amœnitate & aquarum abundantia, addito nemore consecrauit. M. Crassus consul aduersus Parthos rebellantes missus est. Is cum pacē missa à Parthis legatione rogaretur, apud Ctesiphontem responsurum se ait: apud Zenam traiecit Euphratem; & à transfuga quodam Abgaro inductus, ad ignotam camporum solitudinem descendit. ibi vndique circumualantibus sagittariorum agminibus cum Sillace & Surena præfectis regiis, est cinctus exercitus, & vi telorum obrutus. ipse Crassus quum ad colloquiū sollicitatus viuis penè capi potuisset, repugnantibus tribunis euaserat: & dum fugam petit, occisus est. caput eius cum dextera manu resectum, ad regem perlatum est: atq; ita ludibrio habitum, vt faucibus eius, aurum liquefactum infunderetur: scilicet vt qui ardens cupiditate prædandi pacem regi dare rogatus abauerat, etiā mortui eius reliquias ardens flamma combureret. L. Cassius quæstor Crassi, vir strenuus, reliquias fusi collegit exercitus.

Contra

Contra Persas in Syriam irrumpentes, ter cum summa admiratione conflixit, eosq; trans Euphratē redactos vastauit. Parthi Labieno ducē (qui Pompeianarum partium fuerat, & victus ad Persas refugerat) in Syriam irruerunt, ac totam prouinciam occupauerunt. Sed P. Ventidius Bassus Parthos, qui ducente Labieno Syriam inuaserant, occurrens in Tauro monte, cum paucis fugauit, Labienū occidit, persequutus est Parthos, & ad internecionem strauit: qua congressione Parthorum regis filium eadē die qua Crassus victus fuerat, occidit: ne aliquando Romani ducis mors inulta relinqueretur. Ventidius de Parthis primus triumphauit. M. Antonius *Mediam* ingressus, quæ nunc *Medena* appellatur, bellum Parthis intulit, & primis eos præliis vicit. verū post duabus legionibus amissis, cum fame, pestilentia, tempestatibusque premeretur; vix per Armeniam Parthis insequentibus reuocauit exercitum; tanto per momenta temporum terrore perculsus, ut a gladiatore suo percuri postularet, ne viuus veniret in hostium potestatem.

DE CONSULIBVS ROMANIS EX

Eutropij. Breviario Romana Historia ad

Valentem Augustum.

HINC CONSULES cœpere pro vno rege duo hac causa creati; ut si vnus malus esse voluisset, alter eum, habens potestatem similem, coërceret. Et placuit, ne imperium longius quā annum vnum haberent: ne per diuturnitatem potestatis insolentiores redderentur, sed ciuiles semper essent, qui se post annum scirent futuros esse priuatos. Fuerunt igitur anno primo

expulsis regibus Coss. Lucius Iunius Brutus, (qui maxime egerat ut Tarquinius pelleretur) & Tarquinius Collatinus, maritus Lucretiæ. sed Tarquinio Collatino statim sublata dignitas est. placuerat enim. ne quisquam in vrbe maneret, qui Tarquinius vocaretur. Ergo accepto omni patrimonio suo, ex vrbe migravit: & loco ipsius factus est Valerius Publicola Cos. Commouit tamen bellum vrbi Romæ rex Tarquinius, qui fuerat expulsus: & collectis multis gentibus, ut in regnum posset restitui, dimicauit. In prima pugna Brutus consul & Aruns Tarquinijs filius inuicem se occiderunt. Romani tamen ex ea pugna victores recesserunt. Brutum Romanæ matronæ defensorem pudicitie sue, quasi communem patrem per annum luxerunt. Valerius Publicola Spuriū Lucretiū Tricipitinum collegam sibi fecit. Lucretiæ patrem: quo, morbo mortuo, iterum Horatium Puluillum collegam sibi sumpsit. Ita primus annus quinque cōsules habuit: cum Tarquinius Collatinus vrbe cessisset propter nomen, Brutus prælio perisset, Sp. Lucretius morbo mortuus esset. Secundo quoque anno iterum Tarquinius, ut reciperetur in regnum, bellum Romanis intulit, auxilium ei ferente Porfena Tusciæ rege. & Romam penè cepit. Verum tum quoque victus est. Tercio anno post reges exactos, Tarquinius cum suscipi non posset in regnum neque ei Porfena, qui pacem cum Romanis fecerat, auxiliū præstaret, Tusculum se contulit, quæ ciuitas non longe ab vrbe est: atque ibi per quatuordecim annos priuatus cum uxore periegit. Quarto anno post reges exactos,

cum

cùm Sabini Romanis bellum intulissent, victi sunt; & de his est triumphatum. Quinto anno, Lucius Valerius ille Bruti collega. & IIII. consul, fataliter mortuus est; adeo pauper factus ut collatis à populo nummis, sumptum haberet sepultura; quem matronæ, sicut Brutum, annum luxerunt.

Nono anno post reges exactos, cùm gener Tarquinij, ad iniuriam soceri vindicandam ingentem collegisset exercitum, noua Romæ dignitas est creata; quæ DICTATVRA appellatur, maior quàm Consulatus. Eodem anno etiam MAGISTER EQVITVM factus est qui Dictatori obsequeretur. neq; quidquam similius potest dici, quàm dictatura antiqua huic imperij potestati, quam nunc tranquillitas vestra habet: maxime cùm Augustus quoq; Octavianus, de quo postea dicemus; & ante eum Caius Cæsar, sub dictaturæ nomine atque honore regnauerint. Dictator autem Romæ primus fuit Largius: magister equitum primus, Spurius Cassius.

Sexto decimo anno post reges exactos, seditionem populus Romæ fecit; tamquam à Senatu atq; Consulibus premeretur. Tum & ipse sibi TRIBVNOS PLEBIS, quasi proprios iudices & defensores, creauit, per quos contra Senatum & Consules tutus esse posset.

Séquenti anno VOLSCI contra Romanos bellum reparauerunt: & victi acie, etiam Coriolos ciuitatem, quam habebant optimam, perdiderunt.

Ostauodecimo anno postquam reges eiectione, expulsus ex urbe Quintus Marcius dux

Romanorum, qui Coriolos ceperat Volscorum ciuitatem, ad ipsos Volscos contendit iratus, & auxilia contra Romanos accepit, Romanos sepe vicit: vsq; ad quintum milliariū vr̄bis accessit; oppugnaturus etiā patriam suam, legatis, qui pacem petebant, repudiatis; nisi ad eum mater Veturia & vxor Volumnia ex vr̄be venissent: quarum fletu & deprecatione superatus remouit exercitum. Atque hic secundus post Tarquinium fuit, qui dux contra patriam suam esset.

Casone Fabio & Tito Virginio COSS. trecenti nobiles homines, qui ex Fabia familia erant, contra *Veientes* bellum soli suscepunt, promittentes senatui & populo per se omne certamē implendum. Itaq; profecti omnes nobiles, & qui singuli magnorū exercitū duces esse deberent, in praelio conciderunt. Vnus omnino superfuit ex tanta familia; qui propter ætatem puerilem duci nō potuerat ad pugnam. Post hæc *census* in vr̄be habitus est, & inuenta sunt ciuium capitum CXIX. millia.

Sequenti anno, cū in Algidō monte, ab vr̄be duodecimo fermē milliario, Romanus obsideretur exercitus, Lucius Quintius Cincinnatus Dictator est factus: qui agrum quatuor iugerum possidens, manibus suis colebat. Is, cū in opere & arans esset inuentus, sudore deterso, togam prætextam accepit: & cæsis hostibus, liberauit exercitum.

Anno CCC. & altero ab vr̄be condita, imperiū cōsulare cessauit; & pro duobus COSS. decem facti sunt, qui summam potestatem haberent, DECEMVIRI nominati: sed cū primo

primo anno bene egissent, secundo vnus ex iis Appius Claudius, Virginij cuiusdam, qui honestis iam stipendiis contra Latinos in monte Algidio militabat, filiam virginem corrumpere voluit: quam pater occidit, ne stuprum à Decemuiro sustineret: & regressus ad milites, mouit tumultum. Sublata est Decemuiris potestas; ipsiq; damnati sunt.

Anno trecentesimo decimoquinto ab vrbe condita, *Fidenates* contra Romanos rebellauerunt Auxilium præstabant his *Veientes*, & rex *Veientium* Tolumnius: quæ ambæ ciuitates tam vicinæ vrbi sunt, vt *Fidenæ*, VII. *Veientes*, X VII. milliaro absint. Coniunxerunt se his & *Volsci*. sed M. Æmilio dictatore, & Lucio Quintio Cincinnato magistro equitū, victi, etiā regem perdiderunt: *Fidenæ* captæ, & excisæ. Post X. inde annos, *Veientani* rebellauerunt. Dictator contra ipsos missus est *Furius Camillus*: qui primū eos vicit acie; mox etiam ciuitatem diu obsidens cepit, antiquissimam, Italiqu; ditissimam. Post eam cepit & *Faliscos*, non minùs nobilem ciuitatem. Sed commota est ciuividia; quasi prædam malè diuisisset: damnatusq; ob eam causam, & expulsus ciuitate est. Statim *Galli Senones* ad urbem venerunt; & victos Romanos XI. milliaro ab vrbe Roma, apud flumen *Alliam* sequuti etiam urbem occupauerunt; neq; defendi quidquā nisi *Capitolium* potuit. quod cū diu obsedissent, & iam Romani fame laborarent, à Camillo, qui in vicina ciuitate exsulabat, Gallis superuentum est, grauissimeq; victi sunt. postea tamen, accepto etiam auro, ne *Capitolium* obsiderent,

recesserunt: sed sequutus eos Camillus, ita cecidit, ut & aurum quod his datum fuerat, & omnia quæ ceperant militaria signa, reuocaret. Ita tertio triumphans, urbem ingressus est, & appellatus **SECUNDVS ROMVLVS**; quasi & ipse patriæ conditor.

EVTROPII BREVIARII LIBER I.

Nno CCCLXV. ab urbe condita, post captam autem primo, dignitates mutatae sunt: & pro duobus **COSS.** facti **TRIBVNI MILITARES**, consulari potestate. Hinciam coepit Romana res crescere. Nam Camillus eo anno *Volscorum ciuitatem*, quæ per **LXX.** annos bellum gesserat, vicit; & *Æquorum urbem*, & *Sutrinorum*; atque omnes, deletis eorum exercitibus, occupauit; & tres simul triumphos egit.

Titus etiam **Quintius Cincinnatus Prænestinos**, qui usque ad urbis Romæ portas cum bello venerant, persequutus, ad flumen **Alliam** vicit: & ciuitates quæ sub ipso agebant, Romanis adiunxit: ipsum **Præneste** aggressus, in deditionem accepit: quæ omnia ab eo gesta sunt viginti diebus triumphusque ipsi decretus.

Verum dignitas **TRIBVNORVM MILITARIVM** non diu perseuerauit. Nam post aliquantum nullos placuit fieri: & quadriennium ita in urbe fluxit, ut potestates ibi maiores non essent. Resumpserunt tamen tribuni militares consulari potestate iterum dignitatem.

gnitatem, & triennio perseuerauerunt. Rursus
COSS. facti.

Lucio Genucio, & Quinto Seruilio COSS.
mortuus est Camillus: honor ei secundus post
Romulum delatus est.

Titus Quintius Dictator aduersus Gallos,
qui in Italiam venerant, missus est. Hi ab vrbe
quarto milliaro trans Anienem fluuium con-
federant. Nobilissimus de senatoribus Titus
Manlius, prouocantem Gallum ad singulare
certamen, cōgressus occidit: & sublato torque
aureo, colloq; suo imposito, in perpetuum *Tor-*
quari sibi & posteris cognomen accepit. Galli
fugati sunt: mox per Caium Sulpitium Dicta-
torem etiam victi. Non multò post à Caio Mar-
cio *Tusci* victi sunt; VII. millia captiuorum ex
his in triumphum ducti.

Census iterum habitus est. Et cū Latini
qui à Romanis subacti erant, milites prestare
nollent, ex Romanis tātū tyrones lecti sunt,
factæq; legiones decem; qui modus sexaginta
vel amplius armatorum millia efficiebat. par-
uis adhuc Romanis rebus, tanta tamen in re
militari virtus erat. Quæ cū profectæ essent
aduersus Gallos duce Lucio Furio Camillo,
quidam ex Gallis vnum è Romanis, qui esset
optimus, prouocauit. tum se Marcus Valerius
tribunus militum obtulit: & cū processisset
armatus, coruus ei supra dextrum brachium se-
dit. mox commissa aduersus Gallum pugna,
idem coruus alis & vnguibus Galli oculos ver-
berauit, ne rectum posset aspicere: ita vt à tri-
buno Valerio interfectus, nō solum victoriam
ei, sed etiam nomen dederit. nam postea idem

Corvinus est dictus. ac propter hoc meritum, honorum trium & viginti, C O S. est factus.

Larini qui noluerunt milites dare, hoc quoque à Romanis exigere cœperunt, ut unus Consul, ex eorum; alter, ex Romanorum populo crearetur. Quod cum esset negatum, bellum contra eos susceptum est, & ingenti pugna superati sunt. ac de his perdomitis triumphatum est. Statuæ C O S S. ob meritum victoriæ in rostris positæ sunt.

Iam Romani potētes esse cœperunt. bellum enim in centesimo & tricesimo ferè milliario ab vrbe apud *Samnites* gerebatur, q̄ medij sunt inter Picenum, Campaniam, & Apuliam. L. *Papirius Cursor* cum honore dictatoris ad id bellum profectus est: qui, cum Romam rediisset, Q. *Fabio Maximo*, magistro equitum, quem apud exercitum reliquit, præcepit, ne se absente pugnaret. Ille, occasione reperta, felicissimè dimicauit, & *Samnites* deleuit. ob quam rem à dictatore capitis damnatus, quod se vetante pugnasset, ingenti fauore militum & populi liberatus est: tanta *Papirio* seditione commota, ut penè ipse interficeretur. Postea *Samnites*, Romanos, *Tito Veturio* & *Spurio Posthumio* C O S S. ingenti dedecore vicerunt, & sub iugum miserunt. Pax tamen à senatu & populo soluta est, quæ cum ipsis propter necessitatem facta fuerat. Postea *Samnites* victi sunt à L. *Papirio* consule: septem millia eorum sub iugum missa. *Papirius* de *Samnitibus* triumphauit. Eo tempore *Appius Claudius* Censor aquā *Claudianam* induxit, & viam *Appiam* strauit. *Samnites* reparato bello, Q. *Fabium Maximum* vicerunt,

sunt, tribus millibus hominum occisis. Postea cum pater ei Fabius Maximus legatus datus fuisset, & Samnites vicit, & plurima eorum oppida cepit. Deinde P. Cornelius Rufinus, Manius Curius Dentatus, ambo COS. contra Samnites missi, ingentibus præliis eos confecerunt. Tum bellum cum Samnitibus per annos novem & XL actum sustulerunt. neq; ullus hostis fuit intra Italiam, qui Romanam virtutem magis fatigaverit.

Interiectis aliquot annis, iterum se Gallorum copiarum contra Romanos Tusci Samnitibusque iunxerunt: sed cum Romam tenderent, à Cn. Cornelio Dolabella COS. deletæ sunt.

Eodem tempore *Tarentinis*, qui iam in ultima Italia sunt, bellum indictum est; quia legatis Romanorum iniuriam fecissent. Hi Pyrrhum Epiri regem contra Romanos in auxilium poposcerunt; qui ex genere Achillis originem trahebat. is mox ad Italiam venit. Tumq; primum Romani cum *transmarino* hoste dimicaverunt. Missus est contra eum consul P. Valerius Lævinus: qui cum exploratores Pyrrhi cepisset, iussit eos per castra duci, ostendi omnem exercitum, tumq; dimitti, ut renuntiarent Pyrrho, quæcumque à Romanis agerentur. Commissa mox pugna, cum iam Pyrrhus fugeret, elephantorum auxilio vicit: quos incognitos Romani expauerunt. sed nox prælio finem dedit. Lævinus tamē per noctem fugit, Pyrrhus Romanos mille octingentos cepit. eosque summo honore tractavit; occisos sepeliivit. quos cum aduerso vulnere & truci vultu, etiam mortuos iacere vidisset, tulisse ad cælum manus dicitur,

Enitropius

cum hac voce ; Se totius orbis dominum esse potuisse si tales sibi milites contigissent.

Postea Pyrrhus iunctis sibi Samnitibus, Lucanis, Brutiisq; Romam perrexit, omnia ferro igneq; vastauit. Campaniam depopulatus est ; atq; ad Præneste venit, milliario ab vrbe octauodecimo. Mox terrore exercitus, qui cum cum Consule sequebatur, in Campaniam se recepit. Legati ad Pyrrhū de redimendis captiuis missi, ab eo honorificè suscepti sunt. captiuos sine pretio Romam misit. Vnum ex legatis Romanorum Fabriciū sic admiratus est, vt cū eum pauperem esse cognouisset, quarta parte regni promissa, sollicitare voluerit, vt ad se transfiret : contemptusq; à Fabricio est. Quare cū Pyrrhus ingenti Romanorum admiratione teneretur, legatum misit, qui pacem æquis conditionibus peteret, præcipuum virum Cineam nomine ; ita vt Pyrrhus partem Italiæ, quam iam armis occupauerat, obtineret. Pax displicuit, remādatumq; Pyrrho à Senatu est cum cū Romanis, nisi ex Italia recessisset, pacem habere non posse. Tum Romani iusserunt captiuos omnes, quos Pyrrhus reddiderat, infames haberi, qui se armis defendere potuissent ; nec antè eos ad veterem statum reuerti, quàm sibi notorum hostium occisorū spolia retulissent. Ita legatus Pyrrhi reuersus est. à quo cū quæreret Pyrrhus, qualem Romam comperisset, Cineas dixit regum se patriam vidisse : scilicet tales illic fore omnes, qualis vnus Pyrrhus apud Epirum & reliquam Græciā putaretur. Missi sunt contra Pyrrhum duces P. Sulpitius, & Decius Mus C O S S. Certamine cōmisso, Pyrrhus vulne-

vulneratus est, elephanti interfecti, XX. millia
 cæsa hostium; & ex Romanis tantum quinque
 millia. Pyrrhus Tarentum fugatus. Interiecto
 anno, contra Pyrrhum Fabricius est missus; qui
 prius inter legatos sollicitari nō poterat, quar-
 ta parte regni promissa. Tum, cum vicina castra
 ipse & rex haberent, medicus Pyrrhi ad eum
 nocte venit, promittens veneno Pyrrhum occi-
 surum, si sibi aliquid polliceretur; quem Fabri-
 cius vinctum reduci iussit ad dominum, Pyr-
 rhoq; dici, quæ contra caput eius medicus spo-
 pondisset. Tunc rex admiratus eum dixisse fer-
 tur; *Ille est Fabricius, qui difficilius ab honestate
 quam Sol à cursu suo auerti potest.* Tum rex in Sici-
 liam profectus est. Fabricius, victis Samnitibus
 & Lucanis, triumphauit. COS S. deinde Ma-
 nius, Curius Dentatus, & Cornelius Lentulus,
 aduersum Pyrrhum missi sunt. & Curius contra
 eum pugnavit, exercitum eius cæcidit, ipsum
 Tarentum fugauit, castra cepit. Ea die cæsa tum
 hostium XXXIII. millia. Curius Dentatus in
 consulatu triumphauit. Primus Romæ elephan-
 tos quatuor duxit. Pyrrhus etiā à Tarento mox
 recessit, & apud Argos Græciæ ciuitatem occi-
 sus est.

Caio Fabricio Luscino, C. Claudio Cinna
 COS S. anno vr̄bis conditæ CCCC LXI. le-
 gati Alexandrini a Ptolemæo missi Romam ve-
 nire; & à Romanis amicitiam, quam petie-
 rant obtinuerunt.

Quintio Gulong, C. Fabio Pictore COS S. *Pi-
 centes*, bellum commouere; & ab insequentibus
 COS S. Publio Sempronio, Appio Clau-
 dio, victi sunt: & de his triumphatum est. Com-

ditæ à Romanis ciuitates; Ariminum in Gal-
lia, & Beneuentum in Samnio.

Marco Attilio Regulo, Lucio Iunio Libone
C O S S. *Salentinis* in Apulia bellum indictum
est: captiq; sunt cum ciuitate simul Brundisi-
ni, & de his iterum triumphatum est.

Anno C C C C L X X V I I. cùm iam clarum
urbis Romæ nomen esset, arma tamē extra Ita-
liam mota non fuerant. Vt igitur cognoscere-
tur, quæ copię Romanorum essent, census est
habitus: inuēta sunt ciuium capita C C X C I I.
millia, C C C X X X I I I I. quamquam à cōdita
vrbe numquam bella cessassent. Et contra *Afros*
bellum susceptū est primum, Appio Claudio,
Quinto Fulvio C O S S. In Sicilia contra eos
pugnatum est; & Appius Claudius de Afriis &
rege Siciliæ Hierone triumphauit.

In sequenti anno, Valerio Marco & Octaci-
lio C O S S. in *Sicilia* à Romanis res magnæ ge-
stæ sunt. Taurominitani, Caranēses, & præterea
quingenta ciuitates, in fidem acceptæ sunt.
Tertio anno in Sicilia contra Hieronem regem
Siculorum bellum paratum est. Is cum omni
nobilitate Syraeusanorum pacem à Romanis
impetrauit, deditq; argenti talenta ducenta.
Afri in Sicilia victi sunt, & de his secundò Ro-
mæ triumphatum est.

Quinto anno belli Punici, quod cōtra Afros
gerebatur, primum Romani Caio Duillio &
Cnæo Cornelio Asina C O S S. in mari dimica-
uerūt, paratis nauib. rostratis, quas *Liburnas* vo-
cant. Consul Cornelius fraude deceptus est.
Duillius, commisso prælio, Carthaginensium
ducem vicit, X X X I. naues cepit, quatuorde-

cim merfit, septem millia hostium cepit, tria millia occidit: neq; vilâ victoria Romanis gratior fuit, quèd inuictâ terra iam etiam mari plurimam possent. Caio Aquilio Floro. Lucio Scipione COSS. Scipio *Corficam & Sardiniam* vicit: multa millia inde captiuorum abduxit, triumphauit.

L. Manlio Volsone. M. Attilio Regulo COSS. bellum in *Africam* translatum est: contra Hamilcarem Carthaginensium ducem, in mari pugnatum, victusq; est. nam perditis LXIIII. nauibus. retrò se recepit: Romani XXII. amiserunt, sed cùm in Africam transissent, primam Clypeam Africae ciuitatem in deditiorem acceperunt. Consules vsq; ad Carthaginem processerunt; multisque vastatis oppidis, Manlius victor Romam rediit, & XXVII. millia captiuorum reduxit. Attilius Regulus in Africa remansit. Is contra Afros aciem instruxit; contra tres Carthaginensium duces dimicans, victor fuit: XVIII. millia hostium cecidit, quinque millia cum VII. elephantis cepit: septuaginta tres ciuitates in fide accepit. Tum victi Carthaginenses, pacem à Romanis petierunt, quam cùm Regulus nollet nisi durissimis conditionibus dare, Afri auxilium à Lacedæmoniis petierunt: & duce Xanthippo, qui à Lacedæmonius missus fuerat, Romanorû dux Regulus victus est vltima pernicie. nam duo millia hominum tantùm ex omni Romano exercitu remanserunt, quiddecim millia cum imperatore Regulo capta sunt, XXX. millia occisa; Regulus ipse in catenas coniectus.

M. A. Emilio Paulo, Serdio Fulvio Nobiliora

Entrapinas

COS S. ambo Romani consules ad Africam profecti sunt, cum trecentarum nauium classe; primum Afros nauali certamine superant. Ænilius consul centum & quatuor naues hostiū demersit, triginta cum pugnatoribus cepit; quindecim millia hostium aut occidit, aut cepit; militem suum ingenti præda ditauit. Et subacta Africa tum fuisset, nisi quòd tanta famines erat, vt diutius exspectare exercitus non posset. Consules cum victrice classe redeuntes, circa Siciliam naufragium passi sunt: & tanta tempestas fuit, vt ex quadringentis sexaginta quatuor nauibus, octoginta seruari vix potuerint. Neque vllò tempore tanta maritima tempestas audita est. Romani tamen statim ducenas naues reparauerunt, neq; in aliquo animus his infractus fuit.

Cnæus Seruilius Cepio, & C. Sempronius Blaſus COS S. cum ducentis sexaginta nauibus ad Africam profecti sunt: aliquot ciuitates ceperunt: prædam ingentem reducentes, naufragium passi sunt. Itaq; cum continuz calamitates Romanis displicerent, decreuit Senatus, vt à maritimis præliis recederetur, & tantum sexaginta naues ad præsidium Italiz saluz essent.

Lucio Cæcilio Metello, Caio Furio Pacilo COS S. Metellus in Sicilia Afroꝝ ducem cum CXXX. elephantis, & magnis copiis venientem superauit, XX. millia hostium cecidit, sex & XX. elephantos cepit, reliquos errantes per Numidas, quos in auxilium habebat, collegit, & Romam deduxit ingenti pompa; cum CXXX. elephatorum numerus omnia itinera compleret.

compleret. Post hæc mala Carthaginenses Regulum ducem, quem ceperant, petierunt, ut Romam proficisceretur, & pacem à Romanis obtineret, ac permutationē captiuorum faceret. Ille Romam, cum venisset, inductus in Senatū, nihil quasi Romanus egit; dixitq; se ex illa die qua in potestatem Afrorum venisset, Romanum esse desuisse. itaq; & uxorem à complexu remouit, & Romanis suavit ne pax cum Pœnis fieret. Illos enim, fractos tot casibus, spem nullam habere; se tanti non esse, ut tot millia captiuorum, propter vnum se, & senem, & paucos qui ex Romanis capti fuerant, redderentur. Itaque obtinuit, nam Afros pacem petentes nullus admisit. ipse Carthaginem rediit; offerentibusq; Romanis, ut eum Romæ tenerent, negavit se in ea vrbe mansurum, in qua, postquam Afris seruierat, dignitatem honesti ciuis habere nō posset. Regressus igitur ad Africam, omnibus suppliciis extinctus est. P. Claudio Pulchro, C. Iunio COS S. Claudius contra auspicia pugnavit, & à Carthaginensibus victus est. Nam ex ducentis & viginti nauibus, cum triginta fugit: XC. cum pugnatoribus captæ sunt, demersæ cæteræ, viginti millia capta. Alius quoq; cōsul classem naufragio amisit, exercitū tamen saluum habuit; quia vicina littora erāt.

Caio Lūstatio Catulo, Aulo Posthumio Albino COS S. anno belli Punici XXII. Catulo bellum contra Afros commissum est. Profectus est cum CCC. nauibus in Siciliam. Afri contra ipsum CCC. parauerunt. Lūstatiū Catulus nauem æger ascēdit: vulneratus enim in pugna superiore fuerat. Contra Lilybrum.

ciuitatem Siciliae pugnatum est ingenti virtute Romanorum. nam LXXIII. Carthagenensium naues captæ sunt, CXXV. demersæ; XXXII. millia hostium capta, XII. occisa: infinitum auri argentiq; pondus in potestatem Romanorum redactum. Ex classe Romana duodecim naues demersæ: pugnatum est VI. idus Martias, statim Carthagenenses pacem petierunt: tributaq; iis pax: captiui Romanorum, qui tenebantur à Carthagenensibus, redditi sunt. Etiam Carthagenenses petierunt, vt redimi eos captiuosliceret, quos ex Afris Romani tenebant. Senatus iussit sine pretio dari eos qui in publica custodia essent: qui autem à priuatis tenerentur, vt pretio dominis reddito, Carthaginem redirent; atque id pretium ex fisco magis quam à Carthagenensibus solueretur.

Quintus Lucretius, Aulus Manlius, COS S. creati bellum Faliscis intulerunt: quæ ciuitas Italiae opulenta quondam fuit: quod ambo COS S. intra sex dies quam venerant, transegerunt. XV. millibus hostium cæsis, cæteris pace concessa; agro tamen ex medietate sublato.

EV T R O P I I B R E V I A.

R I I L I B E R I I I.

Inito igitur Punico bello, quod per XXII. annos contractum est, Romani iam clarissima gloria noti, legatos ad Ptolemaeum Aegypti regem miserunt; auxilia promittentes, quia rex Syriae Antiochus ei bellum intulerat. Ille gratias Romanis egit, auxilia non

acce-

accepit: iam enim fuerat pugna transacta. Eodem tempore potentissimus rex Sicilia Hiero, Romam venit ad ludos spectandos; & ducenta millia modiorum tritici populo dono dedit.

L. Cornelio Lentulo, Fulvio Flacco COS S. quibus Hiero Romam venerat, etiam contra *Ligures* intra Italiam bellum gestum est, & de his triumphatum. Carthaginenses tum bella reparare tentabant, Sardinenses, qui ex conditione pacis Romanis parere debebant, ad rebelandum impellentes. Venit tamen legatio Carthaginentium Romam, & pacem impetrauit.

Tito Manlio Torquato, Caio Attilio Balbo COS S. de *Sardis* triumphatum est: & pace omnibus locis facta, Romani nullum bellum habuerunt, quod his post Romam conditam semel tantum Numa Pompilio regnante contigerat.

Lucius Posthumius Albinus, Cnæus Iulius Centumalus COS S. bellum contra *Illyrios* gesserunt: & multis ciuitatibus captis, etiam reges in deditionem acceperunt; ac tum primum de *Illyriis* triumphatum est.

Lucio Æmilio COS. ingentes *Gallorum* copiae Alpes transierunt: sed pro Romanis rota Italia consensit; traditumque est Fabio historico, qui ei bello interfuit, DCCC. millia hominum parata ad id bellum fuisse: sed res per COS. tantum prospere gesta est. XL. millia hostium interfecta sunt, & triumphus Æmilio decretus.

Aliquot deinde annis post contra Gallos intra Italiam pugnatum est. finitumque est bellum Marco Claudio Marcello, Cnæo Cornelio Scipione COS S. Tunc Marcellus cum parua manu equitum dimicauit, & regem Gallorum,

Viridomarum nomine, manu sua occidit. Postea cum collega suo ingentes copias Gallorum peremit; Mediolanum expugnavit; grandem prædā Romā pertulit: ac triumphans Marcellus spolia Galli stipiti imposita humeris suis vexit.

M. Minucio, P. Cornelio C O S S. *Istius* bellum illatum est: quia latrocinati naues Romanorū fuerant; quæ frumenta exhibebant: perdomitiq; sunt omnes. Eodem aūo BELLVM PVNICVM SECUNDVM Romanis illatum est per Annibalem Carthaginensium ducem: qui Saguntum Hispaniæ ciuitatem, Romanis amicam, oppugnare aggressus est, agens vicesimum ætatis annum; copiis congregatis CL. millibus peditum, & XX. millibus equitum. Huic Romani per legatos denuntiauerunt, vt bello abstineret. Is legatos admittere noluit. Romani etiam Carthaginem miserunt, vt mandaretur Annibali, ne bellum contra socios populi Romani gereret, sed dura respōsa à Carthaginēsis reddita. Saguntini interea fame victi sunt; captiq; ab Annibale, vltimis pœnis afficiuntur. Tum Publius Cornelius Scipio cum exercitu in Hispaniam profectus est, Tiberius Sempronius in Siciliam: bellum Carthaginensibus indictum est. Annibal, relicto in Hispania fratre Asdrubale, Pyrenæum transit; Alpes, adhuc in ea parte inuias, sibi patefecit. Traditur ad Italiam LXX. millia peditum, & XX. millia equitum, septem & triginta elephantes adduxisse. Interea multi Ligures & Galli Annibali se iunxerunt. Sempronius Gracchus, cognito ad Italiam Annibalis aduentu, à Sicilia exercitum Ariminum trajecit. Publius Cornelius Scipio

Scipio Annibali primus occurrit : commisso prælio, fugatis suis, ipse vulneratus in castra rediit. Sempronius Gracchus & ipse conflixit apud Trebiam amnem. is quoq; vincitur. Annibali multi se in Italia dediderunt. Inde ad Tuscaniam veniens Annibal, Flaminio consuli occurrit; ipsum Flaminium interemit: Romanorum viginti quinque millia caesa sunt; cæteri diffugerunt. Missus aduersus Annibalem postea à Romanis Quintus Fabius Maximus. Is eum, differendo pugnam, ab impetu fregit : mox inuenta occasione vicit.

Quingentesimo & quadragésimo anno à cōdita vrbe, Lucius Æmilius, P. Terentius Varro, contra Annibalem mittuntur, Fabioq; succedūt : qui Fabius ambos C O S S. monuit, vt Annibalem callidum & impatientem ducem non aliter vincerent, quàm prælium differendo. verùm cum impatientia Varronis C O S. contradicente consule altero, apud vicum qui *Cannæ* appellatur, in Apulia pugnatum esset, ambo C O S S. ab Annibale vincuntur. In ea pugna tria millia Afrorum pereunt, magna pars de exercitu Annibalis fauciatur: nullo tamen Punico bello Romani grauius accepti sunt. periit enim in eo Æmilius Paulus consul. Consulares & Prætorij, X X. Senatores capti aut occisi, X X X. nobiliores viri, C C C. militum X L. millia; equitum tria millia & quingenti. in quibus malis nemo tamen Romanorum pacis mentionē habere dignatus est. Serui, quod numquam antè, manumissi, & milites facti sunt. Post eam pugnam multæ Italiz ciuitates quæ Romanis paruerant, se ad Annibalem transtulerunt. An-

Annibal Romanis obtulit, ut captiuos redimeret : responsumq; est à Senatu. eos ciues nō esse necessarios, qui, cum armati essent, capi potuissent. Ille omnes postea variis suppliciis interfecit ; & tres modios aureorum annulorum Carthaginem misit ; quos è manibus equitum Romanorum, Senatorum, & militum, detraxerat. Interea in Hispania, ubi frater Annibalis Asdrubal remanserat cum magno exercitu ; ut eam totam Afris subigeret, à duobus Scipionibus Romanis ducibus vincitur ; perditq; in pugna XXXV. millia hominum. ex his capiuntur X. millia, occiduntur XXV. Mittuntur ei à Carthaginensibus ad reparandas vires XII. millia peditum, IIII. millia equitum XX. elephanti.

Anno quarto postquam in Italiam Annibal venit, Marcus Claudius Marcellus COS. apud Nolam ciuitatem Campaniæ contra Annibalem bene pugnavit. Annibal multas ciuitates Romanorū per Apuliam, Calabriam, & Brutios occupauit : quo tempore etiam rex Macedoniæ *Philippus* ad eum legatos misit, promittens auxilia cōtra Romanos ; sub hac cōditione, ut deletis Romanis, ipse quoq; contra Græcos ab Annibale auxilia acciperet. Captis igitur legatis Philippi, & re cognita, Romani in Macedoniam Marcum Valerium Laevinum ire iusserunt ; in Sardiniam Titum Manlium Torquatū proconsulem : nam etiam ea sollicitata ab Annibale, Romanos deseruerat. Ita vno tēpore quatuor locis pugnabatur ; in Italia, cōtra Annibalem ; in Hispania, contra fratrem eius Asdrubalem ; in Macedonia, contra Philippum ; in Sardinia contra Sardos, & alterum Asdruba-

lem Carthaginēsem. Is à Tito Manlio procon-
sule, qui ad Sardiniam missus fuerat, viuis est
captus; occisa cum eo X I I. millia; capti mille
quingēri; & à Romanis Sardinia subacta. Man-
lius victor captiuos & Asdrubalē Romā repor-
tauit. Interea etiam Philippus à Læuino in Ma-
cedonia vincitur, & in Hispania à Scipionibus
Asdrubal, & Mago terrius frater Annibalis.

Decimo anno postquam Annibal in Italiam
venerat, P. Sulpitio, Cnço Fuluio C O S S. Anni-
bal vsq; ad quartum milliariū vrbs accessit;
equites eius vsq; ad portas. mox cōsulum me-
tu, cum exercitu venientium, Annibal ad Cam-
paniam se recepit. In Hispania à fratre Asdru-
bale ambo Scipiones, qui per multos annos vi-
ctores fuerant, interficiuntur: exercitus tamen
integer remansit: casu enim magis quàm vir-
tute erant decepti quo tempore etiam à consule
Marcello Siciliæ magna pars capta est, quam
tenere Afri cœperant: & nobilissima ex vrbe
Syracusana præda ingens Romā perlata est. Læ-
uinus in Macedonia cum Philippo & multis
Græciæ populis, & rege Asiæ Artalo, amicitiam
fecit: & ad Siciliā profectus, Annonem quen-
dam Afrorum ducem apud Agrigentum ciuita-
tatem cum ipso oppido cepit, eumque Ro-
mam cum captiuis nobilibus misit; X L. ciui-
tates in deditionem accepit. X X V I. expugna-
uit. ita omni Sicilia recepta, Macedonia fracta,
cum ingenti gloria Romam regressus est. An-
nibal in Italia Cnætum Fuluium consulem su-
bito aggressus, cum octo millibus hominum
interfecit. Interea ad Hispanias, vbi occisis
duob. Scipionibus nullus Romanus dux erat,

Publius Cornelius Scipio mittitur, filius Publii Scipionis, qui ibidem bellum gesserat, annos natus quatuor & XX. vir Romanorum omnium & sua ætate, & posteriori tempore ferè primus. Is Carthaginem Hispaniæ capit; in qua omne aurum & argentum, & belli apparatus Afri habebant: nobilissimos quoque obsides, quos ab Hispanis acceperat: Magonem etiam fratrem Annibalis ibidem capit; quem Romam cum aliis mittit. Romæ ingēs lætitia post hunc nuntium fuit. Scipio Hispanorum obsides parentibus reddidit. quare omnes ferè Hispani ad eum vno animo transierunt. Post quæ Asdrubalem Annibalis fratrem, victum fugat, & prædam maximam capit.

Interea in Italia COS. Q. Fabius Maximus Tarentum recepit; in qua ingentes copię Annibalis erant: & ibi etiam ducem Annibalis Carthalonem occidit, XXV. millia captiuorum vendidit; prædam militibus dispertiuit, pecuniam hominum venditorum ad fiscum retulit. Tum multe ciuitates Romanorum, quę ad Annibalem transierant prius, rursus se Fabio Maximo reddiderunt. In sequenti anno Scipio in Hispania egregias res egit. & per se, & per fratrem suum Lucium Scipionem; LXX. ciuitates recepit. In Italia tamen malè pugnatum est. Nam Claudius Marcellus COS. ab Annibale occisus est.

Tertio anno postquam Scipio ad Hispaniam profectus fuerat, rursus res inclytas gerit: regem Hispaniarum magno prælio victum, in amicitiam accepit, & primus omnium à victo obsides non poposcit.

Desperano

Desperans Annibal Hispanias cōtra Scipionem diutius posse retineri, fratrem suum Asdrubalem ad Italiā cum omnibus copiis euocauit. Is veniens eodem itinere quo etiam Annibal venerat, à consulibus Appio Claudio Nerone, & Marco Liuiio Salinatore, apud Senam Piceni ciuitatem, in insidias cōpositas incidit: strenuè tamen pugnans occisus est; ingentes eius copię captæ aut interfectæ sunt; magnum pondus auri atq; argenti Romam relatum. Post hæc Annibal diffidere iam de belli cœpit euentu, & Romanis ingens animus accessit. Itaque & ipsi euocauerunt ex Hispania Publium Cornelium Scipionem. Is Romam cum ingenti gloria venit.

Quinto Cæcilio, Lucio Valerio coss. omnes ciuitates quæ in Brutiis ab Annibale tenebantur, Romanis se tradiderunt.

Anno X I I I I. postquam in Italiam Annibal venerat, Scipio, qui multa bene in Hispania egerat, consul est factus, & in Africam missus: cui viro diuinum quiddam inesse existimabatur; adeo vt putaretur etiam cum numinibus habere sermonē. Is in Africa contra Annonem ducem Afrorum pugnat, exercitum eius interficit. Secundo prælio castra cepit, cum quatuor millibus & quingentis militibus; X I. millibus occisis. Syphacem Numidæ regem, qui se Afria cōiunxerat, capit, & castra eius inuadit. Syphax cum nobilissimis Numidis, & infinitis spoliis, ab Scipione Romam mittitur. qua re audita, omnis ferè Italia Annibalem deserit; ipse à Carthaginiensibus in Africam redire iubetur, quam Scipio vastabat.

Ita anno XVII. ab Annibale Italia liberata est: quam fletus dicitur reliquisse. Legati Carthaginensium pacem à Scipione petierunt: ab eo ad Senatum Romam missi sunt: XLV. dies his induciæ datæ sunt, quousque Romam ire & regredi possent: XXX. millia pondo argenti ab his accepta sunt. Senatus ex arbitrio Scipionis pacem iussit cum Carthaginensibus fieri. Scipio his conditionibus dedit, ne amplius quàm XXX. naues haberet, quingenta millia pondo argenti darent, captiuos & perfugas redderent.

Interim Annibale veniente ad Africam, pax turbata est, multa hostilia ab Afris facta sunt: legati tamẽ eorum ex vrbe venientes, à Romanis capti sunt, & iubente Scipione dimissi. Annibal quoq; frequentibus præliis victus à Scipione, petit etiã ipse pacem. Cùm ventum esset ad colloquium, iisdem cõditionibus data est, quibus prius: addita quingentis milibus pondo argenti. C. millia librarum propter nouam perfidiam Carthaginensibus conditiones displicuerunt, iusseruntq; Annibalem pugnare. Infertur à Scipione, & Masinissa, alio rege Numidarum, qui amicitiam cum Scipione fecerat, Carthagini bellum. Annibal tres exploratores ad Scipionis castra misit: quos captos Scipio circumduci per castra iussit, ostendiq; eis totum exercitum; mox etiã prandiũ dari, dimittiq; , vt renuntiarent Annibali quæ apud Romanos vidissent. Interea prælium ab utroq; duce instructum est, quale vix vlla memoria fuit; quum peritissimi viri copias suas ad bellũ educerent. Scipio victor recedit, penè ipso Annibale capto: qui primum cum multis equiti-

bus,

bus, deinde cum X X. postremo cum quatuor-
 euasit. Inuenta in castris Annibalis argenti pon-
 do X X. millia, auri octingenta, cetera suppel-
 lectilicopiosa. Post id certamen pax cum Car-
 ginensibus facta est. Scipio Romam rediit, &
 ingenti gloria triumphauit, atque *Africanus* ex
 eo appellari coeptus est. Finem accepit secun-
 dum Punicum bellum, post annum nonum
 decimum quam coeperat.

EUTROPII BREVIARII

LIBER IIII.

Transacto Punico bello, sequutus
 est *Macedonicum* contra Philippum
 regem.

Quingentesimo & quinquage-
 simo primo anno ab vrbe condi-
 ta, T. Quintius Flamininus aduersus Philippū
 regem mittitur: prosperè gessit: pax ei data est
 his legibus, ne Græciæ ciuitatibus, quæ Roma-
 ni contra eum defenderent, bellum inferret, vr-
 capriuos & transfugas redderet; quinquaginta
 solum naues haberet, reliquas Romanis red-
 deret: per annos decem quaterna millia pon-
 do argenti præstaret; & obsidem daret filium
 suum Demetrium. T. Quintius etiam Lacedæ-
 moniis intulit bellum; ducem eorum Nabidē
 vicit; & quibus voluit conditionibus, in fidem
 accepit: ingenti gloria duxit ante cutrum no-
 bilissimos obsides, Demetrium Philippi filium,
 & Armenem Nabidis.

Transacto bello Macedonico, sequutum est
Syriacum contra Antiochum regem, P. Cor-

Eutropius

nelio Scipione, M. Acilio Glabrione COSS. Huic Antiocho Annibal se iunxerat; Carthaginem patriam suam metu ne Romanis traderetur, relinquens. M. Acilius Glabrio in Achaia pugnauit bene. Castra regis Antiochi nocturna pugna capta sunt; ipse fugatur. Philippo, quia contra Antiochum Romanis auxilio fuisset, filius Demetrius redditus est.

L. Cornelio Scipione, C. Laelio COSS. Scipio Africanus fratri suo L. Cornelio Scipioni consuli, legatus contra Antiochum profectus est. Annibal, qui cum Antiocho erat, nauali praelio victus est. Ipse postea Antiochus, circa Sipylum & Magnesiam Asiae ciuitatem, à C. O. S. Cornelio Scipione ingenti praelio fusus est. Auxilio fuit Romanis in ea pugna Eumenes, Attali regis frater, qui Eumeniam in Phrygia condidit. quinquaginta millia peditum, IIII. millia equitum eo certamine ex parte regis occisa sunt. Tum rex Antiochus pacem petit: quae iisdem conditionibus datur à Senatu, quamquam victo, quibus antè offerebatur; ut ex Europa & Asia recederet, atque intra Taurum se contineret; X. millia talentorum, & XX. obsides praerberet; Annibalem concitatorē belli dederet. Eumeni regi donatae sunt à Senatu omnes Asiae ciuitates, quas Antiochus bello perdiderat: & Rhodiis, qui auxilium Romanis contra regem Antiochum tulerant, multae urbes concessae sunt. Scipio Romam rediit, ingenti gloria triumphauit: nomen & ipse, ad imitationem fratris, *Africani* accepit, quia Asiam vicerat: sicuti frater ipsius propter Africam domitam, *Africanus* appellabatur.

Spurio Posthumio Albino, Q. Marcio Philippo COS S. M. Fulvius de *Aetoliis* triumphavit. Annibal, qui victo Antiocho, ne Romanis traderetur, ad Prusiam Bithyniæ regem fugerat, repetitus etiam ab eo est per Titum Quintium Flamininum : & cum tradendus esset Romanis, venenum bibit, & apud Libysiam in finibus Nicomediensium sepultus est.

Philippo rege Macedoniæ mortuo, qui & adversum Romanos bellum gesserat, & postea Romanis contra Antiochum auxilium tulerat, filius eius *Perseus* in Macedonia rebellavit, ingentibus copiis ad bellum paratis. Nam adiutores habebat Cotyn Thraciæ regem ; Illyrici regem, Gentium nomine. Romanis autem in auxilium erant Eumenes Asiæ rex, Ariarathes Cappadociæ, Antiochus Syriæ, Ptolemæus Ægypti, Masinissa Numidiæ. Prusias autem rex Bithyniæ, quamquam sororem Persei uxorem haberet, utrisq; se æquum præbuit. Dux Romanorum P. Licinius COS. est à rege gravi prælio victus : neq; tamen Romani, quamquam superati, regi petenti pacem præstare voluerunt ; nisi his conditionibus ; ut se & suos Senatui & populo Romano dederet. Mox missus contra eum Lucius Æmilius Paulus COS. & in Illyricum C. Anicius prætor contra Gentium. sed Gentius facile vno prælio victus, mox se dedit. Mater eius & vxor, & duo filij, frater quoq; eius, simul in potestatem Romanorum venerunt. Ita bello intra dies XXX. perfectio, antè cognitum est Gentium victum, quàm cœptum. bellum nuntiaretur.

Cum Perseo, autem Æmilius Paulus. COS.

Eutropius.

tertio nonas Septembris dimicauit; vicitque eum, X X. millibus peditum eius occisis: equitatus cum rege fugit integer, Romanorum C. milites amissi sunt: vrbes Macedoniæ omnes quas rex tenuerat, Romanis se dediderunt. ipse rex, cum defereretur ab amicis, venit in Pauli potestatem. sed honorem ei Æmilius nō quasi victo habuit. nam & volentem sibi ad pedes cadere non permisit; sed iuxta se in sella collocauit. Macedonibus & Illyriis hæc leges datæ sunt; vt liberi essent; & dimidium eorum tributorum præstarent, quæ regibus præstitissent: vt appareret Populum Romanum pro æquitate magis quam avaritia dimicare. atq; in conuentu infinitorum populorum Paulus hæc pronūtiavit, & legationes multarum gentium, quæ ad eum venerant magnificentissimo paut conuiuiuo; dicens, Eiusdem hominis esse debere & bello vincere, & conuiuij apparatu elegantem esse. Mox septuaginta ciuitates Epiri, quæ rebellarent, cepit: prædam militibus distribuit: Romam cum ingenti pompa rediit, in naue Persei; quæ inusitatæ magnitudinis fuisse traditur: adeo vt X V I. ordines habuisse dicatur remorum. Triumphauit autem magnificentissimè in curru aureo cum duobus filiis utroque latere astantibus. ducti sunt ante currum duo regis filij, & ipse Perseus, X L V. annos natus. Post eum etiam C. Anicius de Illyriis triumphauit: Gentius cum fratre & filiis ante currum ductus est. Ad hoc spectaculum multarum gentium reges Romam venerunt: inter alios etiā venit Attalus atq; Eumenes Asiæ reges, atque Prusias Bithyniæ. magno honore accepti sunt: & per-

& permittente Senatu dona quæ attulerant, in Capitolio posuerunt. Prusias etiam filium suum Nicomedem Senatui commendauit.

In sequenti anno Lucius Memmius in Hispania bene pugnavit. Marcellus postea consul res ibidem prosperè gessit.

Tertium deinde bellum contra Carthaginensium suscipitur, D C. & altero anno ab vrbe condita, L. Manlio Gēforino, & Marco Manilio C O S S. año L I. postquā secundum Punicū bellū transactum erat. Hi profecti, Carthaginē oppugnaverunt. Contra eos Asdrubal dux Carthaginensium dimicabat. Famea dux alius, equitatu præerat Carthaginensium. Scipio tunc, Scipionis Africani nepos, tribunus ibi militabat. huius apud omnes ingens metus & reuerentia erat. Nam & paratissimus ad dimicandum, & consultissimus habebatur. Itaque per eum multa prosperè à C O S S. gesta sunt. neq; quidquam magis vel Asdrubal vel Famea vitabant, quàm contra eam Romanorum partem committere ubi Scipio dimicabat.

Per idem tempus Matinissa rex Numidarum, per annos sexaginta fere amicus populi Romani, anno vitæ suæ. X C V I I. mortuus est, X L I I I. filiis relictis. Scipionem diuiforem regni inter filios esse iussit.

Cum igitur clarum Scipionis nomen esset, iuuenis adhuc, C O S. est factus: & contra Carthaginem missus. is eam cepit, ac diruit. spolia ibi inuenta, quæ de variarum ciuitatum excidiis Carthago collegerat: & ornamenta urbium ciuitatibus Siciliæ, Italiæ, Africæ reddidit: quæ sua recognoscebant. Ita Carthago, septin-

Eurropius

gentesimo anno postquam condita erat, deleta est. Scipio nomen quod auus eius acceperat, meruit; scilicet ut propter virtutem etiam ipse *Africanus iunior* vocaretur.

Interim in *Macedonia* quidam Pseudophilippus arma mouit: & Romanum prætorem Publium Iuencium contra se missum, ad internecionē vicit. Post eum Q. Cæcilius Metellus dux à Romanis contra Pseudophilippum missus est: & viginti quinque millibus ex militibus eius occisis, *Macedoniam* recepit. Ipsum etiam Pseudophilippum in potestatem suam redegit.

Corinthiis quoque bellum indictū est, nobilissimæ Græciæ ciuitati, propter iniuriam legatorū Romanorum. Hanc Mummius consul cepit ac diruit. Tres igitur Romæ simul celeberrimi triumphi fuerunt: *Africani*, ex *Africa*; ante cuius currum ductus est Asdrubal: Metelli, ex *Macedonia*; cuius currum præcessit Andrisus, qui & Pseudophilippus dicitur: Mummi, ex *Corintho*; ante quem signa ænea & pictæ tabulæ, & alia urbis clarissimæ ornamenta prælata sunt.

Iterum in *Macedonia* Pseudoperseus, qui se Persei filium esse dicebat, collectis seruis, rebellauit; & cum septemdecim armatorum millia haberet, à Tremellio quæstore superatus est. His diebus Androgynus Romæ visus, iussu aruspicum in maremersus est.

Eodem tempore Metellus in *Celtriberia* apud Hispanos res egregias gessit. Successit ei Quintus Pompeius. Nec multò post, Quintus quoque Cæpio ad idem bellum missus est; quod quidem Viriatus contra Romanos in *Lusitania* gerebat. Quo metu Viriatus à suis interfectus est.

est; cum quatuordecim annos Hispanias aduersum Romanos mouisset. pastor primò fuit; mox latronum dux: postremò tãtos ad bellum populos concitauit, vt assertor contra Romanos Hispaniæ putaretur. & cum interfectores eius præmium à Cæpione consule peterent, responsum est, numquam Romanis placuisse, Imperatorem a suis militibus interfici.

Quintus Pompeius deinde consul à *Numantini*, quæ Hispaniæ ciuitas fuit opulentissima superatus pacem ignobilem fecit. Post eum Caius Hostilius Mancinus C O S. iterum cum Numantinis pacem fecit infamem: quam Pop. & Senatus iussit infringi, atque ipsum Mancinum hostibus tradi: vt in illo quem auctorem foederis habebãt, iniuriam soluti foederis vindicarent, Post tantam igitur ignominiam, quæ à Numantinis bis Romani exercitus fuerant subiugati, Publius Scipio Africanus secundò Consul factus, & ad Numantiam missus est. Is primùm militem vitiosum & ignauum exercendo magis quàm puniendo, sine aliqua acerbitate correxit. Tum multas Hispaniæ ciuitates partim bello cepit, partim in deditionem accepit. Postremò ipsam Numantiam diu obsessam, fame cōfecit, & à solo euertit reliquam prouinciã in fidem accepit.

Eo tempore Artalus rex Asiæ, frater Eunienis, mortuus est; heredemque populum Romanum reliquit. ita imperio Romano per testamentum *Asia* accessit.

Mox etiam Decimus Iunius Brutus de *Callais* & *Lusitanis* triumphauit magna gloria. & Publius Scipio Africanus de Numantinis secundum

Entropius.

C

dam triumphum egit, XLIII. anno postquam priorem de Africa egerat.

Motum interim in *Asia* bellum est ab Aristonico Eumenis filio, qui ex concubina susceptus fuerat. is Eumenes, frater Attali fuerat. Aduersus eum missus est P. Licinius Crassus. habuit infinita regum auxilia nam & Bithyniarum rex Nicomedes Romanos iuuit: & Mithridates Ponticus, cum quo postea bellum grauissimum fuit: & Ariarathes Cappadox, & Pylamenes Paphlagon. victus est tamen Crassus, & in praelio interfectus. caput eius Aristonico ablatum est. corpus Smyrna sepultum. Postea Perpenna consul Romanus, qui successor Crasso veniebat, audita belli fortuna, ad Asiam celerauit: & acie victum Aristonicum, apud Stratoniceam ciuitatem, quò fugerat, fame ad deditiorem compulit. Aristonicus iussu Senatus Romæ in carcere strangulatus: triumphari enim de eo non poterat, quia Perpenna apud Pergamum rediens, diem obierat.

Lucio Cæcilio Metello, & Tito Quintio Flaminino C O S S. Carthago in Africa iussu Senatus reparata est quæ nunc manet,annis duobus: & viginti postquam a Scipione fuerat euersa. Deducti eo sunt ciues Romani.

Anno DCXXVII. ab vrbe cōdita. Caius Cæsius Longinus, & Sextus Domitius Calvinus consules. *Galli Transalpinii* bellum intulerunt: & Aruernorum nobilissimæ tum ciuitati atque eorum regi Bituito infinitamq; multitudinem. iuxta Rhodanum fluvium interfecerunt. Præcæ ex torquibus Gallorum ingens Romam perlaesit. Bituitus se Domitio dedit, atque ab.

eo Romam ductus est: magnaque gloria consules ambo triumphauerunt.

Marco Porcio Catone & Quinto Marcio Rege consulibus, DCXXX. anno & tertio ab vrbe condita; *Narbona* in Gallia colonia deducta est. Post à L. Metello & Quinto Mucio Sczuola COSS. de *Dalmatia* triumphatum est.

Ab vrbe condita anno DCXXXV. Caius Cato consul *Scordiscis* intulit bellum; ignominioseque pugnavit.

C. Cæcilio Metello & Cnæo Carbone COSS. duo Metelli fratres eodem die alterum ex Thracia, ex Sardinia alterum triumphum egerunt. Nuntiatumque Romæ est, *Cimbros* è Gallia in Italiam transisse.

P. Scipione Nasica, & L. Calpurnio Bestia COSS. *Iugurtha* Numidarum regi bellum illatum est, quod Adherbalem & Hiempsalem, Micipsæ filios fratres suos, reges, & P. R. amicos, interemisset. Missus aduersus eum C. O. S. Calpurnius Bestia corruptus regis pecunia pacem cum eo flagitiosissimam fecit; quæ à Senatu reprobata est. Postea contra eundem insequenti anno Spurius Albinus Posthumius profectus est. Is quoque per fratrem ignominiosè contra Numidas pugnavit. Tertio missus Quintus Cæcilius Metellus consul, exercitum ingenti seueritate & moderatione correctum, cum nihil in quemquam cruentum faceret, ad disciplinam Romanam reduxit. *Iugurtham* variis præliis vicit, elephantos eius occidit, vel cepit. Et cum iam bello finem positurus esset, successum est ei a C. Mario is *Iugurtham*, & Bocchum Mauritaniam regem, qui auxilium *Iugurthæ* ferre coeperat.

pariter superavit. Aliquāta & ipse oppida Numidiz cepit. belloque terminum posuit, capto Iugurtha per quæstorem suum Cornelium Syllam, ingentem virum; tradente Boccho Iugurtham, qui pro eo antè pugnaverat.

A. Marco Iunio Silano collega Quinti Metelli, *Cimbri* in Gallia; & à Minucio Rufo in Macedonia Scordisci & Triballi; & à Serulio Cæpione in Hispania Lusitani victi sunt: & duo triumphi de Iugurtha, primus per Metellum, secundus per Marium acti sunt. ante curram tamen Marij Iugurtha cum duobus filijs ductus est catenatus, & mox iussu consulis in carcere strangulatus.

EVTROPII BREVIARII

LIBER V.

Vm bellum in Numidia contra Iugurtham geritur, Romani consules Marcus Manilius & Quintus Cæpio à *Cimbris & Teutonibus & Tigurinis & Ambronibus*, quæ erant Germanorum & Gallorum gentes, victi sunt iuxta flumen Rhodanum; & ingenti interneccione attriti, etiam castra sua & magnam partem exercitus perdiderunt. Timor Romæ grandis fuit, quantum vix Annibalis tempore Punicis bellis, ne iterum Galli Romā venirent. Ergo Marius post victoriam Iugurthinam secundo C O S. est factus, bellumque ei contra *Cimbros & Teutones* decretum est. Tertiò quoque ei & quartò delatus est cōsularus: quia bellum *Cimbrium* protrahebatur. sed in quarto consulatu

fulatu collegam habuit Quintum Lutatium Catulum. cum Cimbris itaq; conflixit, & duobus prælijs CC. millia hostium cæcidit, LXXX. millia cepit, & ducem eorum Teutobodum. propter quod meritum absens quintò COS. est factus.

Interea Cimbri & Teutones, quorum copia adhuc infinita erat, ad Italiam transierunt. Iterum à Caio Mario & Quinto Catulo cōtra eos dimicatum est: sed à Catuli parte felicius. Nam eo prælio, quod simul ambo gesserunt, CXL. millia aut in pugna, aut in fuga cæsa sunt; LX. millia capta. Romani milites ex utroque exercitu trecenti perierunt. Tria & triginta signa Cimbris sublata sunt. ex his exercitus Marij duo reportauit, Catuli exercitus XXX. & ynum. Is belli finis fuit: triumphus utrique decretus est.

Sexto Iulio Cæsare, & L. Marcio Philippo COS S. sexcentesimo quinquagesimo nono anno ab vrbe condita, cum propè alia omnia bella cessarent, in Italia grauissimum bellum Picentes, Marsi, Peligni que mouerunt: qui, cum annis numerosis iam Pop. Romano obedirent, tum libertatem sibi æquam asserere cœperunt. Perniciosum admodum hoc bellū fuit. P. Rutilius consul in eo occisus est: Cæpio nobilis iuuenis, & Porcius Cato alius COS. Duces autē aduersus Romanos Picentibus & Marsis fuerunt, Titus Vietius, Hierus Asinius, Titus Herennius, Aulus Cluentius. A Romanis bene contra eos pugnatum est, à C. Mario, qui sexies consul fuerat; & è Cnæo Pompeio maximè tamen à Lucio Cornelio Sylla, qui inter alia

facta egregia ita Cluentium hostium ducem, cum magnis copijs fudit, vt ex suis nec vnum amitteret. Quadriennio, cum graui tamen calamitate, hoc bellum tractum est. Quinto denum anno finem accepit per Lucium Corneliū Syllam C O S. cū antea in eodem bello ipse multa strenuē prator gessisset.

Anno vrbs conditæ DCLXII. primum Romæ bellum ciuile commotum est: eodem anno etiam *Mithridaticum*. Causam bello ciuili C. Marius lexies C O S. dedit. Nam cū Sylla consul contra Mithridatem gesturus bellum, qui Asiam & Achaiā occupauerat, mitteretur: isque exercitum in Campania paulisper tene- ret, vt belli socialis (de quo diximus) quod in- tra Italiam gestum fuerat, reliquiæ tollerentur, Marius affectauit, vt ipse ad bellum Mithrida- ticum mitteretur. Quare Sylla commotus, cum exercitu ad urbem venit. Illic contra Marium & Sulpiciū dimicauit. primus urbē Romam ingressus est; Sulpiciū interfecit, Mariū fu- gauit: atque ita C O S. ordinatis in futurum an- num, Cnæo Octauio, & L. Cornelio Cinna, ad Asiam profectus est. Mithridates enim, qui Ponti rex erat, atque Armeniam minorem, & totum Pōticum mare in circuitu cum Bospho- ro tenebat, primò Nicomedem amicum P. R. Bithynia voluit expellere: Senatuque manda- uit, bellum se ei propter iniurias quas passus fuerat, illaturum. a Senatu responsum est Mi- thridati, si id faceret, quod & ipse bellum à Ro- manis pateretur. Quare iratus, Cappadociam statim occupauit, & ex ea Ariobarzanem regem & amicū populi Romani fugauit. Mox etiam Bithyniam

Bithyniam inuasit, & Paphlagoniam, pulsus ex ea regibus amicis populi Romani, Pylamene & Nicomede. Inde ad Ephesum contendit: & per omnem Asiam litteras misit, ut ubicumque inuenti essent ciues Romani, vno die occiderentur. Interea etiam Athenæ ciuitas Achæ ab Aristone Atheniensi Mithridati tradita est. Miserat enim iam ad Achaiam Mithridates Archelaum ducem suum, cum CXX. millibus equitum ac peditum: per quem etiam reliqua Græcia occupata est. Sylla Archelaum apud Piræum non longe ab Athenis obsedit, ipsamque urbem cepit. postea commissio prælio contra Archelaum, ita eum vicit, ut ex CXX. millibus vis decem superessent Archelao, & ex Syllæ exercitu XIII. tantum homines interficerentur. Hac pugna Mithridates cognita, LXX. millia lectissima ex Asia Archelao misit, contra quem Sylla iterum commisit. Primo prælio viginti millia hostium interfecta sunt, filiusque Archelai Diogenes: secundo, omnes Mithridatis copiarum extinctæ sunt: Archelaus ipse triduo nudus in paludibus latuit. Hac re audita Mithridates, cum Sylla de pace agere cepit.

Interim eo tempore Sylla etiam *Dardanos*, *Scordiscos*, *Dalmatas* & *Mæsos* partim vicit, alios in fidem accepit. Sed cum legati à rege Mithridate, qui pacem petebant, venissent, non aliter se daturum Sylla esse respondit, nisi rex relictis his quæ occupauerat, ad regnum suum redisset. Postea tamen ad colloquium ambo venerunt. pax inter eos ordinata est: ut Sylla ad bellum ciuile festinans, à tergo periculum non haberet. Nam dum Sylla in Achæa atque

Alia Mithridatem vicit, Marius qui fugatus
 erat, Cornelius Cinna vnus ex consulibus, bel-
 lum in Italia reparaunt: & ingressi urbem Ro-
 mam, nobilissimos ex Senatu & consulares vi-
 ros interfecerunt, multos proscripserunt: ipsius
 Syllæ domo euerſa, filios & uxorem ad fugam
 compulerunt: vniuersus reliquus Senatus ex
 vrbe fugiens, ad Syllam in Græciam venit, orās
 vt patriæ subueniret. Ille in Italiam traiecit,
 bellum ciuile gesturus aduersus Norbanum &
 Scipionem COS S. & primo prælio contra
 Norbanū dimicauit, nō longè à Capua. tū VII.
 millia eius cæcidit, VI. millia cepit: CXXIII.
 suorū amisit. Inde etiam se ad Scipionem con-
 uertit, & ante prælium totum eius exercitum
 sine sanguine in deditionem accepit. Sed cū
 Romæ mutati consules essent, & Marius Marij
 filius, ac Papirius Carbo consulatum accepis-
 sent, Sylla tamen contra Marium iuniorem di-
 micauit: & XV. millibus eius occisis, CCCC. de
 suis perdidit. Mox etiā & urbem ingressus est.
 Marium Marij filium, Præneste persequutus,
 obsedit, & ad mortem cōpulit. Rursus pugnam
 grauissimam habuit cōtra Lamponium & Ca-
 rinatem duces partis Marianæ ad portam Col-
 linam. LXXX millia hostium in eo prælio con-
 tra Syllam fuisse dicuntur. XII. millia se Syllæ
 dediderunt: cæteri in acie, in castris, in fuga, in-
 satiabili ira victorum consumpti sunt. Cnæus
 quoque Carbo COS. alter, ab Arimino ad Si-
 ciliam fugit, & ibi per Cnæum Pompeium in-
 terfectus est: quem adolescentem Sylla an-
 nos vnum & XX. natum, cognita eius indu-
 stria, traditis exercitibus præfecerat, vt secun-
 dus

dus à Sylla haberetur. Occiso ergo Carbone,
 Pompeius Siciliam recepit. Transgressus inde
 ad Africam, Domitium Marianæ partis ducem,
 & Hiarbam regem Mauritanæ, qui Domitio
 auxilium ferebat, occidit. Post hæc Sylla de Mi-
 thridate ingenti gloria triumphauit. Cnæus
 etiam Pompeius (quod nulli Romanorum tri-
 butum erat) quartum & XX. annum agens, de
 Africa triumphauit. Hunc finē habuerunt duo
 bella funestissima; Italicum, quod est *Sociale*
 dictum; & Ciuile: quæ ambo tractata sunt per
 annos decem. consumpserunt ultra CL. millia
 hominum; viros consulares XXIII. prætorios
 VII. ædilitios LX. senatores ferè CCC.

EVTROPII BREVIARII

LIBER VI.

MARCO Æmilio Lepido, Quin-
 to Catulo consulibus, cū Sylla
 Rempublicam cōposuisset, bella
 noua exarserunt: vnum, in Hispa-
 nia; aliud, in Pamphylia & Cili-
 cia; tertium, in Macedonia; quartum, in Dalma-
 tia. Nam *Sertorius*, qui partium Marianarum
 fuerat, timens fortunam cæterorum qui inter-
 empti erant, ad bellum commouit *Hispanias*.
 Missi sunt contra eum duces, Quintus Cæcilius
 Metellus, filius eius qui Iugurtham regem vi-
 cit; & Lucius Domitius prætor. A Sertorij du-
 ce Hirtuleio Domitius occisus est: Metellus va-
 rio successu cōtra Sertorium dimicauit. Postea
 cū impar pugne solus Metellus putaretur,
 Cnæus Pompeius ad Hispanias missus est. Ita
 duobus ducibus aduersus, Sertorius fortuna

Eutropius.

C 6

varia sæpe pugnavit. Octavo demum anno suis occisus est, & finis ei bello datus est per Cn. Pompeium adolefcētem. & Quintum Metellum Pium: atque omnes. prope Hispaniæ in ditionem pop. Rom. redactæ sunt.

Ad *Macedoniam* missus est Appius Claudius post consulatum. Leuia prælia habuit contra varias gentes, quæ Rhodopam prouinciā incolebant: atque ibi morbo mortuus est. Missus ei successor Cnæus Scribonius Curius post consulatum. is Dardanos vicit, & vsque ad Danubium penetrauit; triumphumque meruit, & intra triennium finem bello dedit.

Ad *Ciliciam* & *Pamphylia* missus est P. Seruilius ex cōsule, vir strenuus. Is Ciliciam subegit, Lyciæ vrbes clarissimas oppugnauit, & cepit. In his Phaselidem, Olympon, Corycum Ciliciæ. Isauros quoque aggressus, in ditionem redegit, atq; intra triennium bello finem dedit. Primus omnium Romanorum in Tauro iter fecit. Reuertens triumphum accepit, & nomen *Isaurici* meruit.

Ad *Illyricum* missus est Cnæus Cosconius pro cōsule: multam partem Dalmatiæ subegit, Salonas cepit. & composito bello, Romam post biennium redijt.

Iisdem temporibus, cōsul Marcus Æmilius Lepidus, Catuli collega, bellum ciuile voluit commouere: intra tamē vnā æstatem motus eius oppressus est. Ita vno tempore multi simul triumphi fuerunt: Metelli, ex Hispania: Pompeij, secundus ex Hispania: Curionis, ex Macedonia: Seruiliij, ex Isauria.

Anno vrbis conditæ DCLXXVI. L. Licinio Lucullo

Lucullo & Marco Aurelio Cotta COSS. mortuus est Nicomedes rex Bithyniæ, & per testamentum populum Romanum fecit heredem. Mithridates, pace rupta, Bithyniam & Asiam rursus voluit inuadere. Aduersus eum ambo consules missi, variam habuere fortunam. Cotta apud Chalcedonem victus ab eo acie, etiam intra oppidum coactus est, & obsessus. Sed cum se inde Mithridates Cyzicum transfuisset, vt Cyzico capto, totam Asiam inuaderet, Lucullus ei alter consul occurrit: ac dum Mithridates in obsidione Cyzici commoraretur, ipse eum à tergo obsedit, fameque consumpsit, & multis prælijs vicit. Postremò Byzantium (quæ nunc Cōstantinopolis est) fugauit. nauali quoque prælio duces eius Lucullus oppressit. Ita vna hyeme & æstate, à Lucullo ad centum ferè millia hominum ex parte regis extincta sunt.

Anno vrbs Romæ DCLXXVIII. *Macedoniam* prouinciam M. Licinius Lucullus accepit, consobrinus Luculli qui contra Mithridatem bellum gerebat. Et in Italia nouum bellum subito commotum est. LXX enim & quatuor gladiatores ducibus Spartaco, Chryso, & Oenomaio, effracto Capuæ ludo, effugerunt: & per Italiam vagantes, penè nouum bellum in ea, quam Annibal mouerat, parauerunt. nam multis ducibus, & duobus simul Romanorum consulibus victis, sexaginta ferè millium armatorum exercitum congregauerunt: victique sunt in Apulia à M. Licinio Crasso proconsule. & post multas calamitates Italiæ, tertio anno, bello huic finis imponitur.

Entropius.

Sexcentesimo octogesimo primo urbis conditæ anno, P. Cornelio Lentulo & Cnæo Aufidio Orestes COS S. duo tantum grauius bella in imperio Romano erant, Mithridaticum & Macedonicum. hæc duo Luculli agebant, L. Lucullus, & M. Lucullus. L. ergo Lucullus post pugnam Cyzicenam, qua vicerat Mithridatem; & naualem, qua duces eius oppresserat, persequutus est eum: & recepta Paphlagonia atq; Bithynia, etiam regnum eius inuasit. Sinopen & Amisum, ciuitates Ponti nobilissimas, cepit. secundo prælio apud Cabira ciuitatem, quò ingentes copias ex omni regno adduxerat Mithridates, cum XXX. millia lectissima regis, à quinq; Romanorum millibus vastata essent, Mithridates fugatus, & castra eius direpta. Armenia quoque minor, quam tenuerat, eidem sublata est. Susceptus tamen est Mithridates post fugam à Tigraue Armeniæ rege; qui tum ingenti gloria imperabat, Persas sæpe vicerat, Mesopotamiam occupauerat, & Syriam, & Phœnices partem. Ergo Lucullus repetens hostem fugatum, etiam regnum Tigranis, qui Armeniis imperabat, ingressus est. Tigranocetta ciuitatem Armeniæ nobilissimam, cepit. ipsum regem, cum sexcentis millibus clibanariorum, & ceterum millibus sagittariorum & armatorum venientem, octodecim millia militum habens, ita vicit, ut magnam partem Armeniorum deleuerit. Inde Nisibin profectus, eam quoque ciuitatem cum regis fratre cepit. Sed hi quos in Ponto Lucullus reliquerat, cum exercitus parte, ut regiones victas etiam Rom. tuerentur, negligenter se & auarè agentes, occasionem iterum Mithridati

in Pontum irrumpendi dederunt: atq; ita bellum renouatum est. Lucullo paranti, capta Nisibi, contra Persas expeditionem, successor est missus. Alter Lucullus, qui *Macedoniam* administrabat, Bessis Romanorum primus intulit bellum, atq; eos ingenti prælio in *Æmo* monte superauit: oppidum *Vscudamam*, quod Bessi habitabant, eodem die quo aggressus est, vicit: *Cybalen* cepit; vsq; ad *Danubium* penetrauit. Inde multas super Pontum positas ciuitates aggressus est. Illic *Apolloniam* euertit; *Calatim*, *Parthenopolim*, *Tomos*, *Histrum*, *Buziam* omnem cepit: belloque confecto, *Romam* redijt. ambo tamen triumphauerunt: Lucullus qui contra *Mithridatem* pugnauerat, maiori gloria, cum tantorum regnorum victor redijset.

Confecto bello Macedonico, manente *Mithridatico*, quod recedente Lucullo, rex collectis auxilijs reparauerat, bellū *Creticum* ortum est. ad id missus *Cæcilius Metellus*, ingentibus prælijs intra triennium omnem prouinciā cepit; appellatusque est *Creticus*; atque ex insula triumphauit. Quo tempore *Libya* quoque Romano imperio per testamentum *Apionis*, qui rex eius fuerat, accessit: in qua inclytæ ciuitates erant, *Berenice*, *Ptolemais*, & *Cyrene*.

Dum hæc geruntur, *piræ* omnia maria infestabant; ita vt nauigatio, Romanis toto orbe victoribus, sola tuta non esset. Quare id bellum *Cnæo Pompeio* decretum est: quod intra paucos menses ingenti felicitate & celeritate confecit. Mox ei delatum bellum etiam contra regem *Mithridatem* & *Tigranem*: quo suscepto,
Entropius.

Mithridatem in Armenia minore, nocturno prælio vicit, castra diripuit; quadraginta millibus eius occisis, viginti tantum de exercitu suo perdidit, & duos centuriones. Mithridates cum vxore fugit, duobus comitibus. Neque multo post, cum in suos sæuisset, Pharnacis filij sui seditione apud milites, ad mortem coactus, venenum hausit. Hunc finem habuit Mithridates: periit autem apud Bosporum, vir ingentis industriæ consilijque. Regnavit annis sexaginta: vixit septuaginta duobus: contra Romanos bellum habuit annos quadraginta.

Tigrani deinde Pompeius bellum intulit: ille se ei dedit, & in castra Pompeij sextodecimo millario ab Artaxata venit: ac diadema suum, cum procubuisset ad genua Pompeij, in manibus eius collocavit: quod ei Pompeius reposuit; honorificeque eum habitum, regni ramentum parte mulctavit, & grandi pecunia adempta est ei Syria, Phœnice, Sophene: sex millia præterea talentorum argenti, quæ populo Romano daret; quia bellum sine causa Romanis commouisset.

Pompeius mox etiam *Albanis* bellum intulit, & eorum regem Orodem ter vicit: postremo per epistolas & munera rogatus, veniam ei ac pacem dedit. Iberiæ quoque regem Arthacem vicit acie, & in deditionem accepit. Armeniam minorem Deiotaro Galatiæ regi donavit: quia socius belli Mithridatici fuerat. Attalo & Pyrramæni Paphlagoniam reddidit. Aristarchum Colchis regem imposuit. Mox Ituræos & Arabes vicit: & cum venisset in Syriam, Seleuciam

vicinam

vicinam Antiochiæ ciuitatem, libertate donauit; eò quòd regem Tigranem non recepiſſet. Antiochenſibus obſides reddidit: aliquantum agrorum Daphnensibus dedit, quò lucus ibi ſpatioſior fieret; delectatus amœnitate loci, & aquarum abundantia. Inde ad ludæam tranſgreſſus, Hieroſolymam caput gentis tertio menſe cepit; duodecim millibus ludæorum occiſis, cæteris in fidem acceptis. Hiſtegitis, in Aſiam ſe recepit, & finem antiquiſſimo bello dedit.

Marco Tullio Cicerone oratore, C. Antonio COS S. anno ab vrbe condita DCLXXXIX, Lucius Sergius Catilina, nobiliſſimi generis vir, ſed ingenij prauiffimi, ad delendam patriam coniurauit, cum quibuſdam claris quidem ſed audacibus uiris. A Cicerone vrbe expulſus eſt: ſocij eius deprehenſi, in carcere ſtrangulati ſunt. Ab Antonio, altero conſule, Catilina ipſe in prælio victus eſt & interfectus.

Sexcentefimo nonageſimo anno ab vrbe condita, D. Iunio Silano & L. Murena COS S. Metellus de Creta triumphauit, Pompeius de bello piratico & Mithridatico. Nulla unquam pompa triumphi ſimilis fuit. ducti ſunt ante eius currum filius Mithridatis, filius Tigranis, Ariſtobulus rex ludæorum: prælata ingens pecunia, aurique argenti infinitum pondus. Hoc tempore nullum per orbem terrarum graue bellum erat.

Anno urbis conditæ DCXCIII. Caius Iulius Cæſar, qui poſtea imperauit, cum L. Bibulo conſul eſt factus. decreta eſt ei Gallia, & Illyria.

Excerptum.

ricum cum legationibus decem. Is primò vicit Heluetios, qui nunc *Sequani* appellâtur deinde vincendo per bella grauissima, vsque ad Oceanum Britannicum processit. Domuit autem annis fere LX. omnem Galliam, quæ inter Alpes, flumen Rhodanum, Rhenum, & Oceanum est, & circuitu patet ad bis & tricies centena millia passuum. Britannis mox bellum intulit; quibus ante eum ne nomen quidem Romanorum cognitum erat: & eos quoque victos, obsidibus acceptis, stipendiarios fecit. Gallix autem tributum nomine annum imperauit sestertium quadringenties. Germanosque trans Rhenum aggressus, inmanissimis prælijs vicit. Inter tot successus ter malè pugnavit: apud Aruernos semel præsens, & absens in Germania bis. nam legati eius duo, Titurius & Arunculeius, per insidias cæsi sunt.

Circa eadem tempora, anno urbis conditæ DCXCVII. Marcus Licinius Crassus, collega Cnæi Pompeij Magni, in consulatu secundo, contra *Parthos* missus est: & cum circa Carras contra omnia & auspicia dimicasset, à Surena Orodis regis duce victus, ad postremum interfectus est, cum filio clarissimo & præstantissimo iuvene. Reliqui exercitus per C. Cassium quaestorem seruati sunt: qui singulari animo perditas res tanta virtute restituit, vt

Persas, rediens trans Euphratem, crebris prælijs
vinceret.

DE CONSVLIBVS

ROMANIS EX SEXTI AVRELII

Victoris libro de viris illustri-

bus: aut si mauis, ex Plinio,

vel Cornelio Nepote.

9, L. Tarquinius Collatinus, & Lucretia uxor.

TARQUINIUS Collatinus, sorore Tarquinij Superbi genitus, in contubernio iuuenum regionum Ardeæ erat. vbi cùm fortè in liberiore conuiuio cōiugem suam vnusquisque laudaret, placuit experiri. Itaque equis Romanam petunt; regias nurus in conuiuio & luxu:prehendunt: exinde Collatiam petunt; Lucretiam inter ancillas in lanificio offendunt. itaque ea pudicissima iudicatur. Ad quam corrumpendam Tarquinius Sextus nocte Collatiam redijt; & iure propinquitatis in domum Collatinij venit, & in cubiculum Lucretiæ irruit, pudicitiam expugnauit. Illa postero die aduocatis patre & coniuge, rem exposuit; & se cultro, quem veste texerat, occidit. Illi in exitiū regum coniurarunt, eorumque exsilio necem Lucretiæ vindicauerunt.

10, Iunius Brutus, I. Romanorum Consul.

IVNIVS Brutus, sorore Tarquinij Superbi genitus, cùm eandem fortunam timeret in quam frater inciderat, qui ob diuitias & prudentiam fuerat, ab auunculo occisus. stultitiam finxit: vnde Brutus dictus. Iuuenibus regijs Delphos euntibus deridiculi gratia comes. adscitus, baculo sàm buccæ aurum infusum deo

donum tulit. vbi responsum est, cum Romæ summam potestatem habiturum, qui primus matrem oscularetur: ipse terram osculatus est. Deinde propter Lucretiæ stuprum, cum Tricipitino & Collatino in exitium regum cōiuravit. Quibus in exiliū actis, primus *Consul* creatus, filios suos, fratrisque, quod cum Aquilijs & Vitellijs ad recipiendum in urbem Tarquinius cōiurauerāt, virgis cæsos securi percussit. Deinde in prælio, quod aduersus eos gerebat, singulari certamine cum Arunte filio Tarquinij cōgressus est: vbi ambo mutuis vulneribus ceciderunt. cuius corpus in foro positum, à collega laudatum, matronæ anno luxerunt.

11. *Horatius Cocles.*

PORSENN A, rex Etruscorum, cum Tarquinius in urbem restituere tētare, & primo impetu Ianiculum cepisset; Horatius Cocles (illo cognomine, quod in alio prælio oculū amiserat) pro ponte sublicio stetit, & aciem hostium solus sustinuit, donec pons à tergo interumperetur: cum quo statim in Tiberim decidit, & armatus ad suos transnavit. Ob hoc ei tantum agri publicè datum est, quantum vno die circumarari potuisset: statua quoque ei in Vulcanali posita.

12. *Mucius Scauula.*

CVM Porfenna rex urbem obsideret, Mucius Cordus, vir Romanæ constantiæ, Senatum adiit, & veniam trāsfigiendi petijt; necem regis repromittens. Accepta potestate, in castra Porfennæ venit; ibique purpuratum pro rege, deceptus occidit. Apprehesus, & ad regem pertractus, dexterā aris imposuit: hoc supplicij
à rea

à rea exigēs, quod in eade casset. Vnde cū misericordia regis abstraheatur, quasi beneficium referens, ait, trecentis aduersus eum simileis coniurasse. Quare illi territus, bellum acceptis obsidibus deposuit. Mucio prætura trans Tiberim data, ab eo Mucia appellata. Statua quoque ei honoris gratia constituta est.

13. *Clælia virgo.*

PORSENNA Clæliam virginem nobilem inter obsides accepit: quæ, deceptis custodibus, noctu castris eius egressa, equum quem fors dederat, arripuit, & Tiberim traiecit. A Porsenna per legatos repetita, & reddita. Cuius ille virtutē admiratus, cū quibus optasset, in patriam redire permisit. illa virgines puerosque elegit; quorum ætatem iniuriæ obnoxiam sciebat. Huic statua equestris in foro posita.

14. *Fabij trecenti sex.*

ROMANI cū aduersum Veientes bella rent, eos sibi hosteis familia Fabiorum priuato nomine depoposcit: & profecti trecenti sex duce Fabio cōsule fuerunt. Cū sæpe victores extitissent, apud Cremeram fluuium castra posuerunt. Veientes, ad dolos conuersi, pecora ex aduerso in conspectu illorum posuerunt: ad quæ progressi Fabij, in insidias delapsi ad vnum occisione perierunt. Dies quo id factum est, inter nefastos relatus: Porta qua profecti fuerant, *Scelerata* est appellata. Vnus ex ea gente propter impuberē ætatē domi relictus, genus propagauit ad Q. Fabium Maximū; qui Annibalē mora fregit, *Cunctator* ab obrectatoribus dictus.

15, *P. Valerius Poplicola.*

PUBLIVS Valerius, Volusi filius, primùm de Veientibus iterum de Sabinis, tertio de vtrisque gentibus triumphauit. Hic, quia in locum Bruti collegæ consulē non subrogaue-
rat, & domum in Velia tutissimo loco habebat; in suspicionem regni affectati venit. Quo co-
gnito, apud populum questus, quòd de se tale aliquid timuissent; immisit qui domum suam diruerent. Secures etiam fascibus demisit, eosq;
in populi concione submisit. Legem de prouo-
catione à magistratibus ad populum tulit hinc *Poplicola* dictus, Qui cùm quater consul diem obijisset, adeò pauper exstitit, vt collectis à populo nummis publicè sepultus sit, & annuo matronarum luctu honoratus.

16, *A. Postumius.*

TARQVINIVS eiectus, ad Mamilium Tulculanum generum suum cōfugit: qui cùm Latio concitato Romanos grauer virgeret, A. Postumius *Dictator* dictus, apud Regilliacum cum hostibus confligit. Vbi cùm victoria nutaret; Magister equitum equis frenos detrahi iussit, vt irreuocabili impetu ferrentur: vbi & aciem Latinorum fuderunt, & castra ceperunt. Sed inter eos duo iuuenes candidis equis insigni virtute apparuerunt, quos Dictator quæsitos, vt dignis muneribus honoraret, non reperit: Castorem & Pollucem ratus, ædem communi titulo dedicauit.

17, *L. Quinctius Cincinnatus.*

LVCIVS Quinctius Cincinnatus, filium Rasonem petulantissimum abdicauit: qui & Centoribus notatus, ad Volscos & Sabinos confugit.

confugit; qui duce Cloelio Graccho bellum aduersum Romanos gerebant, & Q. Minucium consulem in Algido monte cum exercitu obsidebant. Quintius Dictator dictus, ad quē missi legati nudum eum arantem trans Tiberim offenderunt. qui insignibus sumtis, consulem obsidio liberauit. quare à Minucio & eius exercitu obsidionali corona donatus est. Vicit hosteis: ducem eorum in deditiōem accepit, & triumphi die ante curruū egit. Sextodecimo die dictaturam quam acceperat, deposuit. & ad agriculturam reuersus est. Iterum post viginti annos Dictator dictus, Spurium Maelium regnū affectatē, à Sernilio Ahala Magistro equitum occidi iussit: domum eius solo æquauit: vnde locus ille *Æquimalium* dictus.

18, *Menenius Agrippa Lanatus.*

MENENIVS Agrippa, cognomento *Lanatus*, dux electus aduersum Sabinos, de ijs triumphauit. Et cū populū à patribus secessisset, quod tributum & militiam non toleraret, nec reuocari posset; Agrippa apud eum, *Olim, inquit, humani artus, cū ventrem otiosum cernerēt, ab eo discordarunt, & suū illi ministerium negarunt. cū eo pacto & ipsi deficerent, intellexerunt ventrem acceptos cibos per omnia membra differere: & tum eo in gratiam redierunt. Sic Senatus & populus, quasi unum corpus, discordia pereūnt; concordia valent.* Hac fabula populus regressus est: creauit tamen *Tribunos plebis*, qui libertatem suam aduersum nobilitatis superbiam defenderēt. Menenius autem tanta paupertate decessit. vt eum populus collatis quadrātibus sepeliret, locum sepulchro Senatus publicè daret.

S. Aurel. Victor.

D 3

19. C. *Marcus Coriolanus.*

CAIVS Marcus, à captis Coriolis vrbe Volscorū *Coriolanus* dictus: ob egregia militiæ facinora à Postumo optionem munerum accipiens, equum tantum & hospitem sumit; virtutis & pietatis exemplum. Hic consul graui annona, aduectum Sicilia frumentum, magno pretio dandum populo curauit; vt hac iniuria plebs agros, non seditiones, coleret. Ergo à Tribuno pleb. Decio die dicta, ad Volscos concessit; eosque duce Attio Tullo, aduersus Romanos concitauit & ad quartum ab vrbe lapidema castra posuit. Cumque nullis ciuium legationibus flecteretur, à Veturia matre, & Volumnia vxore, matronarum numero comitatis, motus, omisso bello, vt proditor occisus est. ibi templum Fortunæ muliebri constitutum est.

20. C. *Licinius Stolo.*

FABIVS Ambustus ex duabus filiabus alteram Licinio Stoloni plebeio, alterā Aulo Sulpicio patricio coniugem dedit. quarum plebeia cum sororem salutaret, cuius vir Tribunus militum cōsulari potestate erat, fascis lictorios foribus appositos indecenter expauit. à sorore irrisa, marito quæsta est: qui adiuuante socero, vt primum tribunatum plebis aggressus est, legem tulit, vt alter cōsul ex plebe crearetur. Lex, resistēte Appio Claudio, lata tamen: & primus Licinius Stolo consul factus. Idem lege fanciuit, ne cui plebeio plus quingenta iugera agri habere liceret. & ipse cum iugera quingenta haberet, & altera emancipati filij nomine possideret; in iudiciū vocatus, & primus omnium sua lege punitus est.

21. L. *Virgi-*

21. *L. Virginii centurio.*

POPVLVS Romanus cū seditiosos magistratus ferre non posset, *Decemuiros* legibus scribendis creauit, qui eas ex libris Solonis tralatas, duodecim Tabulis exposuerunt. Sed cū pacto dominationis magistratum sibi prorogarent; vnus ex ipsis Appius Claudius Virginiam, Virginij centurionis filiam, in Algidio militantis, adamauit: quam cū corrumpere non posset, clientem subornauit, qui eam in seruituten. deposceret: facile victurus, cū ipse esset & accusator, & iudex. Pater, re cognita, cū ipso die iudicijs superuenisset, & filiam iam addictam videret, vltimo eius adloquio impetrato, eam in secretū abduxit, & occidit: corpus eius humeris gerens, ad exercitum profugit, & milites ad vindicandum facinus accendit: qui creatis decem Tribunis, Auētinum occuparunt, Decemuiros abdicare se magistratu coegerunt, eosque omnes aut morte aut exsilio punierunt. Appius Claudius in carcere necatus est.

22. *Æsculapius Romam aduectus.*

ROMANI ob pestilentiam, responso monente, ad Æsculapium Epidaurō recessendum decem legatos principe Q. Ogulni miserunt. Qui cū eō venissent, & simulacrum ingens mirarentur, anguis ē sedibus suis elapsus, venerabilis, non horribilis, per mediam urbem cum admiratione omnium ad nauem Romanorum perrexit, & se in Ogulnij tabernaculo conspirauit. Legati, deum vehentes, Antium prouecti sunt. vbi per mollitiem maris, anguis

S. Aurel. Victor. D 4

proximum Æsculapij fanum petijt , & post paucos dies ad nauim redijt : & cū aduerso Tiberi subueheretur, in proximam insulam defiliuit : vbi templum ei constitutum ; & pestilentia mira celeritate sedata est.

23, *M. Furius Camillus.*

FURIUS Camillus, cū Faliscos obsideret, ac ludi litterarij magister, principum filios ad eum adduxisset, vinctum eum hisdem pueris in urbem redigendum , & verberandum tradidit. Statim Falisci se ei ob tātā iustitiam dediderunt. Veios decenni obsidio domuit, deque his triumphauit. Postmodum est crimini datum, quod albis equis triumphasset, & prædam iniquè diuisisset: de dicta ab L. Appuleio Tribuno plebis damnatus, Ardeam concessit. Mox cū Galli Senones, relictis ob sterilitatem agris suis, Cusium Etruriæ oppidum obsiderēt, missi sunt Roma tres legati, qui Gallos monerent vt ab oppugnatione desisterent. Ex his vnus contra ius gentium in aciem processit, & ducem Senonum interfecit. Quo commoti Galli, petitis in deditiōem legatis, nec impetratis, Romam petierunt ; & exercitum Romanum apud Alliam fluuium ceciderunt, die XVI. Kal. Augusti : qui dies inter nefastos relatus, *Aliensis* dictus. Victores Galli urbē intrauerunt : vbi nobilissimos senum in curulibus & honorum insignibus, primò vt deos venerati, deinde vt homines despicati, interfecerunt. Reliqua iuuentus cū Manlio in Capitolium fugit: obī obsessā, Camilli virtute liberata est: qui absens Dictator dictus, collectis reliquijs, Gallos improvise interneccione occidit. Populum

lum Romanum migrare Veios volentem retinuit. Sic & oppidum ciuibus, & ciueis oppido reddidit.

24, *M. Manlius Capitolinus.*

MANLIUS ob defensum Capitolium *Capitolinus* dictus, sedecim annorum, voluntarium militem se obtulit. Triginta septem militaribus donis à suis ducibus ornatus, triginta treis cicatriceis in pectore habuit. Capta vrbe, auctor in Capitolium confugiendi fuit: quadam nocte clangore anseris excitus, Gallos ascendentes deiecit. *Patronus* à ciuibus appellatus, & farre donatus est. Domum etiam in Capitolio publice accepit. Qua superbia elatus, cum à Senatu suppressisse Gallicos thesauros argueretur, & addictos propria pecunia liberaret, regni affectati suspicione in carcerem coniectus, populi consensu liberatus est. Rursus cum in eadem culpa, & grauius perseueraret, reus factus; & ab conspectu Capitolij ampliatus est. Alio deinde loco damnatus, & de saxo Tarpeio præcipitatus domus diruta: bona publicata. Gentilitas eius Manlij cognomen eiurauit, nequis postea *Capitolinus* vocaretur.

25, *A. Cornelius Cossus.*

FIDENATES, fidei Romanorum hostes vt sine spe veniæ fortius dimicarent, legatos ad se missos interfecerunt. ad quos *Quintius Cincinnatus* Dictator missus, Magistrum equitum habuit *Cornelium Cossus*; qui *Lartem Tolumnium* ducem sua manu interfecit. De eo spolia opima Ioui Feretrio secundus ab *Romulo* consecrauit.

S. Aarel. Victor.

D 5

26. P. Decius pater.

P. DECIVS MVS, bello Samnitico sub
 P. Valerio Maximo & Cornelio Cossio con-
 sulibus Tribunus militum; exercitu in angu-
 stijs Gauri montis insidijs hostium clauso, ac-
 cepto quod postulauerat, præsidio, in superio-
 rem locum euasit: hosteis terruit. ipse intem-
 pesta nocte per medias custodias somno op-
 pressas incolumis euasit. Ob hoc ab exercitu ci-
 uica corona de quercu, quæ dabatur ei qui ciueis
 in bello seruasset; *obsidionali*, quæ dabatur ei qui
 obsidione ciueis liberasset, donatus est. Consul
 bello Latino, collega Manlio Torquato, positus
 apud Veferim fluuium castris, cum vtriq; con-
 suli somnio obuénisset, eos victores futuros
 quorum dux in prælio cecidisset: tum collato
 cum collega somnio, cum conuenisset, ut cuius
 cornu in acie laboraret, dis se Manibus voue-
 ret; inclinante sua parte, se & hosteis per Vale-
 rium pontificem dis Manibus deuouit. impetu
 in hosteis facto, victoriam suis reliquit.

27. P. Decius filius.

P. VBLIVS. Decius Decij filius, primò con-
 sul de Samnitibus triumphans, spolia ex
 his Cereri consecrauit. Iterum & tertio consul,
 multa domi militiæque gessit. Quarto consu-
 latu cum Fabio Maximo, cum Galli, Samnites,
 Umbri, Tusci, contra Romanos conspirassent:
 ibi exercitu in aciem ducto, & cornu inclinâte,
 exemplum patris imitatus, aduocato M. Liuius
 pontifice, hastæ insistent, & sollemnia verba re-
 spondens, se & hostes dis Manibus deuouit. im-
 petu in hosteis facto, victoriâ suis reliquit. Cor-
 pus à collega laudatû, magnificè sepultum est.

11. T. Man-

28. T. Manlius Torquatus.

TITVS Manlius Torquatus, ob ingenij & linguæ tarditatem à patre rus relegatus, cum audisset ei diem dictam à Pompeio Trib. plebis, nocte urbem petijt. Secretum colloquiū à Tribuno impetrauit; & gladio stricto dimittere eum accusationē terrore multo compulit. Sulpicio Dictatore Tribunus militum, Gallum prouocatorem occidit. torquem ei detractum, ceruici suæ indidit. Consul bello Latino filium suum, quòd contra imperium pugnasset, securi percussit: Latinos apud Vesperim fluium, Decij collegæ deuotione superauit. Consulatum recusauit, quòd diceret, neque se populi vitia, neque illum seueritatem suam posse sufferre.

29. M. Valerius Corvinus.

RELIQUIAS Senonum Camillus persequabatur: aduersum ingentem Gallum prouocatorem solus Valerius Trib. militum, omnibus territis, processit. coruus ab ortu solis galeæ eius insedit, & inter pugnādum ora oculosq; Galli verberauit. hoste deuicto, Valerius *Corvinus* dictus. Hinc, cum ingēs multitudo ære alieno oppressa, Capuā occupare tēasset, & ducem sibi Quinctiū necessitate cōpulsum fecisset, sublato ære alieno, seditionem compressit.

30. Pontius Telesinus, & Sp. Postumius.

TITVS Veturius & Spurius Postumius consules, bellum aduersum Samnites gerētes, à Pontio Telesino duce hostium in insidias inducti sunt. Nam ille simulatos transfugas misit, qui Romanos docerēt, Luceriā Apuliam à Samnitibus obsideri, quò duo itinera ducebant; aliud, lōgius & tutius; aliud, breuius &

S. Anrel. Victor.

periculosius : festinatio breuius elegit. Itaque cū in insidias venissent , (qui locus *Furcula Caudina* vocabatur) C. Pontius accitum patrem Herennium rogauit, quid fieri placeret. Ille ait, aut omneis occidendos, vt vires frangerentur ; aut omnes dimittēdos , vt beneficio obligarentur. vtroque improbato consilio, omnes sub iugum misit, iūcto fœdere ; quod à Romanis postea improbatum est: Postumius Samnicibus deditus, nec receptus.

31, *L. Papirius Cursor.*

LVCIVS Papirius à velocitate *Cursor*, cū Dictatorem se aduersis omnibus contra Samnites profectum esse sensisset ; ad auspicia repetēda Romam regressus, edixit Fabio Rulliano, quem exercitui imponebat, ne manum cum hoste consereret. sed ille, opportunitate ductus, pugnavit. Reuersus Papirius securi eum ferire voluit : ille in urbem confugit, nec supplicem Tribuni tuebātur. Deīn pater lacrymis, populus precibus veniam impetrarūt. Papirius de Samnitibus triumphauit. Idem comis & iocorum studiosus ; cū Prænestinum Prætorem grauissimè increpuisset, *Expedi*, inquit, *lictor secures.* & cū eum metu mortis attonitum vidisset, incommodam ambulantibus radicem excindi iussit.

32, *Q. Fabius Rullianus.*

QVINCTVS Fabius Rullianus, primus ex ea familia ob virtutem *Maximus*. Magister equitum à Papirio Curse ob Samnitē victoriā securi pænē percussus, primum de Apulis & Lucerinis ; iterum de Samnitibus ; tertio de Gallis, Vmbris, Marſis, atque Tuscis triumphauit.

triumphauit. Censor libertinos tribu amouit. Iterum Censor fieri noluit; decens non esse ex vfu Reipublicæ eosdem censores. sapius fieri. Hic primus instituit, vti Equites Romani Idibus Quinctilibus ab æde Honoris, albis equis insidentes, in Capitolium transirent. Mortuo huic tantum aris. populi liberalitate congestum est, vt inde filius viscerationem & epulum publicè daret.

33, *M. Curius Dentatus.*

MANIVS Curius Dentatus primò de Samnitibus triumphauit; quos vsque ad mare superum perpacauit. Regressus, in concione ait: *Tantum agri cepi, vt solitudo futura fuerit, nisi tantum hominum cepissem; tantum porro hominum cepi, vt fame perituri fuerint, nisi tantum agri cepissem.* Iterum de Sabinis triumphauit. Tertiò de Lucanis ouans urbem introiuit. Pyrrhum Epirotam Italia expulit. Quaterna dena agri iugera viritim populo diuisit. sibi deinde totidem constituit; dicens, neminem esse debere ciuem, cui non tantum sufficeret. Legatis Samnitum aurum offerentibus, cum ipse in foco rapa torreret: *Malo, inquit, hac in fictilibus meis esse, & aurum habentibus imperare.* Cum interuersæ pecuniæ argueretur, guttum ligneum, quo vti ad sacrificia consueuerat, in medium protulit: iurauitque se nihil amplius de præda hostili in domum suam conuertisse. Aquam Anienem de manubijs hostium in urbem induxit. Tribunus plebis, patres auctores fieri coegit comitijs, quibus plebeius magistratus creabatur. Ob hæc merita domus ei apud Tiphatham, & agri iugera quingenta publicè data.

& *Aurel. Victor.*

APPIVS Claudius Cæcus, in Censura libertinos quoque in Senatum legit: epulandi decantandique ius tibicinibus in publico ademit. Duæ familiæ ad Herculis sacra sunt destinatæ, Potitiorum & Pinariotum. Potitios Herculis sacerdotes pretio corrupit, ut sacra Herculeæ servos publicos edocerent: unde cæcatus est: gens Potitiorum funditus periit. Ne cōsulatus cum plebeijs communicaretur, acerrimè resistit. Ne Fabius solus ad bellum mitteretur, contradixit. Sabinos, Samnites, Etruscōs bello domuit. Viam usque Brundisium lapide stravit: unde illa Appia dicta. Aquam Anienem in urbem induxit. Censuram solus omni quinquennio obtinuit. Cū de pace Pyrrhi ageretur, & gratia potentum per legatum Cineam pretio quæreretur: senex & cæcus lectica in Senatum latus, turpissimas condiciones magnifica oratione discussit.

PYRRHVS, Rex Epeirotarum, paterno genere ab Achille, materno ab Hercule oriū-
 dus, cū imperium orbis agigaret, & Romanos potenteis videret, Apollinem de bello consuluit. Ille ambigūe respondit, *Aio te Eacida Romanos vincere posse.* Hoc dicto in voluntatem tracto, auxilio Tarētinorum bellum Romanis intulit: Lævinum consulem apud Heracléam elephantorum novitate turbavit. Cumq; Romanos aduersis vulneribus occisos videret, Ego, inquit, *salibus vestris breui orbem terrarum subigere potuissem.* Amicis gratulantibus; *Quid mihi cum tali victoria,* inquit, *ubi exercitus robur amittam?*

Ad vicesimum ab vrbe lapidem castra posuit: Captiuos Fabricio gratis reddidit. Viso Lzuini exercitu, eandem sibi ait aduersus Romanos, quàm Herculi aduersus hydram fuisse fortunā. A Curio & Fabricio superatus, Tarentum refugit: in Siciliam traiecit. Mox in Italiam Locros regressus, pecuniam Proserpinæ auertere tentauit: sed ea naufragio relata est. Tum in Græciam regressus, dum Argos oppugnat, ictu regulæ prostratus est. Corpus ad Antigonom regem Macedoniæ delatum, magnificè sepultum.

Fabricius.

PYRRHVS cum secundo pralio à Romanis esset pulsus Tarentum, interiecto anno contra Pyrrhum Fabricius missus est: qui prius inter legatos sollicitari non poterat quarta regni parte promissa. Cùm vicina castra ipse & rex haberent, medicus Pyrrhi nocte ad eum venit, promittens se Pyrrhum veneno occisurum, si sibi quidquam pollicitaretur. quem Fabricius vinctum reduci iussit ad dominum, Pyrrhoque dici quæ contra caput eius medicus sponddisset. Tum rex admiratus eum, dixisse fertur; *Ille est Fabricius, qui difficilius ab honestate, quàm Sol à suo cursu auerti posset.*

36. *Decius Mus.*

VOLSINI, Etruriæ nobile oppidum, luxuria pænè perierunt. Nā cùm temere seruos manumitterent, dein in curiam legerēt, cōsensu eorū oppressi. Cū multa indigna pateretur, clā Romā auxiliū petierūt. Missusq; Decius Mus, mox libertinos omneis superauit, in carcere necauit, aut dominis in seruitutē restituit.

S. Aurel. Victor.

37, *Appius Claudius Caudex.*

A P P I V S Claudius, victis Volsinienſibus. cognomento *Caudex* dictus, frater Cæci fuit. Conſul ad Mamertinos liberandos miſſus eſt; quorum arcem Carthaginienſes & Hiero rex Syracuſanus obſidebant. Primò ad explorandos hoſteis, fretum piſcatoria naui traiecit, & cum duce Carthaginienſium, egit vt præſidiũ arce deduceret. Rhegium reſſus, quinquerem hoſtium copijs peſtibus cepit: ea legionem in Siciliam traduxit: Carthaginienſes Meſſana expulit. Hieronem regem prælio apud Syracuſas in deditiõem accepit: qui eo periculo territus, Romanorum amicitiam petijt, ciſque poſtea fideliffimus fuit.

38, *C. Duilius.*

C A I V S Duilius primo Punico bello dux contra Carthaginiẽſes miſſus, cum videret eos multum mari poſſe, claſſem validam fabricfecit: & quas *coruos* vocauere, manus ferreas cum irriſu hoſtium primus inſtituit; quibus inter pugnandum hoſtium naueis XXX. apprehendit. XII. merſit; qui victi & capti ſunt. Annibal dux claſſis, Carthaginem fugit, & à Senatu quæſiuit quid faciendum cenſerent. Omnibus vt pugnaret acclamantibus; *Feci*, inquit, & *victus ſum*. ſic pœnam crucis effugit: nam apud Pœnos dux male re geſta puniebatur. Duilio conſeſſum eſt vt prælucente funali, & præcinnente tibiẽine à cæna publice rediret.

39, *A. Atilius Calatinus.*

A T I L I V S Calatinus, dux Romanorum aduerſus Carthaginiẽſeis miſſus, ex maximis & magniffimis ciuitatibus, Enna, Drepa-

no, Lilybæo, hostilia præsidia deiecit: Panormum cepit. Totamq; Siciliam peruagatus, paucis nauibus magnam hostium classem. duce Amilcare, superauit. Sed cum ad Camerinam ab hostibus obsessam festinaret, à Pœnis in angustiis clausus est: vbi Tribunus militum Calpurnius Flamma, acceptis trecentis sociis, in superiorem locum euasit, consulem liberauit: ipse cum trecentis pugnans cecidit: postea ab Atilio semianimis inuentus est: & sanatus, magno postea terrori hostibus fuit. Atilius gloriôsè triumphauit.

40. *M. Atilius Regulus.*

M Arcus Atilius Regulus consul, fufis Salentinis triumphauit: primusque Romanorum ducum in Africam classem traiecit. ea quassata, de Amilcare naueis longas treis & sexaginta accepit: oppida ducenta, & hominum ducenta millia cepit. Absente eo, coniugi eius & liberis ob paupertatem sumtus publicè dati. Mox arte Xanthippi Lacedæmonij mercenarij militis captus, in carcerem missus. Legatus de permutandis captiuis Romam missus, dato iureiurando, vt si non impetrasset, ita demum rediret: in Senatu conditionem dissuasit: reiecti sq; à se coniuge & liberis, Carthaginem regressus: vbi in arcam ligneam coniectus clauis introrsum actis, vigiliis ac dolore punitus est.

41. *C. Lutatius Catulus.*

C Aius Lutatius Catulus primo Punico bello trecetis nauibus aduersum Pœnos profectus, sexcentas eorum naueis, comineatibus & aliis onerib. impeditas duce Annone, apud Ægates insulas inter Siciliam & Africam, d.

S. Aurel. Victor.

E

pressit, aut cepit, finemque bello imposuit. Pacem petentibus hac conditione concessit; Sicilia, Sardinia, & cæteris insulis intra Italiam Africamque; decederent; Hispania citra Ibærum fluvium ut abstinerent.

42. *Annibal, Carthaginienſis Dux.*

Annibal Amilcaris filius, novem annos natus à patre aris admotus, odium in Romanos perenne iuravit. Exinde socius & miles in castris patris fuit. Mortuo eo causam belli querens, Saguntum Romanis fœderatam intra sex menses evertit. Tum Alpibus patefactis, in Italiam traiecit. P. Scipionem apud Ticinum; Sempronium Longum apud Trebiam; Flaminium apud Trasimenum; Paulum & Varronem apud Cånas superavit. Cumque Urbem capere posset, in Campaniam devertit; cuius deliciis elanguit. Et cum ad tertium ab Urbe lapidem castra posuisset, tempestatibus repulsus primum à Fabio Maximo fractus, deinde à Valerio Flacco, repulsus, à Graccho & Marcello fugatus, in Africam reuocatus, à Scipione superatus, ad Antiochum regem Syriæ confugit, eumque hostem Romanis fecit. Quo victo, ad Prusiam Bithyniæ regem concessit: unde Romana legatione per Tit. Flaminium repetitus; ne Romanis traderetur, hausto, quod sub anuli gemma habebat, veneno, absumtus est; positus apud Libysam in arca lapidea; in qua hodieque inscriptum est, ANNIBAL HIC SITUS EST.

43. *Q. Fabius Maximus.*

Quintus Fabius Maximus Cunctator; *Verruça*, à verruça in labris sita; *Ouicula*, à clemencia.

clementia morum dictus: consul de Liguribus triumphauit. Annibalem mora fregit. Minuciū Magistrum equitum imperio sibi equari passus est: nihilominus periclitanti subuenit. Annibalem in agro Falerno inclusit. Manlium Stati-
lium transfugere ad hosteis volentem, equo & armis donatis retinuit: & Lucano cuidam fortissimo, ob amorem mulieris infrequenti, eandem emtam dono dedit. Tarentum ab hostib. recepit: Herculis signum inde tralatam in Capitolio dedicauit. De redemptione captiuorum cum hostibus pepigit. quod pactum cum à Senatu improbaretur, fundum suum ducentis millibus vendidit & fidei suæ satisfecit.

44. *P. Scipio Nasica.*

Publius Scipio Nasica, à Senatu vir optimus iudicatus, Matrem deūm hospitio recepit. Is cum aduersum auspicia consulem se à Graccho, nominatum comperisset, magistratu se abdicauit. Censor statuas, quas sibi quisque per ambitionem in foro ponebat, sustulit. Consul Delminium urbem Delmatarum expugnauit. *Imperatoris nomen à militibus; & ab senatu triumphum recusauit oblatum.* Eloquentia primus, Iuris scientia consultissimus, ingenio sapientissimus fuit: vnde vulgo *Corcuum* dictus.

45. *M. Claudius Marcellus.*

Marcus Marcellus Viridumarum Gallorum ducem singulari prælio fudit. Spolia optima Ioui Feretrio tertius à Romulo consecrauit. Primus docuit quomodo milites cederent, nec terga præberent. Annibalem apud Nollam, locorum angustia adiutus, vinci docuit. Syracusas per tres annos expugnauit. Et

cùm per calumniam triumphus ei à senatu negaretur, de sua sententia in Albano monte triumphauit. Quinquies consul, insidiis Annibalis deceptus occubuit, & magnificè sepultus. Ossa Romam remissa, à prædonibus intercepta perierunt.

46. *Claudia virgo Vestalis.*

Annibale Italiam deuiastante, ex responso librorum Sibyllinorum, Mater deùm Pessimunte arcessita, cum aduerso Tiberi veheretur, repente in alto stetit: & cum moueri nullis viribus posset, ex libris cognitum est, castissimæ demã foeminx manu moueri posse. Tum Claudia, virgo Vestalis, falsò incestus suspecta, deam orauit vt, si pudicam sciret, sequeretur: & zona imposita nauem mouit. Simulacrum Matris deùm, dum templum ædificatur, Naticæ, qui vir optimus iudicabatur, quasi hospiti datum.

47. *M. Porcius Cato Censorius.*

Marcus Porcius Cato, genere Tusculanus, à Valerio Flacco Romam sollicitatus; Tribunus militum in Sicilia; Quæstor sub Scipione fortissimus, Prætor iustissimus fuit. in prætura Sardiniam subegit; vbi ab Ennio Græcis litteris institutus. Consul Celtiberos domuit: & ne rebellare possent, litteras ad ciuitates singulas misit vt muros diruerent: cum vnaquæq; sibi soli imperari putaret, fecerunt. Syriaco bello Tribunus militum sub M. Acilio Glabrione, occupatis Thermopylarum iugis, præsidium hostium depulit. Censor L. Flamininum consularem senatu mouit, quòd ille in Gallia ad cuiusdam scorti spectaculum, eductum quendam è carcere, in conuiuio iugulari iussisset. Basilicam

filicam suo nomine primus fecit. Matronis, ornamenta crepta Oppia lege, repetentibus restitit. Accusator assiduus malorum. Galbam octogenarius accusauit: ipse quadragies quater accusatus, gloriose absolutus. Carthaginem delendam censuit. Post octoginta annos filium genuit. Imago huius, funeris gratia, pducitur solet.

48. C. Claudius Nero; & Asdrubal frater

Annibalis.

Asdrubal frater Annibalis, ingētib; copiis in Italiam traiecit: actumq; erat de Romano imperio, si uigere se Annibali potuisset. Sed Claudius Nero, qui in Apulia cum Annibale castra coniunxerat, relicta in castris parte, cum delectis ad Asdrubalem properauit, & se Liuii collegæ apud Senam oppidum & Metaurum flumen coniunxit: amboq; Asdrubalem vicerunt. Nero regressus pari celeritate qua iuerat, caput Asdrubalis ante vallum Annibalis proiecit, quo ille viso, vini se Fortuna Carthaginis confessus est. Ob hæc Liuius triumphans, Nero ouans, urbem introierunt.

49. P. Cornelius Scipio Africanus.

Publius Scipio, ex virtutibus cognominatus *Africanus*, Iouis filius creditur. Nam antequam cōciperetur, serpens in lecto matris eius apparuit: & ipsi paruulo draco circumfusus, nihil nocuit: in Capitolium intempesta nocte, eunti numquam canes allatrauerunt. Nec huius quidquā prius cœpit, quàm in cella Iouis diuissime sedisset: quasi diuinam mentem acciperet. Decem & octo annorum, patrem apud Ticinum singulari virtute seruauit. Clade Cannensi nobilissimos iuuenes, Italiam deferere

S. Aurel. Victor.

E 3

cupientes, suā auctoritate compescuit: reliquias, incolumes per media hostium castra Canusium perduxit. Viginti quatuor annorum, Prætor in Hispaniam missus, Carthaginem novam, qua die venit, cepit. Virginem pulcherrimam, ad cuius adspectum concurrebatur, ad se vetuit adduci; patrique eius ac sponso restitui iussit: Asdrubalem Magonemq;, fratres Annibalis, Hispania expulit: amicitiam cum Syphace Maurorum rege coniunxit: Massanissam in societatem recepit. Victor domum regressus, consul ante annos factus, concedente collega, in Africā classe traiecit: Asdrubalis & Syphacis castra vna nocte perrupit: reuocatum ex Italia Annibalē superauit: victis Carthaginensibus leges imposuit. Bello Antiochi, legatus fratri fuit: captum filium gratis recepit. A Pettilliis ac Næuio Tribunis plebis repetundarum accusatus, librum rationum in conspectu populi scidit: *Hac die, inquit, Carthaginem vici: Bonum factum: in Capitolium eamus, & di supplicemus.* Inde in voluntarium exilium concessit: ubi reliquam egit ætatem. Moriens ab vxore petiit, ne corpus suum Romam referretur.

50. *M. Liuius Salinator.*

Livius Salinator, primò consul de Illyriis triumphauit: tandem ex inuidia peculatus reus, ab omnibus tribubus, excepta Metia, condemnatus. Iterum cum Claudio Nerone inimico suo cōsul. ne Respubl. discordiā malè administraretur, amicitiam cum eo iunxit; & de victo Asdrubale triumphauit. Censor cum eodem collega, omneis tribus, excepta Metia, gratias fecit; stipendio priuauit; eo crimine, quòd

quòd aut prius se iniuste condemnassent; aut postea tantos honores non recte tribuissent.

51. *T. Quinctius Flaminius.*

Titus Quinctius Flaminius, Flamini, qui apud Trasimenum periit, filius, consul Macedoniam sortitus, ducibus Charopis principis pastoribus, prouinciam ingressus, regem Philippum praelio fudit. castris exiit: filium eius Demetrium obsidem accepit: quem pecunia multatum in regnum restituit. A Nabide quoque Lacedæmonio filium obsidem accepit. Liberos etiam Græcos Nemeæ per præconem pronuntiavit. Legatus etiam ad Prusiam, ut An nibalem repeteret, missus.

52. *M. Fulvius Nobilior.*

Marcus Fulvius Nobilior, Prætor Hispanos superauit: unde ouans urbem introiit. Consul Ætolos, Ambraciotasq;, qui bello Macedonico Romanis adfuerant, post ad Antiochum defecerant; praeliis frequentibus victos, & in Ambraciam oppidum coactos, in deditiorem accepit; tantum signis tabulisque pictis spoliauit: de quibus triumphauit. quam victoriam, per se magnificam. Quinctus Ennius amicus eius, insigni laude celebrauit.

53. *L. Scipio Asiaticus.*

Scipio Asiaticus, frater Africani, infirmo corpore, tamen in Africa virtutis nomine à fratre laudatus, consul, Antiochum regem Syriæ, legato fratre, apud Sipylum montem, cum arcus hostium pluuia hebetati fuissent, vicit; & regni reliqui a patre parte priuauit: hinc *Asiaticus* dictus. Post reus pecuniæ interceptæ, ne in carcerem duceretur. Gracchus pater, Tribunus

S. Aurel. Victor.

E 4

plebis, licet inimicus eius, intercessit. M. Cato Censore quum ei ignominia causa ademit.

54. *Antiochus rex Syria.*

Antiochus Syriae rex, nimia opum fiducia bellum Romanis intulit, specie Lytymachiae repetundae; quam à maioribus suis in Thracia conditam Romani possidebant: statimque Graeciam insulasque eius occupauit. in Euboea luxuria elanguit. aduētu Acili, Glabrioris excitatus. Thermopylas occupauit: vnde industria Marci Catonis eiectus, in Asiam refugit. Nauali praelio, cui Annibalem praefecerat, à L. Aemilio Regillo, superatus: filium Scipionis Africani, quem inter nauigandum ceperat, patri remisit: qui ei pro reddenda gratia, suavit ut amicitiam Romanam peteret. Antiochus spreto consilio, apud Sipylum montem cum L. Scipione confligit. victus, & ultra Taurum montem relegatus, à sodalibus, quos temulentus in conuiuio pulsauerat, occisus est.

55. *Cn. Manlius Vulso.*

Cnaeus Manlius Vulso consul, missus ad ordinandam Scipionis Asiatici provinciam, cupiditate triumphi, bellum Pisidis & Gallograecis, qui Antiocho adfuerant, intulit. His facile victis, inter captiuos vxor regis Ortiagontis centurioni cuidam in custodiam data. à quo vi stuprata, de iniuria tacuit: & post impetrata redemptione, marito adulterum centurionem interficiendum tradidit.

56. *L. Aemilius Paulus Macedonicus.*

Lucius Paulus Aemilius, filius eius qui apud Cannas cecidit, primo consulatu, quem post tres repulsas adeptus erat, de Liguribus triumphauit:

phauit: rerum gestarum ordinem in tabula pictum, publice posuit. Iterum consul, Persen Philippi filium, regem Macedonum, apud Samothracas cepit: quem victum fleuit, & assidere sibi iussit: tamen in triumphum duxit. In hac lætitia duos filios amisit: & progressus ad populum, gratias Fortunæ egit, quod, si quid aduersi Reipubl. imminebat, sua esset calamitate decisum. Ob hæc omnia, ei à populo & à Senatu concessum est vt ludis Circensibus triumphali veste vteretur. Ob huius continentiam & paupertatem, post mortem eius, dos vxori, nisi venditis possessionibus, non potuit exsolui.

57. *Ti Sempronius Gracchus.*

Tiberius Sempronius Gracchus, nobilissima familia ortus, Scipionem Asiaticum, quamuis inimicum, duci in carcerem non est passus. Prætor Galliam domuit, consul Hispaniam; altero consulatu Sardiniam: tantumq; captiuorum adduxit, vt longa venditione res in Prouerbum veniret, *Sardi venales*. Censor libertinos, qui rusticas tribus occuparant, in quatuor urbanas diuisit: ob quod à populo collega eius Claudius (nam ipsum auctoritas tuebatur) reus factus est: & cum eum duæ classes condemnassent, Tiberius iurauit se cum illo in exilium iturum ita reus absolutus est. Cum in domo Tiberij duo angues è geniali toro replissent; responso dato, eum de dominis periturum, cuius sexus anguis fuisset occisus: amore Cornelie coniugis, marem iussit interfici.

58. *P. Scipio Æmilianus.*

Publius Scipio Æmilianus, Pauli Macedonici filius, à Scipione Africano adoptatus.

S. Aurel. Victor.

E 5

in Macedonia cum patre agens victum Persen tam pertinaciter persecutus est vt media nocte in castra redierit. Lucullo in Hispania legatus, apud Intercatiam oppidum prouocatorem singulari prælio vicit. muros hostilis ciuitatis primus ascendit. Tribunus in Africa sub M. Manilio imperatore, cohortes octo obsidione valatas consilio & virtute seruauit : à quibus corona obsidionali aurea donatus. Cùm zdilitatem peteret, consul ante annos vltro factus, Carthaginem intra sex menses deleuit. Numantiam in Hispania, correcta prius militum disciplina, fame vicit. hinc *Numantinus* dictus. Caio Lælio plurimum vsus ; ad reges adeundos missus, duos secum, præter eum, seruos duxit. Ob res gestas superbus, Gracchum iure casum videri respondit. Obstrepente populo, *Taceant*, inquit, *quibus Italia nouerca, non mater est* : & addidit, *Quos sub corona vendidi*. Censor, Mummio collega legniores, in senatu ait ; *Vrinam mihi collegam aut dedisseris, aut non dedisseris*. Suscepta Agrariorum causa, domi repete exanimis inuentus, obuoluto capite elatus est, ne liuor in ore appareret. Huius patrimonium tam exiguum fuit, vt XXXII. libras argenti, & duas & selibram auri reliquerit.

59. *C. Hostilius Mancinus.*

CAius Hostilius Mancinus cōsul, aduersum Numantinos verantibus auibz, & nescio qua voce reuocante profectus, cū ad Numantiam venisset, exercitum Popillij acceptum prius corrigere decreuit : inde solitudinem petiit. Eo die Numantini forte sollemni nuptu filias locabant, & vnam speciosam duobus com-
petenti-

petentibus, pater puellæ conditionem tulit, ut ei illa nuberet, qui hostis dextram retulisset. Profecti iuvenes, abscessum Romanorum, in modum fugæ properantium, cognoscunt: rem ad suos referunt. Illi statim quatuor millibus viginti millia Romanorum cæciderunt. Mancinus, auctore Tiberio Graccho quæstore suo, in leges hostium fœdus percussit. quo per Senatum improbato, Mancinus Numantinis deditus; nec receptus, augurio in castra deductus, Præturam postea consecutus est.

60. *L. Mummius Achaicus.*

Lvcius Mummius, deuicta Achaia, *Achaicus*: Consul aduersus Corinthios missus, victoriam alieno labore quæsitam interceptit. Nam cum illos Metellus Macedonicus apud Heracleam fudisset, & duce Critolao priuasset; cum licitoribus & paucis equitibus in Metelli castra properauit, & Corinthios apud Leucopetram vicit duce Dizo: qui domum refugit, eamque incendit: coniugem interfecit, & in ignem precipitauit: ipse veneno interiit. Mummius Corinthum signis tabulisque spoliavit: quibus cum totam repleisset Italiam, in domum suam nihil contulit.

61. *Q. Cæcilius Metellus Macedonicus.*

Quintus Cæcilius Metellus, à domita Macedonia *Macedonicus*: prætor Pseudophilippum, qui idem Andiscus dictus est, vicit. Achæos bis prælio fudit: triūphandos Mummiō tradidit. Inuisus plebi ob nimiam seueritatem; & ideo post duas repulsas cōsul egrè factus. Arbacos in Hispania domuit. Apud Contebriam oppidum cohortes loco pulsas, redire & locum

S. Aurel. Victor.

recipere iussit. Cùm omnia proprio & subito consilio ageret, amico cuidam quid acturus esset roganti; *Tunicam*, inquit, *meam exurerem, si eam consilium meum scire exultimarem*. Hic quatuor filiorum pater, supremo tempore humeris eorum ad sepulcrum elatus est: ex quibus treis consulares, vnum etiam triumphantem vidit.

62. *Q. Cæcilius Metellus Numidicus.*

Quintus Cæcilius Metellus, *Numidicus*; quia consul de Iugurtha rege Numidiæ triumphauit. Censor Quintium, qui se Tiberij Gracchi filium mentiebatur, in censum non recepit. Idem in legem Appuleiã per vim latam iurare noluit. quare in exilium actus, Smyrnæ exsulauit. Calidia deinde rogatione reuocatus, cùm ludis forte litteras in theatro accepisset, non prius eas legere dignatus est quàm spectaculum finiretur. Metellæ sororis suæ virum laudare noluit; quòd is solus iudicium contra leges detrectarat.

63. *Q. Metellus Pius.*

Quintus Metellus Pius, Numidici filius: *Pius*, quia patrem lacrymis & precibus assiduè ab exilio reuocauit. Prætor bello sociali *Q. Popedium*, Marsorum ducem, interfecit. Consul in Hispania Herculeios fratres oppressit: Sertorium Hispania expulit. Adolescens in petitione Præturæ & Pontificatus, Consularibus viris prælatus est.

64. *Tiberius Gracchus.*

Tiberius Gracchus, Africani ex filia nepos, quæstor Mancino in Hispania, fœdus eius flagitiosum probauit. periculum deditiois, eloquætiæ gratia effugit. Tribunus plebis legem tulit, ne

tulit, ne quis plus quingenta agri iugera haberet. Octauio collegæ intercedenti, nouo exemplo magistratum abrogauit. Dein tulit, vt ea familia, quæ ex Attali hereditate erat, ageretur; vt populo diuideretur. Deinde cum prorogare sibi potestatem vellet, aduersis auspiciis in publicum processit; statimq; Capitolium petiit, manum ad caput referens: quo salutem suam populo commendabat. Hoc nobilitas ita accepit, quasi diadema posceret: segniterq; cessante Mucio consule. Scipio Nasica, sequi se iussis qui saluam Rempub vellet, Gracchum in Capitolium persecutus oppressit. Cuius corpus Lucretij ædilis manu in Tiberim missum: unde ille *Vespallo* dictus. Nasica, vt inuidiæ subtraheretur, per speciem legationis in Asiam ablegatus est.

65. C. Gracchus.

Caius Gracchus, pestilentē Sardiniam quæstor sortitus, non veniente successore, sua sponte discessit. Asculanæ & Fregellanæ defectionis inuidiam sustinuit. Tribunus plebis, agrarias & frumentarias leges tulit. colonos etiam Capuam & Tarētum mittendos censuit. Triumuiros agris diuidundis, se, & Fuluium Flaccum, & C. Crassum cōstituit. Minucio Rufo Tribuno plebis legibus suis obrogante, in Capitolium venit, vbi cū Attilius, præco Optimij consulis, in turba fuisset occisus, in forum descendit, & imprudens concionem à Tribuno plebis auocauit, qua re arcessitus, cū in Senatum non venisset, armata familia Auentinum occupauit, vbi ab Optimio victus, dum à templo Dianæ desilit, calum intorsit; & Pomponio

S. Aurel. Victor.

amico apud portam Trigeminam, P. Latbrius in ponte Sublicio persequentibus resistente, in lucum Furinę peruenit. ibi vel sua, vel serui Euphorii manu interfectus. caput à Septimuleio amico Gracchi, ad Opimium relatum, auro expensum fertur, propter auaritiam infuso plumbo grauius effectum.

66. M. Liuius Drusus.

M Arcus Liuius Drusus, genere & eloquentia magnus, sed ambitiosus & superbus, ædilis, munus magnificentissimum dedit. ubi Remmio collega, quadam de utilitate Reipublicę suggerenti, *Quid tibi, inquit, cum republica nostra?* Quæstor in Asia, nullis insignibus uti voluit; ne quid ipso esset insignius. Tribunus pleb. Latinis ciuitatem, plebi agros, equitibus curiam, Senatui iudicia permisit. Nimis liberalitatis fuit, ipse etiam professus, nemini se ad largiendum præter cælum & cœnum reliquisse; ideoq; cum pecunia egêret, multa cõtra dignitatem fecit. Magalsam Mauritanıæ principem, ob regis similitudinem profugum, accepta pecunia Boccho prodidit: quem ille elephanto obiecit. Adherbalem filium regis Numidarum, obsidem domi suę suppressit; redemptionẽ eius occultam à patre sperãs. Cæpionem inimicum, actionibus suis resistantem, ait se de saxo Tarpeio præcipitaturum. Philippo consuli, legibus agrariis resistanti ita collum in comitio obtorsit, ut multus sanguis efflueret è naribus: quam ille, luxuriam obprobrans, muriam de turdis esse dicebat. Idem ex gratia nimia in inuidiam venit. nam plebes, acceptis agris gaudebāt; expulsi dolebant; Equites in Senatum lecti, lata-

bantur.

bantur; sed præteriti, querebantur: Senatus, permissis iudiciis exultabat; sed societate cum Equitibus ægrè ferebat. Vnde Liuius anxius, ut Latinorū postulata differret, qui promissam ciuitatē flagitabant, repente in publico concidit, siue morbo comitiali, seu hausto caprino sanguine, semianimis domum relatus. Vota pro illo per Italiam publicè suscepta sunt: & cum Latini Consulē in Albano monte interfectori essent, Philippum admonuit ut caueret. vnde in Senatu accusatus, cum domum se reciperet, immisso inter turbam percussore, corruit. Inuidia cædis apud Philippum & Cæpionem fuit.

67. & Marius pater.

CAius Marius septies consul, Arpinas, humililoco natus, primis honoribus per ordinem functus, legatus Metello in Numidia, criminando eum consulatum adeptus, Iugurtham captum ante currum egit. In proximum annum consul vltro factus, Teutones in Gallia apud aquas Sextias, Cimbros in Italia in campo Caudio vicit, deq; his triumphauit. Sexies consul per ordinem factus, Appuleium Saturninum Trib. plebis, & Glauciam prætorem sediciosos, ex Senatusconsulto interemit. Et cum Sulpicia rogatione prouinciā Sullæ eriperet, armis ab eo victus, Minturnis in palude delituit. Inuentus, & in carcerem coniectus, immissum percussorem Gallum vultus auctoritate deteruit, acceptaq; nauicula in Africam traiecit. ibi diu exsulauit. Mox Cinnana dominatione reuocatus, ruptis ergastulis exercitum fecit: caesisq; inimicis iniuriā vltus, septimo consulatu, ut quidam ferunt voluntaria morte decellit.

S. Aurel. Vellor.

68. *C. Marius filius.*

CAius Marius filius, vigintiquinq; annorū, consulatum inuasit: quem honorem tam immaturum mater fleuit. Hic parri scruicia similis, curiam armatus obsedit, inimicos trucidauit; quorum corpora in Tiberim præcipitauit. In apparatu belli quod contra Sullam parabatur, apud Sacriportum vigiliis & labore defessus, sub dio requieuit: & absens victus, fugæ, nō pugnæ interfuit. Prænestæ refugit: vbi per Lucretium Offellam obsessus, tentata per cuniculum fuga, cū omnia septa intelligeret, iugulandum se Pontio Telesino præbuit.

69. *L. Cornelius Cinna.*

LVcius Cornelius Cinna flagitiosissimus, Rempubl. summa crudelitate vastauit. Primo consulatu legem de exsulibus reuocandis ferens, ab Octauio collega prohibitus, & honore priuatus, vrbe profugit: vocatisq; ad pileum seruis, aduersarios vicit; Octauium interfecit; Ianiculum occupauit. Iterum & tertium consulem seipse fecit. Quarto consulatu cū bellum cōtra Sullam pararet, Anconæ ob nimiam crudelitatem ab exercitu lapidibus occisus est.

70. *C. Flavius Fimbria.*

CFlavius Fimbria, (scruiissimus quippe Cinnae satelles) Valerio Flacco consuli legatus in Asiam profectus, per simultatem dimissus, corrupto exercitu, ducem interficiendum curauit: ipse correptis imperij insignibus, prouinciam ingressus, Mirhradatem Pergamo expulit. Ilium, vbi tardius portæ patuerant, incendi iussit: vbi Mineræ templum inuiolatum stetit; quod diuina maiestate seruatum nemo dubitauit.

dubitauit. Ibidem Fimbria militiæ principes securi percussit : mox à Sulla Pergami obsessus, corrupto exercitu desertus, semet occidit.

71. *Viriarhus Lusitanus.*

Viriathus genere Lusitanus, ob paupertatē primò mercenarius, deinde alacritate venator, audacia latro, ad postremum dux, bellum aduersùm Romanos sumsit; eorumque Imperatorem Claudium Vnimanum, dein C. Nigidium oppressit. Pacem à pop. Rom. maluit integer petere, quàm victus : & cùm alia dedisset, & arma retinerentur, bellum renouauit. Cæpio, cùm vincere eum aliter non posset, duos satellites pecunia corruptit ; qui Viriarhum humi depositum peremerunt. Quæ victoria, quia empta erat, à Senatu non probata.

72. *M. Æmilius Scaurus.*

Marcus Æmilius Scaurus nobilis, pauper. nam pater eius, quāuis patricius, ob paupertatem, carbonarium negotiū exercuit. Ipse primò dubitauit, honores peteret, an argentariam faceret : sed eloquentiæ consultus, ex ea gloriam peperit. Primò in Hispania corniculo meruit : sub Oreste in Sardinia stipendia fecit. Ædilis iuri reddendo magis, quàm muneri edendo studuit. Legatus Calpurnij, Iugurthæ aduersus : tandem eius pecunia victus. Consul, legem de sumtibus & libertinorum suffragiis tulit. P. Decium Prætorem, transiente ipso sedentem, iussit assurgere ; eiq; vestem scidit. Scilam concidit : ne quis ad eum in ius iret, edixit. Consul Ligures & Gantiscos domuit, atque de his triumphauit. Censor viam Æmiliam strauit ; Pontem Muluiura fecit. Tantumq; aucto-

ritate potuit, ut Opimium contra Gracchum; Marium contra Glauciam & Saturninum, privato consilio armaret. Idem filium suum, quia praesidium deseruerat, in conspectum suum venit accedere: ille ob hoc dedecus mortem sibi consciuit. Scaurus senex, cum à vario Trib. plebis argueretur, quasi socios & Latium ad arma coegisset, apud populum ait; *Varius Suetonensis Emilius Scaurum ait socios ad arma coegisse: Scaurus negat: utri potius credendum putatis?*

73. L. Appuleius Saturninus.

Lucius Appuleius Saturninus Tribunus plebis seditiosus, ut gratiam Marianorum militum pararet, legem tulit, ut veteranis centena agri iugera in Africa diuiderentur: intercedentem Bæbium collegam, facta per populum lapidatione, submouit. Glauciae Praetori, quod is eo die quo ipse concionem habebat, ius dicendo partem populi auocasset, sellam concidit, ut magis popularis videretur. Quendam libertini ordinis subornauit, qui se Tiberij Gracchi filium fingeret. Ad hoc testimonium Sempronia soror Gracchorum producta, nec precibus, nec minis adduci potuit, ut dedecus familiae agnosceret. Saturninus, Aulo Nonio competitore, interfecto Tribunus plebis, resectus, Siciliam, Achaïam, Macedoniam nouis colonis destinauit: & aurum, dolo an scelere Capionis partem, ad emtionem agrorum conuertit. Aqua & igni interdixit ei qui in leges suas non iurasset. Huic legi multis nobilibus obrogantibus, cum tonuisset, clamauit: *Iam, inquit, nisi quiescitis, grandinabit.* Metellus Numidicus exulare quam iurare maluit. Saturninus tertio Tribunus plebis resectus,

refectus, ut satellitem suum Glauciam Præto-
rem. consulem faceret, Meminium competito-
rem eius in campo Martio necandum curavit.
Marius, Senatusconsulto armatus, quo cense-
batur, darent opetam consules ne quid Res-
pub. detrimenti caperet; Saturninum & Glau-
ciam in Capitolium persequutus obsedit; ma-
ximoq; astu incisis fistulis, in deditionem acce-
pit: nec deditis fides servata est. Glauciz fracta
ceruix: Appuleius, cum in curiam fugisset, la-
pidibus & regulis desuper interfectus est. caput
eius Rabirius quidam senator per conuiuia in
ludibrium circumtulit.

74. *L. Licinius Lucullus.*

Lucius Lucullus, nobilis, disertus & diues.
munus quæstoriū amplissimum dedit. Pro-
lemæum regem Alexandria consuli Sullæ con-
ciliauit: & mox per Murenam in Asia classem
Mithradatis. Prætor Africam iustissime rexit.
Aduersus Mithradatem consul missus, colle-
gam suum Cottam Chalcedone obsessum li-
berauit. Cyzicum obsidio soluit: Mithradatis
copias ferro & fame afflixit; eumq; regno suo
Ponto expulit. quem rursus cum Tigrâne re-
ge Armeniæ subueniente, magna felicitate su-
perauit. Nimius in habitu: maximè signorum
& tabularum amore flagrauit. Post, cum aliena-
ta mente desipere cœpisset, tutela eius M. Lu-
cullus fratri permissa est.

75. *L. Cornelius Sulla.*

Cornelius Sulla, à fortuna *Felix* dictus, cum
paruulus à nutrice ferretur, mulier ob-
iit, *Salus*, inquit, *puer tibi & Reipublica tua felix*: &
S. Aurel. Victor

statim quaesita quæ hoc dixisset, non potuit inueniri. Hic quaestor Marij, Iugurtham à Boccho in deditiōem accepit. Bello Cimbrico & Teutonico legatus, bonam operam nauauit. Prætor inter civeis ius dixit. Prætor Ciliciam prouinciā habuit. Bello sociali Samnites Irpinosq; superauit. Ne monumenta Bocchi tollerentur, Mario restitit. Consul Asiam sortitus, Mithradatem apud Orchómenum & Chéronéam prælio fudit: Archelaum, præfectum eius, Athenis vicit: Portum seiraum recepit. Enetos & Dardanos in itinere superauit. Mox cū rogatione Sulpicia imperium eius trāsferretur ad Mariū, in Italiam regressus, corruptis aduersariorum exercitibus, Carbonem Italia expulit; Marium filium apud Sacriportum, Telesinum apud portam Collinam vicit. Mario Prænestæ interfecto, *Felicem* se edicto appellauit. Proscriptionis tabulas primus proposuit. Nouem millia deditorum in villa publica cæcidit. Numerum sacerdotum auxit, Tribunitiam potestatem minuit. Republ. ordinata Dictaturam deposuit: unde sperni cœptus, Puteolos concessit: & morbo, qui Phthiriasis vocatur, interiit.

76. *Mithradates rex Ponti.*

Mithradates rex Ponti, oriundus à septem Persis, magna vi animi & corporis, vt sex- iuges equos regeret, duarum & viginti gētium ore loqueretur. Bello sociali dissidentibus Romanis, Nicomédem Bithynia, Ariobàrzanem Cappadôcia expulit. Litteras per totam Asiam misit, vt quicumq; Romanus esset, certa die interficeretur: & factum est. Græciam in suas cūc-
omnes,

omnes, excepta Rhodo occupauit. Sulla eum prælio vicit, classem eius proditione Archelai interceptit : ipsum apud Orchomenum oppidum fudit ; & oppressisset, nisi aduersum Marium festinans, qualemcumq; pacem componere maluisset. Deinde eum Cabis resisten- tem Lucullus fudit. Mithradates post à Pompeio nocturno prælio victus, in regnum confu- git: vbi per seditionem popularium à Pharnace filio in turre obsessus, venenum sumsit. Quod cum tardiùs subiret, quia aduersum venena multis antea medicaminibus corpus firmarat; immissum percussorem Gallum Sitocum, au- ctoritate vultus territum, reuocauit, & in cæ- dem suam, manum trepidantis adiunxit.

ss. M. PORCII CATONIS vita ;

ex *Emilij Probi* (seu *Cornelij Nepo-*
rii) libro posteriore

Cato, ortus municipio Tusculo, adolescen- tulus, priusquam honoribus operam da- ret, versatus est in Sabinis ; quod ibi heredium à patre relictum habebat. Hortatu L. Valerij Flacci, quem in consulatu censuraque habuit collegam, (vt M. Perperna Censorinus narrare solitus est) Romam demigrauit, in foro esse cœpit. Primum stipendium meruit annorum decem septemq; , Q. Fabio Maximo, M. Claudio Marcello consulibus. Tribunus militum in Si- cilia fuit. Inde vt rediit, castra sequutus est C. Claudij Neronis : magniq; opera eius æstimata est in prælio apud Senam, quo cecidit Asdrubal frater Annibalis. Quæstor obrigit P. Corne- lio Scipioni Africano consuli: cum quo non pro sortis necessitudine vixit, namque ab eo

perpetua dissenſit vita. Aedilis plebis factus eſt cum C. Heluio. Prætor prouinciam obtinuit Sardiniam: ex qua quaſtor ſuperiore tempore ex Africa decedens, Q. Ennium poëtam deduxerat. quod non minoris æſtimamus quàm quemlibet ampliſſimum Sardinienſem triumphum. Conſulatum geſſit cum L. Valerio Flacco, ſorte prouinciam naſtus Hiſpaniam citeriorem: ex qua triumphum deportauit. Ibi cùm diutius moraretur, P. Scipio Africanus, conſul iterum, cuius in priori conſulatu quaſtor fuerat, voluit eum de prouincia depellere, & ipſe ei ſuccedere neq; hoc per Senatum efficere potuit, cùm quidem Scipio in ciuitate principatum obtineret; quòd tum non potentia, ſed iure Reſpublica adminiſtrabatur. Qua ex re iratus, Senatu peracto, priuatus in vrbe manſit. At Cato, cenſor cum eodem Flacco factus, ſeuere præfuit ei poteſtati. Nam & in complures nobiles animaduertit, & multas res nouas in ediſtum addidit; qua re luxuria reprimeretur, quæ iam tum incipiebat pullulare. Circiter annos octuaginta, uſq; ad extremam ætatem, ab adoleſcentia, reipublicæ cauſa ſuſcipere inimicitias non deſtitit. A multis tentatus, non modò nullum detrimentum exiſtimationis fecit; ſed; quoad vixit, virtutum laude creuit. In omnibus rebus ſingulari fuit prudentia & induſtria. nam & agricola ſollers, & reipublicæ peritus, & Iuriſconſultus, & magnus Imperator, & probabilis orator, & cupidiffimus litterarum fuit. quarum ſtudium etſi ſenior arripuerat, tamen tantum in eis progreſſum fecit, vt non facile reperire poſſis neq; de Græcis neq; de Itali-

de Italicis rebus quod ei fuerit incognitum. Ab adolescentia confecit orationes: senex historias scribere instituit, quarum sunt libri septem. Primus, continet res gestas Regum populi Romani: Secundus & tertius, vnde quæque ciuitas orta sit Italica: ob quam rem omnes ORIGINES videretur appellasse. In quarto autem, bellum Punicum primum; in quinto, secundum. Atque hæc omnia capitulatim sunt dicta. Reliqua bella pari modo persequutus est, vsque ad præturam. Ser. Galbæ, qui diripuit Iusitanos. Atque horum bellorum duces non nominauit, sed sine nominib. res notauit. In iisdem exposuit quæ in Italia Hispaniisq; videntur adinuicem. In quibus multa industria & diligētia cōpāret, multa doctrina. Huius de vita & moribus plura in eo libro persequuti sumus, quem separatim de eo fecimus rogatu Titi Pomponij Attici. quare studiosos Catonis ad illud volumen relégamus.

DE CONSULIBVS EX MAGNI CASSIODORI CHRONICO, ad Theodoricum regem.

HINC CONSVLES.

Anno Urbis 244.

Lunius Brutus, & L. Tarquinius Collatinus. Hi annum integrum minimè tenuerunt ad peragendum tempus, alius subrogatis; id est, P. Valerio, Sp. Lucretio, & Horatio Puluillo.

P. Valerius II. & Titus Lucretius.

P. Valerius III. & M. Horatius II.

Spurius Largius, & Titus Hermenius.

P. Valerius III. & P. Posthumius.

P. Valerius IIII. & Titus Lucretius II.

250. V. C.

Agrippa Menenius & P. Posthumius.

Opiter Virginus & Sp. Cassius.

Posthumus Cominius & T. Largius.

Hæ COSSES. DICTATOR primus T. Largius,

& MAGISTER EQVITVM Sp. Cassius ordinantur.

Seruius Sulpitius & M'. Tullius.

T. Ebutius & L. Vetustius.

Q. Clælius & T. Largius.

A. Sempronius & M. Minucius.

C. Posthumius & T. Verginius.

App. Claudius & P. Seruilius.

C. Verginius & T. Vetustius

260. V. C.

Sp. Cassius & Posthumus Cominius.

T. Geganius & P. Minucius.

M. Minucius & A. Sempronius.

Sp. Nautius & Sex. Furius.

T. Siccus & C. Aquilius.

Sp. Cassius & Proculus Verginius.

Ser. Cornelius & Q. Fabius.

L. Æmilius & Cæso Fabius.

M. Fabius & L. Valerius.

Q. Fabius & C. Iulius.

Cæso Fabius & Sp. Furius.

M. Fabius & Gn. Mallius.

Cæso Fabius & T. Verginius.

L. Æmilius & C. Seruilius.

C. Horatius & T. Menenius.

A. Verginius & Spurius Seruilius.

C. Nau-

C. Nautius & P. Valerius.

L. Furius & C. Manilius.

280. V.C.

L. Æmilius & Opiter Verginius.

L. Pinarius & P. Furius.

Ap. Claudius & T. Quintius Capitolinus.

L. Valerius & T. Æmilius.

T. Numicius & A. Verginius.

T. Quintius I I. & Q. Seruilius.

T. Æmilius I I. & Q. Fabius.

Q. Seruilius & Sp. Posthumius.

Q. Fabius I I. T. Quintius I I I.

A. Postumius Albus, & Sp. Furius.

L. Eburius & P. Seruilius.

L. Lucretius Tricipitinus, & T. Veturius Geminus.

P. Volumnius & Ser. Sulpicius.

C. Claudius & P. Valerius.

Q. Fabius I I I. & L. Cornelius Maluginensis.

L. Minucius & L. Nautius.

Q. Minucius & M. Horatius Puluillus.

M. Valerius & Sp. Verginius.

C. Veturius & T. Romilius.

Sp. Tarpeius & A. Aternius. *His COSS. legati Athenas missi ad leges describendas.*

300. V.C.

P. Curiatius & Sex. Quintilius.

T. Menenius & P. Sextius. *Hoc tempore à COSS. ad DECEMVROS translatum imperium est; per quos I I. ann. administrata respubl. est, atque iterum Consules creati sunt.*

L. Valerius & M. Horatius.

L. Herminius & T. Verginius.

M. Geganius & C. Iulius.

T. Quintius IIII. & Agrippa Furius.

M. Genucius & T. Curiatius.

L. Papirius & L. Sempronius.

M. Geganius II. & T. Quintius V.

M. Fabius & Posth. Ebutius.

C. Furius Pacilus, & M'. Papirius Crassus.

Proculus Geganius & L. Menenius.

T. Quintius VI. & Agrip. Menenius.

M. Geganius III. & L. Sergius.

M. Cornelius Maluginensis, & L. Papirius Crassus.

C. Iulius II. & L. Verginius.

C. Iulius III. & L. Verginius I.

T. Quintius Poenus, & Gn. Iulius Mento.

L. Papirius Crassus, & L. Iulius.

L. Sergius II. & Hostus Lucretius.

A. Cornelius Cossus, & T. Quintius Poen' II.

P. Seruilius Hala, & L. Papirius Mugilanus.

C. Sempronius & Q. Fabius Vibulanus.

Gn. Fabius Vibulanus, & T. Quintius Capitolinus.

M. Cornelius Cossus, & L. Furius Medullinus.

Q. Fabius Ambustus, & C. Furius Pacilus.

M. Papirius & C. Nautius.

M'. Æmilius & C. Valerius.

Gn. Cornelius & L. Furius II.

L. Lucretius, & Seruius Sulpicius Camerinus.

L. Valerius Potitus, & M. Manlius.

Hu C O S S. post urbem capram redeuntes Gallos dux Romanus, nomine Camillus, exstinxit : de quibus triumphans in urbe, quasi & ipse patria conditor
R O M V L V S meruit nuncupari. ¶ Tunc di-

gnitateo

gnitates mutata sunt, & in loco Consulum per ann. XVII TRIBVNI MILITARES fuerunt. quibus ob insolentiam remotis, per ann. IIII. potestas Consulum Tribunorumq; cessauit. Deinde rursus tribus annis per tribunos militares est administrata Respublica. Post ann. verò XXIIII. reuersa est dignitas consularis.

386. V. C.

L. Sextius de plebe, & L. Æmilius Mamercus patricius.

L. Genucius, & Q. Seruilius.

C. Sulpitius Peticus, & C. Licinius Stolo.

C. Genucius, & L. Æmilius Mamercus II.

Q. Seruilius Hala, & L. Genucius.

C. Sulpicius II. & C. Licinius.

C. Pœtilius Balbus, & M. Fabius Ambustus.

M. Popilius Lænas, & Gn. Manlius.

C. Plautius & C. Fabius.

C. Marcius & Gn. Manlius.

M. Fabius Ambustus II. & M. Popilius Lænas II.

C. Sulpicius Peticus III. & M. Valerius Publicola.

M. Fabius III. & T. Quintius.

400. V. C.

C. Sulpicius IIII. & M. Valerius II.

P. Valerius & C. Martius Rutilus II.

C. Sulpicius Peticus & T. Quintius Pœnus.

M. Popilius III. & L. Cornelius Scipio.

L. Furius Camillus, & App. Claudius Crassus.

M. Valerius Corvinus, & M. Popilius Lænas IIII.

T. Manlius Torquatus, & C. Plautius.

M. Valerius II. & C. Pœtilius II.

M. Fabius Dorſuo, & Ser. Sulpicius Camerinus.

C. Marcius III. & T. Manlius II.

M. Valerius III. & A. Cornelius Coſſus.

C. Marcius Rutilus, & Q. Seruilius.

C. Plautius II. & L. Æmilius Mamercus.

T. Manlius III. & P. Decius Mus.

T. Æmilius Mamercus, & Q. Publilius Philo.

L. Furius Camillus, & C. Mænius.

Hic COSS. roſtra nauium de Antiatibus in foro fixa ſunt.

C. Sulpicius Longus, & P. Ælius Patus.

L. Papirius Craſſus, & Cæſo Duillius.

M. Valerius IIII. & M. Attilius Regulus.

T. Veturius & Sp. Poſthumius.

421. V. C.

A. Cornelius II. & Gn. Domitius.

Hic COSS. pax cum Alexandro Epiri rege facta eſt.

M. Clandius Marcellus, & C. Valerius.

L. Papirius Craſſus II. & C. Plautius Venox.

L. Æmilius Mamercus, & Gn. Plautius.

C. Plautius Proculus, & P. Cornel. Scapula.

L. Cornelius Lætulus, & Q. Publilius Philo II.

C. Pœtilius III. & L. Papirius Mugillanus.

Hic COSS. Alexandria in Ægypto condita eſt.

L. Furius Camillus II. & Iunius Brutus Scæua.

C. Sulpicius Longus II. & Q. Ælius.

Q. Fabius Rullianus, & L. Lætulius.

T. Veturius Caluinus, & Sp. Poſthumius.

L. Papirius & Q. Publilius Philo.

L. Papirius & Q. Ælius Ceritanus.

M. Follius & L. Plautius Venox.

C. Iunius Ebulcus, & Q. Æmilius Barbula.

Sp. Nau-

Sp. Nautius & M. Popilius Lænas.

L. Papirius Cursor, & Q. Publilius.

M. Pœtilius Libo & C. Sulpicius.

440. V. C.

L. Papirius Cursor, & C. Iunius Bubulcus II.

Marcus Valerius & P. Decius. *Hic COS S.*

per Appium Claudium Censorem via facta & aqua inducenda est, quæ ipsius nomine nuncupantur.

C. Iunius Bubulcus III. & Q. Æmilius Barbula II.

Q. Fabius II. & C. Marcius Rutilus.

Q. Fabius III. & P. Decius II.

App. Claudius & L. Volumnius. *Hic COS S. via per agros publica facta.*

P. Cornelius Aruina, & Q. Marcius Tremulus.

L. Posthumius & T. Minucius. (lus.)

P. Sulpicius Auerrio, & P. Sempronius Sophus.

450. V. C.

L. Genucius & Ser. Cornelius.

M. Livius & L. Æmilius.

M. Valerius & Q. Apuleius.

M. Fulvius Patrus & T. Manlius Torquatus.

L. Cornelius Scipio, & Gn. Fulvius.

Q. Fabius Max. IIII. & P. Decius Mus III.

L. Volumnius & App. Claudius.

Q. Fabius V. & P. Decius IIII.

L. Posthumius Megillus, & M. Attilius Regulus.

L. Papirius Cursor, & Sp. Carvilius.

Q. Fabius Gurgès, & D. Brutus.

L. Posthumius, & C. Iunius.

P. Cornelius Rufinus, & M. Curius Dētarus.

M. Valerius & Q. Cædicius.

Q. Marcius & P. Cornelius.
 M. Marcellus & C. Nautius.
 M. Valerius & C. Ælius.
 C. Claudius & M. Æmilius.
 C. Seruilius & L. Cælius.
 P. Cornelius Dolabella, & Gn. Domitius.
 C. Fabricius & Q. Æmilius.
 L. Æmilius & Q. Marcius.
 P. Valerius & Ti. Coruncanius.
 P. Sulpicius & P. Decius.
 C. Fabricius & Q. Æmilius.
 P. Cornelius & C. Iunius.
 Q. Fabius & C. Genucius.
 M. Curius & L. Lentulus.
 Ser. Cornelius & M. Curius.

480. V. C.

C. Fabius & C. Claudius.
 L. Papirius Cursor, & Sp. Carbilus.
 C. Quintius & L. Genucius.
 C. Genucius & Gn. Cornelius.
 P. Sempronius & App. Claudius.
 M. Attilius & L. Iulius Libo.
 D. Iunius & M. Fabius.
 App. Claudius & Q. Fulvius.
 M. Valerius & M. Otacilius.
 L. Posthumus & Q. Manilius.
 L. Valerius & L. Otacilius.
 Gn. Cornelius & C. Dursilius.
 C. Aquilius & L. Cornelius.
 A. Attilius Calatinus, & C. Sulpicius.
 Gn. Cornelius, & C. Attilius Serranus.
 Q. Cædicius & L. Manlius.
 M. Æmilius Paulus, & Seruius Fulvius No-
 bilior.

Gn Cor-

Gn. Cornelius & A. Attilius.

500. V. C.

Gn. Sernilius & C. Sempronius.

C. Aurelius Coëta, & P. Seruilius.

L. Cæcilius Metellus, & C. Furius.

C. Attilius Regulus, & L. Manlius.

P. Claudius & L. Iunius.

P. Seruilius & C. Aurelius.

L. Cæcilius & M. Fabius.

M. Fabius & M. Otacilius.

M. Fabius & C. Attilius.

A. Manlius & C. Sempronius.

C. Fundanius & C. Sulpicius.

C. Luctatius Cerco, & A. Posthumius.

Q. Luctatius Catulus, & A. Manlius.

C. Claudius Cento, & M. Sempronius.

Hic C O S S. ludis Romanis primum Tragedia & Comædia à Lucio Livio ad scenam data.

C. Manlius & Q. Valerius.

T. Sempronius & P. Cornelius.

L. Cornelius & Q. Fulvius.

C. Licinius & P. Cornelius.

T. Manlius Torquatus, & C. Attilius.

P. Posthumius & Sp. Carbilus.

520. V. C.

Q. Fabius & M. Pomponius.

M. Lepidus & M. Pobjicius.

C. Papirius & M. Pomponius.

M. Æmilius & M. Iunius. *Hic C O S S. Hamilcar Hannibalis pater, in Hispania bellum Romanis parans, occisus est. Hic solitus est dicere, quatuor se filios contra P. R. velut catulos leoninos educare.*

L. Posthumius & Gn. Fulvius.

Q. Fabius II. & Sp. Carbilus.

P. Valerius & M. Attilius.

L. Apustius & M. Valerius.

C. Attilius & L. Æmilius.

T. Manlius & Q. Fulvius II.

C. Flaminius & P. Furius Pilo.

M. Marcellus & Gn. Cornelius.

P. Cornelius & M. Minucius.

L. Veturius & C. Lutatius. *His C O S S. via
Flaminia munita, & Circus factus qui Flaminius ap-
pellatur.*

M. Livius & L. Æmilius. *His C O S S. Hanni-
bal Hamilcaris filius, in Hispania bellum molitur.*

P. Cornelius Scipio, & Ti. Sempronius Lon-
gus.

Gn. Servilius Geminus & C. Flaminius.

L. Æmilius Paulus, & C. Terentius Varro.

Ti. Sempronius Gracchus, & Q. Fabius Ma-
ximus III.

Q. Fabius Maximus IIII. & M. Marcellus II.
540. V. C.

P. Maximus & T. Sempronius Gracchus.

Q. Fulvius Flaccus III. & Appius Claudius
Pulcher II.

Gn. Fulvius Centimalus, & P. Sulpicius
Galba.

M. Marcellus III. & M. Valerius Lævinus.

Q. Fabius V. & Q. Fulvius Flaccus IIII.

M. Marcellus IIII. & T. Quintius.

C. Claudius Nero, & M. Livius Salinator.

L. Veturius Philo, & Q. Cæcilius Metellus.

P. Scipio & P. Licinius Crassus.

M. Cornelius Cethegus, & P. Sempronius
Tuditanus.

Gn. Servi-

550. V. C.

Gn. Servilius Cæpio, & Gn. Servilius Geminus.

T. Servilius Geminus, & T. Claudius Nero.

L. Cornelius Lentulus, & C. Ælius Pætus.

Ser. Sulpicius Galba, & C. Aurelius Cotta.

C. Cornelius Lentulus, & P. Villius.

L. Ælius Pætus, & T. Quintius Flamininus.

L. Cornelius Cethegus, Q. Minucius Rufus.

P. Furius & M. Marcellus.

L. Valerius Flaccus, & M. Porcius Cato.

P. Scipio Afric. II. & Ti. Sempronius Lōgus.

560. V. C.

L. Cornelius Merula, & Q. Minucius Thermus.

L. Quintius & Gn. Domitius Ænobarbus.

Scipio Nasica, & M. Acilius Glabrio.

L. Scipio, & C. Lælius Africanus.

M. Fulvius Nobilior, & Gn. Manlius Volso.

M. Valerius Messala, & C. Livius Salinator.

M. Æmilius Lepidus, C. Flamininus.

Sp. Posthumius Albinus, Q. Marcius Philippus. *His C O S S. Athletarum certamina primum à Fulvio edita.*

App. Claudius Pulcher, & M. Sempronius Tuditanus.

P. Claudius Pulcher, & L. Porcius Licinus.

570. V. C.

M. Claudius Marcellus, & Q. Fabius Labeo.

His C O S S. Hannibal apud Trussiam veneno perijt.

L. Æmilius Paulus, & Gn. Bæbius Tāphilus.

P. Cornelius Lētulus, & M. Bæbius Tāphilus.

A. Posthumius Albinus, & C. Calpurnius Piso.

Q. Fulvius & L. Manlius.

M. Junius & Gn. Manlius.

T. Sempronius & C. Claudius.

Gn. Cornelius & Q. Pœtilius.

M. Lepidus & Q. Mucius.

Sp. Posthumius & Q. Mucius.

580. V. C.

L. Posthumius Albinus, & M. Popilius.

C. Popilius & P. Celius.

P. Licinius & C. Cassius.

C. Hostilius Mancinus, & C. Attilius.

L. Marcius Philippus, & Q. Servilius.

L. Paulus II. & C. Licinius.

Q. Ælius Patus, & M. Junius.

L. Mamercus & C. Sulpicius.

Gn. Octavius & T. Manlius.

A. Manlius & Quintus Cassius.

590. V. C.

Ti Sempronius & M. Iuventius.

P. Scipio Nasica, & C. Marcius.

M. Messala & C. Fannius.

L. Anicius & M. Cornelius.

Gn. Cornelius Dolabella, & M. Fulvius.

M. Æmilius & C. Popilius. *His COS S.**metalla in Macedonia instituta.*

Sex. Julius & L. Aurelius.

L. Lentulus & C. Marcius.

P. Scipio & M. Claudius.

L. Posthumius & Q. Opimius.

600. V. C.

Q. Fulvius & T. Annius. *Hi primi Consu-**les Kalend. Januarij magistratum inierunt, propter
subitum Celtiberia bellum.*

M. Marcellus & L. Valerius.

L. Lucullus.

L. Lucullus & A. Posthumius.
 L. Quintius & M'. Acilius.
 L. Marcius & M. Manlius.
 Sp. Posthumius & L. Piso.
 P. Africanus & C. Livius.
 Gn. Cornelius & L. Mummius.
 Q. Fabius Maximus, & L. Hostilius.
 Ser. Galba & L. Aurelius.

610. V. C.

App. Claudius & Q. Metellus.
 L. Metellus & Q. Maximus.
 Gn. Cæpio & Q. Pompeius.
 Q. Cæpio & C. Lælius.
 Gn. Piso & M. Popilius.
 P. Scipio & D. Brutus.
 M. Æmilius & C. Hostilius Mancinus.
 P. Furius & Sex. Attilius Serranus.

Ser. Fulvius & Q. Calphurnius. His COSS.

*Æmilianus Scipio, ob Numantinum bellum, cum
 candidatus non esset, Consul creatur.*

P. Africanus & C. Fulvius Flaccus.

620. V. C.

C. Mucius & L. Calphurnius.
 P. Popilius & P. Sulpicius.
 P. Crassus & L. Valerius Flaccus.
 App. Claudius & M. Perpenna.
 C. Sempronius & M'. Aquilius.
 Gn. Octavius & T. Annius.
 L. Cassius & L. Cinna.
 M. Æmilius & L. Aurelius.
 M. Plautius & M. Fulvius.
 C. Cassius Longinus, & C. Sextius.

630. V. C.

Q. Cæcilius & T. Quintius.

Gn. Domitius & C. Fannius. *His COSS.**Sextius oppidum adificauit, in quo Aqua Sextia in Gallijs.*

L. Opimius & Q. Maximus.

P. Manlius & C. Papirius.

L. Cæcilius & L. Aurelius.

M. Cato & Q. Marcius.

L. Cæcilius & Q. Mucius.

C. Licinius Geta & Q. Maximus.

M. Metellus & M. Scaurus. *His COSS.**L. Metellus & Gn. Domitius Censores artem ludicram ex urbe remouerunt, præter Latinum tibicinem eum cantore, & ludum talorum.*

M'. Acilius Balbus & C. Cato.

640. V. C.

Cæcilius & C. Papirius.

M. Liuius Drusus, & L. Piso.

P. Scipio & L. Calphurnius Bestia.

Sp. Posthumius & M. Minucius.

Q. Metellus & M. Silanus.

Ser. Galba & M. Scaurus.

L. Cassius & C. Marius.

Q. Seruilius & C. Attilius Serranus.

His COSS. per Seruilium Capionem consulem iudicia Equitibus & Senatoribus communicata.

P. Rutilius Rufus, & C. Manilius.

C. Marius II. & C. Flavius Fimbria.

650. V. C.

C. Marius III. & L. Aurelius Orestes.

C. Marius III. & L. Lucatius.

C. Marius V. & M'. Aquilius.

C. Marius VI. & L. Valerius Flaccus.

M. Antorius & A. Posthumius.

Q. Metellus & T. Didius.

Gn.

Gn. Lentulus & P. Crassus.

Gn. Domitius & C. Cassius. *Hic COSS.*

Ptolemaus Aegypti rex populum Romanum heredem reliquit.

P. Crassus & Q. Scauola.

C. Cœlius & L. Domitius.

660. V. C.

C. Valerius Flaccus, & M. Herennius.

C. Claudius Pulcher, & M. Perpenna.

P. Marcius & Sextus Iulius.

L. Cæsar & C. Rutilius Lupus.

Gn. Pompeius & L. Porcius Cato.

L. Sylla & Q. Pompeius.

L. Cinna & Gn. Octavius.

L. Cinna II. & G. Marius VII.

L. Cinna III. & Gn. Papirius.

L. Cinna III. & Gn. Papirius II. *Hic COSS.*

Asiam in XLIII. regiones Sylla distribuit.

670. V. C.

L. Scipio & C. Norbanus. *Hic COSS.*

Capitolium custodum negligentia concrematur.

Gn. Garbo III. & C. Marius.

M. Tullius & Gn. Dolabella.

L. Sylla II. & Q. Metellus.

P. Servilius & App. Claudius.

M. Lepidus & Q. Catulus.

M. Æmilius & D. Brutus.

Gn. Octavius & C. Curio.

L. Octavius & C. Cotta.

L. Licinius Lucullus, & M. Cotta.

680. V. C.

M. Lucullus & C. Cassius.

L. Gellius & Gn. Lentulus.

Gn. Aufidius & P. Lentulus.

M. Crassus & Gn. Pompeius.

Q. Metellus & Q. Hortensius. *Hic COSS.*

à Q. Carulo reparatum dedicatumq; Capitolium est.

L. Metellus & Q. Marcius.

C. Piso & Marcus Glabrio.

An. Lepidus & L. Torquatus.

L. Cæsar & Q. Marcius.

690. V. C.

M. Cicero & C. Antonius.

D. Silanus & L. Muræna.

M. Pupius & M. Valerius. *Hic COSS. Ca-
tilina in agro Tistoriensi à C. Antonio bello perem-
ptus est.*

Q. Metellus & L. Afranius.

C. Cæsar & M. Bibulus.

L. Piso & A. Gabinius. *Hic COSS. Clodij
rogatione Cicero in exsilium est profectus.*

P. Lentulus & Q. Metellus. *Hic COSS.
propter civiles dissensiones per S. C. de exilio Cicero re-
vocatur.*

Gn. Lentulus & L. Philippus.

Gn. Pompeius & M. Crassus.

App. Claudius & L. Domitius.

700. V. C.

Gn. Domitius & M. Messala.

Gn. Pompeius & Q. Metellus.

M. Marcellus & Ser. Sulpicius.

L. Paulus & M. Marcellus.

FINIS HISTORIÆ

Consularis.

INDEX

INDEX RERVM ET Verborum locupletissimus. nu- merus. Paginam notat.

A

A Bas, Abij 31	Acherres	29
Abdicare con-	Acoris	18
sularu 146	Acron	117. 124
Aberrigines unde dicti	Accumbere in eodem le-	
97	cto	176
Abij 31	Ad Arma	296
Abydeni 181	Adolescens nōdum qua-	
Ablatum restituendum	storius	178
est 150	Adolescentia populi Ro-	
Aborigines 17. 19 60	mani sub consulibus	
Aborigenes 28	116. 270	
Aborigines unde dicti 97	Adoprare	17. 96
Aboriginum Reges Sa-	Adoprio exposititia	18
batus Saga 18. Ma-	Edes	125
lor Tages. 21. Rhoma-	Edes Iouis	134
nessus 29. Amnus	Edes Martis Doism	
Faunigena 31. Faunus	consecrata.	135
Priscus 31. Mars I-	Edes Vestæ	127
talus 32. Picus Iu-	Edificator	144
nior 22. Faunus Iu-	Edilis Curulis	157
nior 33. Latinus 33	Edilitatis Curulis origo	
Aboriginum montano-	153	
rum subregulus Ro-	Egeria Nympha	127
manesses 27	Egritudine animi confi-	
Acarnanes iuvenes 131	ci	190
Arca Laurentia 93. 112	Egyptus 352. unde no-	
Achaicus 427	men.	30
Achencheres. 28	Egyptij	26

<i>Aegyptiorum reges</i>	<i>Harmon</i>	<i>Iupiter</i>	17.	<i>Osiris</i>			
24.	<i>Typhon</i>	24.	<i>Her</i>	<i>culos Lybius</i>	25.		
<i>Cherres</i>	28.	<i>Acherres</i>	29.	<i>Cherres</i>	29.		
<i>Armeus</i>	29.	<i>Pharao Memo-</i>	<i>psis</i>	31.	<i>Zetus</i>	31.	
<i>Amenophis</i>	32.	<i>Ran-</i>	<i>Zes</i>	32.	<i>Ammenephos</i>		
<i>vel Amenophis</i>	33.	<i>Ramesses</i>	<i>Egyptus</i>				
<i>Aegyptiorum regni im-</i>	<i>minutio</i>	34	<i>Aegyptij reges finiti sub</i>	<i>Sparto</i>	28		
<i>Emilia</i>	67	<i>Amylius Paulus</i>	193	<i>Emulia</i>	129		
<i>Aeneas</i>	84. 102. in Italia	<i>venit</i>	33. 86. 87. 88.	<i>Aeneas amissus</i>	107		
<i>Aeneas mors</i>	107	<i>Aeneas post obitum Iupi-</i>	<i>rer indiges dictus</i>	90.	<i>& Pater indiges</i>	108	
<i>Aeneas Syluius</i>	33	<i>Aquiculi</i>	133	<i>Aquimelium</i>	405		
<i>Aquorum urbs capta.</i>	360	<i>Ararium Saturni</i>	97	<i>Es Corinthiacum unde</i>	298. 299		
<i>Ascalapij signum</i>	189	<i>Asculapius Romam ad-</i>	<i>nectus</i>	407	<i>Eras quid</i>	45	
<i>Eras hominis.</i>	130. anno-	<i>rum</i>	19	<i>Eras tertia populi R.</i>	325		
<i>Ethiopia</i>	22	<i>Africa</i>	82. 367	<i>Africanus</i>	180. 379. 380.	421	
<i>Africanus Iunior</i>	384	<i>Africum bellum</i>	366	<i>Agellus</i>	164		
<i>Agrippa</i>	91	<i>Abiasarim</i>	39	<i>Alba</i>	33. 60. 90. 119		
<i>Alba Atys</i>	91	<i>Alba urbs</i>	109	<i>Alba Parens & amula</i>	<i>Roma</i>	109	
<i>Alba diruta, & Albani</i>	<i>Roma vetti</i>	128. 129. 130	<i>Albanus mons</i>	109	<i>Albani</i>	398	
<i>Albani Romanis subij-</i>	<i>ciuntur</i>	128. 129. 130	<i>Albulæ</i>	56	<i>Alemannus</i>	27	
<i>Alesia</i>	328	<i>Alexander</i>	85. <i>Ephesus</i>	102. <i>Macedonum</i>	184	<i>Alexandra</i>	43
<i>Alexia</i>							

I N D E X.

<i>Alexia</i>	251	<i>Ancus Marcius</i>	131. 132
<i>Alienigena hostis</i>	178	<i>Angerona</i>	69
<i>Aliensis</i>	408	<i>Anienis</i>	113
<i>Allobrox</i>	29	<i>Annaleus</i>	43
<i>Allobroges</i>	218. 247.	<i>Annibal Carthaginensis</i>	
308		dux 418. Dux Pœnorū	
<i>Alpes</i>	56. 253. 344	133. transit Alpes	167.
<i>Alpes media perfracta</i>		<i>Annibalis cum Scipio-</i>	
281		no colloquium	184.
<i>Alpium diuiso</i>	66	<i>Annibal semet laudat</i>	
<i>Alpini</i>	348	185. <i>Annibalis pa-</i>	
<i>Alteus</i>	26	tientia in perferendis	
<i>Aluei</i>	28	laboribus militaribus	
<i>Ambiorix</i>	250	168. <i>Annibalis mors</i>	
<i>Ambitio</i>	336	189	
<i>Ambrones</i>	388	<i>Annuli</i>	135
<i>Amazones</i>	115. incen-	<i>Annuli Romanorum Ca-</i>	
derunt Templum Dia		sarum	170
na Ephesia	33	<i>Annona cura</i>	148
<i>Amiterni</i>	59	<i>Annus</i>	126. 127. quid
<i>Ammenepheas vel Ame-</i>		et quotuplex	45
nophis	33	<i>Anni Solares</i>	31
<i>Amnes</i>	59	<i>Anseres Capitolini</i>	152
<i>Amnus</i>	34	<i>Antemnates</i>	118. 122. 124
<i>Amnus Iannigena</i>	31	<i>Ansur</i>	60
<i>Amor immaturus</i>	129	<i>Antenor in Italia ad-</i>	
<i>Amphion</i>	31	uentus	85. 86
<i>Amphitryo</i>	33	<i>Anteus</i>	24. interfectus
<i>Amulius</i>	91. 111. inter-	25	
fectus	113	<i>Antiochus Rex Syria</i>	
<i>Amyntes</i>	30	424	
<i>Anchises</i>	24	<i>Antonini duo</i>	352
<i>Ancilia</i>	126	<i>Anthenio pastor</i>	334
<i>Ancona</i>	58	<i>Apennina unde dicta</i>	56

<i>Apennini montes</i>	56.	<i>Arca lapidea</i>	140
83. eorum diuifio		<i>Arcania</i>	132
66		<i>Archimedes</i>	173
<i>Africa</i>	345	<i>Ardere capat</i>	137
<i>Apis</i>	34. 56	<i>Ardor Principis</i>	
<i>Apium</i>	104	144	
<i>Appenninum</i>	167	<i>Aremulus Syluius</i>	
<i>Appiola</i>	133	110	
<i>Appius Claudius Cau-</i>		<i>Arctia deificata</i>	23
<i>dex</i>	416	<i>Arctium</i>	55
<i>Ap. Claudius Tacus</i>		<i>Argentum factum</i>	
414		161	
<i>Appuani Ligures</i>	61	<i>Argenti vfus quan-</i>	
<i>Apuani</i>	66	<i>do Roma cepit</i>	
<i>Aqua calida & frigi-</i>		162	
<i>da</i> 218. <i>Aqua Clau-</i>		<i>Argileta</i>	74
<i>dia</i> 157. <i>Aqua falfa</i>		<i>Argi</i>	31
<i>stagni</i> 105. <i>Aqua</i>		<i>Argens</i>	74
<i>Sextia</i> 218. 309.		<i>Argonautis</i>	57
<i>Aqua sulphurea</i>		<i>Ariouiftus</i>	321
76.		<i>Aristobulus</i>	199
<i>Aqua in vsum Sacro-</i>		<i>Arius VI. Affyriorum</i>	
<i>rum</i> 111. 124		rex	20
<i>Aquila</i>	135	<i>Arma iuuenum</i>	
<i>Aqustani</i>	321	120	
<i>Ara maxima</i> 99.		<i>Armorum & religionis</i>	
100		<i>studium</i>	131
<i>Arabes</i>	352	<i>Arma ferre</i>	136
<i>Aralius VII. Affyriorum</i>		<i>Arma rubiginem aut</i>	
<i>rex</i>	21	<i>fitum sentire</i>	278
<i>Arana</i>	25	<i>Armatrius</i>	32
<i>Aratrum inuentum</i>		<i>Armenia</i>	18
19		<i>Armenia</i>	352
<i>Arbares</i>	37	<i>Armeni</i>	21
		<i>Armenus</i>	

I N D E X.

<i>Armeus</i>	<i>Dandus</i>	6.	<i>Arius</i>	20.
29		7.	<i>Aralius</i>	21
<i>Armenia</i>	32	8.	<i>Baleus</i>	<i>Xerxes</i>
<i>Arni</i>	25	22		
<i>Aruum & Arni</i>	<i>Ia-</i>	9.	<i>Armatrius</i>	22
<i>na</i>	17	10.	<i>Belochus</i>	23
<i>Arpe</i>	59	11.	<i>Balaus</i>	24
<i>Ars bellandi</i>	129	12.	<i>Altadas</i>	25
<i>Artifex militia</i>		13.	<i>Mamitus</i>	26
144		14.	<i>Mancaleus</i>	26
<i>Aruerui</i>	251. 308.	15.	<i>Sterus</i>	27
323		16.	<i>Mamelus</i>	27
<i>Aruines</i>	59	17.	<i>Sparetus</i>	28
<i>Aruns</i>	34	18.	<i>Ascatades</i>	29
<i>Ascalonita</i>	18	19.	<i>Amyntes</i>	30
<i>Ascanius</i>	33. 84. 90.	20.	<i>Belochus</i>	<i>Iunior</i>
108		31		
<i>Ascatades</i>	39	21.	<i>Belopares</i>	31
<i>Ascrapides</i>	37	22.	<i>Lamprides</i>	31
<i>Ascalum</i>	59	25.	<i>Taunia</i>	31
<i>Asyrius</i>	45	27.	<i>Sofarmus</i>	32
<i>Asdrubal</i>	170. 421.	28.	<i>Tauranes</i>	33
<i>Asdrubalis</i>	<i>uxor & li-</i>	29.	<i>Teuteus</i>	33
<i>beri</i>	297	30.	<i>Tyneus</i>	33
<i>Asia</i>	38. 82. 291. 349.	31.	<i>Dercilus</i>	33
386		32.	<i>Eupales</i>	33
<i>Asiaticus</i>	187. 280. 423	33.	<i>Laosthenes</i>	37
<i>Affacarus</i>	84	34.	<i>Pyrithidias</i>	37
<i>Asyria</i>	<i>reges à Mera-</i>	35.	<i>Ofareus</i>	37
<i>sthene collecti</i>	36	36.	<i>Ofraganeus</i>	37
<i>Asyriorum</i>	4. <i>regnatrix</i>	37.	<i>Ascrapides</i>	37
<i>Ascalonita</i>	<i>Semira-</i>	38.	<i>Tonosconcolerus</i>	
<i>mius</i>	18. 5. <i>Zameis</i>	<i>Ni-</i>	<i>alias</i>	<i>Sardanapalus</i>
<i>nias</i>	19	37		

I N D E X.

<i>Assyriorum regni decre-</i>		<i>Auaricum</i>	251. 323
<i>tio</i>	34	<i>Audacia ultima homo</i>	
<i>Assyriacum regnum bi-</i>			234
<i>partitum & ad Me-</i>		<i>Auentinum</i>	60
<i>dos & Babylonios &</i>		<i>Auentinus</i> 91. unde di-	
<i>inde ad Persas trans-</i>		<i>ctus</i> 115. <i>Auentinus</i>	
<i>latum</i>	37	<i>mons ciuitati adiectus</i>	
<i>Astapa</i>	176		132
<i>Asterius</i>	31	<i>Auentinus Syluius</i>	111
<i>Astronomia</i>	18	<i>Augures</i>	126
<i>Astrolabium</i>	46	<i>Augurum collegium</i>	157
<i>Athena obfessa</i>	181	<i>Auguratus sacer</i>	135
<i>Athena occupata</i>	231	<i>Augurium</i>	134
<i>Athenienses regnū exorsi</i>		<i>Auguriorum peritia</i>	135
	28	<i>Augustus Imp. Orbem</i>	
<i>Atheniensium reges Ce-</i>		<i>tripartitò diuise</i>	78
<i>crops Priscus</i> 28. <i>Pan-</i>		<i>Augustalis Turthena</i>	
<i>dion</i> 31. <i>Egeus</i> 32.			55
<i>Erietheus.</i>	31	<i>A. Attilius Calatinus</i>	
<i>Athalia</i>	39	416. <i>A. Cornelius</i>	
<i>Atlas</i>	34	<i>Cossus</i> 409. <i>A. Post-</i>	
<i>Ato</i>	29	<i>humius dictator</i> 147.	
<i>Arnebates</i>	248	<i>Aulus Postumius</i>	
<i>Atria, à quo Adriaticū</i>			404.
<i>mare</i>	58	<i>Aurea aras quare sic di-</i>	
<i>Attius</i>	34	<i>cta</i> 71. <i>Aurea vita</i>	
<i>Attali mors</i>	385		48
<i>Attica</i>	24	<i>Aurelianum urbis iter</i>	
<i>Attici</i>	52		78
<i>Attilius Calatinus</i>	165.	<i>Aurei seculi felicitas</i>	78
<i>Attilius regulus</i>	164	<i>Aureus sinus</i>	317
<i>Attius Ranius augur</i>		<i>Aurunus</i>	20. 21
	134	<i>Auson.</i>	28
<i>Atys</i>	91	<i>Ausones</i>	51
		<i>Auspi-</i>	

Auspicato mœnia ponere

117

B

B *Abylonia* 18. 353.

Babylonia fundamenta 49. *Babylonia administrata ab*

Belocho 37

Babyloniarum reges regno Assyriaco diuisi 38.

*Bacchanalia quando introducta, & eorum de-
testatio* 159

Bactriani 20

Baleus 24

Baleus Xerxes 22

Baleares 217

Baleares, Balcaricus 319

Bararium 59

Bardus 21

Bardus Iunior 23

Barzanes 17. 18

Belge 248. 321

*Beligici, à Beligio rege ita
dicti* 27

Beligius 27

Bellandi ars 129

Bellator 144

Bellonaci 251

Bellum Achaicum 298.

Aetolicum 291. 381.

Albanum 129. 130. *Al-*

lobrogicum 308. *Asia-*

ticum 290. 380. 386.

Asiaticum cum Ari-
stonico 304. *Balea-*

ricum 319. *Britan-*

nicum 400. *Cari-*

linarium 342. 399.

Cimbricum 308. *ciuile*

28. 331. &c. 390. *ciuile*

cum Lepido 341. *Cre-*

ticum 318. 397. *Etruscum*

cum rege Porfena 236.

258. 265. *Faliscum*

258. 370. *cum Fidenat-*

ibus 258. *Gallicum*

247. 248. 260. 279.

320. 386. 399. *Gallo-*

gracum 292. *Hispa-*

nienfe 199. *Hispani-*

cum 299. 384. 393. *Il-*

lyricum 166. 279. 295.

Istriticum 29. *Iugurthi-*

num 220. 305. 387. *La-*

tinum 131. 133. 257. 263.

Ligusticum 278. *Ma-*

cedonicum 181. 379. 384.

394. 396. *Macedoni-*

cum primum 287. 288.

Macedonicum secund-

um 293. *Macedonicum*

tertium cum Andrisco

295. *Marianum* 336.

Marsicum 102. *Mi-*

thridaticum 312. 390.

396. *Numatinum* 385.

I N D E X.

Parricidiale	336	tiocli	289. 379
Parthicum	324. 400	Tarentinum & cum	
Pelasgicum	52	Pyrrho rege	266.
Persicum	293. 381	Teutonicum	308.
Philippitum	287.	Thracium	311
288		Tigurinum	308. 311
Picenum	270	Vulfinense	270
Piraticum	316. 397	Bellum in compendium	
Piraticum finitum à		mittere i. pauci prali	
Pompeio	245	exitum committere	
Punicum	162	129. rem paucorum cer-	
Punicum primum		tatione finire	130
273.		Bellum & Pacem eodem	
Punicum secundum		sinu asferre	280
167. 280. 372		Bellorum Romanorum	
Punicum tertium		multitudo & magni-	
198. 296. 383		tudo	115. 116.
Punicum tertium finitum		Belochus	37
201		Belochus iunior	31
Sabinum	118. 128.	Belopares	31
263		Belus	42
Sallentinum	270	Belus Iupiter	36.
Samnitum cum Roma-		Beli Iouis Pontificium	
nis	154. 156. 188. 263	23.	
265. Scythis illatum		Beneuentum	171
à Perside	37	Bergomi	52
Sertorianum	240.	Berosus 30. qualis	36.
340		Betulonia	52
Seruire	149. 212.	Bibliotheca Sufiana	37
242. 332		Binomij	40.
Seruire confectum	225	Birhynia	350
Sociale	226. 227. 331	Bituriges	251. 323
Spartacium	334. 395	Boij	57
Syriacum regis An-		Bolursena	52.

I N D E X.

Bôn	34	manis	117. 120.
Bononia	58		122
Bos auratus	150	Canum aut Calum diu-	
Bos locutus	185	dere	331
Bas mira magnitudi-		Caieta Portus	103
nis	139	C. Claudius Nero.	
Botigon	58		421
Brentensia	86	C. Fabricius.	160
Breuiologium	34	C. Flavius Fimbria	
Breuitatis excusatio	116.		432
44		C. Gracchus	129
Britannia	249. 320. 322.	C. Hostilius Manc-	
Brundisium	59	nus.	426
Brutij.	178	C. Licinius Stolo.	
Brygus	20		400
Bulla vide pretexta.		C. Lutatius Catulus	
Busiris	24		417
Busiris interfectus	25	C. Manlius Vulso	
Byzantium	131		424
		C. Marcius Coriola-	
		nus	406
		C. Marius parer	421.
		Et filius	432
		C. Seruilius Hala	
			150
Cacus	110	Calabria	59
Cadmus.	32	Calamitosa virtus	
Cadmus Thebæ expul-			340
sus.	31	Calulatorum mor.	
vide Menophis			144.
Cadmi plures	47	Cales	159
Cæli qui.	45	Callaci	387
Calvus Collis.	75	Colliditatis acerrima vit.	
Calvus Mons mænij's Ro-			391
manis clausus	128.		
130			
Caninefci, victi à Ro-			

I N D E X.

<i>Callidus rex</i>	129	<i>tem pontiffoes</i>	42
<i>Calones</i>	222	<i>Capua</i>	68
<i>Calumbus</i>	53	<i>Capuani</i>	60
<i>Cambyfes</i>	37	<i>Caput Belli</i>	276
<i>Camboblaſcon</i>	27	<i>Caput inuentum in fun-</i>	
<i>Cameſena</i>	55. 56	<i>damentis templi Iouis</i>	
<i>Cameſena</i>	60	<i>Capitolini</i>	142
<i>CamEſennus</i>	17	<i>Caput ardere</i>	137
<i>CamEſennus Aſſyrios in</i>		<i>Capita papanerum</i>	141
<i>uadit</i>	20	<i>Capijs</i>	84. 91
<i>Camafes</i>	34	<i>in Carcere mortuus</i>	178
<i>Camillus, ſecundus Ro-</i>		<i>Carceres Ioakin</i>	40
<i>mulus dictus</i>	360	<i>Carcerare</i>	140
<i>Canuſium</i>	59	<i>Caria</i>	350
<i>Campus Martius à Iu-</i>		<i>Cariara</i>	55
<i>nio Bruto conſecratus</i>		<i>Carmania</i>	25
146		<i>Carmentis</i>	98
<i>Candidatus</i>	225	<i>Carminum inuentor</i>	21
<i>Canna, & Cannenſis pu-</i>		<i>Carnute</i>	323
<i>gna</i>	373	<i>Carthago 285. Carthago</i>	
<i>Cannenſis pugna</i>	169	<i>condita 115. & Car-</i>	
<i>Caperus</i>	91	<i>thaginienſium origo</i>	
<i>Capina</i>	62	162	
<i>Capitolium 56. 60. 152.</i>		<i>Carthago caput belli 276.</i>	
<i>vnde dictum 67. à</i>		<i>Carthago oppugnata</i>	
<i>Numa conſtructum</i>		<i>202. capta 376. ſemi-</i>	
<i>127. Capitolij dedica-</i>		<i>ruta 297. an Carthago</i>	
<i>tio</i>	147	<i>deſtruenda 201. Car-</i>	
<i>Capitolinus</i>	409	<i>thago euerſa</i>	383
<i>Capitolinus mons</i>	68	<i>Carthaginis magnitudo,</i>	
<i>Cippadoces</i>	350	<i>& interitus 297. 298.</i>	
<i>Captiuitas hoſtium</i>	223	<i>Carthaginis reparatio</i>	
<i>Captiuitas Iſrael ſoluta</i>		<i>386. Carthago Noua</i>	
<i>ante & poſt Captiuita-</i>		<i>expugnata</i>	174
		<i>Cartha-</i>	

I N D E X.

- Carthaginis infelicitas* 27. *Beligius ibid.*
287 *Iassus Ianigena 28.*
Carthaginenses sedifra- *Allobrox 29. Rho-*
gi 200 *mus 31. Paris 31.*
Carthaginienses infesti Ro- *Nannes 32. Lemar-*
mano Senatus, obius *nus 32. Galatus iu-*
legationis cōtemptrum *nior 32. Olbius ibid.*
199 *Francus 33. Rhemus*
Carthaginiensium fœdus *33*
cum Romanis 154 *Celte Rex 24.*
Caspj 20. montes 26. *Celtiberia 24. 25*
48 *Celtiberi 19. 20. 24. 172.*
Cassianum urbis iter 79 *300*
castrametari 185 *Celtiberorum Reges Ibe-*
Catalina 399 *rus 18. Iubalda 19.*
catenis vinculus 178 *Brygus 20. Brynus*
Catina origo 125 *ibid. Tagus Orma*
Caudex 416 *22. Deabus 23. Be-*
Caudina furca 156. 264 *tus 23. Lonnimus*
Caudina furcula 412 *23. Hispalis 24. Ga-*
Cadium 310 *lates 25. Hercules*
Cecrops priscus 28 *26. Kirim 26. Sy-*
Ceculus cognomento, Sa- *corus 27. Sicanus*
turnus Iunior 32 *ibid. Ciceleus 28. Lu-*
Cecynna 35 *sius 29. Testa. Ly-*
Celius 34 *bis Triton 31. Rho-*
Celte 18. 20. 24. 47 *mus 32. Talatius*
Celtarum Reges Ma- *ibid.*
gus 18. Sarron 29. *Celtibericus 300*
Dryus 21. Bardus ib. *censura aspera 244*
Longus 22. Bardus *censuræ origo 358. isq. sa-*
iunior 23. Lucus 24. *pius Roma æt. us 149.*
Celte ibid. Galates 26 *158. 159. 160. 161. 162.*
Harbon. ibid. Lugdus *164. 165. 166. 175. 179.*

I N D E X.

244. 361. 366		Claudius Marcellus	171
Centurio	172	Clodij accusatio	247
Cereris sacrarium	121	Clusium novum	63
Chalcedon	131	Cn. Pompeius	236
Chencre	28. 29	cognomen	152
Cherres	29	collegium Augurū	157
Chronographia quemad-		Collaria	133
modum scribenda	36	collum Romanorum no-	
Cibicinus	35	mina vetera	77
cicatrices honestas	225	Colonia 17. 59. 132. 190.	
Cicleus	28	deducta 157. 159. 161.	
Cicero	225	162. 163. 165. 166. 167.	
Cilices	351	187. 189. 217. 218	
Cilicia	394	Colonia in Italia facta	
Cimbri	310. 387. 388	110. prima Italia 55.	
Cisapennina Italia	56	Verulonica	24
civium numerus Roma,		Coloniarum mutatio	21.
Vide Censur.		23	
civili: are donari	29	Colonias mittere	26. se-
civitas consanguinea	129	minare 32. transpor-	
clides magna	222. &	tare	51
notabilis	219. 223. 224.	Comensenses	26
234		Comenus 17. Gallus	
clades Asiatica	314	34	
Clavia virgo	147. 403	Comi	98
clangor anserum	152	Comitium	195
classu	21	Comitia sublata	244
classis Carthagenensium		concordia studium	235
161. Græca 59. Ro-		coniuratio Catilinaria	
mana direpta	159	247	
Claudia virgo Vestalis		consanguinea civitas	129
420		Constantinopolis	131
Claudianum urbis iter		Consules	252. 255
75		Consuetum origo	146
		Consuetudo	1

I N D E X.

<i>Consules primi creati</i> 355	<i>Cretes</i> 319. 336
<i>Consul primus Roma</i>	<i>Cretecus</i> 347. 397
401. <i>solus</i> 251	<i>crimen Regni</i> 148
<i>de Consulibus Rom.</i> 146	<i>Croroniensis</i> 53
<i>de Consulibus ex Magni</i>	<i>in Crucem tolli</i> 163
<i>Cassiodori Chronico ad</i>	<i>cruciatibus atterere</i> 140
<i>Theodoricum Regem</i>	<i>crudelitas</i> 316
440	<i>crudelitas Sylla</i> 238
<i>contumacia Numinis</i>	<i>Crustimini</i> 118. 122.
142	124
<i>Coribani</i> 34	<i>Cullicus</i> 224
<i>Corinthus</i> 384. <i>capta</i>	<i>cunctator</i> 283. 408
298	<i>Cures</i> 126. 127
<i>Coriolum captum</i> 148	<i>Curetes</i> 19
<i>Coriolanus ibid.</i> 258. 406	<i>Curiaj trigemini</i> 128.
<i>Coritus</i> 18	129. 130
<i>Corniculum</i> 136	<i>Curitis</i> 65
<i>Corfica</i> 345. 367	<i>Cursellum</i> 59
<i>coruus</i> 154	<i>cursor</i> 412
<i>Corui</i> 416	<i>Curules</i> 135
<i>Coruinus unde dictus</i>	<i>Curtius</i> 154
154. 262. 362. 411	<i>Cybeles</i> 29
<i>Corybantus</i> 29	<i>Cydnus</i> 23
<i>corem nouacula Attius</i>	<i>Cymeis</i> 22
<i>Neuius pracidit</i> 134	<i>Cyminia iuga</i> 62
<i>Cranus Crana</i> 17	<i>Cynoscephala</i> 289
<i>Cranus</i> 20	<i>Cyprus</i> 351
<i>Cranus Coritus creatus</i>	<i>Cypri denicti</i> 320
19	<i>Cypselus Tyrannus</i> 135
<i>Cranus Ræmon</i> 34	<i>Cyprius vicus</i> 137
<i>Creta</i> 25. 347	<i>Cyrenas</i> 352
<i>Creta Rex I. Asterius</i>	<i>Cyrus</i> 37
31	<i>Cyrus Persarum Rex</i>
<i>Creta Rex Minos</i> 31	140

I N D E X.

D		Desiderij Regis Italiae	
Daci	348	dictum	79.80
Dalmatia	387	desolatio	40
Dalmati	391	Deucalion	49
Danae gentes	57	Deus Inuus 98. Quiri-	
Danaus	29. 30	nus 125. Tiberinus 78.	
Danubius.	57	Varicanus 55. Unus	
Dardana, Dardania,		294. Vulturnus 78	
Dardanide	82	Deo incitante	278
Dardania Rex Tros	31	Dij Manes	266
Dardania regnum	29	Diana Ephesia	33
Dardan	28. 29. 30. 82.	Diana templum, Vide	
Dardani	348. 391	Templum.	
Darius.	37	Diapolitani	33.
David regnat	114	Dictator 147. 149. 252	
Dea Ageria.	126.	Dictator Albanorū 128.	
Deabus.	23.	404.	
decantare	39	Dictatorem dicere	165.
decima prada	151.	Dictatores	344.
Decemviri	252. 407.	Dictatura	357
Decius Mus.	415	dies fasti nefasti	126.
deslorare	30.	diluvium 97. Iani 29.	
deificare	23	maximum 30. in	
Doionarus	242	Theffalia non ex im-	
delectum. acerbè facere		bribus, sed ex montiū	
154.		obscuratione rupta	28
delectum habere	161.	Dionysius Hammonis Fi-	
deliria muliebres	21	lius.	17.
Delphini	52.	Dirim.	55.
Demetrius	190	disciplina militaris	129.
denominare	74.	Disti Patri ludi facti.	201.
deperire amore alicuius		divinationes	18.
189.		divinorum peritia	31.
Derckius.	22.	divitiarū contemptus	413.
		Dodona	

I N D E X.

Dodon	28	Epirotæ	347
dominandi cupido	327	epitaphium Hannibalis	
Dores	52	418	
Doria	67	Equiculi	64
Dryus	21	equi pernices	129
Ducarus	242. 336	Equus Tuscus	35
Duilius Imperator	275	Equites Romani	125
Duillius	366	Erietheus	31
Duilus	416	Erichthonius	83. 31
Dux militum	173	Eridanus	22. 23
Duces Israel	24. 42	Etalus	34
Dynastia	29	Etruria	53. 60
		Etruria gens prima	61.
		secunda 62. tertia 63	

E

Eburones	321	Etrusia	53
ebullire	24	Etruscum	61
edictum	155. 156	Etrusci	53
Egeus	32	Euander	33. 89. 98
Elbius Tuscus	35	Eubea	298
Electra	27	Europa	82
elephanti	267. 365	Exinius finis	103
elephanti cxxx.	368	Exquilia	137
elephantorum inusitata		Exquilinum	60
facies	160		

F

Eliaum	39	Fabij	113
Elicius Iupiter	130	Fabij C C C V I.	403
Elili	39	Fabricius 415. eius laus	
Elyb	ibid.	365	
Emathiorum Rex I. Ma		Falisci 359. obfessi	151
cedon	23	Fallaris	62
emere magistratum	225	fames honorum	336
Enah y Luby	34	fames Roma	1110
Enianum	62	farrea mensa	104
Enotrius Archas	51. 56		

I N D E X.

<i>fascis</i> 135. xxiiij. 239	<i>roliomocuit</i> 167
<i>Faunus</i> 98. <i>lunior</i> 33.	<i>funale</i> 169
<i>Trifon</i> 31	<i>funalia pralucere</i> 278
<i>Faufulus</i> 112. 119	<i>funebriu pompa</i> 28
<i>Februarius</i> 127	<i>furca Caudina</i> 156
<i>Felix</i> 435	<i>furcula Caudina.</i> 412
<i>Felfinus</i> 34	<i>Furius Camillus Rema</i>
<i>Felfina</i> 58. 67	<i>Gallus expulit</i> 152
<i>Feriale ius</i> 133.	<i>Fury Camilli mors</i> 153.
<i>Fidenates</i> 118. 122. 124.	
128. 130. 359	
<i>filium verberare</i> 141	<i>Gabij à Tarquinio Su-</i>
<i>filius Cæli & Terra</i> 94	<i>perbo fraude superati,</i>
<i>flamen Martialis</i> 165	<i>& cruciatibus affecti</i>
<i>Flamines tres</i> 127	140
<i>Flaminium urbis iter</i> 79	<i>Galata Asia</i> 38
<i>Pere muliebriter</i> 239	<i>Galatha veteres</i> 47
<i>fodinurum auri inuentor</i>	<i>Galatas iunior</i> 32
<i>Deabus</i> 23	<i>Galates</i> 25.
<i>funeratores</i> 228	<i>Galathem puer</i> 26.
<i>Forum Rhomanum</i> 75	<i>galea</i> 154
<i>fragmenta subfelliorum</i>	<i>galeri quid</i> 47
214	<i>Galerifus</i> 35
<i>Francus</i> 33	<i>Gallatia</i> 350
<i>Patricidium</i> 24	<i>Gallia</i> 346. <i>Emilia</i>
<i>frans Penorum</i> 163	58. <i>Aurelia</i> ibid. <i>Bia</i>
<i>Frerum Augustum</i> 173	<i>nora</i> 57. <i>Cisalpina</i> 57.
<i>Fuges inuenta</i> 19. in	67. <i>Ciffadana</i> 57. 67.
<i>Gracia</i> 99	<i>Flaminia</i> 58. <i>Toga-</i>
<i>Gumentum</i> 150. inuen-	<i>ta</i> 58. 67
<i>tum</i> 19	<i>Galliarum fitus</i> 248
<i>fulgura</i> 118. <i>flammaru</i>	<i>Gallus quid</i> 47
107	<i>Galli</i> 55. 278. 363. 370. à
<i>fulmen</i> 123. 130. <i>Capi-</i>	<i>Galatibus dicti.</i> 26
	<i>Galli</i>

I N D E X.

Galli Aureliani & Emilianiani 63. Insubres 166. montani 167. Senones 159. 359. Tigurini 221. Transalpini 316. casti 166	Gracorum imperiū quando ortum 38. leuitas 64. & fabulositas 70
Galli Alpes transcendunt 57. Romam ceperunt 152. uicti 361	Grammatica praecepta ab Homero inuenta 50
Gallorū proles prima 66	Gryphonj 28
Gallogracia 350	Gymnasia 319
Gallograci 47	
gaudio matres mortuae 168	H.
Gedrosia 25	Hadria 59
Genua unde dicta 61	Hadrianus 352
Geometria 50	Hadriaticum mare 57
Gergouia 251. 323	Hammon Iupiter cognominatus 19
Germania dua 254. situs & mores 248	Hanno 170.
Germani 320. 321	Harbanus 53
Germanorū Rex I. Manlius 19	Harbon 26.
Gigas Ligurgus 23	hastæ 65
Gigantes 23. deleti in Italia 25. depressi 23	Hebraei 28. afflicti 43
Gladiatores 242	Hebraeorum regnū ab Herode occupatum 49
Gracchuria. 191	Helenus 87. 88
Gracia 45. 347. magna 65. rudis 81	Hellepontus 350.
Gracum ingenium 134	Hellinica 45
Graci 54. uirum inuenierunt 11. 29. menda 66.	Heluetj 221. 248. 320.
	Heracles 26. Lybius 25.
	Herculanea pars 99.
	Hercules 45. 61. 62. 99. 100
	Hercules Alemannus 27.
	Amphytryonis 32
	heri 40
	Herminon 21
	Herodes Tyrannus 43

I N D E X.

<i>Hesperia</i>	56	<i>hybernacuta</i>	158.
<i>Hesperij</i>	26	<i>I</i>	
<i>Hester</i>	41	<i>Ianacula</i>	56
<i>Hiero</i>	371	<i>Ianiculus</i>	70
<i>Hicrosolyma subacta</i>	246	<i>Ianiculus amnis</i>	17
<i>Hispalus</i>	25	<i>Ianigena</i>	17. 21. 28
<i>Hispania</i>	284. 285. 345.	<i>Ianigenarum Reges, Sa-</i>	
384		<i>barius Saga</i>	19. <i>Cra-</i>
<i>Hispania Romanis subdi-</i>		<i>nus</i>	20. <i>Aurunus</i>
<i>ra</i>	176. <i>iterum amissa</i>	<i>Sicanus</i>	23. <i>Aurunus</i>
<i>à Romanis</i>	173. <i>Ro-</i>	<i>21. Lestrigon</i>	24. <i>Tu-</i>
<i>manis restituta</i>	243	<i>scus</i>	26. <i>Alteus</i>
<i>Hispania & Africa frero</i>		<i>26. Kij</i>	
<i>angusto dirimuntur</i>	172	<i>rim</i>	27. <i>Morgetes</i>
<i>Hispania</i>	299	<i>27. Cāoblascon ib. Iasius</i>	
<i>Histria</i>	56	<i>ibid. Turrhenus</i>	29.
<i>Holofernes</i>	41	<i>Abas</i>	31. <i>Tarquon</i>
<i>Homerus Poëta</i>	114	<i>Triscus</i>	31. <i>Oscus</i>
<i>Homeri</i>	46. 49	<i>32. Veibenus</i>	
<i>Horatius Cocles</i>	147.	<i>32. Tar-</i>	
402. <i>parricida</i>	129.	<i>chon secundus</i>	<i>ibid.</i>
130		<i>Tarchon iunior</i>	33. <i>Py-</i>
<i>Horatij trigemini</i>	128.	<i>pinus</i>	<i>ibid. Nycius</i>
129. 130		<i>Fesulanus</i>	<i>ibid. Thy-</i>
<i>Horchia</i>	23	<i>berinus</i>	<i>ibid. Mezen-</i>
<i>honorum fames</i>	336	<i>11us</i>	<i>ibid. Tifseus</i>
<i>hostis fraus</i>	172	<i>34. Annus</i>	<i>ibid. Felsi-</i>
<i>hostis alienigena</i>	178.	<i>Annus</i>	<i>ibid. Bon</i>
<i>transmarinus</i>	363	<i>ibid. Arius</i>	<i>ibid. Mar-</i>
<i>Hostus Hostilius occisus.</i>		<i>34. Etalus</i>	<i>ib. Celius</i>
124		<i>ibid.</i>	
<i>Hyarbas</i>	26. 21	<i>Ianigenarum duodecim</i>	
<i>hyberia</i>	179	<i>populi duodecim du-</i>	
<i>hyberna commutare</i>	179	<i>ces profecti</i>	29
		<i>Iasius</i>	23
		<i>Ianna unde dicta</i>	72
		<i>Iannarius</i>	

I N D E X.

<i>Ianuarius</i>	127	<i>Imperij scutum</i>	233
<i>Ianus</i> 17. 55. 56. 72. 94.		<i>impotentia Equeſtris Or-</i>	
<i>ex quibus ſit ortus pa-</i>		<i>dinus</i>	226
<i>rentibus</i> 42. <i>Gemi-</i>		<i>incendium in Theſſalia</i>	
<i>nus</i> 125. 126. <i>iunior</i>			28
32		<i>inceſtus Virginis Veſta-</i>	
<i>Ianus Pater</i> 18. 97. <i>qua-</i>		<i>lis</i>	155. 166. 167
<i>drifrons</i> 65. 74. <i>Va-</i>		<i>inceſtus Virginum Veſta-</i>	
<i>dymon</i>	53	<i>lium</i>	169. 220
<i>Iani diluvium</i>	29	<i>Incuba</i>	17
<i>Iafius Ianigena</i>	28	<i>indemnatus ciuis</i>	219
<i>Iafius Samotrax</i>	32	<i>index</i>	150
<i>Iberus</i>	19	<i>indicium</i>	161
<i>Idea mater</i>	178	<i>India</i>	24
<i>Ieſus Pontifex</i>	41	<i>Indi</i> 22. <i>in Babylonio-</i>	
<i>ignis ſempiternus</i> 19. <i>Ve-</i>		<i>rum poteſtatem reda-</i>	
<i>ſtalis</i>	125. 126	<i>cti</i>	24
<i>ignis Veſtalis extinctus</i>		<i>Indiges Iupiter</i> 90. <i>Pa-</i>	
191. 176		<i>ter</i>	108
<i>Illyrici</i> 394. <i>ſubacti</i>		<i>infans expoſita</i>	17
156		<i>infantia populi Romani</i>	
<i>Illyricum</i>	347	<i>ſub Regibus</i>	116
<i>Illyrij</i>	371	<i>infelicitas Carthaginis</i>	
<i>Ilius</i>	32. 83	287	
<i>Ilium, Ilienſes</i>	83	<i>ingenium Græcum Itali-</i>	
<i>imber</i>	118	<i>cu artibus miſcere</i> 134	
<i>imbres</i>	107. 286	<i>Ingenuorum inſignia</i> 136	
<i>immaturus amor</i>	129	<i>InGhaenon</i>	20
<i>immortalitas</i>	107	<i>iniquus locus</i>	202
<i>immunitate donari</i>	43	<i>inimicitia in amicitiam</i>	
<i>Imperator</i>	302	<i>mutata</i>	188
<i>Imperatoris nomen</i>	419	<i>initiare</i>	181
<i>Imperatores Rom. quot</i>		<i>iniſtamenta</i>	26
344		<i>iniuria auita</i>	111

<i>innocens damnatus.</i>	179	<i>Israeliticum regnum</i>	32.
<i>infans</i>	284		39
<i>inscriptio columna à Se-</i>		<i>Istcuon</i>	20
<i>miramide facta</i>	46	<i>Istri</i>	22. 372. <i>subacti</i> 166
<i>insepultus in flumē proie-</i>		<i>Istrus</i>	23. 57
<i>ctus</i>	214	<i>Italia</i>	24. <i>Cisalpina, e-</i>
<i>insidia</i> 172. <i>Punica</i>	284	<i>iusq; diuisio</i>	67. 68.
<i>insigne serpentis</i>	32	<i>Ianigena</i>	29. <i>Enotria</i>
<i>institoria ars</i>	50		59. <i>Orientalis</i> 21. <i>Pri-</i>
<i>Insubres</i>	57	<i>sca</i>	74. <i>Transapen-</i>
<i>insularum populi</i>	350	<i>nina</i>	67. <i>ab Lestrigoni-</i>
<i>interdicti aqua & igni</i>		<i>nib⁹ administrata</i>	24.
	225	<i>ab Osiride deuicta</i>	24.
<i>Inuentor Pater</i>	99	<i>conflagrata</i>	32
<i>inuū montes</i>	288	<i>Italia origo</i>	54. <i>diuisio</i>
<i>inundatio Attica</i>	24.		56. & <i>Chorographia</i>
<i>terrarum</i>	48. <i>lacus</i>	<i>Sempronij</i>	65. <i>finis di-</i>
	151	<i>uisi</i>	59. <i>nomina va-</i>
<i>inundationes plures</i>	47.	<i>ria</i>	56. <i>plana diuisio</i>
<i>Vide Diluuium.</i>			67. <i>imperium</i> 71. <i>la-</i>
<i>Inuus Deus</i>	98	<i>cus</i>	79. <i>populi primi</i>
<i>Io Ægyptia longaua</i>	28	& <i>eorū denominatio-</i>	
<i>Ioakin</i>	39	<i>nes</i>	51. <i>solitudo</i> 34.
<i>Iobus</i>	108	<i>Reges</i>	101. <i>Reges pri-</i>
<i>Ioram</i>	39	<i>sci</i>	97. <i>Reges sub au-</i>
<i>Iosaphat</i>	<i>ibid.</i>	<i>rea atate</i>	34
<i>Ioues</i>	45	<i>Italus Athlao</i>	27
<i>Isauria</i>	350	<i>Ital: oppressi</i>	22
<i>Isauri</i>	351. <i>visi</i>	<i>Italorum Reges</i>	<i>Tusci</i>
	241		27. <i>Iasius Ianigena</i>
<i>Isaurici</i>	317. 394		28. <i>Corybaucus</i> 29.
<i>Isauricus</i>	351	<i>Thurrenus ib. Ocnus</i>	
<i>Isis</i>	18. 21. 25		33. <i>Pyseus Tuscus</i> 34
<i>Israelitarum Reges</i>	29.	<i>Italica artes</i>	134
<i>non seq.</i>			<i>et itinera-</i>

I N D E X.

<i>Itinerarium Urbis in Gal</i>		<i>Lamones campi</i>	68
<i>liam</i>	74	<i>Lamprides</i>	31
<i>Iubalda</i>	19	<i>lauarus</i>	405
<i>Iudai</i> 352 <i>subacti</i> 246.		<i>Laosthenes</i>	37
<i>Iudas Machabaeus</i>	43	<i>Laomedon</i>	83
<i>iugera</i>	153	<i>lapis ad lanam persitan-</i>	
<i>Iulia gens</i>	84. 90	<i>dam</i> 114. <i>tercius</i> 178	
<i>Iulus</i>	84. 90. 108	<i>largitio</i>	331
<i>Iuno Aegyptia</i> 18. <i>La-</i>		<i>Larinum</i>	59
<i>cinia</i>	193	<i>Laron</i>	ibid.
<i>Iunones</i>	45	<i>Lartheniana</i>	62
<i>Iunius Brutus</i> 140. 141.		<i>Larches</i> 32. 33. 34. 62	
142. 143. 146. 401		<i>Larchum dynastia</i>	51
<i>Iuuenta Pop. Rom. sub Ca-</i>		<i>Larumnes</i>	59
<i>saribus</i>	116. 273	<i>lateritius murus</i>	133
<i>Iupiter</i> 17. 45. <i>Elicius</i>		<i>Latina feria</i>	148
130. <i>Eretrius</i> 118.		<i>Latinus</i>	33. 91. 102
<i>Indiges</i> 90. <i>Iustus</i>		<i>Latinus Syluius</i>	110
<i>Aegyptius</i> 24. <i>Ly-</i>		<i>Latini</i> 362. <i>villi, &</i>	
<i>bicus</i> 18. <i>Stator</i> 120.		<i>ad ciuitatem accini</i>	
124		131. 132	
<i>iurare in verba</i>	154	<i>Latinorum dedicto</i>	135
<i>iurifurandi vis</i>	164	<i>Latinorum Reges Alba</i>	
<i>ius diuinum & humanum</i>		33. <i>Ascanius</i> <i>ibid.</i>	
66		<i>Syluius</i> <i>ibid.</i> <i>Aeneas</i>	
<i>iustitia</i>	126	<i>Syluius</i> <i>ibid.</i> <i>Syluius</i>	
<i>ius fetiale</i>	133	<i>Latinus</i>	<i>ibid.</i>
K		<i>Latinorum Reges ex Cas-</i>	
<i>Kicim</i>	86	<i>siodoro</i>	114. 115
L		<i>Latinorum regni incre-</i>	
<i>Labich Horchia</i>	53	<i>mentum</i>	34
<i>lacus Italia</i> 79. <i>Larius</i>		<i>Latium unde dictum</i>	
59. <i>Thrasimenus</i> 168		96	
<i>latitudo, Vide Gaudiu.</i>		<i>Lairo</i>	202

I N D E X.

<i>Lauinium</i> 38. unde di-	quis rediret, nisi post.
ctum 105. 106	decimum annum irri-
<i>Lauinia littora</i> unde di-	ta facta ex causa 212
cta 103	<i>Lex Oppia</i> de cultibus
<i>Laumedon</i> 32	marronarum stringen-
<i>lauica</i> in puppi nata 182	dis 183. <i>Iudicialu</i> 226.
<i>Laurens</i> unde dictus 104	de Muliere herede non
<i>laus propria</i> 185	instituenda 191. de
in <i>Letto</i> eodem accumbe-	Prouocatione ad popu-
re 176	lum lata 147. 158.
<i>Legio Campana</i> 160. 162	<i>Nobilitatis</i> 245. <i>Sum-</i>
<i>Lemannus</i> 32	ptuaria abrogata 183.
<i>Lestrigon</i> 24	ne cui Regi Romam
<i>Lestrigonos</i> ibid. Italia	venire liceat 195. de
pulsi 25	Veneficijs lata 156
<i>Leucas</i> 182	<i>Leges decem Tabularum</i>
<i>Leucopetra</i> 59	149. <i>Frumētaria</i> 226.
<i>Leui</i> 41	<i>Gracchana</i> 327. <i>Per-</i>
<i>legere Italos</i> quis docuit	niciosa 332. <i>Tribu-</i>
primus 99	nicia perniciofa 230
<i>Lex Agraria</i> lata 148.	<i>Lege agere</i> 174
213. 217. 224	<i>Legum studiosus</i> 50
<i>Lex Agraria</i> , qua nemi-	<i>Legibus solutus</i> 206. 212
ni licebat plus 500. iu-	<i>Libarni</i> 25
geribus agri possidere	<i>liberi hostium</i> è medio
153	tollendi 190
<i>Leges Agrariae</i> 226. 227	<i>libertas</i> victis data 162
<i>Lex de ambitu</i> lata 193.	<i>Libertinorum Tribus</i> 166
<i>Annonaria</i> 217	<i>libidines</i> inuenta & au-
<i>Leges Atticae</i> Romam à	cta ab Armatrice 22
legatis allatae 149	<i>libri Numa Pompilij</i> in-
<i>Lex de connubio Patrum</i>	uenti 190. <i>Pontifi-</i>
& plebis 150	cales 100. <i>Sibyllini</i>
<i>Lex ne ad Consulatum</i>	201. 168

Liburna

I N D E X.

<i>Eiburna</i>	366	<i>cinnatus dictator</i>	149.
<i>Liburni Siculi</i>	58	<i>Scipio Asiaticus</i>	423.
<i>Licinia</i>	199	<i>Sextius Plebeius</i>	Con-
<i>Ligures</i> 61. 371. & unde		<i>sul</i>	153. <i>Tarquinius,</i>
<i>dicti</i>	66	<i>Vide Trifcus. Tar-</i>	
<i>Litorem urbis iter</i>	78	<i>rutius</i>	70. <i>Tuscius</i> 35.
<i>Linus Fidenas</i>	35	<i>Valerius</i>	147. <i>Virgi-</i>
<i>Lixa</i>	222	<i>nus Centurio</i>	407
<i>loci in Circo</i>	143	<i>Lucretia</i>	356. 401
<i>Locri</i>	178	<i>Lucretia stuprum</i>	140.
<i>Locrenses</i>	ibid.	<i>cum seq.</i>	
<i>Lomnima urbs Caltibe-</i>		<i>luctus annuus</i>	146
<i>rorum</i>	23	<i>Lucumo</i>	134
<i>Lomnimus</i>	23	<i>Lucumo Clusinus</i>	35
<i>Lomninus interfectus</i>	25	<i>Lucus Daphnensis</i>	354.
<i>Longa urbs</i>	109	399. <i>sacrus</i>	21
<i>Longbardula</i>	79	<i>Luci consecratio</i>	20
<i>Longhola</i>	ibid.	<i>Lucus Rex</i>	24
<i>Luca</i>	62	<i>ludibrium</i>	190
<i>Lucani unde orti</i>	68	<i>ludi</i> 133. 134. <i>Apellina-</i>	
<i>Lucerus</i>	77	<i>res</i> 172. <i>Consualia</i>	24.
<i>Luceres</i>	125	<i>Equitres</i> 120. <i>Lentus-</i>	
<i>L. Aemilius Paulus Ma-</i>		<i>li</i> 242. <i>Quinquen-</i>	
<i>cedonicus</i> 424. <i>eius</i>		<i>nales</i> 189. <i>Scenci</i> 153	
<i>mors</i>	196	<i>ludus lapidem mordicus</i>	
<i>L. Appuleius Saturni-</i>		<i>ferendi</i>	114
<i>nus</i> 434. <i>Cornelius</i>		<i>ludigenus, Rariare</i>	97
<i>Cinna</i> 432. <i>Corne-</i>		<i>Lugdus</i>	27
<i>lius Sulla</i> 435. <i>Lici-</i>		<i>Lugdunum & Lugdu-</i>	
<i>ninus Lucullus</i> 435.		<i>nensis provincia unde</i>	
<i>Minusius</i> 150. <i>Mum-</i>		<i>nomina</i>	27
<i>mius Achaicus</i> 427.		<i>Luna</i>	55
<i>Papyrius</i> 156. <i>Cur-</i>		<i>Lunares nona</i>	55
<i>for</i> 412. <i>Quintius Cin-</i>		<i>Lupa</i>	112. 119

I N D E X.

<i>lupa, id est, meretrix</i>	113	<i>Lyguri Rex Phaton</i>	22
<i>lupanaria unde dicta ib.</i>		<i>Lympha</i>	46
<i>lupercal instituti ibid.</i>		<i>Lyfimachia</i>	290
<i>Lusitani</i>	385		
<i>Lustrum eiusq; primus</i>		<i>M</i>	
<i>inventor Servius Tul-</i>		<i>Macedonia</i>	194. 293.
<i>lus 136. 137. 138. con-</i>			347. 348. 395. 397. <i>vn</i>
<i>ditum 158. 159. 160.</i>		<i>de nominata</i>	29
<i>161. 162. 164. 165. 166.</i>		<i>Macedonum Rex primus</i>	
<i>175. 179. 187. 191. 192.</i>		<i>Macedon</i>	27
<i>195. 196. 197. 198. 209.</i>		<i>Mazonia</i>	51
<i>211. 215. 227. 220</i>		<i>Maffi</i>	348. 398
<i>lusus</i>	29	<i>magica</i>	28. <i>ars</i> 49
<i>luxuria 178. exercitus</i>		<i>magus</i>	18
<i>170</i>		<i>magi</i>	170
<i>luxuria inopia</i>	189	<i>Magister Equitum</i>	150.
<i>Lybia 20. ab Anteo ad-</i>			156. 357
<i>ministrata</i>	24	<i>magister patrij pecoris</i>	
<i>Lybia Regis Chemesse-</i>			103
<i>nius 17. Hyarbas 20</i>		<i>maiestate viri deterret</i>	
<i>Lybisona</i>	26		231
<i>Lybisona</i>	<i>ibid.</i>	<i>Malo-Tagetes</i>	28
<i>Lybissus</i>	77	<i>Mamelus</i>	27
<i>Lybius</i>	31	<i>Manipulares unde dicti</i>	
<i>Lybora</i>	26		114
<i>Lybunca</i>	<i>ibid.</i>	<i>Manlingens</i>	133
<i>Lycia</i>	350	<i>Manlius Torquatus</i>	154
<i>Lycinofori</i>	58	<i>Mannus</i>	19
<i>Lycurgus</i>	115	<i>Mantua</i>	57
<i>Lydia</i>	349	<i>Marcomanni</i>	348
<i>Lydus</i>	52	<i>Marcus Emilius Lepi-</i>	
<i>Lydi</i>	33	<i>du 193. Atilius Re-</i>	
<i>Lygur</i>	22	<i>gulus 417. Emilius</i>	
<i>Lycurus</i>	61	<i>Scaurus 433. Clau-</i>	
		<i>dus</i>	

I N D E X.

<i>dius Marcellus</i> 419.	<i>matruellus</i>	307
<i>Curius Dentatus</i> 413.	<i>Mathematicus</i>	70
<i>Fulvius Nobilior</i> 413.	<i>Maximus</i>	412
<i>Furius Camillus</i> 408.	<i>Mauritania</i>	345
<i>Linus Drusus</i> 430.	<i>Mecenas</i>	35
<i>Luc. Salinator</i> 422.	<i>Media</i> 355. & <i>Persia</i>	
<i>Manlius Capitolinus</i>	<i>ab Arbace primū ad-</i>	
<i>409. Torcius Cato</i>	<i>ministrata</i>	37
<i>Censorius</i> 24. <i>M. Porci</i>	<i>medica artis princeps</i>	95
<i>Catonis vita</i> 437. <i>Sca</i>	<i>medicamina, id est, vene</i>	
<i>uola</i> 402. <i>Valerius</i>	<i>na</i>	156
<i>Corvinus</i> 411	<i>Mediolanum</i>	58
<i>mare Adriaticum</i> 18.	<i>Medorum Reges</i> 37. 38	
<i>Atticum</i> 24. <i>Ru-</i>	<i>Megara</i>	302
<i>brum</i> 31	<i>Menapij</i>	322
<i>maritimum urbis iter</i>	<i>Menippus</i>	35
78	<i>Menenius Agrippa</i> 147.	
<i>Marij honorum fames</i>	<i>Lanatus</i>	405
336	<i>Menodorus</i>	35
<i>Mars Italus Ianus iu-</i>	<i>Menophis Cadmus</i>	31
<i>nior cognomento</i> 32	<i>Meonicus ager</i>	29
<i>Marsi</i> 339	<i>mens ferrea</i>	104
<i>Marsia</i> 59	<i>mens decem</i> 127. <i>duo-</i>	
<i>Marsias</i> 34	<i>decim</i> 126. 127	
<i>Martius</i> 173	<i>mentiri ingenti assue- ratione</i>	199
<i>Martucini</i> 59	<i>mercenarij</i>	104
<i>Masilis</i> 308	<i>Mesum</i>	62
<i>Massilienses</i> 61	<i>Mesopotamia</i>	352
<i>Masinissa</i> 177	<i>Merius proditor</i>	128
<i>Masinissa mors</i> 205. 383	<i>Metropoli</i>	59
<i>mater Deum</i> 178	<i>militia Lybcorum</i>	18.
<i>mater occisa à filio</i> 324	<i>palatua</i>	26
<i>matrem osculari</i> 141	<i>militis artifex</i>	144
<i>matrona venefica</i> 155		

I N D E X.

<i>militaris disciplina</i>	229.	<i>Mus</i>	415.
<i>fauor</i>	180	<i>Muserna oppidum Italia</i>	
<i>militares labores</i>	168		25
<i>Milinus Cretensis</i>	24	<i>Musica</i>	50
<i>Milinus interfectus</i>	25	<i>Musica inuentor</i>	21
<i>minorum gentium patres</i>		<i>Mytylena</i>	239
	135		
<i>Minos</i>	31	N	
<i>Minturnenses paludes</i>	231	<i>Nannes</i>	32
<i>Mithridates Rex Ponti</i>		<i>Nar amnis</i>	64
	436	<i>nauale praelium & victo-</i>	
<i>Mnasaeus Thœnix</i>	48	<i>ri</i>	163
<i>Monarchia Babylonica à</i>		<i>naualia praelia</i>	186. 187.
<i>Nino cœpta</i>	37		193;
<i>moneta à Saturno inuen-</i>		<i>naualis materia</i>	197
<i>ta.</i>	96	<i>naugantium mos</i>	89
<i>monimentum</i>	188. 191	<i>naues longa</i>	417. 182.
<i>mons sacer</i>	147	<i>piscatoria</i>	238. sex-
<i>montes Celrarum & Cel-</i>		<i>centa</i>	417
<i>tiberorum maximi</i>	24	<i>nausfragia clasium Ro-</i>	
<i>montani Aborigines</i>	27	<i>manarum</i>	164
<i>Morgeres</i>	ibid.	<i>nautica militia</i>	52
<i>Morini</i>	321	<i>Neruij</i>	248
<i>mors immatura</i>	133	<i>Nicea Massiliensium</i>	61
<i>Moseus Historicus anti-</i>		<i>Ninia</i>	20
<i>quissimus</i>	48	<i>Ninus</i>	20. 45. 49
<i>Mucia</i>	483	<i>Nini</i>	46
<i>M. Scauola eiusq; histo-</i>		<i>niualis dies</i>	281
<i>ria de manus exustio-</i>		<i>nobilitatis lex</i>	245
<i>ne</i>	147	<i>nocturna dimicatio</i>	315
<i>mundus totus lustratus</i>		<i>nocturnum praelium</i>	246
	28	<i>nomine mutato se regem</i>	
<i>mundus an æternus, &</i>		<i>mentiri</i>	203
<i>unde origo</i>	54. 55.	<i>nomina mutare</i>	136

Norbana.

I N D E X.

Norbana	387	Ochus Veius	34
Norici	254. 311. 343	Ocnus	33
Nouaria	58	Ocnus Bianor	35. 57
nouerca	90. 426	Ocræ mons	66
Nouimestre	49	Ostragancus	37
nouus homo	224	Ostrateus	37
nocte oppugnare	202	Ogyges	36. 46
Numa Pompilius	125.	Ogygranum	55
126. 127		Olanus	32
Numantia	385. 399	Olanum	58
Numantinus	426	Olbius	32
Numida	172	Olonicus	193
Numidia	345	Olympias	49
Numidicus	428	Olympicus	17
Numinū cōtumacia	142	Olympus quid	46
Numitor ultimus Alba-		ominis mali, malus suc-	
norum Rex	91. 92	cessus	168
nummus argenteus signa-		opobalsamum	26
tus Romæ	35	Oppia virgo Vestalis	148
nummus sestertius	210	Orbis diuisio	78. 81
nummi signati	96	Orma	22
nuncius victoria celer	311	Oropia colonia	58
Nycius Fesulanus	33	Orton	59
		Orus	28
O		Osiris 23. 24. inuentor	
Obequitare	173	frumenti & frugum	
Oblivio fluius	210	19 Iupiter cognomi-	
obsidio Capuæ	173	natus	17
obsidium	143	Osiris, Iupiter iustus Æ-	
Oceanus circumdat orbem		gyptius à fratre inter-	
81		fectus	24
occidere	140	Oscus	32
occupare loca	185	Osci	60
Ochosius	39	Osci, Oscela	56

I N D E X.

<i>osculari matrem</i>	141	<i>è Pastore Imperator sà-</i>	
<i>ostia condita</i>	132	<i>ctus</i>	383
<i>ostia montium</i>	28	<i>pastoria secta</i>	323
<i>Otho Ferentinus</i>	35	<i>Parauium</i> 57. 95. con-	
<i>euicula</i>	418	<i>ditum ab Antenora</i>	
		86.	
		<i>pater</i> 97. <i>Indiges</i>	108
T		<i>Patres</i> 117. 120. 125. <i>mi-</i>	
<i>Tadus</i>	58. 67	<i>norum gentium</i>	135
<i>Talapolitani</i>	156	<i>patronus ciuium</i>	499
<i>Palensana</i>	22	<i>Paunia</i>	32
<i>Palensana</i>	23	<i>paupertas Menenij Agrip-</i>	
<i>Palatinus collis</i>	32. 65	<i>pa</i>	147
<i>Palatium unde dictum</i>		<i>pace & bello clariss.</i>	131
98		<i>Peligni</i>	59. 319
<i>Palatua militia</i>	26	<i>Penates Dij</i>	102
<i>Palladium</i>	126	<i>Pentapolis Lybia</i>	352
<i>Palladon virgo</i>	17	<i>perfidia Hannibalis</i>	168
<i>Pallanteus mons</i>	98	<i>Pernices equi</i>	129
<i>paludamentum</i>	130	<i>Pergamum</i>	234
<i>paludamenta</i>	135	<i>Persarum Reges</i>	37
<i>Par</i>	98	<i>Perses</i>	293.
<i>Pandion</i>	31	<i>Persia, Vide Media.</i>	
<i>Pamphylia</i>	350. 394	<i>peruincere</i>	201
<i>Pannonia</i>	348	<i>Perusini</i>	53
<i>Paphlagonia</i>	351	<i>pestilentia caussa</i>	217
<i>parce ferro</i>	282	<i>Phaton</i>	21. 22. 28
<i>Paris</i>	31. 85	<i>Pharao Memopsis</i>	31
<i>Parma</i>	67. 189	<i>Pharaones unde dicti</i>	39
<i>parricidium</i> 190. in so-		<i>Pheregella</i>	55
<i>rorem</i>	129. 130	<i>Pheregena</i>	61
<i>parricidiale bellum</i>	336	<i>Pheritiani</i>	61.
<i>Partiopus Rex</i>	353	<i>Phatonrea</i>	57.
<i>pastores latrocinii dediti</i>		<i>Philippus.</i>	374.
121.			

I N D E X.

<i>Phœnicia à Busiride ad-</i>		<i>pomerium proferre</i>	137
<i>ministrata</i>	24	<i>pons publicus rescissus</i>	
<i>Phœnix</i>	31	147. <i>publicus Tibe-</i>	
<i>Phœnices subacti</i>	28	<i>ris</i>	131
<i>Phoronei</i>	45	<i>Pontifex Maximus pri-</i>	
<i>Prygia</i> 82. 350. <i>à Try</i>		<i>mus</i>	126. 127
<i>phone administrata</i>		<i>Pontifex Magnus</i>	41
24		<i>Pontifex secundus, ter-</i>	
<i>Physica</i>	18	<i>tius quartus, quintus,</i>	
<i>Picena</i>	58	<i>ultimus</i>	42
<i>Picentes</i>	365. 389	<i>Pontifices ante & post ca-</i>	
<i>Pictoria ars</i>	50	<i>piratatem Israël</i>	42
<i>Picus</i> 98. 112. <i>Iunior</i>		<i>Pontificum collegium</i>	239
32		<i>Pontificium maximum</i>	
<i>pietas Aenea in patrem</i>		23	
102		<i>Pontius Telephus</i>	411
<i>pietas ad omnia utilis</i>		<i>Pontius</i>	357. 246
148		<i>Poplicola</i>	404
<i>pietatis sarcina</i>	102	<i>Populonicum</i>	61
<i>pietate & iustitia</i>	126	<i>porculi</i>	104
<i>pileatus Senator</i>	180	<i>Porcus Cadus</i>	24
<i>Pinarus</i>	100	<i>Porsena Clusius</i>	35
<i>Pirata Rex factus</i>	34	<i>porta Capena</i> 173. <i>'Sce-</i>	
<i>Pirata</i> 33. <i>victi</i>	241	<i>lerata</i>	403
<i>Pisens</i>	34	<i>portus Caieta</i>	103
<i>Pisidia</i>	350	<i>Posthumus</i>	90
<i>Tius</i>	428	<i>Porcius</i>	100
<i>Picus Priscus</i>	29	<i>prada Africa</i>	177
<i>Plautus explicatus</i>	99	<i>Prades</i>	199
<i>Pleminius</i>	178	<i>pralium Equestre</i>	241
<i>Pærinus mons</i>	66	<i>navale</i> 132. <i>noctur-</i>	
<i>Pœta</i>	50	<i>num</i> 171. 246. 315	
<i>Politorium</i>	131. 132	<i>Præfetti classium</i>	183
<i>pomerium</i>	45	<i>præsidia disponere</i>	1855

I N D E X.

<i>praestigium magicum</i>	20	<i>Pseudopersens</i>	384
<i>prætexta</i>	135	<i>Pseudophilippus</i>	204.
<i>prætexta & bulla insignia ingenuorum puerorum</i>	136		206. 295. 384
<i>prætexta</i>	228	<i>Prolomæus Aegyptiorum</i>	
<i>prætextatus</i>	165	<i>Rex</i>	196
<i>Prætores duo creati</i>	165.	<i>Publia</i>	199
<i>quatuor</i>	166.	<i>Publ. Decius</i>	155. De-
<i>Prætorianus Licitor</i>	55.	<i>cus Pater</i>	410. &
<i>Prætura origo</i>	153	<i>filius ibid. Cornelius</i>	
<i>Precutij</i>	59	<i>Emilianus</i>	200. Cor-
<i>Priamus</i>	84	<i>netius Scipio Africa-</i>	
<i>Princeps Senatus</i>	196.	<i>nus</i>	421. Scipio E-
	197. 199	<i>milianus</i>	425. Scipio
<i>Princeps in Senatu</i>	193	<i>Nasica vir optimus</i>	
<i>prisci Latini</i>	91		178. 419. Valerius Po-
<i>Priseus Tarquinius</i>	133.	<i>plicola</i>	404
	134. 135. 136	<i>pudicitia exemplum</i>	187
<i>Priuernates</i>	156	<i>pulpamen</i>	200
<i>Proca</i>	91. 93	<i>Punicum bellum</i>	366
<i>prodigia</i>	182. 185	<i>Puppium</i>	61
<i>proditiōis crimine infamis</i>	229	<i>Pypinus</i>	33
<i>profanari</i>	99	<i>Pyrrhus Rex Epirotarum</i>	
<i>Prolartes Turrhenus</i>	35		185. 414. in Siciliam
<i>prorogare sententiā</i>	200	<i>traicit</i>	161. & eius
<i>proscriptionis tabula</i>	238	<i>bellum</i>	363. &c.
<i>Profelyta</i>	43	<i>Pyrrhi Regis cum Roma</i>	
<i>Prothei plures</i>	47	<i>nus pralia</i>	268. 269
<i>provocator barbarus</i>	200	<i>Pyrrhi exclamatio in Romanos</i>	268
<i>prudētia Principis</i>	144	<i>Pyrrhus interemptus ab Oreste in templo Apollini</i>	49
<i>Prusias Bithynia Rex</i>		<i>Pyrrhidias</i>	37
	195	<i>Rysens Tuscus</i>	34
		<i>Pythago-</i>	

I N D E X.

<i>Pythagoras Physicus Philosophus</i>	143	<i>rapina sacrarum</i>	166
		<i>raptus Sabinarum & Latinarum</i>	75
		<i>raptus virginum Sabinarum</i>	117. 120. 122.
			124
<i>Q. litera</i>	65	<i>Rauenna</i>	58
<i>qua</i>	213	<i>Ranzes</i>	32
<i>Quadi</i>	348	<i>Razuenta</i>	17
<i>Questores aucti</i>	162	<i>Razenuus Deus</i>	28
<i>Questorius adolescens</i>	178	<i>Razenui Ianigena.</i>	31
<i>quercus sacra</i>	117	<i>ad Rebellandum concitare</i>	184
<i>Quintili</i>	113	<i>Regina Alexandra</i>	43
<i>Q. Caelius Metellus Macedonicus</i>	427	<i>Regina Scytharum</i>	37
<i>Q. Caelius Metellus Numidicus</i>	428	<i>Regni crimen</i>	148
<i>Quintius Cincinnatus</i>	404	<i>Regni Romani summa usq. ad Consules</i>	144.
<i>Q. Fabius Maximus Verucosus, Onicula</i>	418		145
<i>Q. Fab. Rullianus</i>	412	<i>Regnum rapere, vel expe-ctare</i>	141
<i>Q. Metellus Pius</i>	428	<i>de Regno ferro contendere</i>	176
<i>Q. Muri Scauola mors</i>	237	<i>Regulus</i>	359
<i>Quirinus</i>	65	<i>Reguli fides</i>	164
<i>Quirinalis collis</i>	75. 136. 137. 138	<i>religio Principis</i>	144
<i>Quiritius</i>	131. 143	<i>religione: noua</i>	154
		<i>Remores</i>	113
		<i>Remuria</i>	122
		<i>Remus unde dictus</i>	113.
		<i>punitus ob violatas leges</i>	93. 119.
		<i>& an interfectus sit</i>	123
			123
			123

R

<i>Racaranus</i>	99
<i>Ramesse Egyptus</i>	29
<i>Rannenfes</i>	125
<i>Ramus</i>	57

I N D E X.

Remi & Romuli nati-		ex Regulū Italia fa-	
uiras	91	etus	75
Respubl. deſſerata	199	Rhomus	31
Rex	294	ritus, rituales	18
Reges binomij, trinomij		ritus ſacri aucti	22
40		Roma, Vide Rhoma.	
Rhea 17. Syluia ma-		Roma 64. unde diſta	
ter Romuli & Remi		117. 122. 123. à qui-	
91. ſtuprata, & à quo		bui condita 93. 118.	
111. 112		auguratè condita 89.	
Rhea qua	45	70. à Gallii capta	
Rhenus 249. unde Rhe		152. capta à Sylla	
mi	33	237. muro lateritio	
Rheſus	133	cinſta à Tarquinio	
Rhetus	35	Prifco 133. quadrata	
Rhetij 66. & unde di-		60. venaliū 286. 221	
ſi	56	Romana urbiſ origo 92.	
Rhōdij 182. 350. 186		fundamenta quando	
Rhoma 29. & quid ſi-		iacta 117. 122. gen-	
gnificet 74. unde di		tiſ origo	94
ſta 68. 69. & quan-		Romanefſos	27
do condita 70. quid		Romanum forum	124
initio 60. in Tetra-		Romani Imperij origo 121	
polim à Rhomulo ver-		Regni breuiariū 144.	
ſa	75	145. latrones & ſemi-	
Rhoma origo prima, &		barbari initio putaban-	
deſcriptio 73. 74. 75.		tur	127
veteri in area, loca &		Romanorum atates qua-	
vici	77	tuor	116
Rhomandi unde diſti	31	Romanos vinci non poſſe	
Rhomanefſus	29	222	
Rhomulus à Rhoma di-		Romanus ager ſteriliſ 105	
etus	69	Romulus 117. 121. unde	
Rhomulus Rex primus		diſtus 113. incognito	
		patriſ	

I N D E X.

patre ortus 92. 93. la	Sagi	64
proci iarus est 121. con	Saguntus	167. 372
secratus 118. 122. pro	Saguntini	181
Deo cultus 125	Salamina	84
Romulus secundus 360	Sale Umbrone	53
Romulus Syluius 91	Salentini	366
Romuli origo 119. &	Salecombrona	56
principium 35	salina	132
Romus 32	Salij 126. 127. 308	
Rosella 55	Salomonis regnum	39
Rummenfes 76	saltus Pireneus	167
Ruminalis arbor 112	Samnites	60. 362
Rumulus & Rumus 69	Samnitum defectio	160
rusticum opus 149	Samothei	26
rura 297	Sanedrii	43
S	Sangni	64
Sabatinus 17	Sardanapalus interfectus	
Sabatij mors 19	37	
Sabatinus Saga 18. 19	Sarraceni	352
Sabelli 60. 67	Sardi	371
Sabini 19. 66. 64	Sardinia 284. 345. 367	
Sabinorum Rex Sabus	sarmenta	169
13	Sarnus amnis	59
Sabinum bellum 128	Saturnus 29. 36. 94	
Sabum 62	Saturni qui	45
Sabus 19	Saturnia arx 96. ter-	
facellum 21	ra	55
Sacerdotes 126. 127. ex	Saturnij versus	98
Leui 41	Saturnus Iunior	32
sacrificia 97	Saunites	60
sacrificandi mos 104. 105	saxo de jci	231. 233
sacrarium Cereris 181	de Saxo de jci	215
sacrum 46	Scauola	255
Saga 18. 227. 228	Scel:ratu8 vicus	139

I N D E X.

<i>Sciarus</i>	35	<i>lonita Regina apud</i>	
<i>Skeninus</i>	35	<i>Assyrios</i>	18
<i>Scytharum Regina</i>	37	<i>sempiternitas mundi</i>	54
<i>Scipio Africanus</i>	167.	<i>Sena colonia</i>	63
<i>eius mors</i>	189	<i>Seratores Romulei</i>	117.
<i>Scipionis Africani Pub.</i>		122. 125	
<i>filij laus</i>	377	<i>Senatus</i>	120
<i>Scipio luxuria falso accu-</i>		<i>in Senatu princeps</i>	193
<i>satus</i>	178	<i>Sene insula</i>	24
<i>Scipio Africanus exul vo-</i>		<i>senecta Pop. Rom. à Casa</i>	
<i>luntarius mortuus</i>	188	<i>re Augusto</i>	116
<i>Scipio Asiaticus</i>	380.	<i>Senegallia</i>	58
<i>peculatus accusatus,</i>		<i>Seniores</i>	41
<i>& damnatus, sed à</i>		<i>Senissimus</i>	19
<i>Tribuno Pl. liberatus</i>		<i>Senones</i>	17. 152
188		<i>Septemcolles, vel Septem-</i>	
<i>Scipionum mors</i>	375	<i>montes à quibus culti,</i>	
<i>Scordisci</i>	312. 387. 391	<i>& inhabitati</i>	73. 74
<i>scribere qui docuit pri-</i>		<i>sepulchrum Numa</i>	127
<i>mus Italos</i>	99	<i>Sequani</i>	323. 400
<i>seropha</i>	87	<i>serpens</i>	32. portentosa
<i>Scrofa</i>	104	<i>magnitudinis</i>	164
<i>Scythia</i>	55	<i>Servius Tullius</i>	136. 137.
<i>sektor</i>	286	138. 139. 140. <i>eius</i>	
<i>seculum aureum</i>	54. 71	<i>mors</i>	137
<i>securi percursi</i>	174	<i>servus furax & nequam</i>	
<i>seditio Apuliana</i>	329.	99. <i>Iudex</i>	146
<i>C. Gracchi</i>	328. <i>Dru-</i>	<i>servorum coniuratio</i>	182.
<i>siana</i>	330. <i>servorum</i>	<i>oppressa</i>	151
182. <i>Tiberij Gracchi</i>		<i>Sicanus</i>	23. 34
328		<i>Sicilia</i>	26. 345. 366
<i>seditionis auctor</i>	225	<i>Siculi</i>	28
<i>seditiosus</i>	198	<i>Signum Iouis</i>	161
<i>Semiramis</i>	49. <i>Asca-</i>	<i>silentij dea Angerona</i>	69

I N D E X.

<i>Simeon</i>	42	<i>Summa Regni</i>	125
<i>simplicitas veterum</i>	44	<i>summam victoria impri</i>	
<i>socij infideles</i>	194	<i>mere</i>	244
<i>societas Romanorum cum</i>		<i>summittere</i>	149
<i>Ptolomao Aegyptio-</i>		<i>superbus in homines &</i>	
<i>rum Rege</i>	151	<i>Deos</i>	110
<i>Solis lumen deficit</i>	118.	<i>superbia, Vide Fastus.</i>	
120		<i>superbus</i>	140. 141
<i>Solon urbs</i>	247	<i>supplicio afficere</i>	140
<i>Soranus</i>	69	<i>Surses Sursena</i>	54
<i>soror Horatij ab eodem in-</i>		<i>Susana Bibliotheca</i>	37
<i>terfeta, dum sponsum</i>		<i>suspensio vitam finire</i>	
<i>suum lugeret</i>	129. 130	109	
<i>Sororium</i>	131	<i>sus 87. inuenta ab A-</i>	
<i>sortis ultima homo</i>	165	<i>nea</i>	89
<i>Sosarmus</i>	32	<i>Sutrium</i>	62
<i>Sparetus</i>	28	<i>sui iuris esse</i>	133
<i>Spiretum</i>	58	<i>Sybilla vates</i>	103. tem
<i>Sp. Cassius</i>	148. Melius	<i>pore Numæ floruit</i>	
150. Postumius	411	128	
<i>stagna aqua salsa</i>	105	<i>Sibyllini libri</i>	178
<i>Stator Iupiter</i>	120. 124	<i>Sycorus</i>	27
<i>statua Equestris</i>	147	<i>Sydoni Reges Meno-</i>	
<i>statua dedicatio</i>	21	<i>phis, Cadmus, & Phœ</i>	
<i>sterilitas terra</i>	51	<i>nix</i>	31
<i>Sterus</i>	27	<i>Sylla mors & sepultura</i>	
<i>stuprum Creusa</i>	95	<i>240. victoria in I-</i>	
<i>stuprum Rhea Sacerdotis</i>		<i>talia</i>	236
111		<i>sylva conflagrata</i>	24
<i>Subregulus</i>	27	<i>Sylvanus</i>	98
<i>subdititius</i>	204	<i>Sylvius 33. unde di-</i>	
<i>Suenus</i>	24	<i>ctus</i>	108
<i>Sulmo</i>	59	<i>Sylvius Aneas</i>	91
<i>Sertorius</i>	393	<i>Sylvius Latinus</i>	33

I N D E X.

<i>Sylvius Posthumus</i>	90.	<i>perb^o dictus</i>	140 141.
<i>Procas</i>	111		142. 143
<i>Syracusarum origo</i>	125	<i>Tarquinij fuga</i>	142. 143
<i>Syria</i> 38. <i>Babyloni</i>		<i>Tarquon Priscus</i>	31
<i>subacta</i> 29. <i>Thæni-</i>		<i>Tarracena</i>	176
<i>ces</i>	352	<i>Tarentum receptū</i>	376
<i>Syri</i> 26. <i>subacti</i>	28	<i>Tarienses</i>	125
T		<i>Tarij Regis mors</i>	118
<i>Tabula decē legum</i>	149	<i>Taurina unde dicta</i>	56
<i>Tacieses</i>	75	<i>Taurisana</i>	66
<i>taciturnitas</i>	69. 428	<i>Tauranes</i>	33
<i>Tages</i>	34	<i>regula marmorea</i>	192
<i>Tagus Orma</i>	22	<i>temeritas felicissima</i>	323
<i>Tamyris</i>	37	<i>tempestas maritima</i>	368
<i>Tamprica factio</i>	38	<i>Templum Diane condi-</i>	
<i>Tanaquil</i>	135	<i>tum Roma à Servio</i>	
<i>Taracina</i>	60	<i>Tullio</i> 137. <i>Diana</i>	
<i>Tarchon Iunior</i> 33. <i>se-</i>		<i>Ephesia incensum</i> 33.	
<i>cundus</i> 32. <i>tertius</i> 35		<i>Iani</i> 126. <i>Iouinum</i>	
<i>Tarentini</i>	363	<i>65. Ioui Capitolini à</i>	
<i>Tarpeius</i>	65	<i>Tarquinio Superbo p-</i>	
<i>Tarquinus Collatinus</i>		<i>fectū</i> 140. <i>Ioui com-</i>	
146		<i>bustum, & restitutum</i>	
<i>Tarquinus Priscus Co-</i>		<i>244. Ioui Feretrij</i>	
<i>rintho oriundus</i> 134.		<i>118. Ioui Feretrij am-</i>	
<i>publici studiosus</i> 133.		<i>pliarū</i> 132. <i>Iouis Sta-</i>	
134. <i>urbem lateritio</i>		<i>toris</i> 120. 124. <i>Salom-</i>	
<i>muro cinxit, sordibus</i>		<i>onis</i> 115. <i>Vesta in-</i>	
<i>expurgavit, adem Io-</i>		<i>censum</i> 166. <i>lignēū</i>	
<i>vis in Capitolio cæpe-</i>		<i>& lapideum</i> 38. 39	
<i>rat</i> 133. 134. 136. <i>mors</i>		<i>Templi dedicatio</i>	21
136		<i>Templa magnifica</i>	192
<i>Tarquinus II. postea Su-</i>		<i>Templorum adificatio-</i>	
		<i>nes</i>	131
			<i>semporis</i>

temporis computatio ab		Teutanes 26.	Van-
initio mundi	38	datus ibid.	Hercules
terminus	140	Alemannus	27
tremotus 28. apud		Thyberinus	33
Babylonios	28	Thyphon	24
terrigena	265	tibicines	163
terror Asia	313	Tibris 56. 60. fontes	63
testa	31	Tiberinum urbis iter	79
testimonium falsum	179	Tiberinus	91
Tetrapolis 45. 53. 75		Tiberius Gracchus	428.
Teutanes	26	Sylvius	110
Teucer 82. 84.		Tigium	131
Teutobocchae	309	Tigrani	398
Teutones 308. 388. bel		Tigres	352
licos	223	Tigurini 308 311. 388.	
Thalassij nomen unde		Galli	221
124		Titus 35. Manlius	361.
Thanais	25	Manlius Torquatus	
Theatrum destructum		411. Quinctius Fla-	
200		minius 423. Semp-	
Theba	31	nus Gracchus	425
Thebarum Rex Cadmus		Tullius Verens	35
ibid.		tonitrua	107
Theffalia 182. inunda-		Tonosconcoerus	37
ta diluvio	28	Torebus	52. 54
Theffali	347	Torquatus 154. 262. 361	
Thracia	348	Trabea	135
Thufis	57. 67	Traianus	352
Thuscidani	60	Transapennina Italia	56
Thyssonum Reges In-		Transcyminia gens	63
ghaenon 20. Istmon		transfuga	147
ibid. Herminon. 21.		transmigratio spontanea	
Marsus 22. Gambri		40	
mus 23. Suevi 24.		Treniri	250. 321

I N D E X.

<i>Tribus Araria</i>	179.	<i>manorum</i>	118
<i>Arniensis</i>	153. 158.	<i>triumphus amplissimus,</i>	
<i>Claudia</i>	147.	<i>nobilissimúsque</i>	180.
<i>Collina</i>	167.	<i>triumphus propter mi-</i>	
<i>Esquilina</i>	166. 167.	<i>norem predam</i>	195.
<i>Falerina</i>	157.	<i>navalis</i>	187.
<i>Palatina</i>	167.	<i>navalis</i>	
<i>Promentina</i>	153.	<i>viçtoria</i>	163.
<i>Pon-</i>		<i>de no-</i>	
<i>tina</i>	154.	<i>mine</i>	303.
<i>Publicia</i>		<i>speciosis-</i>	
<i>ibid. Sabatina</i>	153.	<i>simus</i>	165.
<i>Stellatina</i>	153.	<i>Tarqui-</i>	
<i>Subu-</i>		<i>nij primus</i>	133.
<i>rana</i>	167.	<i>tri-</i>	
<i>Terentina</i>		<i>dui</i>	184
	158.	<i>Triumviri capitales</i>	159.
<i>Velina</i>	166.	<i>ad diuidēdum agrum</i>	
<i>V-</i>			213
<i>fentina</i>	157	<i>Troia</i>	83.
<i>Tribus xxxi.</i>	147	<i>& quid</i>	87.
<i>Tribuni Militares</i>	252.	<i>capra</i>	49. 85.
	360	<i>eversa</i>	
<i>Tribunus militum</i>	200.		33
<i>plebis</i>	357	<i>Troia Reges</i>	49. 82.
<i>Tribuni plebei</i>	252	<i>cum</i>	
<i>Tribunat⁹ violētus</i>	224	<i>seq. Tros</i>	31.
<i>Tribunatū excipere</i>	199	<i>Abas Ar-</i>	
<i>Trinomij</i>	40	<i>gus ibid. Eriçtonius</i>	
<i>tritici modij C C. M.</i>	371	<i>ibid. Ilus</i>	32.
<i>Triton</i>	31	<i>Lau-</i>	
<i>Tritonis lacus</i>	17	<i>medon ibid. Danaus</i>	
<i>triumphare bis</i>	159.	<i>31. Dardanius ibid.</i>	
<i>quotidie</i>	275.	<i>Troiani regni origo</i>	29
<i>de fortuna</i>		<i>Troianorum cum Abori-</i>	
	277	<i>ginibus societas & fœ-</i>	
<i>triumphalis vestis</i>	222	<i>du</i>	106
<i>triumphus</i>	208. 228.	<i>Tros</i>	31. 83
	224	<i>Tulliz scelus in Seruium</i>	
<i>triumphus decretus</i>	156.	<i>Tullum patrem</i>	139
	176	<i>Tullus Hostilius</i>	128.
<i>triumphus primus Ro-</i>			129. 130. 131
		<i>Tullij Hostilij mors hor-</i>	
		<i>renda</i>	128. 130
		<i>Tummiates</i>	

I N D E X.

<i>Tummiates montes</i>	63	<i>vades</i>	199
<i>tunica</i>	428	<i>vadimonia</i>	237
<i>tunica palmata</i>	135	<i>Vadymen</i>	53
<i>turbo</i>	118	<i>Vagiana regio</i>	55
<i>turbines</i>	107	<i>Valentia</i>	74
<i>Turrhenia</i>	51	<i>valerudo subita</i>	183
<i>Turrheni, Vide Ianigena.</i>		<i>vallare</i>	212
<i>Turrhenus</i>	29. 31. 33	<i>Vandalus</i>	26
<i>Turrheni qui olim</i>	31	<i>Vesia</i>	33
<i>Turrhenorum origo</i>	51.	<i>Veibenus</i>	32
<i>regni diminutio</i>	34	<i>Veiens</i>	62
<i>Turſes</i>	54	<i>Veientes</i>	122. 130. 353.
<i>Tus</i>	97	<i>viſti à Romanis</i>	118.
<i>Tuſcia, Vide Ianigena.</i>			122. 124
<i>Tuſcus</i>	25. iunior 34	<i>Veientani</i>	359
<i>Tuſci</i>	31. viſti 361	<i>Veij obſeſſi</i>	151
<i>Tuſcorum Rex, Vide Ianigenarum.</i>		<i>Veitulia</i>	32
<i>Tuſſa</i>	53	<i>Vellia</i>	65
<i>Tuſſcones</i>	20. 21	<i>Vellus aureum</i>	33
<i>Tyberina regio</i>	52	<i>Velus</i>	35
<i>Tylaumentum</i>	57	<i>veneficia</i>	199
<i>Typhon & Egyptius</i>	24	<i>veneficium Matronarum</i>	
<i>Typhon interſectus</i>	25	<i>complurium</i>	155
<i>typorum correſtio</i>	50	<i>venenum</i>	174. medica-
<i>Tyneus</i>	33	<i>men</i>	156
<i>tyrannus Cypſelus</i>	135	<i>veneno necari</i>	190
<i>tyrannicum regnum He-</i>		<i>Veneti Gallorum</i>	321
<i>rodus</i>	43	<i>Venetia</i>	310. & quid 57.
		<i>regio unde diſta</i>	86
		<i>Veneti Oceano iuncti, vi-</i>	
		<i>ſti</i>	249
		<i>ventorum violentia</i>	288
		<i>Vertunus</i>	74
		<i>Vera</i>	56

U

Vacationem impetrare
199

I N D E X.

<i>Vercentorix</i>	323. 324	<i>virgo Vestalis incestuosa</i>	
<i>Verona</i>	67		153
<i>Veronenses unde dicti</i>		<i>virgucadi</i>	212
56		<i>viri</i>	309
<i>Verrucosus</i>	418	<i>Viriathus</i>	301
<i>Ver sacrum votum</i>	168	<i>Viridomarus</i>	166
<i>Vertumnus</i>	31	<i>Viromandi</i>	248
<i>Vesta uxor Iani</i>	19	<i>virtus calamitosa</i>	340
<i>Vesta</i>	72	<i>visio nocturna</i>	105
<i>Vesta</i>	45	<i>Viterbum</i>	80
<i>Vestali virgo</i>	91	<i>vitia cū virtutibus exa-</i>	
<i>vestis triumphalis</i>	222	<i>minari</i>	233
<i>Vestini</i>	59	<i>vitæ inuenta apud Gra-</i>	
<i>Vesunij</i>	22	<i>ecæ</i>	29
<i>Verulonia</i>	17. 21. 23	<i>vitibus cadē</i>	212
<i>Vetulonica colonia</i>	24	<i>ad Viruperandum prom-</i>	
<i>Veruria</i>	148	<i>ptus</i>	203
<i>via Appia</i>	157. Flami-	<i>vinum exuri</i>	237
<i>nia</i>	139	<i>umbra, quasi corpora</i>	
<i>vicus Cyprius</i>	136		315
<i>vicus sceleratus unde</i>		<i>umbris militare</i>	203
<i>dictus</i>	139. Thiuscus 76	<i>Umbræ</i>	51. 55. 66
<i>vigore militare</i>	203	<i>Umbricum</i>	52
<i>Viminalis collis urbi addi-</i>		<i>Umbro fluvius</i>	ibid.
<i>tus</i>	136. 137. 138	<i>unguenta</i>	26
<i>vincere scire, sed nescire</i>		<i>Volaterra</i>	55
<i>victoria uti</i>	282	<i>Volsci</i>	60. 142. 357. 360
<i>Vindicius</i>	146	<i>Volsinium</i>	55
<i>vindicta unde</i>	ibid.	<i>Volturreni</i>	56
<i>Virgiliani versus inter-</i>		<i>Volturnus</i>	35. 77. am-
<i>pretati</i>	86. cum seq. 95	<i>nus</i>	60
<i>virgines Vestales</i>	126.	<i>Volturrena</i>	77
127		<i>volubra</i>	64.
<i>virgines puella</i>	19	<i>Volumnia</i>	142
		<i>voluntaria</i>	

I N D E X.

<i>voluntaria mors</i>	334	X	
<i>voluntaria mors</i>	236	<i>Xerxes, id est, victor &</i>	
<i>vorago Roma</i>	154	<i>triumphator</i>	32
<i>Vertunus</i>	19		
<i>vultures</i>	119. 123	Z	
<i>uxor Homeri litigiosa</i>	50	<i>Zameis</i>	19
<i>uxor Pontificis</i>	247	<i>zelotypia malum</i>	32
<i>uxores maritum interse-</i>		<i>Zelus</i>	32
<i>cantus</i>	199	<i>Zorobabel.</i>	40

F I N I S.

Sub. 109

7

num 1800

